PROTOCOLL,

hållna

hos

VÄLLOFLIGE

BORGARE - STÅNDET,

vid

URTIMA RIKSDAGEN i STOCKHOLM,

ÅR 1834.

Sjunde Bandet.

Stockholm,
hos B. M. Bredberg.
1835.

Den 17 November.

Plenum kl. 10 f. m.

§. 1.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets utlåtande, N:o 304, i anledning af väckt fråga, om rättighet för Kongl. Maj:t, att, i saknad af tillräckligt årligt anslag för beväringens beklädnad för detta ändamål använda reservförråden.

Herr *Wærn:* "Det lider intet tvifvel att ju Bevärings-systemet i Sveriges nationalförsvar utgör en grundpelare, den ingen fosterlandsvän kan önska att se försvagad i de delar, hvari dess väsendtlighet rätteligen består. *Ett* är likväl att erkänna detta, *ett annat*, att utan all öfverläggning blindt bevilja alla slags anslag, som under beväringsrubriken af hvem som helst föreslås. Rikets Ständer hafva vid innevarande Riksdag redan pröfvat och afgjort den anslagsfråga, som från Regeringen emanerat i det ämne, hvilket utgör egentliga föremålet för det nu föredragne Stats-Utskotts-betänkandet. Tvenne enskilte motionairer hafva derefter framstått och under åberopande af 56 §. Riksdags-Ordningen bragt samma fråga å bane, endast un-

der den förändring i form, att det af dem önskade anslaget, i stället för att utgå i contant, skulle tagas af de genom anslagen vid sistförflutne Riksdag bildade reservförråden. Meningen med 56 §. Riksdags-Ordningen kan dock ingalunda vara den, att lemna rum för upprifvande af förut fattade beslut, behandlade efter 73 §., och således enligt denna samt 75 §. i samma Grundlag, ovägerligen gällande intill nästa Riksdag; än mindre den, att tillika omintetgöra åtgärder, hvilka redan i följd af föregående Riksdagars beslut blifvit bragte i verkställighet. Ett sådant dubbelt upprifvande lärer hvarken vara förenligt med rätta tydningen af 56 §. Riksdags-Ordningens ordalydelse, eller med någon slags stadga och hållning i National-representationens handlingssätt. Ej eller torde det finnas tillbörligt, att Rikets Ständer fästa mera afseende på enskiltes förslager, än på Regeringens, uti ett och samma ämne förut afgifne och af Ständerne afgjorde; ty äfven om enskilte motionärer någon gång skulle, det jag för min del svårligen kan föreställa mig, blifva begagnade som för- eller efterlöpare, så kan ett sådant förhållande emellan Statsmagterne likväl aldrig vara det rätta. Af dessa skäl anser jag, att Rikets Ständer nu icke kunna, utan att compromettera sina egna beslut, ingå på ett förslag, som de tvänne motionairerne framställt och Stats-Utskottet tillstyrkt; hvadan jag ock, ehuru ogerna, nödgas på ifrågavarande förslag yrka afslag, i enlighet med ej

mindre förra Riksdagens anslagsbestämmelser och Ständernes i anledning af den Kongl. Propositionen redan fattade beslut vid denna Riksdag, än ock med det bifall, som detta Högtärade Stånd för 2:ne dagar sedan lemnade åt Stats-Utskottets betänkande, N:o 302, innefattande afslag på Herr *Dalmans* förslag, att medel till Beväringens beklädnad måtte tagas af de tillgångar, hvilka qvarstå i Riksgälds-contoiret af de vid sista Riksdag beviljade extra anslag till försvarsverket."

"I händelse Rikets Ständer nu skulle conseqvent behandla denna fråga, kan följden derutaf, efter min åsigt, ej blifva någon annan än den, att Ständerna vid en kommande Riksdag få emotse ett verkliggörande af det yttrande, som återfinnes i den Kongl. Propositionen vid 1815 års Riksdag, och som bland annat innehåller, "att efter Finlands förlust och föreningen med Norrige, försvarsplanen i det hela måste omarbetas samt efter förhållandet lämpas, *samt Bevärings-inrättningen efter hand bringas till den fullständighet, som en så väsendtlig del af försvarsverket förtjenar,* och kostnaderne dertill, för hvilket något bestämdt anslag hittills icke varit gjordt, *bland utgifterne uppföras enligt den reglering Kongl. Maj:t kommer i tillfälle att vidtaga.*""

"Ett dylikt verkliggörande af en sådan reglering är hvad man måste betragta såsom synnerligen önskvärdt, för att med tillfredsställelse kunna votera ökade utgifter för Bevärings-sy-

stemet, hvilket system, likt hvarje annat, fordrar en viss grad af sammanhang och utveckling för att vara effectivt, men ock såsom sådant innebär ett säkert stöd för nationens sjelfständighet."

Herrar *Holm*, *Forsberg*, *Valley* och *Egnell* förenade sig häruti.

Herr *Ekerman*: Så väl inom Stats-Utskottets utgifts-afdelning som hos Stats-Utskottets plenum yttrade jag tvekan, om jag skulle tillstyrka, att Utskottet måtte till gillande framställa ifrågavarande motioner. Jag trodde, att, genom bifall, skulle upprifvas det beslut som blifvit taget af förstärkta Stats-Utskottet, angående afslag å anslaget till Beväringens beklädnad. Jag nekar icke att jag önskat en annan utgång af voteringen; men beslutet är taget, och jag anser det vara ett vådligt præjudicat, om förstärkta Stats-Utskottets beslut skola kunna i följd af enskilde motioner upprifvas. Om denne åsigt icke gillas, anhåller jag om återremiss, på det att ej högre belopp än 54,000 R:dr må beviljas, emedan eljest kunde nu bifallas större summa, än den, hvaröfver af förstärkta Stats-Utskottet röstades.

Herr *Wærn*: Jag beder att få upplysa, att, vid behandlingen af anslagsfrågan detta redan framställdes såsom ett alternativ af Domprosten, Doctor *Heurlin*, emedan han befarade att anslags-frågan vid beredningen skulle möta motstånd. Alternativet förkastades af Stats-Utskottet. Det har således genomgått pröfning

af Utskottet tvänne gånger med olika resultat. Om det nu göres till föremål för Utskottet tredje gången, hemställer jag om icke denna fråga blir vidlyftigare och krångligare, än en mängd i vanlig ordning behandlade ärenden. Jag anser derföre, att det, om den grundsatts erkännes, att fattadt beslut ej bör igenom ett sednare upprifvas, är rättast, att förevarande utlåtande afslås.

Herr *Ekerman*: Detta ärende sönderfaller i tvänne delar. Den ena är, om Ståndet kan vidröra formfrågan. Svaras dertill, såsom jag tror det böra ske, *Nej*, och hålles förstärkta Stats-Utskottets beslut i helgd, blir ej fråga om den sednare delen eller hufvudsaken; men om Ståndet, i detta afseende, är af olika tanka med Herr *Wærn* och mig, förnyar jag min begäran om återremiss, på det att ett visst belopp måtte bestämmas.

Herr *Rubin* förenade sig med Herr *Ekerman*.

Herr *Wijk*: Om förhållandet är sådant som motionairerne detsamma uppgifvit, att Beväringsmanskapet ej kan exerceras i brist af beklädnad, och då jag tror förhållandet vara detta, heldst det icke blifvit af Stats-Utskottet motsagdt, finner jag, att, ehuru den Kongl. Propositionen om ytterligare anslag för Beväringens beklädnad blifvit afslagen, hinder likväl icke möta för Rikets Ständer att bevilja, det Kongl. Maj:t må af förråden disponera till behöfliga ändamål. Det synes mig vara utan än-

damål att ej disponera hvad man har, då dervid fästes det vilkor, att värdet icke må öfverstiga den summa, som varit i fråga att anslå till Beväringens beklädnad. Det ankommer på näst sammanträdande Ständer att ersätta detta, om sådant finnes böra ske, för att hålla förråden i det skick, som vederbör. Uti ett föregående betänkande föreslog Stats-Utskottet, att de Beväringsskyldige skulle taga en del af persedlar på passevolance; men äfven om saken skulle på detta sätt ordnas, finnes ej medel till ersättning. Om ej förevarande motioner bifallas, blir följden den, att Beväringen ej skall kunna inöfvas, såsom nationen önskar; och då man vill fästa afseende på Beväringen, såsom landets förnämsta försvar, tror jag att Stats-Utskottets förslag böra bifallas, med den af Herr *Ekerman* tillstyrkta inskränkning. Af denna anledning begär jag återremiss.

Herr *Leffler* förenade sig med Herr *Wijk*,

Herr *Ekstrand*: Jag instämmer med Herr *Wærn*, som fruktar, att, om detta anslag beviljas, nytt anslag till reserv-förråden vid nästa Riksdag skall äga rum. Då vore ock förstärkta Stats-Utskottets beslut upprifvet.

Herr *Limnelius*: Jag finner ej anslag vara begärdt, utan endast nödvändigheten föranleda förrådens anlitande. För Bevärings-ungdomen är ingen uppmuntran, om den ej förses med kläder och gevär. Anslag för de sednare är redan förkastadt. Dock bör man utse medel för beklädnaden. För min del anser jag det

vara obilligt att afslå allt, så att ej vapenöfningar kunna gå för sig. Med Herrar *Ekerman* och *Wijk* förenar jag mig uti anhållan om återremiss.

Herr *Halling*: Jag instämmer med Herr *Wærn*. Af Stats-Utskottets utlåtande synes det verkligen, som inga medel vore att tillgå till Beväringens beklädnad. Jag tror dock, att de äro tagne i beräkning ibland behofven för Krigscollegii departementer. Frågan är således endast den, om summan är tillräcklig eller bör ökas. Jag är ej nu beredd att uppgifva det belopp, hvilket i nämnde afseende blifvit beräknadt, vid det årliga anslaget af 696,000 R:dr, men att summan är betydlig har jag i friskt minne, sedan discussionen om Riks-Statens 3:dje Hufvudtitel förevar. Detta gifver mig ytterligare anledning att biträda Herr *Wærns* åsigt.

Discussionen ansågs slutad och Herr Talmannen framställde utlåtandet, N:o 304, först till återremiss och derefter till afslag, på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades samt votering begärdes.

Herr *Ekerman* förnyade sin erinran, att i detta ärende ingå två frågor, den ena, angående formen, och den andra, angående summan.

Herr *Limnelius* ansåg återremiss så mycket mera nödvändig, som man under tiden ägde tillfälle att inhämta, hvad de öfrige Stånden i ämnet åtgjort.

En voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den som beviljar återremiss af Stats-Utskottets utlåtande, N:o 304, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer utlåtandet att afslås."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter och insamlades efter upprop, hvarvid voro frånvarande: Herr *Brovallius* sjuk; Herrar *Klingvall*, *Sjöblom*, *Fries*, *Andersson* och *Mellbin*, permitterade, samt Herrar *Santesson*, *Mæchel*, *Linderholm*, *Falhem*, *Modin*, *Bååth*, *Hahn*, *Olbers*, *Trolin*, *Böök* och *Örtenholm*. En sedel aflades förseglad, och de öfrige befunnos, vid öppnandet och uppräknandet, innehålla 23 *Nej* emot 19 *Ja*, i följd hvaraf utlåtandet, N:o 304, var afslaget.

Emot beslutet reserverade sig Herrar *Wijk*, *Limnelius* och *Norman*.

§. 2.

Upplästes och godkändes följande af Expeditions-Utskottet uppsatte förslag till Rikets Ständers underdåniga skrifvelser:

N:o 195, angående åtskilliga förändringar i Kongl. Förordningen den 24 Aug. 1813 om fylleri och dryckenskap.

N:o 196, angående utsättande af viss dag till Riksdagens afslutande.

N:o 197, angående rätt för parter att återbekomma deras till domstol ingifne handlingar.

N:o 198, i fråga om tiden för uppsägning af räntehö inom Södermanlands län att in natura lefverera.

N:o 199, angående förbud emot utmätnings verkställande af annan länsman, än den, som är anställd i det district, hvarest utmätningen sker.

N:o 200, angående vilkorliga utmätningsresolutioner.

N:o 201, angående fördelning af försäljnings-provision för utmätt fastighet.

N:o 202, angående bestämmande af viss tid för fullföljd af hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skedd lagsökning emot löftesman, som borgat, såsom för egen skuld.

N:o 203, angående stadgande till förekommande deraf, att gäldenär, medelst diktade köpafhandlingar, undanhåller sina tillgångar ifrån utmätning.

N:o 204, om ändring af 30 §. i Concurslagen.

N:o 205, angående bysatt gäldenärs lösgifvande, sedan han sin egendom till borgenärer afträdt.

N:o 206, angående förhöjning i underhållet för bysatt gäldenär.

N:o 207, om kungörelse af 8 §. i det för Götha-canalbolag den 16 Martii 1833 utfärdade Nådiga reglemente.

N:o 208, om upphäfvande at Kongl. Förordningen den 5 Mars 1746, hvarigenom dödsstraff är utsatt för stöld utur bref; och

N:o 209, angående åtskilliga föreslagna förändringar i stadganden rörande utmätning.

§. 3.

Föredrogs å nyo Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets ytterligare betänkande, N:o 134, i anledning af väckta motioner, angående gästvifveri- och postskjutsväsendet, samt forvagns-inrättningar.

Härvid förekomme det uppgjorda förslagets:

1:sta Moment.

Herr *Halling*: Vid föredragningen af betänkandet, N:o 98, i detta ämne, tillät jag mig det yttrande i hufvudsaken, att Utskottet påfunnit den lämpligaste utväg att sätta en gräns för de klagomål, som ifrån olika håll låta höra sig öfver tyngden af reserv- och hållskjutsinrättningen. Jag gillade förslaget, men anmärkte, att Utskottet förbisett förhöjning i legan i de städer, hvarest skjutsen redan utgöres genom allmän anstallt eller skjutsinrättning. Jag trodde, att man egentligen fästat uppmärksamheten på det demoraliserande uti håll- och reservskjutsen, och att, der målet redan var funnet, borde! enahanda förmon tilldelas, som för entreprenader tillstyrktes. Utskottet har besvarat anmärkningen dermed, att ej särskild förhöjning för nämnde städer var behöflig, enär entreprenader kunde der lika lätt, som på landet, åstadkommas. Deraf drager jag den slutsats, att Utskottet icke ansett redan vidtagne särskilde skjutsinrättningar hafva uppfyllt samma ändamål, som med entreprenader åsyftas, eller undanrödjande af håll- och reserv-skjutsen. Jag har dock i detta afseende en öfvertygelse motsatt Utskottets; och jag finner följagtligen i momentet af förslaget böra tillämpas äfven på alla ställen i städerne, der skjutsinrättningar redan äro tillvägabragte. Jag förnyar denna anmärkning, dock ej med den enträgenhet, att den må antagas, i sammanhang med förslaget; ty jag anser det vara ett större ögnamärke att undanrödja de klagomål öfver skjutsen å landet, hvilka låta höra sig ifrån Bonde-Ståndet. Jag antager således 1:sta momentet, dock ej i den del, som deruti upptager det stadgande, att Konungens Befallningshafvande skola ega rätt att bestämma skjutslega till hemställan hos Kongl. Maj:t. Detta är uppenbart Utskottets mening, hvilken man finner, när man läser berörde moment. Antages detta förslag, hafva Rikets Ständer till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande öfverlemnat en rättighet, som ej ens Ständerne uteslutande ega, utan blott Konungen har. Derföre anser jag här det förbehåll böra göras, att, då fråga är om skjutslegans förhöjning, den i alla händelser ej må komma till stånd, förr än Konungen meddelat sin Nådiga sanction.

Herrar *Zander* och *Bruse* förenade sig häruti.

Herr *Tottie*: Utom andra kännbart betungande præstationer, som det åligger skattejorden att utgöra, är skjutsen en betydligt tryckande. Derom är tanken odelad; och då jag tillika i betragtande tager den omoraliska verkan af detta onus under det sysslolösa vistan-

det på Gästgifvaregårdarne, bifaller jag 1:sta momentet af förslaget, såsom bidragande till entreprenader å landet, i ändamål att den förhatliga hållskjutsen må upphöra.

Herr *Olbers*: "Jag har icke kunnat dela den mening, som gjort sig gällande uti Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets ytterligare betänkande, under N:o 134, i anledning af väckta motioner, angående gästgifveri- och postskjutsväsendet samt forvagns-inrättningar. Om jag än icke skulle vilja här försvara den nog allmänna tanke, att de vid Riksdagarne ofta väckta frågor, om skjutslegans förhöjning, hafva sin egentligaste anledning deruti, att allmogen på landet skall härutinnan finna en ersättning för dess försvunna hopp, att jordens i allmänhet tryckande bördor icke blifvit minskade, tror jag likväl att de, som ifra för skjutsväsendets förändring i sammanhang med skjutslegans förhöjning, förspilla nog tidigt tid och krafter, att åvägabringa en reform, hvarmed liten båtnad för det allmänna vinnes."

"Mina skäl för dessa yttranden äro följande:"

"Den lämnade taflan, öfver alla de olägenheter och svårigheter skjutsningsbesväret medför för jordbrukaren, har fått sina skuggsidor, icke för att sannt afmåla verkligheten, utan för att därigenom få ett skäl, att förhöja skjutslegan. Detta så kallade besvär, eftertragtas så mycket af den skjutsande allmogen, att, i en del län, reservlaget sjelfva ingått med klagomål till Konungens Befallningshafvande öfver, att gästgifvare skjutsar öfver sin skyldighet de resande med egna hästar, och sålunda försummar att uppbåda reservlaget till deras fortskaffande. Min och mångfaldigas erfarenhet är, att reservlaget inom sig täfla om rättigheten att få skjutsa, öfverenskomma med den resande äfven innan ankomsten till gästgifvaregården om skjutsning, och det har icke sällan föranledt slagsmål och rättegångar bönder emellan, att den ena tagit skjutsen från den andra. Bönderna äro i en stor del af Riket ganska fattige, hafva litet tillfälle att sälja producterne af små hemmansdelar, knappast tillräcklige, att föda dem sjelfva, få desse producter i städerne illa betalde, och anse derföre för en förmon, att genom skjutsning kunna förskaffa sig en biförtjenst som de ofta sakna. De som äro i tillfälle att ofta skjutsa, underhålla för detta ändamål en särskild häst och skjutspojke, och arbetet för gården, och de arbetskrafter dertill fordras, äro då icke dragna från åkerbruket, hvilket sålunda härigenom ej försummas. De åter hvilka sällan skjutsa, åsidosätta deraf litet af göromålen för jordbruket. Erfarenheten visar, att just hemman, som lyda under skjutsning, ofta blifva bäst brukade. Jag, som bott en del af min tid på landet, skall med mångfaldige exempel kunna ådagalägga detta. De representanter af Bonde-Ståndet hvilka omtalat den stora börda, och det hinder för jordbruket, som af skjutsningen uppstår, hafva icke ut-

tryckt allmogens tänkesätt i allmänhet, det säger nu min egen erfarenhet, och jag är djupt öfvertygad och mångfaldiga med mig, att om genom en allmän Författning Svenska jorden befriades från all slags skjutnings-skyldighet, en stor del af allmogen, långt ifrån att anse detta som en lindring i sina bördor, skulle klaga deröfver, såsom öfver förlorande af en värderad och dem gagnande rättighet."

"Den moraliska olägenhet af skjutsning, såsom befordrande fylleri och osedlighet, är blott tomma ord. Fins då ej tillfälle för allmogen, att på gästgifvaregårdar och krogar förspilla sin tid om de än icke skjutsa. Så länge krogskylt finnes, skall beklagligen krogpersonal icke saknas, förr än bränvin kommer att fattas, och moraliska sinnesstämningen blir rigtad för ädlare nöjen. Denna period hör till en obegränsad framtid, som troligen närvarande samtid icke öfverlefver."

"Men antagom nu, att skjntsning än skulle vara en så stor olägenhet, jag frågar, är den förekommen genom Utskottets förslag? Entreprenader å skjutsning, hvad uträtta de? Skall entrepreneuren hålla så många hästar, att alltid så stort antal resande, som tillfälligtvis på en gång kunna sammanstöta, kunna fortskaffas, erfordras dertill en kostnad, som knappast kan beräknas. Skall en entrepreneur till exempel hålla å en gästgifvaregård 6 hästar, och händelsevis 24 erfordras på dygnet, för resandes fortskaffande, så får ändå skjutsningen

bestridas af ett slags reservlag. Då äga ju alla de förut öfverklagade olägenheterna rum."

"Deremot är det en bestämd olägenhet, att de resande skola betungas med för hög skjutslega. De mesta som behöfva resa äro fattiga, likasom den största personalen af Sveriges invånare äro det, och det blir alltid en ofullkomlighet i reformer, som medför ökade utgifter för oundvikliga behof."

"På dessa skäl yrkar jag vördsamt afslag å betänkandet; men önskar deremot, att, för hållskjutsens afskaffande genom fria entreprenader, skjutsningen å särskilda gästgifvaregårdar må, der det så kan åvägabringas, af enskilda åtagas, utan förhöjning i skjutslegan, äfvensom att diligence- och forvagns-inrättningar må befordras, så vidt det kan ske, utan Statens betungande."

Herr *Wedberg*: Jag godkänner, att skjutslegan å landet må till 24 sk. per mil förhöjas, der entreprenader kunna tillvägabringas; men för dylikt fall har jag ansett, att legan i stad bör höjas till 28 skilling för att bibehålla enahanda förhållande, som nu eger rum, att skjutslegan är 4 sk. högre i stad, än å landet. Skälet är äfven det, att en stad har mera olägenhet och tyngd af skjutningsbesvär, än landet. Nora stad t. ex. med 600 invånare bidrager till skjutsen med 700 R:dr banco årligen. Jag anhåller alltså, att Ståndet måtte besluta, det skjutslegan i städerne må höjas till 28 sk. per mil.

Herrar *Justelius*, *Brovallius*, *Cederborg*, *I. Winblad*, *Lake*, m. fl., instämde med Herr *Wedberg*.

Herr *Rubin*: Jag var af annat uppdrag hindrad att uti Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet öfvervara detta ärendes definitiva afgörande. Eljest hade jag reserverat mig emot första momentet. Jag är förekommen af Herr *Halling*, hvars öfvertygelse jag delar; men deremot kan jag icke förena mig med Herr *Olbers*, som både inom Utskottet och här förklarat, att skjutsningsbesväret är så förmonligt, att de dertill skyldige ej vilja gerna detsamma sig afsäga. Jag har varit både land- och stadsbo, men öfverallt har jag försport den klagan, att berörde onus är tryckande. I detta betänkande ser jag en glad förespegling af den tid, då jordbruket må ifrån nämnde tunga befrias, och då densamma må läggas på entreprenader, som skola uppfylla ändamålet, resandes forslande, emot en förhöjning, dock ej för stor. Jag hade dock härvid önskat propositionens bibehållande emellan landet och städerna. Det är otvifvelagtigt, att dessa sednare äro i större bekymmer, då fodertillgången i städerne är mindre än på landet. Herr *Olbers* har anmärkt, att samma obelåtenhet och demoralisation af allmogen, hvilka nu öfverklagas, inträffa derigenom, att entrepreneuren måste erhålla förstärkning ifrån landsbyggden. Denna anmärkning vederlägges genom det förslag, enligt betänkandet, att hästarnes antal bestämmes efter

den åtgång, som erfarenheten visar. Om således entrepreneuren saknar sjelf erforderligt antal hästar, blir icke allmogen dermed besvärad, annorledes, än efter föregången öfverenskommelse med entrepreneuren. En sådan öfverenskommelse, om den ställes på billiga grunder, kan ej gifva anledning till skälig klagan eller till missbelåtenhet. Jag bifaller 1:sta momentet, med den förändring, som Herr *Halling* föreslagit.

Herr *Limnelius*: I anledning af den farhåga, Herr *Halling* antydt, att Konungens Befallningshafvande skall godtyckligen kunna höja skjutslegan utöfver 24 sk., får jag erinra, att detta är motarbetadt, genom sista perioden uti förslagets 1 moment, der det heter: "dock att, på de få orter, der locala svårigheter sådant ovillkorligen påkalla, någon förhöjning i legan utöfver 24 sk. milen för en häst må af Konungens Befallningshafvande kunna föreslås till fastställande af Kongl. Maj:t., Här uttryckes endast den mening, att, der Kongl. Maj:t finner locala förhållanden sådant föranleda, eger Kgl. Maj:t, att tillåta legans förhöjning. Sålunda är legan i Stockholm efter omständigheterna lämpad. Jag tror icke att Ståndet bör fixera en viss summa, såsom 28 sk. per mil, å skjutslegan ifrån stad, utan låta bestämmandet deraf i hvarje fall få af Kongl. Maj:t ankomma.

Herr *Arnberg*: Jag biträder Utskottets förslag ej derföre, att jag ser härigenom alla svårigheter som hitintills vidhäftat skjutsväsendet, undanröjde, utan emedan jag finner förslaget

vara ett medel att komma in på en bättre bana, med afseende på communicationen orterne emellan. De skäl deremot, hvilka Herr *Olbers* anfört, äro visserligen redan till en del besvarade af Herr *Rubin;* men jag anser mig dock icke böra underlåta att upptaga dem äfven till besvarande. Herr *Olbers* förmenar, att de skäl, som motionairerne anfört, äro skenbara och åsyfta endast att tillvägabringa en förhöjd skjutslega, ehuru den närvarande är tillräcklig att framlocka ett erforderligt antal af skjutsande. Denna sats är måhända tillämplig på vissa orter, men är ingalunda för landet allmän. Jag har speciel kännedom af Dalarne, der en egendom, belägen $1\frac{1}{2}$ fjerdingsväg ifrån gästgifvaregård, betalar för friheten ifrån skjutsning en icke obetydlig summa årligen. Uti Östergöthland är en egendom af 2 mantal, hvilken för lindring i skjutsningen betalar om året tvenne tunnor råg och tvenne tunnor korn. Häraf synes, att den af Herr *Olbers* åberopade sats icke är tillämplig öfverallt. Då man önskar en bättre ordning, tror jag ock uppmärksamheten med skäl fästas derpå, att den vinnes genom en förbättring i moralitet, tillvägabragt genom entreprenader, enär icke, såsom Herr *Olbers* yttrat, samma skjutsande då begagnas, utan de inskränkas till ett mindre antal, i circulation, närmast gästgifvaregårdar. Ett annat skäl har jag ock att anföra för entreprenader, hvilket visar, att grunden icke är rigtig för det närvarande skjutsväsendet. Det är nemligen hårdt,

att resande skola kunna tvinga sig till hästar ifrån bönder, ehuru de sednare väl behöfva dem sjelfve för eget behof. Upphäfvandet af hållskjutsen anser jag vara ett steg framåt på civilisationens bana. Uti hvad man här talat om undantag eller förhöjd skjutslega för städerne, kan jag mig icke förena, ehuru det samhälle, som jag representerar, är för skjutsen drygt beskattadt, då utgiften derföre årligen uppgår till 6,000 R:dr. Det skulle visa en stor egennytta, om Ståndet i denna del fattar särskildt beslut. Dessutom finner jag, om ej 24 sk. för mil antages, rättigheten, enligt förslaget, gifven till anmälan genom Konungens Befallningshafvande hos Kongl. Maj:t om behofvet af högre lega. Jag bifaller alltså förslagets första moment.

Herr *Bååth:* Ehuru jag ej varit i tillfälle att taga kännedom af Ståndets förhandlingar, i hvad de afsett Utskottets betänkande, N:o 98, finner jag mig likväl befogad att yttra min enskilda mening öfver den i förevarande betänkande framlagda redaction. Till en början uppehåller jag mig vid sista momentet af förslaget. Denna punkt, likasom tendencen af motiverne i Utskottets betänkande för öfrigt, gifver anledning till den förutsättning att förändringen af skjutsens utgörande för städerne och landet är antagen att vara en frivillig åtgärd, ankommande på ortens innevånare. Till denna slutsats ledes jag af följande uttryck i första momentet: "Håll- och reservskjutsen, jemte skyldigheten dertill, i städerne och å lan-

det, må kunna upphöra." Utskottet säger icke, att håll- och reservskjutsen *skall*, utan att den *må* upphöra. Detta förutsätter en öfverenskommelse emellan de personer, som frågan angår. Om denna slutsats är rigtig, ledes jag till en annan omständighet. Det föreslås nemligen vidare, att på de ställen, der entreprenader, endast emot 24 sk. B:co per mil för en häst med eller utan åkdon, icke kunna åstadkommas, de skjutsskyldige, för befrielse ifrån åliggandet, böra sammanskjuta ytterligare tillskott i penningar eller varor, som för entreprenaders betingande kan erfordras. Jag finner denna bestämmelse vara en contradiction emot den förra. Då det skall få bero af de skjutsskyldiges eget omdöme, huruvida de anse det vara nyttigt att utgöra skjutsen, på sätt nu sker, eller genom entreprenads antagande, följer, att de ej kunna åläggas betala högre afgift till entrepreneuren, än 24 sk. per mil. Om ett annat förhållande äger rum, skulle sådant leda till speculation för entrepreneuren att ej bjuda så hög summa, i den afsigt, att de skjutsskyldige skola fylla bristen. Härigenom blefve i sjelfva verket en indirect beskattning tillvägabragt, som skulle mera, än præstationen in natura, gravera de skjutsskyldige. Om ock denna sats icke antages, anser jag likväl vara fremmande för Svenska medborgare, att lemna medel i händerna åt en entrepreneurer att beskatta allmänheten; och jag vill ej medgifva, att de skjutsskyldige skola betala högre belopp

till entrepreneuren, än de resande till honom betala. Sådant leder till missbruk. Hvad beträffar frågan om Konungens Befallningshafvandes rätt att föreslå till Kongl. Maj:ts sanction högre lega, der locala omständigheter förorsaka, att, ehuru entreprenader väl kunna tillvägabringas, det dock ej är möjligt till 24 sk. per mil, är denna bestämmelse åter en motsägelse mot det stadgande att de skjutsskyldige skola betala till entrepreneuren skillnaden. Här står, att Konungens Befallningshafvande eger att föreslå. För min del kan jag icke gilla denna bestämmelse; ty jag anser Konungens Befallningshafvande icke hafva rätt att i detta afseende afgifva till Kongl. Maj:ts sanction något förslag, innan skjutslaget blifvit hördt. Af skjutslaget beror det att afgöra om antagande af entreprenad eller ej. Konungens Befallningshafvande har således ingen rätt att härutinnan något ålägga. Städerne hafva redan för det mesta skjuts inrättad på entreprenad, ehuru den ej är nu i samma form eller under det namn, som här blifvit antydde. Detta betyder dock intet i sjelfva saken. Jag vill citera Wadstena stad, som jag representerar. Der är skjutsen öfverlåten åt en person, som aflönas med 48 tunnland jord, och då Wadstena stads jord anses såsom den bästa i Östergöthland, finnes det, att staden ej betalar obetydligt för skjutsbesväret. Om nu entreprenad uppstår och några personer, som vilja skjutsen på stället öfvertaga, sammansätta sig att ej bjuda 24 sk.

per mil, skulle, efter förslaget Konungens Befallningshafvande kunna äga rättighet att pålägga de skjutsskyldige borgarne att ytterligare betala 24 sk. eller 12 sk. per mil, såsom skjutslega, till entrepreneuren. Jag anser således momentet böra rättas och hänförer mig i detta afseende till Herr *Halling*, hvad städerne beträffar. Att hålla hästar och folk i stad, kostar mera, än på landet. Bonden behöfver dessutom i allt fall hästar för jordbruket. Detta inträffar ej alltid i stad, der hästars underhållande måhända blir dyrare, än hvad skjutsandet med dem kan inbringa. Jag återkommer nu till hvad jag förut nämnt, eller till den rättelse, att entreprenader äro frivillige åtgärder, och att jag anser dem böra äga rum, om de kunna ingås på det sätt, att af de resande till entrepreneuren betalas 24 sk. per mil; men deremot, att städer eller land skola till entrepreneuren betala något derutöfver, protesterar jag. Om ej dessa skäl äro tillräckliga, öfverlemnar jag till andras begrundande; men Konungens Befallningshafvandes rättighet att föreslå högre lega, kan jag icke gilla. Åtminstone böra de skjutsskyldige först höras. Emot forvagnars inrättande, om det kan ske, har jag ingenting att påminna. Jag önskar, att de må uppfylla dermed åsyftadt ändamål. Jag befarar dock, att realiserandet af denna önskan är aflägset.

Herr *Petre*: Jag beklagar, att Herr *Olbers* i sitt yttrande förbisett de sunda principer, som

ej blifvit undertryckta. Dessutom hafva hans anmärkningar ej inkommit, då frågan förra gången hos Ståndet förevar. Då föreföll en vidlyftig discussion, och resultatet var, att de principer, som Utskottet antagit, hyllades af Ståndets majoritet. Således är numera ej fråga om dem, utan blott om formen och sättet. Hvad första momentet angår, torde principen ej hafva fullkomligen noga blifvit efterföljd genom stadgandet om sammanskott af de skjutsskyldige, då entreprenad emot skjutslega af 24 sk. per mil ej är möjlig. Man skulle derigenom frångå principen, som är frihet för de skjutsskyldige från besväret. Stadgandet angående sammanskott bör således borttagas. Jag finner skäl dertill, att skjutslegan i städerne må vara 4 sk. högre än på landet. Om städerna jemföras med landsbygden, ser man lätt, att i de förra är det svårare att träffa entrepreneurer, än å landet. Jag godkänner för öfrigt första momentet, utan att biträda Herr *Hallings* anmärkning, hvartill, på Herr *Limnelii* skäl, grund icke förefinnes.

Herr *Olbers*: Jag betsrider icke Herrar *Rubins* och *Arnbergs* erfarenhet; men detta hindrar icke mig att åberopa den jag äger. Inom Götheborgs, Elfsborgs och Skaraborgs län finner allmogen, långt ifrån att anse skjutsningsskyldigheten, såsom ett onus, deruti ett önskadt tillfälle till förtjenst, hvilket röjer sig i täflan att få skjutsa. Jag lemnar emellertid detta derhän och vill nu blott yttra mig öfver cor-

rectivet för entreprenader. Lika med Herr *Bååth*, är jag öfvertygad, att de skola lemna tillfälle för den enskilde att lucrera på den resande allmänhetens bekostnad. Om menigheterna blifva hörde, skola locala hinder lätt framställas och dessa föranleda yrkande af högre lega, än 24 sk. Följden blir, att entrepreneuren träffar öfverenskommelse med reservlaget, och att detta hjelper entrepreneuren. Sålunda äger moraliskt förderf lika väl rum då, som nu. Deremot må det bero af fria inrättningar, utan all mellankomst, å vissa gästgifvaregårdar, att i förbund med kringliggande byar åtaga sig skjutsning. På detta sätt kan befrielse beredas för de mera aflägsne, utan de hinder, som af Utskottets förslag uppkomma. Dessutom har jag fästat min uppmärksamhet derpå, att enskilda entreprenader flerestädes äro ingångne, utan att legan blifvit förhöjd. Jag önskar att detta måtte ske mera allmänt, dock utan resandes betungande. För mindre städers handlande är t. ex. kostnaden att resa, betydlig. En class af medborgare bör ej förlora med den andra classens vinst. Allmogen tror jag i allmänhet vara med det närvarande förhållandet belåten. Jag önskar således, att endast de orter, der skjutsen anses betungande, må skaffa entreprenader.

Herr *Frodell* förenade sig häruti.

Herr *Leffler:* För min del har jag både vid föregående och äfven vid denna Riksdag bestridt skjutslegans förhöjning; men då jag

hört uppgifvas de olägenheter för jordbruket, hvilka af skjutsväsendet i dess närvarande skick sig härleda, anser jag mig skyldig öfvergå till den tanka, att, om olägenheterna kunna genom hvad här föreslås undanrödjas, bifaller jag de ifrågasatte entreprenaderna. Jag har jemväl sökt, att inom Utskottet göra gällande den sats att skjutslegan för städerna borde bestämmas 4 sk. högre, än för landet; men då jag föreställer mig, att det genom entreprenader visar sig, hvad legan blir, och det således kan inträffa, att den på en ort antages till 20 sk., på en annan till 24 sk. och å några ställen till 28 sk., i hvilket sista fall fråga blir att sammanskjuta hvad som öfvergår 24 sk., är det svårt, att något i omförmälde afseende nu bestämma. De trenne öfrige Stånden gå ej eller in derpå. Derföre äro 24 sk. per mil för alla orter bestämda. Om Ståndet antager 28 sk., är jag ej deremot; men att fastställa för städerna 4 sk. i allmänhet öfver hvad för landet bestämmes, tror jag ej vara lämpligt, helst ett Stånd redan afslagit betänkandet. Hvad åter angår frågan om de städer, som redan hafva skjutsinrättningar tillvägabragte, och hvarest skjutsen antingen är öfverlåten till enskilde entrepreneurer eller hålles af staden sjelf, finner jag det vara utom allt tvifvel, att, om de göra deras rätt gällande, de böra åtnjuta enahanda förhöjning i legan, som för entreprenader bestämmes; ty jag förstår ej afsigten med förslaget vara annan än den, att, der hållskjutsen upphörer, skall

den högre legan tillgodonjutas. Beträffande Konungens befallningshafvandes rätt, att fastställa legan, får det ej ske, utan att vederbörande skjutsskyldige förut blifvit hörde. Då legan ej går öfver 24 sk., är åtgärden endast ett fastställande af Rikets Ständers beslut, i hvilket fall det är öfverflödigt att anmäla saken hos Kongl. Maj:t. Nämnde belopp är ock gränsen för Landshöfdingens beslutanderätt i detta afseende. Hvad vidkommer det, som öfverskjuter 24 sk., finner man åtgärden i denna del icke bero af Landshöfdingens pröfning, om man tager kännedom af förslagets fjerde punkt, som visar, huru det öfverskjutande beloppet skall utgöras. Det beror af de skjutsskyldige sjelfve, att bibehålla det gamla. Jag anser det vara mindre lämpligt att underkasta detta pröfning före auctionen, emedan derigenom framlockas entreprenörer, som sätta sig tillsammans, för att ej utgöra mera, än beslutadt blifvit. Det är bättre, att de skjutsskyldige, efter entreprenadauctionen, hafva för sig öppet, att säga *Nej*. Magten är emellertid icke i Landshöfdingens händer, utan för de skjutsskyldige reserverad. Vidare finnes enahanda grund uttryckt redan i 1 momentet. — Slutligen får jag erinra, att, då ett Stånd redan afslagit betänkandet, fordras Ståndets beslut till bifall, om saken skall kunna gå igenom, enär dertill är trenne Stånds sammanstämmande beslut af nöden.

Herr *Halling*: Herr *Leffler* har i det hufvudsakliga vederlagt de talare, som yttrat sig

efter mig. Jag är således af honom förekommen, och jag har egentligen blott en anmärkning, att göra. Det har väckt min ledsnad, att jag förnummit, att man motarbetar afskaffande af håll- och reservskjutsen, och att man, såsom skäl derföre, åberopar den economiska fördelen för vissa orter. Jag tror ej, att man, för vissa orters förmenta enskilda beqvämlighet, bör hindra att afskaffa omförmäldta verkligen svåra onus. Det vore väl, om de, som nu söka förtjenst af skjutsande, välja sig andra näringsutvägar, än denna, som undergräfver deras egen och barns moralitet, och hvilken gifver anledning till kortspel och fylleriets befrämjande.

Herr *Olbers:* Jag vill blott tillägga, att, om meningen med reformen är sådan, som första momentet innehåller, borde det likval, för consequencens skull, tillika bestämmas, att för städerna må en ytterligare förhöjning, utöfver den för landet, af 4 sk:r per mil bestämmas. Det qvarstår alltid, att städerna hafva af skjutsen större besvär, än landet. Att städerna anse denna skyldighet, såsom ett sådant onus, visar sig jemväl af de betydliga uppoffringar, som de derföre måste göra. Jag vill slutligen förklara, att, då ärendet förra gången hos Ståndet behandlades, var jag icke tillstädes.

Herr *Hallgren:* Det är obestridligen af stor svårighet att uppställa economiska författningar, som äro lika lämpliga för hela landet, enär locala hinder kunna äga rum flerestädes. Jag gillar den princip, som Utskottet föresla-

git, att, om entreprenader, för skjutsens bestridande, blefvo tillvägabragte, skulle det öfverklagade onda vara hulpet. Att reformen ej verkar godt i början, är möjligt, men att den skulle i framtiden medföra goda följder, derom är jag öfvertygad. Frivillighets-principen, som är i 1:sta momentet uttryckt, synes dock ej vara bibehållen vid jemnförelse med 4:de momentet. Uti första momentet läses, att håll- och reservskjutsen, jemte skyldigheten dertill, i städerna och på landet, må kunna upphöra, med vilkor, att skjutsnings-bestyret öfvertages af entrepreneurer; men, enligt 4 momentet, är min vilja dock bunden, då derstädes stadgas, att de skjutsnings-skyldiges röstningsrätt, vid frågans afgörande, beräknas efter den grund, enligt hvilken skjutsen blifvit utgjord, med skyldighet för minoriteten att underkasta sig majoriteten, och för de frånvarande, att åtnöjas med de närvarandes beslut. Om skjutslaget består t. ex. af 100 personer, hvaribland 52 rösta emot förändringen, och endast 48 för densamma, tvingas de sednare att, emot sin vilja, skjutsa. På detta sätt åsidosättes den princip, som man vill hylla. Den ifrågasatte ytterligare förhöjningen uti legan af 4 sk:r för städerna, kan jag för min del icke gilla. Om entreprenad sker, är det obetaget landtbo att blifva entrepreneur i stad, likasom stadsbo eger öppet, att emottaga entreprenad å landet. Förhöjningen af 50 procent är icke obetydlig; och jag tror, att densamma bör stanna vid 24

sk:r per mil, häldst man bör betragta, att denna skjutslega blir känbar i synnerhet för den med varor trafiquerande allmänheten. Med Herr *Petre* förenar jag mig deruti, att stadgandet om tillskott af de skjuts-skyldige bör utgå.

Herr *Helsingius*: Af flere talare är det ifrågasatt att ifrån 1:sta momentet utesluta den strophen, som bestämmer tillskott af de skjutsskyldige. För min del kan jag ej biträda denna åsigt, häldst meningen af hela momentet skulle derigenom förryckas och tydligheten förvandlas till en otydlighet. Genom ett sådant uteslutande skulle man åstadkomma, att entreprenader, hvilka man anser, såsom det enda medlet att bereda ett bättre skick uti skjutsväsendet, ej kunde tillvägabringas. Idéen af entreprenad förutsätter högre betalning till vinst för den, som åtager sig entreprenaden. Nu innehåller momentet, att de resande icke skola betala högre än 24 sk. per mil. Något hinder måste icke vara för de skjutsskyldige, att lemna något mera, om de vilja göra uppoffring deraf, för att undvika skjutsningsbesväret, då de i alla fall icke hafva rätt att uppbära sagde skjutslega af 24 sk. per mil, om de icke ingå i entreprenaden. För min del förklarar jag, att jag bifaller momentet, sådant det är, emedan uteslutandet af den anmärkta perioden skulle motverka det ändamål, som åsyftas. Jag skulle blott önska det tillägg, att för städerna måtte bestämmas 4 sk. högre skjutslega, än för landet i allmänhet stadgas.

Herr *Biörck* förenade sig häruti.

Herr *Bååth*: Då jag förra gången yttrade mig, utgick jag ifrån den synpunkt, att entreprenader äro frivilliga, och att det beror på skjutslagen att bedömma, om erbjudne vilkor må antagas eller icke. Så snart detta medgifves, bör man ej eller motverka ändamålet, emedan det är upplyst vara välgörande både för städer och landet; men målet bör dock vinnas på det sätt, att det är förenligt med allmänhetens naturliga rättighet att bestämma, huruvida entreprenaden må antagas. Vill någon ort, der entreprenad ej kan tillvägabringas emot 24 sk. per mil, såsom skjutslega af de resande, ändock denna anstalt, måste det vara ortens rätt, att frivilligt lemna tillskott; men detta kan icke i författning ovilkorligen åläggas; utan i fall skjutslaget icke deruti ingår, är det dess skyldighet att fortfarande bestrida skjutsen, emedan det då anser sådant vara för sig mera nyttigt. Jag vill nu förbigå att undersöka om det skadliga och demoraliserande af håll- och reservskjutsen för allmogen. Detta är förut tillräckligen detaileradt. Dock bör allmänheten icke betagas tillfället att välja i fråga om den större eller mindre economiska nyttan af förändringen. Om sådan princip förutsättes för entreprenaders tillvägabringande, måste det vara en stad indifferent, huruvida entrepreneur der får högre eller mindre skjutslega, än på landet. Det är derföre icke af behof påkalladt, att skjutslegan för städerna må

blifva högre, då detta är öfverlemnadt åt entrepreneuren, och de resande få betala skjutslegan. Nu varande skillnad är ej eller öfverallt byggd på rättvisa grunder. För min del klandar jag icke densamma, då det är svårare att i stad bestrida skjuts, men om entreprenad sker, måste denna omständighet vara för samhället likgiltig, hvilket har blott fritt val att antingen sjelf skjutsa, eller antaga entreprenad. I fråga om Konungens Befallningshafvandes rätt att föreslå tillökning, har Herr *Leffler* meddelat upplysning. Jag har ej, förr än nu, genomläst fjerde momentet. Om jag det gjort, hade anmärkningen i denna del icke kunnat af mig framställas.

Herr *Limnelius:* Jag finner första momentet böra bifallas, sådant det är uppställdt. Det är icke rimligt att för Stockholm bestämma skjutslegan till 28 sk. b:co per mil, då den nu utgår med minst 32 sk.

Herr *Rydin*: Jag gillar betänkandet i sin helhet. Jag anser det för närvarande vara en orättvisa i det förhållande, att den ene medborgaren skall äga rätt att beskatta den andra; men hvarje orättvisa innebär sin egen bestraffning, likasom hvarje rättvisa sin egen belöning. Här hafva några talare tillstyrkt för städerna den föreslagna skjutslegans förhöjning till 28 sk. b:co per mil. Jag önskar, att desse talare måtte derifrån afstå, på det att betänkandet måtte kunna utan förändring bifallas. Om

ej 1:sta momentet af förslaget antages, förutser jag, att med detta ärende blifver samma utgång, som med theaterfrågan. Olika beslut fattades. Resultatet var, att tvänne Stånd slutligen stannade emot två, och att hela frågan endast lades till handlingarne. Enahanda förhållande kan med detta betänkande uppstå, då ett Stånd redan afslagit detsamma. Om man således önskar framgång åt saken, är det nödvändigt, att förslaget nu i dess helhet gillas. Annars har man ej vid denna Riksdag uti detta ämne annat att åtgöra, än att afslå förslaget, ty jemnkning synes icke kunna äga rum.

Herr *Santesson*: Jag är af Herr *Rydins* tanka och anser Utskottet hafva i förevarande utlåtande gått den allmänna önskan till mötes, att ifrågavarande onus för jordbruket måtte försvinna. Man bör således ej motverka förslaget, äfven om man tager i betragtande, att flere äro, som önska skjutsväsendets bibehållande i dess närvarande skick. Jag hoppas, att landtbrukarne i allmänhet skola komma till den öfvertygelse, att nämnde onus är besvärligare och medförande större olägenheter, än man vanligen föreställer sig förhållandet. Exempel kunna citeras, der de skjutsande förut blifvit tiggare, men der, efter införd förändring i skjutsanstalterne, allmogen nu är i välstånd. Jag vill nämna Edsvägen invid Trollhättan. Erfarenheten skall visa, att jordbruket, om dess idkare blifva qvitte skjutsningsbesväret, skall bättre skötas. Folket blir såmedelst afhållet

ifrån flere oordningar. Genom utlåtandet anser jag allas rätt vara iagttagen, och jag tillstyrker således nu bifall till förslagets första moment.

Herrar *Zander*, *Norman* och *Falhem*, med flere, instämde med Herr *Santesson*.

Herr *Olbers*: I sammanhang med olägenheter för entreprenader, beder jag att få fästa uppmärksamheten på den omständighet, att, om å gästgifvaregård entreprenad tillvägabringas derigenom, att 25 önska densamma med tillskott och 24 rösta för bibehållande af håll- och reservskjutsen, sådan den är, skall ofelbart missnöje uppkomma, då menigheten är beroende af en persons pluralitet, och då man på detta sätt ålägges ett onus, som man förut icke afvetat, men deremot uteslutes ifrån en rättighet, som man ansett fördelagtig. För öfrigt insisterar jag icke derpå, att entreprenader böra motverkas, der de kunna, i följd af frivillig öfverenskommelse, bilda sig.

Herr *Halling*: Jag har redan förklarat att jag vill bidraga till bifall å utlåtandet, men jag tror icke detta förhindras derigenom, att afseende fästes på flere smärre städer, hvarest jag förmodar skjutslega af 24 sk. per mil ej vara tillräcklig att åstadkomma entreprenader. Om jag antager, att desse städer äro mest betungade, är det lämpligast att bestämma högre lega för städerne, hvarest det är större kostnad för entrepreneur att hålla hästar och vagnar, hvilka sednare nötas der mera, än på landet. Detta synes icke hinderligt för förslaget.

Man har talat om det missnöje, som entreprenaderne skola ibland allmogen bereda. Jag vet icke om ej Bonde-Ståndet, som representerar de skjutsskyldige, godkänt betänkandet. Saken blir i allt fall en frivillig affaire. Om man anser afgörandet genom pluralitet innebära ett tvång, gifver man tillkänna, att man icke vill sjelfva saken.

Herr *Sahlin* förklarade, det han biföll utlåtandet, såsom byggdt på grunden af frivillig öfverenskommelse.

Discussionen i hufvudsaken var slutad, och sedan Herr Talmannen framställt förslagets första moment till bifall, samt votering blifvit begärd, discuterades någon stund, angående contra-propositionen, hvarefter uppsattes, justerades och anslogs en voterings-proposition, så lydande:

"Den, som bifaller 1 mom. af förslaget uti Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskottets betänkande, N:o 134, röstar: *Ja*.

"Den det icke vill, röstar: *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer Ståndet att annorlunda besluta."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter och insamlades efter upprop, hvarvid Herrar *Holm*, *Klingvall*, *Sjöblom*, *Egnell*, *Fries*, *Andersson*, *Wedberg*, *Mellbin*, *Trolin* och *Örtenholm* voro frånvarande. En sedel aflades förseglad och de öfriges befunnos innehålla 31 *Ja* emot 18 *Nej*; i följd hvaraf 1:sta momentet var bifallet.

Emot beslutet reserverade sig Herrar *Bååth*, *Mæchel* och *Olbers*.

2:dra Momentet.

Herr *Helsingius:* Sedan första momentet är bifallet, anhåller jag, att proposition till bifall å det öfriga af utlåtandet må på en gång ske.

Herrar *Wærn* och *Santesson* förenade sig uti denna anhållan.

Herr *Halling:* Jag skulle gerna förena mig häruti, om icke jag hyste den betänklighet, att i hela förslaget finnes intet, som ej lägger hinder i väg för Diligencers framtida befrämjande. Tvärtom läses pag. 11 af utlåtandet det tillstyrkande, att Rikets Ständer må hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täckes i Nåder förunna Diligence- och forvagns-inrättningarne sådane förmoner, hvilka, utan andras förnärmande, kunna dem tilldelas, samt för öfrigt, till deras befrämjande, vidtaga de utvägar och åtgärder, som Kongl. Maj:t kan finna för ändamålet lämpliga. Jag fruktar, att detta tillstyrkande kan sålunda förstås, att diligence- och forvagns-inrättningar ej skola kunna tillåtas, enär det ej kan ske, utan entreprenadernes förnärmande, hvilka sednare således komma att vara hinder för Kongl. Maj:t att meddela dylika rättigheter. Uppmärksamheten bör nemligen här fästas derpå, att ett nytt skrå uppkommer under namn af skjutsentreprenader. Jag hemställer således, om icke vid sista momentet ett tillägg må vidfogas,

att entreprenader må äga rum, utan förfång för diligence- och forvagns-inrättningarne.

2:dra Momentet bifölls.

Tredje Momentet. Bifölls.

Fjerde Momentet.

Herr *Langenberg*: Jag tror, att, vid ett så vigtigt tillfälle, som det här ifrågasatta, böra två tredjedelar af de röstegande anses utgöra majoritet. Flere bedömma håll- och reserv-skjutsen, såsom en förmon, andra åter, såsom en pålaga.

Häruti förenade sig Herrar *Malmberg*, *Bådth* och *Per Winblad*.

Herr *Tottie:* Uti en Kgl. Förordning af 1828 förekommer bestämmelse, angående $\frac{3}{4}$ af de röstegande, såsom pluralitet vid dylike fall. Efter denna författning anställdes entreprenade-auctioner i min ort. Några utöfver fjerdedelen lade sig emot saken, och, efter nämnde författning, kunde således ej entreprenade tillvägabringas. Jag anser derföre Utskottets förslag vara rättast och ändamålsenligast.

Herr *Arnberg*: Herr *Langenbergs* förslag kan synas grundadt; men sedan principen, hvilken är lagd i 1:sta momentet, blifvit bifallen, hemställer jag, huruvida det går an, att här besluta förändring. Fjerde momentet är af tvänne Stånd antaget. Följden af ett annat beslut af Ståndet kan blifva, att intet resultat i sjelfva saken vinnes. Jag håller således före, att Ståndet bör antaga 4:de momentet, sådant det är, för att icke rubba hela ordningen af det reglementariska.

Herr *Wærn* instämde med Herr *Arnberg*.

Herr *Leffler*: Jag kan ej dela den sista Talarens åsigt. Preste-Ståndet har redan afslagit utlåtandet, och Borgare-Ståndet är oförhindradt att bestämma två tredjedelar, såsom pluralitet; men jag hemställer, om det är lämpligt, att då Bonde-Ståndet bifallit betänkandet, vidtaga ett stadgande, som icke kan sägas vara generelt passande för landet.

Herr *Olbers* instämde med Herr *Langenberg* och Herr *Zander* med Herr *Leffler*.

Herr *Santesson:* Då jag förut delat Herr *Helsingii* tanke, att alla punkterne uti utlåtandet borde bifallas, har det skett under den åsigt, att detta är ett economiskt förslag, som beror af Kongl. Maj:t att pröfva och låta verkställa. Jag anser derföre, att, desto mindre förändringar häruti nu vidtagas, ju bättre är det för saken. Ej eller anser jag förevarande ämne vara af den vigt, att landtmännen böra här afgöra med större pluralitet, än den, som i andra frågor erfordras.

Herr *Langenberg*: Jag finner intet skadligt deruti, att pluralitet af $\frac{2}{3}$ bestämmes. Detta hindrar icke saken, om man vill densammas framgång. Obilligt vore det emedlertid, att frågan skulle kunna afgöras genom en rösts pluralitet.

Herr *Ekerman* instämde häruti.

Herr *Tottie:* Jag förnyar, det jag ingalunda kan i denna punkt mig med Herr *Langenberg* förena. Min åsigt är den, att, om en

pluralitet af $\frac{2}{3}$ bestämmes, komma skjuts-entreprenader icke någonsin till stånd, utan derigenom vore i verkligheten utlåtandet förkastadt.

Discussionen ansågs slutad och fjerde momentet bifölls.

Femte Momentet. Bifölls.

Sjette Momentet.

Herr *Ekerman*: Jag nekar icke, att, om meningen af detta moment är, att entrepreneur skall vara skyldig att hvarje morgon hålla i beredskap det antal hästar, som Konungens Befallningshafvande föreskrifver, och att, sedan detta antal är utgånget, skaffa hästar åt resande inom en half timma, är det väl sörjdt för de resande, som, vid sådant förhållande, äga endast att befalla. Afseende bör dock fästas derpå, att vid entreprenadcontract uppgöres, som bestämmes af pluraliteten. Ändamålet förfelas, om sådant stadgande, som detta, bibehålles.

Herr *Leffler*: Inom Utskottet yttrade jag den öfvertygelse, att jag trodde minst $\frac{3}{4}$ timme fordras såsom den tid, inom hvilken hästar borde framskaffas åt resande; men Bonde-Ståndets ledamöter antogo momentet, sådant det nu är. Jag vill, för verkställigheten, fästa uppmärksamhet på den föreskrift, att hästarne ej må vara aflägsnade ifrån skjuts-stationen längre, än en åttondedels mil. Då de resande få vidkännas en högre kostnad, böra ock motsvarande fördelar vara för dem beredda.

Herr *Limnelius* förenade sig häruti.

Herr *Rydin*: Utom det stadgande, som i förevarande moment innefattas, äro entreprenader ett tomt ord. Hästar skola annars, fortfarande ifrån långt afstånd efterskickas samt blott skjutslegan höjas. Om denna höjes, böra hästar äfven hållas skyndsamt tillhanda för resande. Detta bör i contractet intagas. Jag bifaller det sjette momentet.

Herr *Petre*: För min del finner jag ej annan utväg, än att bifalla detta moment; ty det måste vara de resandes rätt att komma fort fram, då de dyrt betala.

Herr *Bååth:* Jag vill ej motverka godkännandet af detta moment, men jag tror mig dock härvid kunna anmärka tvänne omständigheter, som till äfventyrs menligt inverka på saken. Det heter här, att entrepreneurerne ovillkorligen skola, vid början af hvarje dygn, på stället tillhandahålla ett visst, af Konungens Befallningshafvande bestämdt antal hästar. Om enahanda ordalag nyttjas i författningen, kan entrepreneuren deraf draga den slutsats, att, sedan han en gång skjutsat med detta antal, han ej är skyldig att vidare skjutsa under samma dag. Detta kan föranleda till oreda. Den andra omständigheten är, att, då efter nu gällande författning, vid resandes fortkomst, $1\frac{1}{2}$ timma räknas på milen, men här stadgas, att entrepreneurens åliggande är att inom en half timma efter ankomst fortskaffa resande, ehuru hästarne få vara aflägsnade $\frac{1}{8}$ mil ifrån skjutsstation, synes, när man afser den tid,

som fordras för efterskickandet till stället, der hästarne finnas och deras förande till skjutsstationen, resandes fortskaffande inom ½ timma efter ankomsten ej blifva möjligt. Jag hemställer dessa betänkligheter till Ståndets behjertaude.

Herr *Zander:* Då jag gillar denna punkt, vill jag tillika fästa den siste talarens uppmärksamhet derpå, att den, som skickas till det ställe, der hästarne äro, vanligen springer eller rider berörde ⅛ mil och sedermera rider tillbaka; hvilket torde förklara verkställigheten.

Herr *Rydin:* Uti detta memorial finner jag ingen otydlighet, hvarföre jag bifaller detsamma.

Herr *Leffler:* I anledning af Herr *Bååths* anmärkning, vill jag blott förklara, att jag tror det icke vara rätt att partielt betragta detta moment, utan att förslaget bör ses i dess helhet. I ett föregående moment är det stadgadt, att Landshöfdingen eger att uppgöra det antal hästar, som af entrepreneuren bör anskaffas. Här är fråga endast derom, huru många böra vara på stället till hands vid dygnets början. Det vore olämpligt att närmare bestämma antalet i författningen, då förhållandet kan vara olika på olika orter.

Herr *Olbers*: Uti de orter, der hemman äro belägne ej annorledes, än långt ifrån skjutsstation, och hvarest det är svårt att skyndsamt framskaffa hästar, måste naturligtvis ett större antal hästar vara på stället att tillgå.

Detta kommer ofelbart, att öka entreprenade- och skjuts-kostnaden.

Herr *Santesson*: Denna discussion visar, uti hvilken vidlyftighet man inledes, då man vill ingå i det reglementariska. Derföre hade jag önskat proposition till bifall å utlåtandet i helt. Jag anser det vara nödvändigt, att här bestämma en korrt tid. Man afser i allmänhet de orter, der folk och hästar finnas på närmare håll att tillgå, och hvarest hjelpgårdar äro för reserv; och det gäller, der svårigheter möta, den bestämmelse, att särskildta aftal äga rum för särskildta orter.

Discussionen ansågs slutad, och sjette momentet bifölls.

Sjunde Momentet. Bifölls.

Åttonde Momentet.

Herr *Halling*: Jag anhåller, att Ståndet behagade fästa synnerlig uppmärksamhet på detta moment och dervid foga ett tillägg, som ej har inflytande på hufvudsaken, men hvarigenom det må förekommas, att blifvande entrepreneurer förvärfva uteslutanderätt att skjutsa och lägga hinder i väg för diligence- och forvagns-inrättningar. Med detta tillägg skulle åttonde momentet undfå denna lydelse: "contract om skjuts-entreprenad må upprättas hvarken för längre tid, än tio år, eller sålunda, att hinder må derigenom blifva för Kongl. Maj:t att tilldela diligence- och forvagns-inrättningar sådane förmoner, som omständigheterna påkalla."

Herr *Wedberg* instämde häruti.

Herr *Rydin:* Sedan alla föregående momenter af detta förslag äro bifallne, önskar jag, att äfven detta må bifallas. En förändring deruti skall möjligen föranleda, att två Stånd stadna emot två, och att utlåtandet omsider endast lägges till handlingarne.

Herr *Leffler*: För min del anser jag det af Herr *Halling* föreslagna tillägg icke vara lämpligt, ty, om det äger rum, skola diligence-ägarne uppgöra accorder med de skjutsskylige; och detta blir ett ofelbart hinder för entreprenaders tillvägabringande. Om man önskar att få dessa sednare i gång, bör man ej bereda något splittrande emellan diligencer och entreprenader. Jag tror diligencer böra här betragtas särskildt och underordnade. Ägarne deraf kunna ock träffa öfverenskommelser med dem, som icke äro skjutsskyldiga.

Herr *Halling*: Jag har ej att invända emot det åttonde mementet, men önskar ett nytt, hvarigenom det må uttryckas, att entrepreneurer ej hafva uteslutande rätt att skjutsa. Om så vore, skulle forvagn stanna eller göra ett afbrott, derest entrepreneuren begagnade sin lagliga rätt. Annan fråga är om diligence-ägares särskilda accorder. Min tanke är ej eller den, att det kan betagas diligencer rättighet att fortskaffa resande.

Herr *Hessle*: Vid genomläsning af detta utlåtande har jag ej funnit ett enda ord, som upphäfver den lag, att det är väl resandes rättighet att å gästgifvaregård få skjuts, men att det icke är en skyldighet att taga skjuts på hvarje gästgifvaregård. Härå torde jag få fästa den sista talarens uppmärksamhet. Då förslaget ingår till Kongl. Maj:t, åtföljer naturligen äfven den del, som innehåller Rikets Ständers underdåniga begäran, det Kongl. Maj:t täcktes i Nåder förunna diligence- och forvagns-inrättningarne sådana förmåner, hvilka, utan andras förnärmande, kunna dem tilldelas, samt att för öfrigt till deras befrämjande vidtaga de utvägar och åtgärder, som Kongl. Maj:t kan finna för ändamålet lämpliga. När Kongl. Maj:t, om äfven detta bifalles, utfärdar Författning i det hela, hvartill detta förslag blott innefattar hufvudgrunder, lärer vid reservationen icke förbises, att den del, som rörer diligencer, fullt uttryckes. Jag tror således, att hvarken tillägg eller nytt moment här behöfvas, utan att det åttonde momentet, oförändradt, bör bifallas.

Herrar *Rubin* och *Isr. Windblad* instämde häruti.

Herr *Santesson*: Jag delar Herr *Hessles* tanka, att åttonde momentet må bifallas; men då Herr *Halling* hämtat sin anmärkning ifrån orden: "utan andras förnärmande" uti tillstyrkandet i utlåtandet pag. 11, har jag ingenting att påminna emot dessa ords borttagande. Med Herr *Leffler* kan jag icke instämma uti den åsigt, att skjuts-entreprenader skola försvåras genom diligencers uppkomst. Tvärtom anser jag sådant förlätta entreprenad-inrättningar.

Herr *Halling*: Jag öfverlemnar till den

skarpsinninge att bedöma, hvad som förstås på det anmärkta stället med orden: "utan andras förnärmande," om ej meningen är: "utan entrepreneurens förnärmande."

Herr *Hessle*: Jag vill ej bestrida, att dessa ord må utgå, ehuru jag tror det ligga i sakens natur, att Regeringen ej skall bevilja för en medborgare någon fördel, som förnärmar en annans rättighet. Nu är det ej skjutslagens ovilkorliga rättighet att skjutsa. Det ligger i sakens natur, att, om dessa ord stå qvar, de ej hafva inflytande på entrepreneurernes rättigheter. Jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att diligence-bolagen möjligen skulle kunna erhålla sådana tillåtelser, att de äro till förnärmande för andra personer, dock mindre för skjuts-entrepreneurerne, än för vissa orters sysselsättningar, såsom t. ex. rättighet att begagna ortens invånares hästar och reservlagens åliggande att lemna dem hästar för visst pris o. s, v.

Herr *Leffler*: Jag vill blott anmärka, att hinder ej var att låta forvagns-entrepreneurer befatta sig med skjutsandet, om forvagnen gick hvarje dag; men då t. ex. den passerar blott två gånger under veckan, och skjuts-entrepreneuren således ändock vore ansvarig för de återstående fem dagarne, finnes deraf, att den sednare ej vinner derigenom särdeles lättnad. Derföre kan jag icke tillstyrka, att diligence-ägare måtte äga att accordera med de skjutsskyldige.

Discussionen ansågs slutad och det åttonde momentet bifölls.

Vidare förekommo:

Utskottets, efter förslaget pag. 9 och 10 i utlåtandet, N:o 134, gjorde hemställan.

Biföllos.

Tillstyrkandet pag. 11, i afseende på diligence- och forvagns-inrättningar.

Herr *Halling*: Sedan jag icke rönt framgång uti mitt förslag, att få ett tillägg vid förslagets åttonde moment, eller ett nytt moment, hemställer jag, att orden: "utan andras förnärmande" böra utgå, hvilka jag anser vara på detta ställe olämplige, af redan antydde skäl.

Herr *Santesson* instämde häruti.

Herr *Leffler*: Om dessa ord uteslutas, måste man säga, hvilka förmåner man vill för diligence- och forvagns-inrättningar föreslå. Nu synes Kongl. Maj:t hafva ledning för sig. Jag tror, att de anmärkta orden icke äro af någon våda, häldst, hvad de innefatta, i allt fall utgöra ett tyst vilkor vid förmånernes tilldelande.

Herr *Rubin*: Jag gör samma anmärkning, som Herr *Halling*, då jag ej kan tänka mig möjligheten, att Kongl. Maj:t skall meddela en corporation någon förmån på annans bekostnad.

Herr *Rydin*: Jag åberopar hvad jag under discussionen särskilda gånger yttrat, att ej någon del af utlåtandet bör ändras. För öfrigt finner jag det vara likgiltigt, om de anmärkta orden borttagas eller icke, men om utlåtandet icke i helt antages, föranledes jemnkningsförslag, hvars våda jag redan framställt.

Discussionen ansågs slutad och Utskottets tillstyrkande, pag. 11, bifölls.

Hvad Utskottet sig utlåtit pag. 12, i betänkandet, N:o 134.

Bifölls.

Slutligen lades betänkandet, N:o 98, i detta ärende, till handlingarne.

§. 4.

Föredrogos å nyo, men begärdes och lades ytterligare på bordet följande utlåtanden, betänkanden och memorial, nemligen: 1:o Stats-Utskottets N:is 310—321; 2:o Bevillnings- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens N:o 7; 3:o Lag-Utskottets N:o 155—161, och 4:o Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens, N:is 21—24, (rubrikerne äro upptagne i protocollet vid första bordläggningen.)

§. 5.

Herr *Langenberg* begärde och erhöll ledighet från Riksdags-göromålen 14 dagar ifrån den dag, som framdeles uppgifves.

§. 6.

Föredrogs å nyo Banco-Utskottets memorial, N:o 61, i anledning af väckt motion, angående upplåtande af rum uti Riksgälds-Contoirets forra hus till begagnande af Rikets Ständers Fullmägtige i Banken och Riksgälds-Contoiret.

Ståndet lät vid detta memorial bero.

§. 7.

Upplästes meddelade utdrag af Med-Ståndens protocoll den 10 och 15 dennes, hvaraf inhämtades, att Höglofl. Ridderskapet och Adeln bifallit Stats-Utskottets memorial och utlåtanden, N:is 295, 296, 297, 298, 299 samt N:o 282, med förändring och tillägg, enligt utlåtandet, N:o 300, Lag-Utskottets memorial, N:o 150, samt utlåtanden, N:is 151, 153 och 154, samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets utlåtande, N:o 132; låtit bero vid Lag-Utskottets memorial, N:o 147, återremitterat Stats- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkande, N:o 34, och Expeditions-Utskottets förslag, N:o 195, till underdånig skrifvelse; lagt till handlingarne Lag-Utskottets utlåtande N:o 146, och Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets utlåtande N:o 33, samt Hedervärda Bonde-Ståndets protocollsutdrag för den 30 sistl. October, innefattande inbjudning till Med-Stånden att instämma i Bonde-Ståndets beslut, angående vidtagande åtgärder till Riksdagens afslutande någon dag emellan den 15 December och Jul detta år, och till Utskottet remitterat åtskilliga anföranden; att Högvördige Preste-Ståndet fattat särskildt beslut, i anledning af Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets betänkande, N:o 134, och att Bonde-Ståndet bifallit Stats-Utskottets utlåtanden, N:is 306, 307 och 308; låtit bero vid samma Utskotts utlåtande, N:is 305 och 275: lagt till handlingarne Stats-Utskottets utlåtande, N:o 301, och Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets utlåtande, N:o 134, samt till Utskott remitterat trenne motioner.

Lades till handlingarne.

§. 8.

Justerades protocolls-utdrag öfver de af Ståndet denne dag fattade beslut.

§. 9.

Föredrogos och lades på bordet Banco- och Lag-Utskottens betänkanden:

N:o 1, öfver motioner om åliggande för Rikets Ständers Bank, att till vederbörande Domare årligen aflemna förteckning på intecknade fordringar,

och N:o 2, med förslag till Lag för offentliga Bolags-banker.

Plenum slutades kl. ½ 3 e. m.

In fidem Protocolli
E. G. Runeberg.

Den 19 November.

Plenum klockan 10 f. m.

§. 1.

Upplästes meddelade utdrag af Med-Ståndens protocoll för den 17 dennes, hvaraf inhämtades, att Höglofl. Ridderskapet och Adeln bifallit Stats-Utskottets utlåtanden, N:is 104 och 306, Stats- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens utlåtande, N:o 35, Lag-Utskottets utlåtande N:o 81, med förändring och tillägg, enligt utlåtandet, N:o 148, och samma Utskotts utlåtande, N:o 152; godkännt voteringspropositionen uti Stats-Utskottets memorial, N:o 308, låtit bero vid Stats-Utskottets memorial, N:o 301; afslagit första punkten i Lag-Utskottets betänkande, N:o 92, men bifallit andra punkten i samma betänkande, och lagt till handlingarne Stats-Utskottets utlåtande, N:is 305, 307 och 309; att Högvördige Preste-Ståndet bifallit Stats-Utskottets memorial, N:o 319; lagt till handlingarne detta Utskotts utlåtande, N:o 320, och fattat särskilda belut, i anledning af Stats-Utskottets utlåtande, N:is 282 och 300; att Hedervärda Bonde-Ståndet bifallit Stats-Utskottets utlåtanden N:is 302 och 319, samt Lag-Utskottets betänkanden, N:is 155, 156, 157, 158 och 160; låtit bero vid sistnämnde Utskotts utlåtande, N:o 107; återremitterat Stats-Utskottets utlåtande N:o 304; afslagit den i 13 punkten af Stats-Utskottets utlåtande, N:o 318, gjorde inbjudning och gillat de i samma utlåtande föreslagna voteringspropositioner, afslagit de uti Bevillnings- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens memorial, N:o 7, samt af Högvördige Preste-Ståndet, i afseende på 3:dje punkten af sistnämnde tvänne Utskotts betänkanden, N:o 5, gjorda inbjudningar, samt gillat de i memorialet föreslagna voteringspropositioner, jemte hvad Utskotten för öfrigt i memorialet, N:o 7, tillstyrkt; fattat särskildt beslut, i anledning af Stats-Utskottets utlåtande N:o 320, lagt till handlingarne Banco-Utskottets memorial, N:o 61, och till Utskott remitterat en motion.

Lades till handlingarne.

§. 2.

Föredrogos å nyo Lag-Utskottets betänkande och memorial:

N:o 155, öfver motion om revision af 5 Cap. 3 och 8 §§. Straff-Balken.

Bifölls.

N:o 156, öfver väckt motion om förbud eller beskattning af offentlig försäljning utaf utländska lotteri-sedlar.

Herr *Cederborg:* "Då jag väckte min motion om Nummer-lotteriets afskaffande, hyste jag den förhoppning att uppmärksamheten skulle fästas vid vigten af de derföre talande moraliska skäl; men som dessa synas, så väl i detta som i andra hänseenden, hafva förlorat det inflytande, som de enligt min öfvertygelse böra hafva och det redan beslutats, att Staten skall fortfara, att hämta inkomst af hazardspel, ehuru de i allmänhet, så väl af lag, som opinion, ogillas och bestraffas, föreställde jag mig likväl, att nitet för hazardspel icke skulle vara så starkt och oinskränkt, att man äfven derföre ville göra sig skattskyldig till utländningen. Det upplästa betänkandet visar, att jag äfven häruti misstagit mig och jag anser mig böra reservera min öfvertygelse, att Lag-Utskottet i förening med Economie-Utskottet bordt å min motion fästa det afseende, att det vid en föregående Riksdag upphäfda förbudet mot försäljning af utländska lottsedlar återställdes till gällande kraft, ty jag kan icke inse annat skäl till detta förhastade upphäfvande än den förhoppning, som man då hyste att

Nummer-lotteriet snarligen skulle upphöra och att man velat lemna den spellystne en tillflykt till de bättre organiserade utländska lotterierne, hvilka ock äga den fördelen framför det inhemska, att de, i anseende till insattsernes högre belopp, icke kunna förleda den mindre bemedlade och fattige, att under en alltid gäckad förhoppning om vinst, uppoffra en tillgång, som bättre kunde användas och förkofras i sparbanken. Som Nummer-lotteriet kommer att fortfara, så upphör ock förrberörde skäl för utländsk lottförsäljning, och då något annat icke lärer kunna framställas för fortfarande af den fria importen af utländska lottsedlar, så yrkar jag förbud deremot och hemställer, om icke betänkandet bör återremitteras."

Herr *Ekerman* förenade sig med Herr *Cederborg*.

Herr *Holm* ansåg frågan vara af economisk beskaffenhet och hade ej att påminna emot remiss deraf till Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet.

Herr *Rubin* förenade sig häruti och trodde detta ärende ingalunda kunna af Lag-Utskottet behandlas.

Betänkandet bifölls; men remiss, i anledning af den väckta motionen, till Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet ansågs icke äga rum.

N:o 157, öfver motion, att, i händelse, efter realisationens verkställighet, mynt någon tid skulle komma att i allmänna rörelsen sak-

nas, det måtte genom en lag tillåtas, att in natura afbörda så väl allmänna utlagor, som ock enskild skuld.

Bifölls.

N:o 158, i anledning af motionerne om lag för Rikets skuldväsende.

Bifölls.

N:o 159, i anledning af återremiss af Utskottets betänkande, N:o 107, öfver väckta motioner, angående förändring af Högsta Domstolens organisation samt arbetsordningar för Högsta Domstolen, Hof-rätterne och Justitiæ-revisionen.

Lades till handlingarne.

N:o 160, med förslag till sammanjemnkning af de inom Riks-Stånden fattade skiljagtiga beslut vid förehafvande af Utskottets utlåtande, N:o 108, i anledning af gjorde anmärkningar vid betänkandet, N:o 72, öfver väckta motioner, angående inrättande af Förmyndare-kamrar.

Ståndet antog icke den till Ståndet gjorda hemställan, att förena sig uti Preste- och Bonde-Ståndens beslut i detta ämne, samt godkände voteringspropositionen;

och N:o 161, öfver gjorda anmärkningar, vid Utskottets betänkande, N:o 119, i anledning af motion, att stadgas måtte det afhandlingar, hvarigenom någon förvärfvar sig nyttjande-rätt till jord eller betingar sig så kallade undantag eller afkomst af annans fasta egendom, böra intecknas för att vara gällande.

Utlåtandet, N:o 161, bifölls och betänkandet, N:o 119, lades till handlingarne.

§. 3.

Herr Talmannen anmälde, att Herr *Wærn* inlemnat tvänne till Stats-Utskottet föreslagna ritningar till Borgare-Ståndets sessions-rum uti Riksgälds-contoirets förra local å Riddarholmen, öfver hvilka ritningar Ståndets yttrande begärdes; och lades emedlertid dessa ritningar nu på bordet, för att vara till granskning tillgänglige.

§. 4.

Upplästes och godkändes följande af Expeditions-Utskottet uppsatte förslag till Rikets Ständers underdåniga skrifvelser:

N:o 210, angående förmedling af sådane inom Jemtlands län befintlige hemman, som vid afvittring befunnits brista i ägor;

och N:o 211, i anledning af åtskilliga föreslagne åtgärder till lindring i rustnings- och roteringsbesväret.

§. 5.

Föredrogos å nyo Lag- samt Allmänna Besvärs och Economie-Utskottens betänkanden:

N:o 21, i anledning af gjorde anmärkningar vid Kogl. Maj:ts Nådiga Stadga om skiftesverket i Riket den 4 Maji 1827 samt Kongl. Kungörelsen den 9 Junii 1832.

Uppå Herr Talmannens proposition ansågs reservationernes uppläsning öfverflödig.

Herr *Rubin*: Sedan Ståndet beslutat, att reservationerne icke skola uppläsas, reserverar

jag mig endast till desamma och tror dem förtjenta den uppmärksamhet, att de böra föranleda återremiss. Om det skall få bero af landtmätaren, att stadga skiftens antal öfver de 3 bestämda, lärer aldrig treskiftet komma i fråga och således den grundprincip icke bibehållas, att så få skiften, som möjligt, skola äga rum.

Herr *Langenberg* begärde härefter reservationernes uppläsning, hvilket skedde.

Herr *Limnelius*: Jag hemställer till Ståndet, om det är lämpligt att, sedan Riksdagen så långt framskridit, besluta återremiss. Utskotten äro ålagde att inom den 1 nästinstundande December inkomma med alla återstående betänkanden till Riks-Stånden. Vid detta ärendes handläggning af Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskotten hafva ledamöter af alla Riks-Stånden varit samlade. Man bör nu vara angelägen att fatta definitiva beslut. Huru långt skall det icke dröja på tiden, om detta betänkande blir återremitteradt. Jag yrkar bifall och, i händelse af skiljaktighet, votering.

Herr *Bååth*: Jag önskar, att få uppehålla Ståndets uppmärksamhet en kort stund, i anledning af de emot betänkandet afgifne reservationer. Jag fäster mig här vid 12 Cap. 10 §. Skiftes-stadgan, hvaruti Utskotten tillstyrkt en förändring, så lydande: "Skulle belägenheten på något ställe härifrån oundgängligen fordra undantag, och kan icke sådant genom en eller flere delägares utflyttning, på sätt i 13 Cap. 1

§. sägs, afhjelpas; då må tre eller högst fyra skiften hvarje delägare på enahanda sätt tilldelas." Hufvudsyftemålet vid hvarje skifte är tvåfalldigt, nämligen, att jordegare må erhålla sin jord sammandragen i så stora lotter, som locala förhållanden kunna medgifva, och att lotterne måtte läggas sålunda, att beqvämlighet vid brukningen må beredas. Detta är afsedt uti Skiftes-stadgan, äfvensom af Utskotten; men de hafva icke, såsom reservationerna vilja antyda, yttrat, att ovilkorligen 4 lotter skola äga rum, ej eller att detta beror ovilkorligen af landtmätaren och skiftesmännen, emedan deras åtgärd granskas af Ägodelnings-rätt. Om skifteslaget är nöjdt dermed, att landtmätaren och skiftesmännen lagt ägorna i fyra skiften, är intet hinder för Ägodelnings-rätten att sådant fastställa. Om åter delägare äro missnöjde, kan Ägodelnings-rätten ändra åtgärden, likasom i anledning af andra klagomål. Om man vill föreställa sig, att stadgas bör, det blott 3:ne skiften skola äga rum, anser jag deremot lämpligt att i minnet återkalla, att all jord skiljer sig i fyra hufvuddelar, nämligen i åker, äng skog och bete. Der samfällighet förut varit, serdeles i skogsbygder, äro dessa delar ifrån hvarandra spridda och der medgifver icke localen att området må delas i ett eller två skiften. Då måste man, för att icke bereda lidande och mannamon, välja flera skiften. Att i lag intaga stadganden, hvilkas verkställighet genom naturförhållanden förhindras, tror åtmin-

stone jag vara skadligt. Man har vid ofvananmärkte förhållanden ytterst tillflykt till 4 skiften; och jag tror att vederbörandes bästa dervid iakttages, då landtmätaren noggrant uppgör graderingen. Herr *Strussenfelts* första anmärkning synes mig härigenom vederlagd och hvad angår hans erinran om ökad kostnad för rättelses vinnande derigenom, att ägorne blifvit lagde i fyra skiften, tror jag detta ej böra komma i beräkning, emedan äfven andra omständigheter föranleda rättelser. Ej blott skiftens antal, utan graderingen, skogsutbytet m. m., ingrediera i skiftet och föranleda klagomål. Således är ej kostnaden uteslutande för rättelses vinnande i afseende på antalet af skiften. Deremot anser jag Utskottens skäl vara välgrundade för den här tillstyrkta förändringen, som är den enda, hvilken Utskotten af skiftesstadgan föreslagit. Jag tillstyrker bifall å betänkandet.

Herr *Rubin*: Jag tror mig böra på Herr *Limnelii* yttrande, att ledamöter af alla fyra Stånden deltagit i detta ärendes behandling, svara, att detta måste vara händelsen vid alla Utskotts betänkanden. Jag hyser ock den önskan, att Riksdagen måtte snart slutas; men om vi så skynda, att vi begå misstag, som föranleda obelåtenhet i en sak af sådan vigt, som denna, för jordbrukarne, vet jag icke om vi handla rätt. Bättre är det att närma sig till ett syfte, som författningen afser. På detta sätt är ock Herr *Bååth* vederlagd, då principen är att så få skiften, som möjligen ske kan,

böra läggas och att dervid må tagas till inrösning så mycket tagas kan, utan afseende derpå om det är skogsmark. Jag tror att landtmannen, då skifte sker, önskar så många skiften han kan få, ty min erfarenhet har stadgat den öfvertygelse, att landtmannen, af förkärlek, vill behålla den bättre jorden i stället för den sämre, ehuru den sednare utgör en större areal. Deremot tror jag, att om man bibehåller skiftesstadgan vid hvad den nu är, gör man landtmannen en tjenst, som han väl icke erkänner i första ögonkastet, men för framtiden värderar. Lagstiftarens afsigt bör respecteras: jag vidhåller min yttrade öfvertygelse och förnyar min begäran om återremiss.

Herr *Petre*: Jag är af Herr *Rubin* förekommen. Om ett extra skifte för hela Riket medgifves, såsom för de norra länen, tror jag ett vådligt grundskott vara gifvet åt skiftesstadgan. Få fall äro, der ett fjerde skifte kan vara af omständigheterna påkalladt. I de norra orterna inträffa ej ens ofta de händelser, då detta sätt behöfves; och om det sker, ser man stundom, att landtmätare och gode män begagna denna utväg, för att förekomma ett skifte, som de ej anse fördelaktigt. Derigenom förhindras de goda följderna af skiftesstadgan, sådan den nu är. Jag anser författningen ej böra undergå förändring och, med ogillande af den första talarens skäl, att man, med hänsigt till Riksdagens redan uppnådda längd, bör godkänna äfven det som är skadligt, begär jag å-

terremiss, öfvertygad, att så stor tidsutdrägt ej beredes, om saken genast behandlas af Utskotten in pleno och icke först af afdelning.

Häruti förenade sig Herr *Wedberg*.

Herr *Wærn*: Med nöje har jag funnit, att de sammansatta Utskotten hafva bibehållit skiftesstadgans principer. En enda afvikelse har ägt rum. Den är af reservanterne redan anmärkt och jag gillar ej eller densamma. Jemte åberopande af hvad förut är anfördt, föreställer jag mig att, om det är vigtigt, att få skiften bestämmas och då dervid i allmänhet trenne föremål ingå, nemligen åker, äng och skog, hvarföre ock trenne skiften vanligen iakttagas, bör, om afvikelse från principen är nödvändig, eller om ett fjerde skifte behöfves, afgörandet deraf icke lemnas åt landtmätaren och gode männen, hvilkas syfte är att komma ifrån saken, mången gång för att sedermera å nyo förrätta skifte; utan bestämmandet häraf bör lemnas åt ägodelningsrätten. Jag gillar allt i betänkandet, utom den tillstyrkte förändringen af 12 Cap. 10 §. Skiftesstadgan, hvilken §. jag anser böra bibehållas, sådan den nu är.

Herr *Sahlin* förenade sig med Herrar *Wærn* och *Petre*.

Herr *Cederborg*: Jag har på afdelningen öfvervarit detta betänkande, jag har nu genomläst detsamma och finner anledning till en förfrågan hos de Utskottens ledamöter, som öfvervarit justering af redactionen. Pag. 7 af utlåtandet tillstyrka Utskotten, att 3 §. af 1 Cap. Skiftesstadgan må oförändrad bibehållas och pag. 13 läses: "Nuvarande Utskott, som, medelst föreslagen ändring i 3 §. af 1 Cap., sökt bereda correctiv emot obehörig rubbning i redan laga kraftvunna storskiften, inse fullkomligt vigten af förenämnde skäl och få, med åberopande deraf, vördsamt tillstyrka, att den af Herr *Gyllenhaal* väckte motion icke må bifallas." Emellan dessa clausuler synes mig en uppenbar motsägelse äga rum.

Herr *Rydin:* Ehuru jag ej har någon närmare kännedom af skiftesstadgan, tror jag dock den böra bibehållas, sådan den är. I anledning af hvad Herr *Limnelius* yttrat att, om återremiss sker, den skall bidraga till Riksdagens förlängning, får jag förklara, att jag anser bäst vara, att saken icke definitift afgöres, medan Riksdagen varar, ty då blir saken i dess nuvarande skick bibehållen. Således bör betänkandet nu antingen afslås i dess helhet eller ock återremitteras.

Herr *Bååth*: De skäl, som flere talare anfört för ogillande af Utskottens förslag i 12 Cap. 10 §. Skiftesstadgan, har jag trott mig finna endast vara härledda ifrån farhågan att landtmätaren och gode männen för egen beqvämlighet och lätt afgörande af skiften, skola begagna utvägen att lägga ägorne i fyra lotter utan behof. Jag föreställer mig, att, om landtmätaren och gode männen ensidigt förfara, undgå de icke uppmärksamhet af jordägarne, hvilkas interesse det är att få jorden lagd i så få skiften, som möjligt. Om det finnes, att landtmätare onödigtvis lägga ägorne i

flere skiften, hafva jordägarne vägen öppen att söka ändring hos ägodelningsrätten; och jag tror, att få jordägare skola finna det vara nyttigt, att landtmätaren utan omgångar lägger jorden i fyra skiften. De undantag, som gälla för de norra länen, referera sig äfven till en del af Småland, nemligen: Kronobergs län. Hvar och en, som rest, finner huru svårt det är att lägga jorden i två eller tre lotter, der skog och berg samt en eller annan dal omvexla med en åkerlapp eller ängsteg. Bonden har t. ex. trefjerdedels mils väg till skogen o. s. v. Der tror jag, att, om tillfället till jordens läggande i fyra skiften vore inskränkt, skulle föga belåtenhet vinnas. I afseende på åkern, förekommer frågan icke i de flesta fallen, dock inträffar det, i afseende på gärden, der skog, berg och dalar samt små ängsbitar förefinnas. Det är ej öfverallt samma förhållande, som i Östergöthland. Jag finner således ej absolut skada eller olägenhet tillskyndas jordbruket genom den tillstyrkta latitud, som kan begagnas eller icke. Svårare vore en inskränkning af författningen för jordbruket. Jag förnyar min anhållan om bifall till utlåtandet.

Herr *Hessle:* Jag åberopar reservationerne, som fullständigt ådagalägga min åsigt. Jag tror, att man ej äger så upplysta lottägare i byalag eller sådane förrättningsmän, att det är välbetänkt att gifva dem beslutanderätt. Det ligger i sakens natur, att ett skifte motses med obehag. Jordägarne önska att bibehålla så mån-

ga delar och skiften, som möjligt, utan att bedömma egen fördel eller skada. Det är lättare och enklare att i sådant byalag verkställa delning med fyra än med tre lotter, och jag tror, att, om denna föreslagna förändringen antages, skola flere skiftesförrättningar komma att utvisa fyra, i stället för tre eller två skiften. Deraf skola efter några år föranledas nya skiften för ytterligare sammandragning af ägor och således nog tunga beredas för jordägare. För min del anser jag skiftesstadgan vara af verklig förtjenst, kunna verkställas och böra bibehållas, äfven om i en eller annan omständighet rättelse behöfves. Jag tror således riktigast nu vara att, med bifall till 1827 års skiftesstadgas bibehållande, afslå utlåtandet.

Häruti förenade sig flere.

Discussionen ansågs slutad och Herr Talmannen framställde betänkandet, N:o 21, 1:o till bifall, 2:o till återremiss och 3:o till afslag, på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades samt votering begärdes.

Sedan Herr *Halling* begärt votering om contrapropositionen, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition, så lydande:

"Den som önskar contrapropositions ställande på återremiss, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer contrapropositionen att ställas på afslag af betänkandet med förklarande, att 1827 års skiftesstadga bibehålles oförändrad."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter och insamlades efter upprop, hvarvid voro frånvarande Herrar *Biörck*, *Strehlenert* och *Helsingius*, som anmält särskilde förhinder, Herrar *Klingvall*, *Sjöblom*, *Fries*, *Andersson* och *Mellbin*, permitterade, Herr *Höök* sjuk, samt Herrar *Olbers* och *Örtenholm*. En sedel aflades förseglad och de öfrige befunnos vid öppnandet och uppräknandet innehålla 29 *Nej* emot 19 *Ja*; i följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition, så lydande:

"Den som bifaller Lag- samt Allmänna Besvärs och Economie-Utskottens betänkande, N:o 21, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, anses betänkandet afslaget, med förklarande, att 1827 års skiftesstadga bibehålles oförändrad."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter samt insamlades efter upprop, hvarvid ofvanuppräknade jemte Herrar *Langenberg* och *Lake* voro frånvarande. En sedel aflades förseglad och de öfrige befunnos innehålla 40 *Nej* emot 6 *Ja*, i följd hvaraf betänkandet, N:o 21 var afslaget, med förklarande, att 1827 års skiftesstadga bibehålles oförändrad.

N:o 22, öfver väckt motion om ändring i Kongl. förordningen om skogarne i Riket den 1 Aug. 1805.

Bifölls.

N:o 23, i anledning af väckt motion om förklaring, angående beståndet af de å socken-allmänningarne befintlige intägter.

Bifölls.

och N:o 24, i anledning af väckte motioner om lindring för allmogen i den så kallade byggningshjelpens utgörande.

Herr *Wærn:* Jag kan ej neka, att jag fästat mycket afseende på reservantens, Herr *Hjernes* omdöme, att, då Författningar i detta ämne finnas, hvilka gifva anledning till tvätydiga förhållanden, böra Rikets Ständer vända Kongl. Maj:ts Nådiga uppmärksamhet derpå, samt i underdånighet anhålla om en för framtiden gällande förklaring öfver dessa gamla författningar, som visat sig så tvätydiga vid tillämpningen och af hvilkas rätta förstånd den enskilda äganderätten beror. "*Byggningshjelpen*, som år 1622 nedsattes till hälften emot hvad den förut varit och hvarifrån frälsehemman voro befriade, skulle, enligt Riksdagsbeslutet 1652, förblifva sådan den då var och utgå efter ett kronovärdi af 2 daler 8 öre silfvermynt, hvilket lösningssätt ytterligare stadgas i Kongl. Förklaringarne 1675 och 1683. Före den tiden utgick den icke blott i penningar, utan äfven i ved eller så kallade vinterkörslor. Detta föranledde att, oaktadt ofvannämnde påbud, i serskilde orter missbruk fortfarande ägde rum med dess utfordrande in natura. En Kongl. Resolution utfärdades derföre 1689, att byggningshjelpen eller vinterkörslor i de orter, der

förvandling derå är, icke bör högre förvandlas än till *alterum tantum* eller dubbelt mot kronovärdit; och då, oaktadt detta, sådane missbruk fortforo, utgafs år 1748 ytterligare en Kongl. Förklaring, hvari stadgas efterlefnad af 1689 års Resolution. Efter 1776 års Realisation, då Konungen förbehöll sig att särskildt stadga till hvad belopp kronans räntor borde i nya myntet utgöras, blef byggningshjelpen beräknad till lösning efter tre daler på Riksdalern, hvilket sedan ökades till *alterum tantum* eller dubbelt. I skrifvelsen af den 10 April 1779 säges med uttryckliga ord, att fastän byggnadshjelpen, vinterkörslen och den så kallade slottsfamnen (veden) förr utgått i persedlar, den sedermera efter 1748 års förklaring endast utgått i penningar, hvilket är ett ytterligare bevis, att endast missbruk kunnat vålla dess fortfarande utgående in natura. Nu döma likväl domstolarne olika i frågor om byggnadshjelpens utgörande. Exempel finnas, att Högsta Domstolen dömt till natura-prestation eller betalning efter markegång år 1825, sedan de tre Rätterne dömt till lösning efter gammalt bruk. En allmän förklaring synes derföre vara högst nödig för betryggandet af de skattdragandes säkerhet och derföre föreslås följande beslut:

"Att sedan erfarenheten visat, huruledes Domstolarne olika betragta föreskriften i Kgl. Resolutionen den 11 April 1689, samt Kongl. Förklariugen af den 8 Jan. 1748, angående byggningshjelpens, vinterkörslens och den så kallade slottsfamnens utgörande, hvilket öfverallt bort ske enligt de alltsedan 1652 gällande lagstadganden medelst lösning efter det 1622 stadgade Kronovärdiet af 2 daler 8 öre silfvermynt, samt med den förhöjning till dubbelt eller så kalladt alterum tantum, som enligt förstnämnde Författningar bort äga rum i alla de orter, der af ålder vedlefvering eller vinterkörslor ägt rum; Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t anhålla om utfärdandet af en förklaring, hvarigenom måtte stadgas: *att, som endast genom enskilde missbruk byggnadshjelpens utgörande kunnat i persedlar eller körslor ifrågakomma, densamma hädanefter, vare sig att denna urgamla ränta utgår till Kronan eller till enskilde, endast kan och får upptagas i penningar efter den beräkning, som finnes föreskrifven genom Kongl. Kammar-Collegii och Stats-Contoirets Circulair den 16 Decemb. 1777 och den 10 April 1779.*" På grund häraf anhåller jag om återremiss.

Häruti förenade sig Herrar *Ekerman, Sahlin, Isr. Winblad* och *Frodell.*

Herr *Holm:* Jag delar i hufvudsaken Herrar *Wærns* och *Hjernes* åsigter, dock ej så, att Rikets Ständer skola hos Kongl. Maj:t begära förklaring af författningarne i detta ämne, utan jag finner Utskotten böra föreslå förklaringen; ty jag anser Rikets Ständer i denna fråga hafva lagstiftningsrätt. Af denna anledning begär jag återremiss.

Herr *Hessle*: Jag motsätter mig icke åter-

remiss, ehuru jag tror ingenting vinnes dermed. Motionen har tillkommit af misstag, emedan det åberopade målet, som blifvit afgjordt olika af de öfrige Domstolarne emot Högsta Domstolens pröfning af detsamma, angått specielt fall eller särskildt hemman. Det är upplyst, enligt hvad domen, som för Utskotten varit tillgänglig, utreder, att, hvad byggningshjelpen angår af skattefrälse-hemman, det är bestämdt stadgadt, att den bör utgöras, på sätt, vid öfverlåtelsen till enskilde, ägt rum, enär Kronan ej kunnat öfverlåta med bättre rätt, än den sjelf ägt. Jag tror, att i denna del för öfrigt 1748 års Författning är klar och tydlig. Ingen annan af Utskottens ledamöter än Herr *Hjerne*, har reserverat sig, och jag skulle häldst se, att betänkandet bifalles.

Herr *Rubin* förenade sig häruti.

Herr *Helleday:* Om förhållandet är sådant, som Herr *Hessle* detsamma uppgifvit, hade det tillhört de sammansatta Utskotten att upplysa, det præjudicatet ej var tillämpligt, i afseende på byggningshjelpen. Då detta ej skett, och det emedlertid är constateradt, att olika tillämpning af författningarne skett vid olika Domstolar, anhåller jag om återremiss.

Herr *Halling* begärde bifall å betänkandet på Herr *Hessles* skäl.

Herr *Linderholm*: Jag förenar mig med Herr *Wærn* uti anhållan om återremiss, på det skäl, att här icke är fråga om ny Lag, utan blott om förklaring af nu gällande stadganden. Dessutom har jag mig bekant, att inom Bonde-Ståndet upplysningar meddelas, i afseende på återremiss, som äfven der lärer blifva yrkad.

Herr *Wærn:* Med all aktning för de af Herr *Hessle* åberopade upplysningar, får jag erinra, att, om desse grundlagt betänkandet, är det ock Utskottens skyldighet att framlägga dem för Rikets Ständer. Detta är för mig ett ytterligare skäl till återremiss.

Herr *Rubin*: Då Herr *Wærn* i så måtto har rätt, att Utskotten böra göra redo för de upplysningar, som kommit dem tillhanda, vill jag, om detta är afsigten med återremissen, icke bestrida densamma; men jag får på förhand förklara, att annat resultat, än det redan gifna, icke kan i sjelfva saken meddelas.

Discussionen ansågs slutad, och Herr Talmannen framställde betänkandet, N:o 24, 1:o till bifall och 2:o till återremiss, på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades samt votering begärde.

En voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den, som bifaller Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkande, N:o 24, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer betänkandet att återremitteras."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter samt insamlades efter upprop, hvarvid

Herrar *Biörck, Klingvall, Langenberg, Sjöblom, Hallgren, Fries, Böök, Andersson, Wedberg, Mellbin, Olbers, Böök* och *Örtenholm* voro frånvarande. En sedel aflades förseglad och de öfrige befunnos, vid öppnandet och uppräknandet, innehålla 23 *Ja* och 23 *Nej*; hvadan den förseglade sedeln öppnades; och som den innehöll *Ja*, alltså var betänkandet, N:o 24, bifallit.

Herrar *Holm, Helleday, Ekerman, Wærn, Linderholm* och *Leffler* reserverade sig.

§. 6.

Föredrogs å nyo Bevillnings- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens memorial, N:o 7, med förslag till sammanjemnkning af Riks-Ståndens beslut, angående grunderne för bränvinsbränning-rättigheten samt till voterings-propositioner i fråga om bränvinsbränningens beskattning.

Herr *Rydin*: Jag kan ej förena mig uti den åsigt, att de frågor, hvaröfver voteringspropotitioner äro här uppställda, skola blifva föremål för omröstning i Förstärkt Stats-Utskott. Med åberopande af 73 §. Riksdags-Ordningen anser jag dessa ämnen, som tillhört Bevillnings- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens gemensamma behandling, böra afgöras, då oförenliga skiljagtigheter uppstått, enligt Grundlagen, af Förstärkta Bevillnings- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskotten.

Herr *Halling*: Jag besvarar Herr *Rydin* med ordalydelsen af 71 §. Riksdags-Ordningen. Häraf finnes nogsamt, att Förstärkta Stats-Utskottet afgör alla frågor, der skiljagtigheter ej kunna förenas, rörande Bevillningen och dess grunder. Till denna class höra de ämnen, som nu förekomma till omröstning.

Herr *Leffler* anmärkte, att i 73 §. Riksdags-Ordningen nämnes endast *det* Utskott, ej *de* Utskott, som afgjort frågan. Deraf syntes, att sammansatta Utskotts förstärkning ej är præsupponerad; och då de ämnen, som nu äro för handen, hafva bevillningsmåls egenskap, förenade Herr *Leffler* sig med Herr *Halling*.

Herr *Rydin*: Ehuru sammansatta Utskott här behandlat ärendet, böra de likväl i detta fall ej betraktas annorlunda, än såsom ett Utskott. Jag kan ej förstå Grundlagen annorlunda, än jag redan yttrat, så vida icke praxis bjuder ett annat förhållande.

Herr *Arnberg*: Med antagande af Herr *Rydins* Grundlagstolkning, hemställer jag huru det skulle effectueras, om trenne eller fyra Utskott samfäldt behandlat en sak och de skola förstärkas, häldst Riks-Ståndens personal då ej blefve tillräcklig.

Herr *Hessle*: Frågan synes mig icke så klar, som man velat finna densamma. Derföre anser jag rättast vara att här rådfråga erfarenheten. Jag kan ej dela Herr *Hallings* mening, att dessa ämnen äro bevillningsfrågor, utan jag finner dem snarare vara af economisk natur. Beskattningen är blott af bevill-

nings-egenskap; men bestämmelserne om pannrymden, m. m. äro ofelbart economiska, och ingen economisk lag är så djupt ingripande, som den om bränvins-bränningen. Således finner jag 71 §. Riksdags-Ordningen för detta fall icke vara fullt tillämplig. Derjemte får jag fästa uppmärksamheten derpå, att i alla de grundlagsparagrapher som tala om nämnd, den föreskrifves bestå af 30 personer utaf hvarje Riks-Stånd. Således, om Bevillnings- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskotten skolla förstärkas, fordrades blott att välja ledamöter till fyllande uti nyssnämnde antal. Jag begär upplysning om praxis vid föregående Riksdagar. Eljest förenar jag mig med Herr *Rydin*.

Herr *Holm:* Bevillningen är här hufvudsak. Det economiska är deremot i detta fall endast bisak. Derföre finner jag 71 §. Riksdags-Ordningen fullt tillämplig. Dessutom äro förut under denna Riksdag voteringar i förstärkt Stats-Utskott anställde öfver med dessa frågor beslägtade saker.

Herr *Halling:* Utan afseende på frågans föregående behandling är här blott skiljaktighet om beloppet och grunden för beskattning. Något annat ingår icke i de uppgjorde voterings-propositionerne. Praxis är redan gifven under denna Riksdag, och saken synes mig fullkomligen solklar.

Herr *Rubin*: Jag instämmer med Hr *Holm* och tillägger, att, sedan inom Utskotten det blifvit afgjordt, att frågorne ej äro endast af economisk natur, utan äfven att bevillning dermed har ett ostridigt sammanhang, hämtar jag deraf ytterligare stöd för den öfvertygelse, att frågorna böra af förstärkt Sta's-Utskott afgöras.

Herr *Wiik*: Skiljaktigheten i besluten öfver Bevillnings- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkande, N:o 5, äro så sammanjemnkade, att voterings-propositioner endast måste uppgöras i tvänne punkter, den ena, i afseende på beskattning å enkel rectificator med mäskvärmare samt å dubbel rectificator med mäskvärmare, och den andre, i fråga om den uppgifne beskattningens beräkning för 3 eller 6 månader. Bägge frågorne äro obestridligen af bevillnings, ej economisk natur; och voterings-propositioner af sådan art kunna ej behandlas af annat Utskott än förstärkta Stats-Utskottet.

Discussionen ansågs slutad och Ståndet biföll hvad i memorialet, N:o 7, föreslogs.

§. 7.

Föredrogos å nyo Stats-Utskottets memorial: N:o 310, angående utsättande af en præscriptionstid, inom hvilken de från Riksgäldscontoiret utgifne creditsedlar böra till inlösen företes.

Herr *Ekerman*: Då detta beslut fattades, reserverade jag mig deremot, men då memorialet justerades, var jag uti Stats-Utskottet icke närvarande, af hvilken orsak mitt instämmande uti Herr *af Billberghs* reservation icke är vid memorialet antecknadt. Utom de skäl, som uti denna reservation åberopas, får jag yt-

terligare åberopa det, att, då hvar och en enskild, som begagnar sig af den lag, att ej betala skulder, som förfallit, enär de ej blifvit utsökte eller förnyade inom 10 år, stämplas med förakt, bör ej eller Staten tillåta sig vägran att inlösa sina förbindelser efter viss præscriptionstid. På denna grund yrkar jag återremiss.

Herr *Arnberg:* Ehuru jag sällan tillstyrker återremiss, finner jag likväl Herrar *af Billberghs* och *Ekermans* skäl vara af den beskaffenhet, att de förtjena uppmärksamhet och påkalla återremiss. Jag tillägger dervid den omständighet, att, om jag år 1840 expedierar en remiss af Riksgälds-sedlar, men denna under transporten bortkommer och tillrättaskaffas först år 1846, skall jag, enligt Utskottets förslag, förlora min betalningsrätt. Det är rättvist af Staten att återgälda, hvad den utfästat sig att betala. Riksgälds-contoiret kan ändock upphöra, om liqviden öfverflyttas till annat verk.

Herr *Zander* förenade sig häruti.

Herr *Hessle:* Då Riksgälds-sedlarne ej varit ställde under allmän lag med præscriptionstid, anser jag det icke vara rättvist att nu bestämma en sådan. Jag skulle således tro det vara Statens ovilkorliga skyldighet att inlösa dessa sina förbindelser; och då de, vid utfärdandet, varit befriade ifrån all præscription, bör densamma ej eller nu ifrågakomma, i fall några individuer icke iagttaga tiden. Deremot anser jag det vara rättsenligt att stadga, att

Riksgälds-sedlarne icke efter viss tid må emottagas i allmän uppbörd, eller få derefter inlemnas i den eller den cassan, utan endast inlösas uti det allmänna penningverket. I det att allmänheten härom får kunskap, blifver den angelägen att skilja sig ifrån dessa sedlar; men att bestämma en ovillkorlig præscriptionstid, efter hvilken de ej få af Staten inlösas, finner jag vara falskt. Utur denna synpunkt förenar jag mig med de talare, som begärt återremiss.

Med Herr *Hessle* instämde Herr *Frodell.*

Herr *Helsingius:* De invändningar, som blifvit gjorda emot Utskottets förslag, anser jag till grunden riktiga, och såsom allmänna satser bestrider jag dem icke, men med frågan om Riksgälds-sedlarne är förhållandet så eget, att den bör betragtas ifrån en annan sida. I följd af den allmänna sats som jag erkänt, reserverade jag mig förlidne Riksdag emot det af Rikets Ständer då fattade beslut om præscriptionstid för inlösen af Bankens sedlar å Daler kopparmynt, emedan dessa voro antagne, såsom mynt, och inbegripne uti Grundlagen. Derföre ansåg jag det vara orätt att för dem besluta en præscriptionstid, men med Riksgäldssedlarne förhåller det sig helt annorlunda. De hafva alltsedan 1789 kunnat i Banken realiseras, och de hafva således upphört de facto att vara mynt, då utbyte af dem fått ske emot Banco-sedlar. Genom ett fortsatt sjelfsvåld af Rikets Ständer, hvartill jag ej kan förklara or-

saken, hafva de endast fortgått. Då man betragtar, huru illa det vore hushålladt att fortfara med ett verk, då summan är afsatt i Banken, hvarigenom utbyte af Riksgälds- emot Bancosedlar varit, vid den föreslagna præscriptionstiden, öppet öfver 50 år, under hvilken hvar och en haft rätt att skaffa sig af med de förra, visar detta sig för mig, såsom skäl, att bifalla memorialet. Eljest skall man ej blifva af med Riksgälds-sedlar, utan de skola gå i den allmänna rörelsen, till dess de blifva trasor. Sådant skulle medföra större förluster, än dem som man befarar följa af Utskottets förslag.

Herrar *Egnell, Malmberg* och *Bruse*, med flere, förenade sig med Herr *Helsingius*.

Herr *Halling*: Jemte det jag förenar mig med Herr *Helsingius*, beder jag att få tillägga, att, om ej beslut tages, angående en viss tid för Riksgälds-sedlarnes inlösen, uppstår för representationen en obegränsad skyldighet att fortfarande bibehålla särskild betjening för emottagande och granskning af Riksgälds-sedlarne. Mången torde hafva sig bekant, att redan år 1800, troddes det Riksgälds-sedlarnes cours var förbi, och man ansåg dem ställda på indragningsstat. Tiden synes således vara inne att göra slut på detta trassel; och ingen har skäl att klaga öfver orättvisa, då genom en författning föreskrifves en præscriptionstid, hvilken icke egentligen behöfves, då här endast är fråga om Riksgälds-contoirets skuldsedlar, utan annan fond, än creditif på annat håll. Det

vore derföre rätt, att de icke skulle vara gällande utan lag, som stadgar fordrans utkräfvande inom 10 år, och härvid torde jemväl böra erinras, att, om jag ej missminner mig, utkom år 1739 en förordning, hvarigenom stadgades, att om ej Bancosedlarne utsöktes eller förnyades inom 10 år, medförde sådan olägenhet och risico för innehafvaren.

Herr *Leffler*: De skäl Herr *Helsingius* anfört, kan jag för min del icke godkänna och då Riksgälds-sedlarne i den allmänna rörelsen medfört en beqvämlighet, som, i afseende på Bancosedlarne, i vissa delar saknats, samt enär de sålunda fortgått och fonden i Banken blott varit för dem en garantie, utan skyldighet för Banken att inlösa Riksgälds-sedlarne, antager jag Herr *af Billberghs* uti reservationen uttryckta mening, såsom den riktiga; yrkande på sådan grund återremiss.

Herr *Hessle*: Just den omständighet, att Riksgälds-sedlarne inlösas uti Banken, vederlägger behofvet, att serskildt contoir må fortfara för deras emottagande och granskning. Dessa sedlars fortfarande invexling hindrar alltså icke reglering af Riksgälds-contoirets förhållanden. Det är gifvet, att Riksgälds-contoiret nu mera icke utgifver flere sedlar. Massan blifver således icke ökad, utan fastmera måste den minskas; och frågan är nu endast den, om det är rätt att bestämma en tid, inom hvilka dessa sedlar ej af Staten inlösas. Detta anser jag icke vara rättvist, när man utställt sedlarne med

erkännande, att de varit af Staten garanterade, utan att man stadgat någon præscriptionstid, och då de gått och gällt utan afseende derå. Sådant anser jag vara tillräckligt skäl att återremittera detta betänkande, som djupt ingriper i äganderätten. Ej eller finner jag olägenhet deraf, att Rikets Ständer förklara, att Riksgäldssedlarne efter viss tid ej emottagas i Kronans uppbörd, men att de inlösas på något bestämdt ställe. I detta afseende synes mig icke hinder för deras inlösen i Banken.

Herr *Arnberg*: Af Herrar *Leffler* och *Hessle* är jag hufvudsakligen förekommen. Herr *Helsingius* har antydt, att Utskottets förslag innefattar det enda sättet att få Riksgäldssedlarne inlöste så snart, som möjligt; men detta ändamål rättfärdigar icke den moraliska sidan af åtgärden. Ett annat medel finnes, som är nyttigare, nämligen det af Herr *af Billbergh* uppgifna eller att bestämma en viss tid, efter hvilken Riksgäldssedlarne ej få i allmän uppbörd emottagas. Om, efter 1845, en del sådane sedlar äro utelöpande, bör detta ej föranleda enskildes förluster, hvarigenom Staten skall beredas vinst. Jag tror icke eller att Rikets Ständer föreställt sig, att Riksgäldssedlarnes tid skulle vara förbi 1800, då nya sedelmissioner derefter skett.

Herr *Langenherg*: Jag tror det icke vara farligt att godkänna detta betänkande, sedan fabrication af Riksgäldssedlar numera upphört. Så väl på afdelningen, som hos Utskottet, var

ingen, som ej hyste den öfvertygelse, att de fleste Riksgäldssedlar i sjelfva verket skulle ingå inom den utsatte tiden. Dessutom, om Banken kommer att utgifva sedlar å Riksdaler courant, erhåller man i det hela mynt å enahanda belopp med Riksgäldssedlarne. För allmänhetens underrättelse om inlösningstiden spörjes jemväl genom införandet deraf uti allmanachorne, som begagnas af hvar man. Om förluster uppstå genom olyckshändelser, kunna de anmälas hos Rikets Ständer, och jag tror inlösen icke uteblifver.

Herr *Helsingius*: Af Herr *Hessles* sednare yttrande har jag funnit, det jag blifvit missförstådd. Min mening har varit att uttrycka, att fond för Riksgäldssedlarne varit i Banken sedan år 1789, men jag har icke yttrat, att de der blifvit inlöste, hvilket hvarken kunnat eller kan ske, emedan de tjenstemän, som gifvit ut dem, äfven böra, vid emottagande, granska dem. Inlösen deraf uti Banken bereder osäkerhet. Det är i öfrigt stor skillnad emellan en sedel, hvilken är att anse, såsom mynt, och en blott skuldsedel, för hvilken skuldfond är insatt. Jemväl är det af vigt, att en gång veta, huru det står till med Riksgälds-sedelstocken, ty, då den ökar eller minskar Statens skuld, bör man känna dess belopp.

Häruti förenade sig Herr *P. Winblad*.

Herr *Holm*: Betragtande saken utur juridisk synpunkt, förenar jag mig med Herrar *Ekerman* och *Hessle*. Jag finner det icke vara

med det rätta instämmande, att Staten skall tillrycka sig en rättighet, att, i strid emot hvad för det öfriga myntet äger rum, bestämma för Riksgäldssedlarne en præscriptionstid. Sådant anser jag strida emot rättvisa, men tror att det ändamål, som man åsyftar, vinnes genom det stadgande, att Riksgäldssedlarne, efter en viss tid, icke emottagas i Kronans uppbörd eller andra liqvider för Kronans räkning. Jag begär, på grund deraf, återremiss, öfvertygad, att Riksgälds-contoiret, för denna angelägenhet, icke behöfver att belastas med en obegränsad kostnad, emedan det måste vara möjligt att uppfinna medel för verkställigheten, utan nödvändighet, att cassor skola derföre uti Riksgälds-contoiret bibehållas.

Häruti förenade sig Herr *Mæchel*.

Herr *Rydin*: Jag anser en præscriptionstid böra vara för Riksgäldssedlarnes inlösen, men den föreslagna synes mig nog korrt. Dessutom finner jag förhållandet böra vara omvändt emot hvad Utskottet hemställt, så att först en tid utsättes för sedlarnes inlösen uti Riksgäldscontoiret, och derefter en annan, inom hvilken de få uti allmänna uppbörden emottagas. I denna ordning fortgick man i Danmark med inlösen af Danska courantsedlarne, i afseende på deras inlösen af Staten och emottagning uti skatten. Om Riksgälds-sedlarne ej få på detta sätt ingå uti skattens lefvererande, skall en mängd Riksgälds-sedlar gå förlorad uti landsorterne; ty, derest de ej inom præscriptionen

uppvisas uti Riksgälds-contoiret, förlora de värde man och man emellan; och om de sedermera ej gälla uti uppbörd, komma de såmedelst att sakna allt värde. Att Riksgälds-contoiret skall på en gång upplösas, anser jag omöjligt, och jag tror, att ehuru Riksgälds-contoiret ej må emottaga Riksgäldssedlarne af enskilde, bör det likväl derefter emottaga dem uti den allmänna uppbörden.

Herr *Wedberg*: Jag önskar icke återremiss, utan antingen bifall af memorialet, eller afslag derå, helst det sednare. Derigenom blifver det, i händelse myntenheten af Kongl. Maj:t bifalles, öfverlemnadt till kommande Ständer, att i förevarande ämne besluta. Jag begär således proposition å afslag af memorialet.

Herr *Santesson*: Herr *Wedbergs* åsigt kan jag ingalunda dela, utan jag åberopar Herr *af Billberghs* reservation, uti hvilken jag instämt. Jag anser det vara rättsvidrigt och opolitiskt, att aflysa ett mynt. Man må benämna Riksgäldssedlarne hvad som helst, är det dock gifvet, att de gått såsom mynt, och att de af alla classer menniskor begagnats. En del af dessa classer hålla icke tidningar eller taga icke reda på alla kungörelser, som utkomma. Efter min öfvertygelse och i enlighet med alla andra länders coutume, bör myntet icke aflysas. Herr *af Billberghs* reservation innefattar en medelväg, men man må ingalunda afhända innehafvaren rättighet, att få deras betalning. Lika med Herr

Langenberg, vill äfven jag tro, att, om framställning af en fattig person sker till Rikets Ständer om inlösen af Riksgäldssedlar efter præscriptionen, skulle det vara under Rikets Ständers värdighet att afslå dylik begäran; men man har likväl exempel, att Rikets Ständer å sådane ansökningar icke gjort afseende, jag menar å begäran om inlösen af Discont-obligationer, som voro af Rikets Ständer garanterade, och hvilka, enligt hvad af räkenskaperne fanns, ej voro förut presenterade. Dessa obligationers innehafvare fingo intet, emedan beslutet var fattadt om præscriptionen och obligationerne icke voro inom densamma företedde. Jag anhåller om återremiss och kan icke se, att, för verkställigheten, något perpetuerande af Riksgälds-contoirets cassor behöfves, då inlösen kan af Banken besörjas.

Herr *Langenberg*: Att Riksgälds-sedlarne ej skola i allmänna uppbörden emottagas längre, än till 1842, har blifvit föreslaget, för att göra allmänheten uppmärksam å præscriptionen. Allmanachorna äro temmeligen allmänna, så att de innehafvas af en hvar; och jag kan icke neka, att jag tror, det, vid præscriptionstidens slut, nära alla Riksgälds-contoirets sedlar skola vara inlöste.

Herr *Wedberg*: Jag önskar detsamma, som Herr *Santesson*; men jag hade begärt afslag på det att Riksgälds-contoirets sedlar måtte fortgå och att det endast må hänskjutas till kommande Ständer att förordna om inlösen deraf.

Discussionen ansågs slutad och Herr Talmannen framställde memorialet, 1:o till bifall och 2:o till återremiss, på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades samt votering begärdes.

Herr *Wedberg* afstod ifrån sin begäran om proposition å afslag af memorialet, hvarefter uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition, så lydande:

"Den, som bifaller Stats-Utskottets memorial, N:o 310, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer utlåtandet att återremitteras."

Voteringssedlar utdelades och insamlades ifrån Ståndets närvarande ledamöter, efter upprop, hvarvid voro frånvarande: Herrar *Sjöblom*, *Klingvall*, *Fries*, *Andersson* och *Mellbin*, permitterade, Herrar *Limnelius* och *Biörck*, hindrade af andra embetsgöromål, Herr *Höök*, sjuk, samt Herrar *Grapengiesser*, *Petre*, *Hallgren*, *Olbers*, *Justelius*, *Ståhl* och *Örtenholm*. En sedel aflades förseglad, och de öfrige befunnos innehålla 25 *Nej* emot 19 *Ja*; i följd hvaraf memorialet, N:o 310, återremitterades; och N:o 318, i anledning af Riks-Ståndens olika beslut i fråga om beviljandet af extra anslag till Försvars-verkets iståndsättande, allmänna arbeten m. m.

I anledning af väckt fråga, huruvida detta memorial borde punktvis behandlas, eller i helt discuteras, yttrade sig Herr *Hessle*: Utan att yttra mig specielt öfver några vissa punk-

ter, hemställer jag, om det är lämpligt, att i detta jemkningsbetänkande, angående extra anslagen, gilla en punkt och må hända icke en annan; hvarigenom tvänne voterings-operationer uppstå i förstärkta Stats-Utskottet. Således om en punkt återremitteras, anser jag de öfrige punkterna äfven böra blifva det, på det att Utskottet först må kunna å nyo behandla saken i helt, och att Ståndet sedermera må äga tillfälle att i ett sammanhang godkänna eller ogilla voteringspropositionerna, samt blott ett förstärkta Stats-Utskottets sammanträde, icke flere, för voteringen öfver extra anslagen, äga rum.

Herr *Rubin* delade Herr *Hessles* mening och förklarade, att han, utur sådan synpunkt, uppsatt anmärkningar emot memorialet i det hela; varandes, på sätt i dessa anmärkningar skall visas, åtskillige voteringspropositioner mörka och tilläfventyrs förvillande.

Herr *Holm*: Jag instämmer deruti, att återremiss må ske af det hela, så att ej flere voteringsförrättningar om extra anslagen må äga rum. Visserligen äro åtskilliga ibland voteringspropositionerna mörka, likväl tror jag mig kunna taga reda på saken, öfvertygad, att jag icke skall misstaga mig derom, hvad jag bör votera: såsom sagdt är, de äro mörka, men dock ej alldeles origtige.

Med Herr *Holm* förenade sig Herrar *Halling*, *Norman* och *Leffler*.

Derpå beslöts, att detta memorial skulle discuteras och behandlas i helt, och icke punktvis.

Herr *Rubin*: "Den skyndsamhet, hvarmed Höglofl. Stats-Utskottets betänkande under N:o 318, skall företagas till afgörande, innehållande propositioner för votering i förstärkt Stats-Utskott, öfver de skiljagtigheter, som inom Riks-Stånden sig yppat, vid afgörande af frågan rörande extra Stats-anslagen, förefaller mig väl å ena sidan betänklig, då detsamma först sistlidne gårdag utdelades, ehuru det sista plenidagen för andra gången bordlades, men då jag å andra sidan delar den önskan, att se ett snart slut på Riksdagen, måste jag göra rättvisa åt de medel som härtill kunna bidraga, så framt icke ett större ändamål derigenom förfelas. Jag inser visserligen, att de skiljagtiga resultat, som i betänkandet skola till ett helt sammanjemnkas, föranleda till en mängd voteringar öfver contrapropositioner, hvilka, i sin natur invecklade, icke så lätt göras tydliga, och det är långt från mig att vilja jäfva den förmåga som detta betänkande utvecklar, men mig vill det synas som åtskilliga af dessa propositioner äro så invecklade, att det fordras ett studium och en tankeförmågans spänning, som man ej med visshet kan påräkna hos hvarje Representant, hvilken med sin röst skall deltaga i dessa beslut, för att rätt uppfatta deras innehåll. Vid en votering är det väl angeläget, att propositionerne blifva så tydliga och enkla som möjligt, att hvarje sådan innehåller något positivt och att framför allt ej något deruti inblandas, som leder till villrådighet och farhåga att misstaga

sig och komma till ett annat resultat, än det öfvertygelse dicterat."

"Troligen kommer jag icke att med min röst deltaga i förstärkta Stats-Utskottets beslut, att det kunde således vara likgiltigt huru dessa nu föreslagne propositioner af mig betraktades; men då må hända flere med mig äfven vid uppmärksamt genomläsande af ifrågavarande betänkande finna detsamma otydligt och förvillande åtminstone i några af de delar jag vördsamt går att anmärka, har jag trott mig pligtig, att i min ringa mon bidraga till rättelse och förtydligande i hvad som kan finnas mindre tydligt uttryckt, och öfverlemna anspråkslöst dessa anmärkningar till Högtärade Ståndets granskning."

"1:o I sjelfva hufvudfrågan eller huruvida Ridderskapets och Adelns eller Preste-Ståndets beslut, hvarest medlen skola tagas på, huru lång tid dessa medel böra vara inbetalta, skola tjena till contraproposition för det beslut de öfrige Riks-Stånden fattat, lemna *Ja*- och *Nej*-propositionen samma resultat, blott med uteslutande i sednare fallet af föreskrift, inom hvilken tid lånet skall återbetalas. Jemnför man dermed påföljande *Nej*-proposition, så skall man finna de derunder föreslagna alternativen i möjligaste måtto förvillande, och hemställer jag således om icke desse bordt för hvarje särskildt fall tydligare uttryckas, så att man för sig ägde åskådligt ordalagen, i händelse utgången af voteringen besvarades med öfvervägande *Ja* eller *Nej*."

"2:o Mot andra voteringspropositionen kan med skäl anmärkas, att för bestämmande af contraproposition borde den mening, hvaruti Ridderskapet och Adeln instämt, tagas till *Ja*-proposition och Högv. Preste-Ståndets till *Nej*-proposition, emedan den af förstnämnde Stånd anslagne summa vore störst och att sedermera *Ja*-propositionen i hufvudfrågan borde blifva den i förra frågan segrande och *Nej*-propositionen det afslag, som Borgare- och Bonde-Stånden i denna fråga meddelt."

"3:o Den här ofvanföreslagna method har Utskottet under tredje punkten, som afser anslag till gevär, äfven iagttagit, och jag kan ej inse hvarföre desse variationer, som blott bidraga till förvillelse, skola äga rum."

"4:o Anslagen till Carlsborgs fästning. Jag inser väl att Utskottet har vidhållit den princip, att använda dess förslag till *Ja*-proposition, men då *Nej*-propositionen lyder på en vida större anslagssumma, skulle det möjeligen kunna leda derhän, att då man med ordet *Nej* i vanligt språkbruk förstår afslag, Hedervärda Bonde-Ståndet, som till en del afslagit punkten och torde vilja hålla sig vid sitt en gång uttalade *Nej*, derigenom föranledde till ett emot deras önskan ledande resultat och således beviljade det största anslaget 300,000 R:dr."

"8:o Carlstens fästnings iståndsättande och 9:o Anslag för Försvarsverket till sjöss."

"Här gillas samma anmärkning, der *Ja*-proposition i första punkten bestämmer totalt

afslag af något anslag och i sednare ett ringare belopp än det, som genom *Nej*-propositionen erhålles."

"10:de Punkten är tydlig och begagnar *Nej*-proposition såsom afslag uppå det begärda anslaget."

"13:de. Vattu-communicationer."

"Ståndens skiljagtiga beslut gifva här anledning till flere voteringar, mot hvilka kunna göras samma anmärkningar, som de hvilka redan äro gjorde."

"Skulle Högtärade Ståndet anse, hvad jag vördsamt tagit mig frihet anmärka, förtjena uppmärksamhet, torde i en så vigtig fråga, som denna, betänkandet blifva återremitteradt, för att i händelse Utskottet finner någon ändring nödvändig den då må åstadkommas och såmedelst en tvetydighet undvikas."

Häruti förenade sig Herr *Frodell*.

Herr *Wærn*: "Vid 2:dra punkten, rörande anslag till kustpiecer, anmärkes, att då 2:ne Stånd beslutit *intet* anslag, ett Stånd 25,000 R:dr, och ett Stånd 50,000 R:dr, så synes det vara afgjordt, att högre summa än 25,000 R:dr, icke kan komma i fråga, bäldst Utskottets förslag innehöll afstyrkande af allt anslag i denna del. Voteringspropositionen borde derföre sålunda förenklas, att den som voterar *Ja*, bifaller Utskottets förslag, men den som voterar *Nej*, medgifver ett anslag af 25,000 R:dr."

"Vid 3:dje punkten gäller samma anmärkning, rörande grunden för propositionens uppställande, med afseende på den maximisumma, som bör komma i fråga, att voteras om, endast med den skillnad, att här hade Utskottet tillstyrkt ett anslag af 180,000 R:dr."

"Ett Stånd har bifallit Utskottets förslag; 2:ne Stånd hafva afslagit allt anslag och ett Stånd har beviljat en högre summa än Utskottet föreslagit. Då nu 2:ne Stånd afslagit allt anslag, torde det finnas klart, att desse Stånd åtminstone icke öfverskridit det anslag, som Utskottet tillstyrkt, hvadan en högre maximisumma, än den af Utskottet tillstyrkte, icke borde kunna komma i fråga. Denna proposition borde alltså rättvisligen inrättas sålunda, att den, som bifaller Utskottets förslag, innebärande beviljandet af ett anslag af 180,000 R:dr, voterar *Ja*, den det ej vill, *Nej*; vinner det sednare, äger intet anslag rum."

"Vid behandlingen af 4:de punkten, har Utskottet, i motsatts mot de grunder, som det i de föregående följt, icke medgifvit det 4:de Ståndets beslut någon giltighet. Hvarföre Utskottet just här skulle afvika från sitt i öfrigt antagne uppställningssätt, kan ej förklaras annorlunda, än deraf, att det 4:de Ståndets beslut här afser ett nedsatt anslag, hvilket Utskottet ej synes haft håg att befrämja. Då jag emedlertid biträder Utskottets uppställning af denna punkt, måste jag likväl för min del yrka, att de öfrige voteringspropositionerne måtte varda uppställde i consequens dermed, eller att ett enskilt Stånds mot de öfriga 3:nes stri-

diga beslut, icke måtte blifva föremål för omröstning i det förstärkta Utskottet, och att denna sats måtte få gälla, antingen det stridiga beslutet går ut på ökadt anslag eller icke. Vill man härutinnan icke iagttaga en consequent uppställning, så utsätter man sig för grundad misstanka om väld, i befordrandet af det ena eller andra Ståndets åsigter."

"Rörande 5:te och 6:te punkterne gäller, i sammanhang härmed, samma anmärkning, som jag framställt vid den 2:dra och 3:dje, eller att den af Preste-Ståndet bifallne summa bort utgöra maximum af hvad i Förstärkta Stats-Utskottet kunde komma under omröstning. Att Utskottets uppställnings-method innebär en stor origtighet, är lätt att inse, om man exempelvis föreställer sig den händelse, att Borgare- och Bonde-Stånden afslagit ett anslag, Preste-Ståndet beviljar en del deraf, posito 50,000 R:dr; men Ridderskapet och Adeln möjligtvis kunde hafva fallit på den idéen, att anslå en summa af t. ex. ett par millioner. Skulle nu desse millioner, som Ridderskapet och Adeln funnit för godt att anslå, kunnat blifva föremål för votering i Förstärkt Stats-Utskott, och borde de öfrige Stånden låtit sig med ett dylikt förfarande åtnöjas, eller vore icke sådant i högsta måtto orimligt? Jag hemställer afgörandet häraf till en hvar, som äger med minsta grad af rättskänsla och aktning för vårt representativa samhällsskick, fruktande ingalunda för utslaget."

"Summornes större eiler mindre belopp förändrar alldeles icke sakens natur, och det torde deraf blifva uppenbart, hvilken grundfalsk princip det i sjelfva verket är, som i Stats-Utskottets voterings-propositioner blifvit hyllad."

"Den anmärkning, som i det föregående innefattas, gäller äfven till en del om 9:de punkten. Men vid denna måste dessutom särskilt anmärkas, att då 2:ne Stånd beslutit lika, men af de öfrige tvänne, det ena beslutit en högre och det andra en lägre summa, synes rättvisan hafva fordrat en förutgående votering om desse 2:ne Stånds olika beslut, för att deraf bilda contraproposition i hufvudvoteringen. Såsom saken nu är uppställd, njuter Ridderskapets och Adelns åsigt ett ingalunda opartiskt företräde framför Bonde-Ståndets."

"Vid 10:de punkten anmärkes, att då det deruti upptagne förslaget *icke återfinnes* i *Kgl. Maj:ts Proposition*, hvilken af Ridderskapet och Adeln blifvit bifallen, utan af enskilt Riksdagsman är, under frågans behandling i Utskottet, väckt, så kunde detta förslag, enär 2 Stånd stannat emot 2, vara förfallet och icke utgöra föremål för Förstärkta Stats-Utskottets afgörande."

"Vid 11:te punkten har Utskottet alldeles uragtlåtit, att uppgifva hvad Bonde-Ståndet i frågan om fyr- och båk-anstalterne beslutit. En sådan uppgift anser jag likväl åligga Utskottet, äfven om den icke skulle verka till förändring af den föreslagne voteringspropositionen."

"På grund af dessa och Herr *Rubins* anmärkningar, uti hvilka sednare jag instämmer, då uti dessa voteringspropositioner i allmänhet finnes en traslig gång, anhåller jag om återremiss af momentet, hvarvid jag får upplysa, att ett annat Riks-Stånd redan lärer hafva vidtagit enahanda åtgärd."

Herr *Cederborg* med flere, förenade sig med Herr *Wærn*.

Herr *Hessle*: Äfven jag förenar mig med Herr *Wærn*. I vissa af uppgifna fallen, såsom t. ex. hvad angår anslaget till Carlsborgs fästning, anser jag saken afgjord och ej böra blifva föremål för votering. Jag finner denna ens icke böra ifrågasättas, då det fjerde Ståndet beviljat 150,000 R:dr, men de öfrige trenne Stånden bifallit 250,000 R:dr. Ett ibland de sednare, nämligen Ridderskapet och Adeln, har blott tillagt ytterligare 50,000 R:dr, men om denne tillagde summa vet jag icke, huru votering skall kunna ske; ty det måste vara 3:ne Stånds beslut, att anslaget endast blir 250,000 R:dr. Eljest om votering sker, måste den likaväl böra ske om 250,000 R:dr, som om det större anslaget af 300,000 R:dr. Korteligen jag önskar voteringsproposttionen uti 4:de punkten böra helt och hållet försvinna. I öfrigt instämmer jag med Herr *Wærn* uti anhållan om återremiss.

Herr *Ekerman* förklarade, lika med Herr *Hessle*, sig icke veta, hvartill voteringspropositionen öfver anslaget till Carlsborgs fästning

skall tjena, då ett anslag af 250,000 R:dr till nämnde ändamål är genom trenne Stånds beslut afgjordt, och i öfrigt förenade Herr *Ekerman* sig med de talare, som begärt återremiss.

Memorialet, N:o 318, blef. på grund af de dervid gjorda anmärkningar, återremitteradt.

§. 8.

Föredrogos och lades på bordet följande memorial, utlåtanden och betänkanden:

1:o Constitutions-Utskottets:

N:o 48, med utlåtande öfver återremisserna på förslaget i memorialet, N:o 34, till en ändamålsenligare organisation af Stats-Rådet;

och N:o 49, med uppgift å särskilda grundlags-förändringar, som föranledas af Ståndens gemensamma tankar, rörande Hof-cancellerens Stats-departement.

2:o Stats-Utskottets:

N:o 326, med berättelse, angående verkställd granskning af Kongl. Krigs-academiens räkenskaper.

N:o 327, angående verkställd granskning af Tullverkets räkenskaper.

N:o 328, angående verkställd granskning af Postverkets förvaltning år 1831.

N:o 329, angående verkställd revision af Kongl. Nummer-lotteriets räkenskaper.

N:o 330, angående verkställd granskning af Kongl. Controllverkets räkenskaper.

N:o 331, angående verkställd revision af Kongl. Sundhets-collegii räkenskaper.

N:o 332, angående verkställd revision af Kongl. Invalidhusfondens räkenskaper.

N:o 333, angående verkställd revision af Civilstatens pensions-cassas räkenskaper.

N:o 334, angående verkställd granskning af Arméens pensions-cassa.

N:o 335, angående verkställd revision af salpeterfonden.

N:o 336, angående verkställd revision af anslaget för Allmänna Garnizons-sjukhuset i Stockholm.

N:o 337, angående verkställd granskning af räkenskaper öfver Carl Gustafs stads Gevärsfactori.

N:o 338, angående verkställd revision af Kongl. Öfver-Intendents-embetets räkenskaper.

N:o 339, om verkställd granskning af redogörelse för anslaget till Stockholms Stora Barnhus.

N:o 340, angående verkställd revision af Stuteri Öfverstyrelsens räkenskaper för år 1831.

N:o 341, om verkställd granskning af redogörelsen öfver Finska ersättningsmedlen.

N:o 342, om verkställd granskning af Lappmarks Ecclesiastiqueverkets fond för år 1831;

och N:o 343, angående verkställd granskning af Kongl. Styrelsens öfver Fängelserna och Arbets-inrättningarne i Riket redogörelse för år 1831;

och 3:o Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens:

N:o 25, öfver väckt fråga om rättighet att, utan föregången syn på stället, få anlägga husbehofs-mjölqvarnar.

N:o 26, i anlednieg af väckta frågor om förändring i skyldigheten att bygga och underhålla broar och vägar.

N:o 27, öfver väckta motioner om skyldighet för säteri-ägare och vissa boställs-innehafvare att deltaga i byggnad af Tingshus- och Häradsfängelse.

N:o 28, i anledning af väckt fråga om Sigtuna stads förläggande under Erlinghundra Häradsrätt;

och N:o 29, öfver väckt motion om rättighet för invånarne i Kinds härad af Westergöthland, att få handla med glasvaror.

§. 9.

Föredrogos å nyo, men begärdes och lades ytterligare på bordet Banco- samt Lag-Utskottens betänkanden:

N:o 1, öfver motion om åläggande af Rikets Ständers Bank, att till vederbörande Domare årligen aflemna förteckning på intecknade fordringar;

och N:o 2, med förslag till Lag för offentliga Bolags-banker.

§. 10.

Justerades protocoll öfver de af Ståndet denne dag fattade beslut.

§. 11.

Upplästes meddeladt utdrag af Högvördige Preste-Ståndets protocoll den 17 dennes, hvaraf inhämtades, att Ståndet beslutat, att samtlige Utskotten, med undantag af Expeditions-Utskottet, skulle förständigas att, så fort

sig göra låter, och sist inom den 15 December, afskeda all sin Cancellie-betjening, utom Secreteraren och en Notarie eller Cancellist; hvarvid tillades, att, om något Utskott, i anseende till mängden af återstående göromål, skulle erfordra en talrikare Cancellie-betjening, må anmälan derom hos Stånden göras; och voro Med-Stånden inbjudne att med Preste-Ståndet i detta beslut sig förena.

Lades på bordet.

Plenum slutades kl. 3 e. m.

In fidem Protocolli
E. G. Runeberg.

Den 22 November.

Plenum kl. ½ 6 e. m.

§. 1.

Upplästes meddelade utdrag af Medståndens protocoll den 15, 17 och 19 dennes, hvaraf inhämtades, att Höglofl. Ridderskapet och Adeln fattat särskilte beslut, i anledning af Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets betänkande, N:o 134; att Högvördige PresteStåndet bifallit Stats-Utskottets utlåtanden, N:is 302, 304, 306, 310, 311, 312, 313, 316 och 321, antagit Stats-Utskottets inbjudning i memorialet, N:o 350, gillat voteringspropositionerne uti Stats-Utskottets memorial N:o 308, och Lag-Utskottets betänkande, N:o 160, äfvensom Bevillnings- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens memorial, N:o 7, med de deruti föreslagne voreringspropositioner, samt Banco-Utskottets memorial, N:o 61, med förklarande, att den der nämnde motion borde remitteras till Stats-Utskottet; bifallit Lag-Utskottets betänkanden, N:is 155, 156, 157 och 158, Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkanden, N:is 21, 22, 23 och 24; fattat särskilda beslut, i anledning af Lag-Utskottets utlåtande, N:o 161; afslagit Stats-Utskottets betänkanden, N:o 238 och 305; med fattande af särskildt beslut, återremitterat Stats-Utskottets utlåtanden, N:is 314 och 315, bifallit några af voteringspropositionerne uti Stats-Utskottets memorial, N:o 318, samt återremitterat de öfriga, och lagt till handlingarne Stats-Utskottets utlåtanden, N:is 303 samt 307, och Lag-Utskottets memorial, N:o 159; och att Hedervärda Bonde-Ståndet bifallit Stats-Utskottets betänkanden, N:is 310, 311, 312, 313 och 314, Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkanden, N:is 21, 22 och 23, samt första punkten i Lag-Utskottets utlåtande, N:o 161, hvaraf de öfrige punkterne blifvit af Bonde-Ståndet afslagne, lagt till handlingarne Stats-Utskottets utlåtande, N:o 317, och ej funnit skäl att antaga Preste-Ståndets inbjudning till Medstånden att förena sig med Preste-Ståndet uti beslut, angående förständigande till Utskotten, med undantag af Expeditions-Utskottet,

att sist inom den 15 instundande December afskeda största delen af cancellie-betjeningen.

Lades till handlingarne.

§. 2.

Föredrogos å nyo följande Stats-Utskottets utlåtande och memorial:

N:o 311, i anledning af en till Fullmägtige i Riksgälds-Contoiret ingifven och af dem till Utskottet öfverlemnad ansökning af åtskillige tjenstemän vid nämnde Contoirs credit-sedelverk, att, vid deras nu innehafvande tjensters indragning, varda bibehållne vid de för samma tjenster på stat uppförde löner, äfvensom angående deras pensionsrätt.

Bifölls.

N:o 312, i anledning af motion, att Riksgälds-Contoiret måtte befullmägtigas att på vissa vilkor sätta till Götha Canal-Bolags disposition de 93,926 R:dr B:co, som der äro deponerade, till säkerhet för canalens framtida underhåll.

Herr *Santesson*: Jag åberopar min afgifna reservation. Då Stats-Utskottets utlåtande N:is 248 och 249, i fråga om understöd till Motala verkstad, var hos Ståndet under öfverläggning, var jag, med Ståndets tillstånd, frånvarande; men jag känner utgången af berörde öfverläggning. Hvad förevarande motion beträffar, har jag till densamma icke medverkat. Den har kommit ifrån annat Stånd, än det, hvartill jag hörer. Jag beklagar blott, att ej eller denna vunnit afseende hos Stats-Utskottet. Det

verk, hvars bibehållande här åsyftas, är icke på den punkt, att det förr eller sednare stödjes så, att fara ej är för dess framgång; men det kan ej vara obekant, att det är olika lätt, att sträfva till ett mål i en beroende eller oberoende ställning. Jag vågar yttra den tanke, att omförmälde verks värde är kändt, emedan hvad der produceras är nogsamt kändt; och jag förmodar, att det Stånd, som representerar näringarne, ej vill neka att bidraga till arbetets förlättande. Här är icke fråga om understöd, utan om lån emot femdubbel säkerhet. Staten förlorar härpå ingenting; hvaremot, om förslaget afslås, flerfaldiga fördelar för det allmänna gå förlorade.

Herr *Arnberg*: Jag förenar mig med Herr *Santesson* och åberopar, hvad jag anfört, när Stats-Utskottets Betänkanden, N:is 248 och 249, förevoro. Saken afslogs då af Ståndet med en rösts pluralitet. Ångfarten på Götha Canal var vid detta tillfälle ej bekant. Genom denna upplysning befinnes Götha Canals värde gällande för landets industriella lif. Detta bör gifva anledning till förändrade resultat vid en votering, hvarom jag på förhand anhåller.

Herr *Bååth*: Jag vill ej här uppehålla med vidlöftigt ordande, enär en skickligare, än jag, redan yttrat sig. Jag förenar mig med Herr *Santesson* och finner, lika med honom, frågan icke angå uppoffring af Staten, utan blott lån af medel, som äro deponerade uti Riksgälds-Contoiret. Då säkerhet præsteras, synes det

mig vara obilligt, att Canal-Bolaget ej skall kunna emot ränta få låna dessa medel. Motala verkstad är sådan, att, om ej Staten vill derpå göra någon uppoffring, ingen Svensk medborgare, som sett denna anläggning, skulle refusera att bidraga till dess underhållande. I tidens längd blir den ofelbart Svenska industriens krona. Derifrån emanera flera förbättringar i jernhandteringen, hvilka i sekler ej framstått. Jag är försäkrad, att detta Stånd bifaller motionen.

Herrar *Zander*, *Tottie*, *Leffler*, med flere, instämde häruti.

Herr *Holm*: Af uppriktigaste hjerta önskar jag all framgång åt Götha Canal och Motala verkstad; men jag kan ej annat än förklara det vara en inconsequence, att vid denna Riksdag säga, det man återtager, hvad man förut nedsatt, såsom fond till säkerhet för canalens framtida underhåll. Jag tviflar icke derpå, att Canal-Bolaget kan anskaffa femdubbel säkerhet; men då jag uttryckt detta, tviflar jag ej heller derpå, att Bolaget äger tillfälle att emot sådan säkerhet låna hvar som helst. Och enär beslut redan är fattadt, i anledning af Stats-Utskottets betänkanden, N:is 248 och 249, samt med anledning af föregående Ständers beslut, finner jag det icke vara principenligt att bifalla motionen. Alltså gillar jag betänkandet, N:o 312.

Herrar *Egnell*, *Cederborg* och *Forsberg* med flere förenade sig med Herr *Holm*.

Herr *Wedberg*: Äfven jag önskar Götha

Canal och Motala verkstad all välgång, om de kunna af egna medel bestå; men den motion, som föranledt detta utlåtande, kan jag ej bifalla, emedan uppå dylikt utlemnande af Statens medel förut städse följt afskrifning. Således gillar jag utlåtandet.

Herr *Ekerman*: Inom Stats- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskotten var ej längesedan fråga att godtgöra en förment orättvisa vid behandlingen af passevolance-ärendet. Men då uppstod en talare, som ej nekade dertill, att orättvisa förledne Riksdag uti nämnde mål ägt rum. Han hade icke i beslutet deltagit, men han afstyrkte nu förändring på den grund, att icke vid den ena Riksdagen bör om intet göras, hvad vid den andra beslutes. Jag åberopar detta nu, då ett bifall af motionen skulle innebära rubbning af beslut, som redan tagits i anledning af Kongl. Proposition i enahanda ämne. Jag anhåller om gillande af utlåtandet, och, derest sådan behöfves, om votering.

Herr *Arnberg*: Lika med Herr *Wedberg*, skulle jag önska, att Götha Canal vore i det prædicament, att den kunde bära sig sjelf, och att den utvecklat detta lyckliga förhållande; men då icke så är, bör det vara en pligt af Rikets Ständer, att, i allt hvad på dem kan ankomma, lyfta den så, att den må kunna stödja sig sjelf. På detta sätt skall den lyfta sig till en höjd, som den annars icke upphinner. Jag lånar exempel af en convalescent, som, då han

erhåller stöd, går vägen fram, icke eljest. Herr *Holm* har anfört, att Rikets Ständer ej böra förändra, hvad föregående Ständer beslutat. Om denna lära gjort sig gällande, hade de economiska lagar, som bestämmas, mera uthållning; men denna sats har icke blifvit tagen i akt. I fall den blifvit det, skulle det statslån, som vid förra Riksdagen beslöts, äfven nu gällt för hypotheks-föreningar vid denna Riksdag; men då frågan derom af alla fyra Stånden blifvit afslagen, lärer Herr *Holms* skäl icke kunna anses vidare såsom talande. Herr *Ekermans* skäl hänföras till detsamma, och jag förmodar derföre, att de icke påkalla ytterligare svar. För min del anser jag Götha Canal, om ångbåtsfarten der kommer i full gång, utveckla förhållanden af särdeles vigt för handeln och näringarne, att Borgare-Ståndet minst bör lägga hinder i väg för denna utveckling, helst här icke är fråga om någon speciel uppoffring af Staten. Jag förnyar således min anhållan om bifall å den motion, som är föremål för detta utlåtande.

Herr *Halling:* Just af den orsak, att jag lifligen önskar Götha Canals bestånd, bifaller jag utlåtandet; ty ändamålet med de insatta medlen är en fond till säkerhet för Canalens framtida bibehållande. Alla andra ändamål måste vara underordnade detta hufvudsakliga; och det är icke svårt att bevisa, det behof är att vidmagthålla berörde fond. Detta beredes icke genom medlens utlånande på sådane händer, som ej hafve daglig cassa, utan på sådant sätt förminskas ändamålets uppfyllande. Det af Herr *Arnberg* åberopade exempel är icke användbart då här är fråga, icke att sätta i verket ett fattadt beslut, utan att upprifva ett beslut, som redan gått i fullbordan. Jag bifaller utlåtandet.

Herr *Santesson:* Jag hade icke ämnat att vidare yttra mig i denna fråga, men jag är uppfordrad att rätta ett misstag. Man har talat om återtagande af deponerade medel. Här är icke fråga om annat, än att emot säkerhet återfå dem, och att derå till Riksgälds-Contoiret betala ränta, uti hvilken, genom denna lånväg, någon besparing kan beredas. Säkerheten kan gerna multipliceras. Jag vill nämna den anvisning på Trollhätte Canal-inkomster, hvilken Götha Canal-Bolag är i tillfälle att lemna. Detta skäl synes mig således vederlagdt. Herr *Wedberg* har yttrat, att Statens bidrag icke bör ålitas. Här är icke fråga om en enda skillings förlust, utan, såsom redan nämndt är, om capitals användning emot ökad säkerhet. Herr *Wedberg* har förutsatt afskrifning och yttrat, att af sådant skäl ej medel i låneväg böra lemnas till Götha Canal. Hvarken ränta eller capital skola afskrifvas, utan vilkoren äro fullgod säkerhet och 5 procent. Motala verkstad har erhållit lån, ej af Ständerna, utan af Kongl. Maj:t. Det emottogs med löfte att ej återfordras; men Canal-Bolaget har icke satt afskrifning i fråga. $\frac{3}{5}$ äro redan betalte och lånet måste till dess återstående $\frac{2}{5}$ betalas. Herr *Ekerman* har åberopat yttrande af en ledamot i

passevolancefrågan. Jag finner tydligen, det talaren dermed menat mig; men jemförelsen torde icke vara riktig, då här icke är fråga om ändring af fattade beslut, utan derom, att emot säkerhet få begagna insatt capital. Jag beklagar, om icke saken finnes af den vigt, att den af Ståndet må understödjas.

Herr *Hallgren*: Då Stats-Utskottets betänkande om afskrifning af Götha Canal-Bolags skuld till Staten hos Ståndet förevar, discuterades äfven detta ämne. Jag förenade mig uti bifall till samma betänkande; och enär beslut blifvit fattadt, att denna fond skall qvarstå, till canalens framtida underhåll och bestånd, bifaller jag förevarande utlåtande.

Herr *Helsingius:* Ehuru man sökt att öfvertala och röra, finner jag dock Herrar *Hallings, Holms* och *Ekermans* skäl ej vara vederlagdt. Jag bifaller således utlåtandet.

Herr *Wijk:* Af samma skäl, som jag, då Stats-Utskottets betänkanden, N:is 248 och 249, förevoro, yttrade, att medlen borde få lyftas emot säkerhet, för det stora ändamål att sätta ångboxeringsfarten i gång å Götha Canal, vidblifver jag nu detta yttrande, och hämtar dertill ytterligare stöd, enär Herr *Santesson* uppgifvit, att Götha Canal-Bolag kan lemna gällande säkerhet i andel uti Trollhätte Canal-Bolag. Säkerheten bör icke betviflas, då den är så beskaffad, att 6,500 eller 7,000 R:dr B:co årligen deraf inflyta. Denna säkerhet måste vara lika stor, som den, hvilken Riksgälds-Contoiret redan har för utlånade medel, som löpa med 5 procents ränta. På detta sätt skulle emedlertid det vigtiga målet af ångbogseringsfartyg på Götha Canal befrämjas.

Discussionen ansågs slutad och Herr Talmannen framställde utlåtandet, N:o 312, 1:o till bifall och 2:o till återremiss, på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades samt votering, hvarom anhållan skett under discussionen, å nyo begärdes.

En voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den, som bifaller Stats-Utskottets utlåtande, N:o 312, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer utlåtandet att återremitteras."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter och insamlades efter upprop, hvarvid voro frånvarande: Herrar *Petre, Brovallius, Langenberg, Linderholm, Sahlin, Fries, Höök, Wærn, Andersson, Lake, Mellbin, Olbers, Ekstrand, Levin* och *Örtenholm*. En sedel aflades förseglad och de öfriga befunnos, vid öppnandet och uppräknandet, innehålla 27 *Ja* emot 17 *Nej;* i följd hvaraf utlåtandet var bifallet.

Emot beslutet reserverade sig Herrar *Helleday, Arnberg, Bååth, Wijk* och *Ståhl*.

§. 3.

Herr *Rydin* anhöll att, med stöd af 56 §. Riksdags-Ordningen, få väcka motion i ett ämne, som redan förut till öfverläggning föreva-

rit, nemligen: angående förändring i vår National-representation.

Derefter uppläste Herr *Rydin* en skriftlig motion, hvaruti föreslås, att Rikets Ständer må ingå till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan, att Kongl. Maj:t ville i Nåder låta tillsätta en committée af sakkunnige män för utarbetande af ett förslag till en för svenska folket passande National-representation, och att detta förslag, med åtföljande motiver, måtte blifva så tidigt färdigt och ifrån trycket utgifvet, att Nationen innan nästa Riksdag må äga tillfälle att granska detsamma.

Herr *Rydin* begärde remiss af denna motion till Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet och tillade, att han ernat dröja med denna framställning, till dess svaret på återremisserna af Constitutions-Utskottets memorial, i fråga om National-representationen, inkomma; men att, då Riksdagen snart nalkades sitt slut, hade han ej velat dröja längre härmed; och trodde Herr *Rydin*, att Ståndet icke ansåg detta, såsom inconsequence, då han nu förnyade sin anhållan om remiss af motionen till Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet.

Herr *Cederborg*: Jag hemställer, huruvida denna fråga, som rörer förändring af Grundlagen, må i Ståndet kunna väckas. Således, ehuru Herr *Rydin* begärt remiss till Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet, tror jag icke någon remiss af motionen kunna meddelas; Herr *Rydin* obetaget att framställa sina pia desidera hos Constitutions-Utskottet.

Med Herr *Cederborg* förenade sig Herr *Wedberg*.

Herr *Rubin*: Jag tror remiss af denna vigtiga fråga till Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet ingalunda förenlig med Riksdags-Ordningen. Constitutions-Utskottet är i sig sjelft en tillräckligt alfvarsam committée att utreda ämnet.

Med Herr *Rubin* instämde Herr *Frodell*.

Herr *Rydin*: Meningen är icke här om uppgjordt förslag till grundlagsförändring, utan frågan rörer endast tillsättande af en committé. Det af mig framställda yttrande innefattar blott ett önskningsmål och resultatet af committéens öfverläggningar må öfverlemnas till ett blifvande Constitutions-Utskott.

Herr *Modin*: Såsom jag uppfattat Herr *Rydins* förslag, åsyftar det ett nytt sätt att tillvägabringa förändring i Grundlagen. Förändringen är det hufvudsakliga föremålet, och derföre instämmer jag uti Herr *Cederborgs* åsigt, att motionen tillhörer Constitutions-Utskottet.

Herr *Hessle* begärde Herr *Rydins* motion på bordet.

Lades på bordet.

§. 4.

Föredrogos å nyo Stats-Utskottets utlåtanden och memorial:

N:o 313, i anledning af Kongl. Maj:ts till Utskottet aflåtna Nådiga Skrifvelse af den 6 sistl. September i fråga om lån af allmänna

medel till segelfartens skyndsamma förbättrande å Götha elf och en hamnanläggning vid Götheborg.

Herr *Santesson*: Jag åberopar min reservation. Här är icke fråga om en enda skillings lån af Statens medel, utan blott derom, att Rikets Ständer, genom deras verk, skulle upptaga lån, till hvars ränta och amortissement enskilde orters medel äro mer än tillräcklige. Man önskar således endast, att Rikets Ständer skola träda emellan, för beredande af en tillgång, som amorteras, utan all känning för Staten. Det är bekant, att Rikets Ständer ej hafva obetydlig del i strömrensningarne; men nu är, såsom sagdt är, icke fråga om anslag, utan blott om medverkan till lån, som Riksgälds-contoiret har lättare att anskaffa, än det kan i enskild väg åstadkommas.

Herr *Wijk:* Såsom Herr *Santesson* redan anfört, är ej fråga om bidrag af Staten, utan endast derom, att Staten måtte begagna sin credit, för att mellankomma till företagets befrämjande och fullbordande på fem år. Sedan directionen förordnades af Kongl. Maj:t år 1824, har den omsorgsfullt sökt att framkalla enskildta bidrag för ändamålet. Derigenom är fond samlad ej allenast för ränta, utan äfven för amortissement. De enskildta bidragen äro ingångne under vissa vilkor, d. v. s. en plan är för arbetet uppgjord under inseende af Stor-Amiralsembetets tredje afdelning; men arbetet bör kunna utföras under billigare villkor, än med

de små tillgångar directionen har om händer, eller 30,000 R:dr årligen. Åtskilliga utgifter falla nu mera betungande, än de i motsatt fall kunde vara. De, som äro bekanta med seglationen på Götha elf, måste erkänna de svårigheter, som der mött. Vid Stallbacka skär hafva årligen tre à fyra fartyg gått förlorade. Der är canal nu tillvägabragd. Vid Edet är beredd säkerhet genom den sluss, som der blifvit anlagd. Genom Götheborgs stads medgifvande dertill af ena delen utaf slussafgiften, har staden uppoffrat flere tusende Riksdaler; ty i den mån trafiquen tilltager, växer äfven inkomsten. Det synes, såsom vore uppmuddringen af Götheborgs hamn afsett enskildt för Götheborg. Detta är origtigt. Det är bekant att Götheborg på sin hamn kostat ansenliga summor; och dervid har tillika måst åses farten på Götha elf. Uppmuddringen af hamnen eller hamnanläggningen vid Götheborg är ej blott för staden, utan för rörelsen och trafiquen i allmänhet; och ostridigt måste det vara en Riksvinst, om de här ifrågasatte företagen kunna, genom biträde af erforderliga medel, fullbordas på 5 år, i stället för att eljest dertill åtgå 20 år. Jag anhåller om återremiss, på det att Stats-Utskottet måtte närmare begrunda saken.

Herr *Ekerman*: Stats-Utskottet har, långt ifrån att misskänna nyttan och vinsten af företagen, tvärtom medgifvit dem; men Stats-Utskottet har haft gilltigt skäl till beslutet, nemligen, att penningar icke finnas att anvisa.

Riksgälds-contoriet har betydlig gäld; och contoiret är dessutom ålagdt flere ansenliga utbetalningar till nästa Riksdag. Om låntillgång saknas, hvarifrån skola medel tagas? Svårighet har redan visat sig för Riksgälds-contoiret att erhålla lån. Det är anmärkningsvärdt att man vill försöka omöjligheter. Jag tillstyrker bifall af Stats-Utskottets utlåtande.

Herr *Leffler*: Jag var ledamot af Stats-Utskottets Riksgälds-afdelning, då frågan der behandlades. Jag hade tillfälle att der se en detail handlingarne, som röra befordrandet af ifrågavarande segelfart. Det kunde ej nekas, att dessa arbeten äro af behofvet påkallade, men den mening, som egentligen gjorde sig gällande, var att medel saknades. För min del medgifver jag, att summan af 400,000 R:dr synes stor; men afsigten är ingalunda den, att den skall utgå på ett år, utan på 6 eller 5 år. När man dividerar 400,000 R:dr med 5, belöpa sig på året 80,000 R:dr. Efter sådan beräkning, är beloppet icke af någon större betydenhet, när ett nyttigt ändamål befordras och en afbetalning årligen af 30,000 R:dr är att tillgå, hvarigenom ej blott ränta, utan äfven $2\frac{1}{2}$ procents amortissement vinnes. Jag tillstyrker bifall till den Kongl. Propositionen, helst jag vet att i Götha elf ställen finnas, der blott 5 à 6 fots vatten äger rum. Om med det här ifrågasatte arbetet fördröjes 20 år, ser jag ej hvad utgången skall blifva. Saken rörer ej Götheborg ensam, utan hela orten, ej blott dess jern, utan

äfven trädproduction. Om Götheborg får bibehålla sina rivière-medel, är det för den ingen fara. Jag anhåller om återremiss af utlåtandet.

Herr *Arnberg*: Jag måste beklaga, att detta utlåtande till Ståndet inkommit så sent under Riksdagen, att jag förmodar näppeligen resultat deraf vara att vinna. Likväl då detta ämne mäktigt inverkar på handeln och näringarne, får jag yttra mig nu, i likhet med hvad jag anfört i de frågor, som förut varit under behandling, rörande industriella förhållanden. Jag har egentligen icke speciel kännedom om saken, men har icke skäl att betvifla, det ändamålet är godt, såsom befordrande vår handel och våra näringar. De skäl, som Stats-Utskottet för dess resultat antagit, äro: att lånets antagande skulle väcka oro i landet och att penningförlägenhet är för handen. Emot det första har jag ej annat att invända, än att tvertom det skulle väcka glädje, att se representanterna med välvilja omfatta ett föremål, som skulle medverka till handelns och näringarnes upplyftande. Hvad åter beträffar det andra skälet eller penningförlägenheten, skulle jag gilla detsamma, om jag betragtade Riksgälds-contoiret, såsom en fattigvårdsanstalt; men då Staten ej är att anse i denna egenskap, utan såsom beskyddande handel och näringar, måste jag ock antaga, att Riksgälds-contoiret kan sätta sig i position att lyfta handeln och näringarne, samt ej vara en nödhjelps-inrättning.

Det medel, som den Kgl. Propositionen framställer, till underlättande af förslaget, är säkerhet för en årlig inbetalning af 30,000 R:dr till ränta och amortissement. Då Riksgälds-contoiret sålunda är beskyddadt ifrån förluster, finner jag ej skäl, hvarföre Stats-Utskottet framkommit med detta utlåtande; och ehuru långt det på Riksdagen framskridit, anhåller jag om återremiss, på det att Utskottet må kunna bereda ett sådant resultat, att det kan af Ståndet antagas.

Herr *Petre:* Denna fråga är en ibland dem, uti hvilka vi nödgas beklaga oss sakna Herr Talmannens deltagande i discussionen; ty mig förekommer det, som Herr Talmannen bäst skulle besvara det hyperboliska i Herr *Santessons* sats, att ju mera Riksgälds-contoiret lånar, desto mera credit har det. Utom hvad Herr *Ekerman* yttrat, förekommer, att Stats-Utskottet meddelat afslag på likartade frågor. Herr *Linn* väckte under denna Riksdag en dylik motion, som afslogs, emedan penningar saknades och det berodde af enskilda omtankan att afhjelpa behofvet. Uppå en motion af Herr *Wijk* meddelades enahanda svar. Jag tror att förevarande fråga, som rörer Götha Elf, ej är af annan beskaffenhet. Den der omkringliggande ort bör kunna antagas ej vara i den nödställda belägenhet, att den icke skall kunna på sin enskilda credit upplåna medel till arbetet. Hvad Herr *Arnberg* yttrat, förtjenar ej annat svar, än att Herr *Arnberg*, såsom Fabriksidkare har ett annat intresse än vi andra. Det är bekant, att Fabriksidkare hafva lätthet att genom manufactur-disconten erhålla lån. Sådant grundlägger en särskild åsigt, och följaktligen är det icke underligt, att Herr *Arnberg* i denna fråga yttrar sig i motsägelse med hvad pluraliteten af Ståndets ledamöter tänker.

Herr *Santesson:* Den egentliga och största anmärkning, som är gjord emot min reservation, består deruti, att Riksgälds-contoiret ej har medel. På sätt jag antydt, är ingen våda af den begärda åtgärden. Om ej Riksgälds-contoiret erhåller medel, då det söker att upplåna dem, förfaller frågan. I motsatt fall kunna de upplånade medlen ej utlemnas emot bättre hypothek, än det som här erbjudes. Efter den erfarenhet, man har, utgöra de fleste summor, som blifvit i calculen upptagna att påräkna, tre fjerdedelar af hvad inkomsten inbringat. Då, såsom redan är nämndt, säkrare hypothek, än dessa, icke kunna åt Riksgälds-contoiret erbjudas, tror jag åtgärden, långt ifrån att försvaga Riksgälds-contoirets credit, deremot skola underlätta utvägen för Riksgälds-contoiret att få medel. Ej eller anser jag mig vederlagd af Herr *Petre*, som trott det vara bättre att låna obegränsade än begränsade summor. Det är dock bättre, att hafva stora lån, än mindre. För öfrigt kan jag ej påminna mig, att några med denna likartade frågor vid innevarande Riksdag förekommit. Den här præ-

sterade säkerheten är ovedersäglig. Jag förblir således vid min öfvertygelse, då Rikets Ständers verk är blott att anse, såsom medelverkare, och då åtgärden skall gagna ej blott orten, utan äfven hela riket.

Herr *Limnelius:* Visserligen torde det, då jag har äran att vara en af fullmägtige i Riksgälds-contoiret, ej tillhöra mig att af- eller tillstyrka förslaget. Jag tror mig dock böra nämna, att det ej är så lätt, som man trott, för Riksgälds-contoiret att få upplåna medel. Hypotheken kunna ej så lätt erbjudas allmänheten. Jag önskade, att Riksgälds-contoiret måtte äga det förtroende, att det må kunna erhålla så mycket penningar, som möjligt; men beklagligtvis är allmänheten knapphändig emot Riksgälds-contoiret. Jag önskar all framgång åt Götha canal och Motala verkstad, men jag tror ock, att ju mera man lånar, desto mera sätter man sig i skuld. Jag kan hvarken af- eller tillstyrka saken, men detta har jag velat anföra, å Riksgälds-contoirets vägnar.

Herr *Arnberg*: I anledning deraf, att Herr *Petre* sökt motiverne till mitt yttrande, får jag förklara, att dessa äro ej andra än för hvilka jag vid föregående tillfällen redogjort. Jag önskar, att alla måtte hafva lika ärliga motiver, som jag. Då Herr *Petre* vidare anmärkt, att Manufactur-disconten är orsaken till mitt bifall, förmodar jag, att vi mötas på samma väg, enär Jern-contoiret har ej obetydligt creditiv i Banken. Detta förer till dylikt mål.

Jag afstår icke ifrån min anhållan om återremiss.

Discussionen ansågs slutad och Herr Talmannen framställde utlåtandet N:o 313, 1:o till bifall och 2:o till återremiss, hvarpå *Ja* och *Nej* svarades samt votering begärdes.

En voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den som bifaller Stats-Utskottets utlåtande N:o 313, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer utlåtandet att återremitteras."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter och insamlades efter upprop, hvarvid Herrar *Brovallius*, *Langenberg*, *Falhem*, *Fries*, *Höök*, *Wærn*, *Andersson*, *Wedberg*, *Mellbin*, *Ekstrand* och *Örtenholm* voro frånvarande. En sedel aflades förseglad och de öfrige befunnos vid öppnandet och uppräknandet innehålla 28 *Ja* emot 20 *Nej*, i följd hvaraf utlåtandet, N:o 333, var bifallet.

Emot beslutet reserverade sig Herrar *Wijk*, *Santesson* och *Leffler*.

N:o 314, i anledning af väckt fråga om pensions-understöd åt enkor och barn efter läkare, hvilka aflidit i cholera-farsoten.

Bifölls.

och N:o 315, i anledning af väckt fråga om understöd af allmänna medel till framlidne Justitiæ-Ombudsmannen Poignants tvänne omyndige söner.

Herr *Santesson:* Inom Stats-Utskottet var jag i detta ärende af annan tanke, än pluraliteten. Lika med afdelningen hade jag trott verkligt skäl förefinnas, att fästa afseende på motionen. Jag har väl insett det af Utskottet åberopade skäl, att Justitiæ-Ombudsmannen Poignant afled dagen efter den, då han hedrades med Rikets Ständers förtroende, och att han således icke kunnat i denna egenskap vara verkande; men jag har likväl trott, att han var förtjent af det allmänna förtroendet. Detta hade han sig förvärfvat i den tjenst, som han förut bestridt, med aktning af alla. Han hade ett ganska magtpåliggande embetsmannavärf, såsom ensam föredragande hos Kongl. Maj:t i skiftes-ärender. Efter hans död har med dem varit flere månaders stagnation för svårigheten att finna den, som må fylla platsen. Om ock jag ej vill gå så långt som motionären, tillstyrker jag likväl, erkännande Justitiæ-Ombudsmannen Poignants förtjenster, återremiss med hemställan, att Utskottet måtte åt hvardera af hans tvänne barn anslå en årlig uppfostringshjelp af 200 R:dr Banco.

Häruti förenade sig Herrar *Wijk* och *Lake* med flere.

Herr *Sahlin:* Jag förenar mig med Herr *Santesson* under fast öfvertygelse om Justitiæ-Ombudsmannen Poignants förtjenster, vitsordade genom nationens val.

Med Herr *Sahlin* instämde Herr *Frodell.*

Herr *Holm:* Lika med många andre vet jag, att uppskatta Justitiæ-Ombudsmannen Poignants förtjenster och jag anser fäderneslandet hafva gjort stor förlust genom hans bortgång; men jag kan likväl ej gå in derpå, att, då han ej inträdt uti Justitiæ-Ombudsmans-Embetet och således ej varit i utöfning deraf, Staten skall bidraga till hans barns uppfostran. Han var en redbar tjenstman; men flere sådane finnas. Om en dylik princip antogs, skulle den menligt inverka på Statens tillgångar. Jag bifaller utlåtandet.

Herrar *Helsingius* och *Per Winblad* med flere förenade sig häruti.

Herr *Santesson:* I afseende på præjudicatet, tror jag sådant icke kunna ifrågakomma, då Justitiæ-Ombudsmans-embetet är det enda, som Ständerne tillsätta och enär Ständerne, i följd af förtroende, utnämnde honom dertill, tror jag det icke böra såsom præjudicat betraktas, att man fäster afseende på hans efterlemnade familjs behofver, häldst saken är af mindre betydenhet, om, på sätt jag hemställt, endast ett årligt anslag af 200 R:dr Banco åt hvardera af de tvänne barnen anslås. Jag vet, att Borgare-Ståndet förut beviljat sådane enskilte anslag.

Herr *Ekerman:* Jag kan icke medgifva, att icke detta är ett præjudicat; ty det kan inträffa, att under en Riksdag, som varar tolf månader, 5 eller 6 Justitiæ-Ombudsmän afgå. Detta har jag endast ansett mig böra genmäla.

Discussionen ansågs slutad och Herr Talmannen framställde utlåtandet N:o 315, 1:o till bifall och 2:o till återremiss, deruppå *Ja* och *Nej* svarades, samt votering begärdes.

En voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den, som bifaller Stats-Utskottets utlåtande N:o 315, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer betänkandet att återremitteras."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter samt insamlades efter upprop, hvarvid, jemte de vid förra voteringen uppräknade, Herrar *Linderholm* och *Ståhl* voro frånvarande. En sedel aflades förseglad och de öfrige befunnos vid öppnandet och uppräknandet innehålla 29 *Ja* emot 17 *Nej*, i följd hvaraf utlåtandet N:o 315 var bifallet.

§. 5.

Föredrogos och lades på bordet följande memorial, betänkanden och utlåtanden:

1:o Constitutions-Utskottets:

N:o 50, i anledning af 3:ne Stånds återremisser på memorialet, N:o 35, med betänkande om national-representationen.

och N:o 51, till Ridderskapet och Adeln samt Borgare- och Bonde-Stånden, i anledning af återremisserne på memorialet N:o 36, angående landtdagar.

2:o Stats-Utskottets:

N:o 322, angående verkställd revision af anslaget till Hennes Maj:t Drottningens Kröning.

N:o 323, angående verkställd revision af omkostnaderne för högstsalig Hennes Kongl. Höghet Prinsessan Sophia Albertinas begrafning.

N:o 324, angående verkställd granskning af anslaget till Lejonbackens ombyggnad.

N:o 325, angående verkställd revision af Kongl. Krigs-Collegii med derunder lydande cassors afgifne redogörelser för år 1831.

N:o 348, i anledning af Riks-Ståndens olika beslut, i frågan om slutliga bestämmandet af Riks-Ståndens och Utskottens Cancelliers aflöning.

N:o 349, i anledning af erhållen återremiss på Stats-Utskottets utlåtande, N:o 232.

N:o 351, angående det så kallade stora creditivet, som, enligt 63 §. Regerings-Formen, skall på Riksgälds-contoiret anvisas;

och N:o 352, angående det så kallade lilla creditivet, som, enligt 63 §. Regerings-Formen, skall på Riksgälds-contoiret anvisas.

3:o Banco-Utskottets:

N:o 62, i anledning af erhållen återremiss å Utskottets betänkande, N:o 57;

och N:o 63, i anledning af motion, angående rättighet för Banco-fullmägtige, att temporairt förstärka fonderna för publika papper samt för handeln och den större rörelsen.

4:o Lag-Utskottets:

N:o 162, öfver motion om meddelande af bestämdt stadgande, huruvida särskildt ansvar

skall äga rum för förnyande af förbrytelse, hvarföre man ännu icke undergått bestaffning, m. m.

och 5:o Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets:

N:o 135, ytterligare, i anledning af väckta motioner om förändringar i författningarne rörande bergs- och jernhandteringen i Riket;

och N:o 136, med förnyadt förslag till sammanjemnkning af Riks-Ståndens skiljagtiga beslut i frågan om enskilda theatrars inrättande, om censur å theaterstycken samt om uppbärande af de afgifter till Kongl. Theatrarne och Hof-capellets pensions-cassor, som för representationer i landsorterne erläggas.

§. 6.

Herr *Lake* framförde Herr *Anderssons* anhållan om ytterligare ledighet från Riksdagsgöromålen med hemställan, om icke han, såsom representant för den nu mera afbrunna staden Wenersborg, måtte, i anseende till berörde olycka, frikallas från skyldigheten att sig åter infinna och Wenersborg, vid detta förhållande, fritagas ifrån pligten, att vid denna Riksdag fortfarande hålla ombud; och om detta beviljades, ville Herr *Lake* tillika erinra, att Herr *Andersson* representerade tvänne andra städer, Warberg och Alingsås, som då torde anmodas, att skicka andra ombud.

Herr *Arnberg* anmärkte, att efter Grundlagen blott 3 veckors permission kunde meddelas, men att han, för sin del, ej hade emot Herr *Anderssons* begäran att påminna.

Herr *Santesson* trodde, att sedan staden Wenersborg genom branden upphört att för närvarande existera, Herr *Anderssons* begäran icke kunde afslås.

Enahanda åsigt yttrade Herr *Mæchel*.

Herr *Rydin*: Jag kan icke dela dessa åsigter. Ehuru gerna jag medgifver förlängning af permissionen åt Herr *Andersson*, tror jag icke, att åtgärden kan utsträckas derhän, att Ståndet må tillåta staden Wenersborg, att ej hålla fortfarande vid Riksdagen ombud. Man får ej leka med Grundlagen. Detta skulle kunna lemna præjudicat, tillämpligt för hvilken som häldst.

Herr *Halling*: Om det förhölle sig, som Herr *Rydin* antydt, att Grundlagen ovilkorligen förbjuder den ifrågasatte åtgärden, skulle jag afhålla mig ifrån yttrande; men jag tror, att 79 §. Riksdags-Ordningen gifver mig fullkomlig anledning att bifalla Herr *Anderssons* begäran. Der står, att utan gällande skäl må ej längre ledighet, än af två, högst tre veckors tid beviljas. För min del finner jag, att Herr *Andersson* förebragt de verksammaste. På ett annat ställe uti Riksdags-Ordningen läses det, att det ej är borgerskapet, utan staden, som sänder Fullmägtig, och då staden Wenersborg upphört samt man ej vågar hoppas dess snara uppbyggande, tillstyrker jag bifall å Herr *Anderssons* begäran.

Häruti förenade sig Herrar *Lake*, *Sahlin*, *Helsingius*, *P. Winblad* och *Böök*.

Herr *Arnberg*: Långt ifrån att bestrida Herr *Anderssons* endtledigande; särdeles som jag af egen erfarenhet inser, att hans närvaro på stället är af nödvändigheten påkallad, medgaf jag blott förlängd permission 3 veckor, i stöd af Grundlagens bokstaf; men då jag nu blifvit närmare upplyst om Grundlagens stadganden, afstår jag och beviljar Herr *Anderssons* hemställan i hela dess utsträckning.

Herr *Rydin* afstod jemväl ifrån sin åsigt efter den vunna upplysningen, häldst han sjelf vet svårigheterne, att bortovara vid sådane omständigheter, som för Wennersborg nu inträffat.

Discussionen ansågs slutad och uppå Herr Talmannens proposition beslöts, att staden Wenersborg frikallas ifrån skyldighet att vidare vid denna Riksdag hålla ombud.

Herr *Wærn* reserverade sig emot beslutet, emedan han ansåg det vara två olika ting, det ena, att bevilja huru lång permission, som häldst, och det andra, att tillåta en stad ingen representants hållande.

Herr *Leffler* anhöll, att få i protocollet antecknadt, det han bifallit framställningen, då han fann det vara onaturligt, att en stad representeras, som ej existerar.

Derefter företogs frågan om skyldighet för städerna Warberg och Alingsås, att sända andre ombud till Riksdagen.

Herr *Halling* hemställde, huruvida föreskrift nu i denna del står tillsammans med ständernas beslut om begäran hos Kongl. Maj:t, angående Riksdagens afslutande innan Julen detta år.

Herr *Ekerman* ansåg äfven på sådan grund hvarken Kongl. Maj:t eller nämnde städer böra med åtgärden för nya val besväras.

Herr *Egnell*: Jag åter anser underdånig skrifvelse böra till Kongl. Maj:t afgå med begäran om åtgärd för val till nya ombud för städerne Warberg och Alingsås. För min del hoppas jag icke Kongl. Maj:ts bifall till Ständernas anhållan om Riksdagens slut innan Julen. I alla fall är det lättare att återkallas, än att kallas å nyo.

Herr *Lake* trodde icke eller, att Ständernes ofvanomförmäldte beslut skulle leda till någon påföljd, då ärenderna inom den bestämda tiden omöjligen kunna vara fulländade.

Herr *Santesson*: Det är skillnad emellan beslut och verkställighet; och då det ej beror af Rikets Ständer att bestämma tiden för Riksdagens aflysande, anser jag det vara bäst, att Ståndet nu går till väga, såsom man ej vet, hvad som kan följa ifrån Kongl. Maj:t.

Herr *Norman* anhöll om ärendets bordläggning och Herr *Halling* begärde uppskof, till dess Kongl. Maj:ts Nådiga svar å Ständernas underdåniga skrifvelse om Riksdagens slut vårder meddeladt.

Lades på bordet.

§. 7.

Föredrogos å nyo Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 316, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse, angående Preströttigheternes utgörande på Gottland och dermed sammanhängande frågor om en förändrad indelning af dervarande Pastorat, m. m.

Bifölls.

N:o 317, i anledning af erhållen återremiss af Utskottets förslag, N:o 193, till liqviderande af Riksgälds-contoirets skuld vid 1834 års slut för upptagne lån af allmänheten.

Lades till handlingarne.

Herr *Santesson* reserverade sig på samma skäl, som uti reservationerne anföras.

N:o 319, rörande tiden, ifrån hvilken den nu verkställda Stats-regleringen skall taga sin början.

Herr *Halling*: Såsom det mig förefaller, är detta betänkande af den beskaffenhet, att det kan genast till afgörande företagas, utan att påkalla återremiss, enär det är andra gången, som denna fråga förekommer till behandling. Om jag hade yttrat mig häröfver, då Stats-Utskottet i Maji månad förlidet är afgaf dess betänkanden, N:is 78—89, innefattande förslag till reglering af Riks-Staten under dess 10 hufvudtitlar jemte allmänna Indragningsstaten, skulle jag hafva bifallit, att den nya Stats-regleringen skulle begynna med år 1835, i den öfvertygelse att göromålen påskyndades, så, att nya bevillningsafgiften kunde taga dess början med samma år. Nu åter, då jag anser sådant omöjligt och enär det strider emot den

grundsats, att debet och credit böra vara i paritet, att begynna med nya utgifter, utan motsvarande inkomster, anser jag att, då bevillningen af tull- och bränvins-bränningen ej kan hinna att bringas i ordning till nämnde tid, bör ej eller nya Statsregleringen begynnas förr än med år 1836.

Herr *Holm* instämde med Herr *Halling*.

Herr *Santesson*: Jag är af en annan tanka. Jag anser det tillhöra ordningen, att nya Stats-regleringen begynner år 1835. Mig synes ej eller vara hinder för nya tull-bevillningens början vid nästöppnad sjöfart. Jag tror det vara angeläget att, då Stats-regleringen redan är afslutad, bestämma tiden för dess vidtagande till nästa års början.

Herr *Ekerman* förenade sig med Herr *Santesson*.

Herr *Halling*: Jag beder, att få hänvisa till 61 §. Riksdags-Ordningen, som innehåller, att alla afgifter, som Rikets Ständer under de i föregående §. nämnde titlar beviljat, skola utgöras intill slutet af det år, under hvars lopp den nya bevillningen af Rikets Ständer fastställd blifver. Om det är en möjlighet, att Riksdagen slutas innevarande år, synes mig således vara grundlagsenligt, att den nya Statsregleringen vidtager år 1835; men, om ock detta vore möjligt, hemställer jag, huruvida det är tänkbart, att med år 1835 införa nya bränvinsbrännings-bevillningen. Anmälan i detta afseende skulle då vid nu pågående mantals-

skrifning ske för hela året efter de nya grunderna. Hvad tull-bevillningen angår, inser jag väl, att besluten inom Ståndenoch voteringarne inom förstärkt Stats-Utskott kunna vara sluttde detta år; men jag föreställer mig icke, att det öfverensstämmer med en öfverlagd och klokt beräknad lagstiftning om handel och sjöfart, att sätta författningen i verket i samma stund, då den är afgjord. Detta har ej eller skett i något land. Offentligen har ock af representanterne i underdånig skrifvelse yttrats begäran om lämplig anståndstid. Dessutom möter en annan svårighet. Med största drift är det för vederbörande Stats-expedition icke möjligt, att förändra en tulltariff med sådan skyndsamhet, att den må kunna vidtaga nästa år. Jag vill erinra, att Kongl. Maj:t varit betänkt att nedsätta en Tull-committée. Jag vill ej bedöma värdet af dess arbete; dock tror jag det hafva så mycket värde, att det förtjenar att granskas och jemföras med representationens förslag, och jag tviflar icke, att denna jemförelse, denna urskillning skall behörigen afväga emellan de motsatta åsigterne; men härtill fordras tid, på det att icke blott ett hastverk må äga rum, hvarifrån Nationen bör förskonas. Således är det ej möjligt, att till den uppgifna tiden få några tillgångar för Stats-regleringen och då deri upptagas nya utgifter, så mycket häldre, som ledamöterne af Bevillnings-Utskottet varit sysselsatte med närmare öfvervägande af svårigheterne för de nya Bevillnings-grunder-

nas förtidiga vidtagande. Flere här närvarande ledamöter af Bevillnings-Utskottet torde jemväl kunna vitsorda detta förhållande.

Herr *Santesson*: Sedan Herr *Halling* åberopat 61 §. Riksdags-Ordningen, hvaruti stadgas, att bevillning upphörer med slutet af det år, då den nya bevillningen fastställes, får jag förklara, att jag icke förmodar annat, än att nu gällande bevillning, efter berörde stadgande, upphörer innevarande år. Jag anhåller om bifall till memorialet och tror det icke vara plötsligt att i December det ena året stadga, att tulltaxan skall vidtaga i Maj det påföljande.

Herr *Wijk:* Ej längesedan beslutade Borgare-Ståndet, att antaga en inbjudning ifrån det Hedervärda Bonde-ståndet, om åtgärders vidtagande för Riksdagens slut inom Jul. Med ledsnad hörer jag nu denna förhoppning hafva försvunnit, då man anser Statsregleringen ej kunna vara i gång förr än 1836. Jag kan ej dela denna tanka, och jag har trott den nya statsregleringen ofelbart skola begynna nästa år. Det är alldeles nödvändigt, att Debet och Credit skola gå ihop; och man kan ej derföre säga, att den nya Statsregleringen skall begynna år 1835, om ej bevillningen äfven då vidtager. Jag hemställer huru det skall gå, om tulltaxan sent handlägges. Hvilket förhållande uppstår, om taxan hvilar ett helt år utan verkställighet? Genom densamma afses nya tillgångar. Det finnas varor, der belagde med 50 till och med 100 procents tull, utöfver hvad nu gällande

tulltaxa innehåller. Om ej den nya vidtager förr än ifrån och med år 1836, hvad blir följden? Varor importeras under loppet af år 1835 till den mängd, att importen år 1836 är obehöflig. Det är icke omöjligt, att tulltaxan kan vara färdig för år 1835 och sättas i verkställighet nämnde år. När denna verkställighet inträder, väcker den alltid missnöje, emedan alla skatter äro ovälkomna för Nationen; men här är icke fråga om undanrödjande af detta oundvikliga obehag, utan om tulltaxans bringande till verkställighet vid den tid, då allmänna rörelsen begynner. Under början af året ligger den i dvala. Den begynner vid våren och då är rätta tiden att sätta tulltaxan i verkställighet. Hvad bränvinsbrännings-bevillningen angår, väntar detta ärende sin sista handläggning genom tvenne eller trenne voteringar i förstärkt Stats-Utskott. Sedermera blir beslutet derom lag. Mantalsskrifningen för nästa år är nu pågående, och jag kan ej tänka mig, att den som utöfvar bränvins-brännings-rättighet, påräknar att hela året få utöfva den under samma vilkor, som hitintills. Han gör sig väl underrättad. Förhållandet sprides genom tidningarne och han vet redan den förhöjda beskattning, som är nära beslutad. Detta har ock förorsakat, att bönderne i min landsort vilkorligen angifvit sig till bränvins-bränning. Jag vet ej, om icke dylikt ägt rum i hela landet. Hvad hindrar, att genom särskild kungörelse lemna tillfälle till ny anmälan

eller till återkallelse af den redan skedda? Man kan icke säga, att utöfvarne af bränvins-bränning äro bedragne, då återkallelse af gjord anmälan är dem obetagen. Dessutom är förändring icke i pannerymd, utan i skatt. Genom hvad jag nu anfördt är ådagalagdt, att möjligheten för verkställandet icke rubbas genom uppskof in uti Januari månad 1835. Hvad posttaxan beträffar, äro deruti mindre betydliga förändringar beslutade. Den är redan under tryckning. Således är icke hinder för dess tillämpning år 1835. Korteligen, jag finner vådor deraf, att uppskjuta med nya Statsregleringen och dermed sammanhang ägande beräkningars vidtagande till år 1836.

Herr *Norman* instämde med Herr *Wijk*.

Herr *Rubin*: Jag röstar för bifall till detta memorial, emedan jag röstat för bifall till anmälan hos Kongl. Maj:t af representationens önskan om Riksdagens slut innan årets utgång. Jag hoppas, att Kongl. Maj:t fäster Nådigt afseende på denna önskan, så att den effectueras. Då vore det ock besynnerligt att stadga, det den nya Statsregleringen ej skall vidtaga förr än år 1836. Detta vore, att bestämdt upphäfva det stadgande, att regleringen skall taga sin början året efter Riksdagen. Hvad bränvinsbränningen angår, tror jag att de, som nu anmält sig dertill vid mantalsskrifning, böra få begagna rättigheten emot nuvarande skatt. Ett annat förhållande är för handen med Tull-ta-

xan. Den kan tillämpas nästinstundande vår. Den står i förändrad cathegori. I allt fall är min tanke den, att jag önskar bifall till betänkandet, emedan jag anser det vara vådligt, att utsträcka Statsregleringens början till år 1836.

Herr *Hessle*: Det är klart, att den nya Statsregleringen måste begynna med nästa år, emedan eljest skulle icke Statsregleringen för berörde år ega rum; men om ej bevillningen kan utgå för samma år genom tull- och bränvinsbrännings-afgift till de förhöjda belopp, som afses, måste den möjliga bristen fyllas af Riksgälds-Contoiret. Om det förhållande skulle vara för handen, att de nya författningarne, angående tull- och bränvinsbrännings-bevillning, skulle träda i verkställighet vid nästa års början, tror jag ett sådant beslut innefatta en motsägelse. Dessa stadganden äro icke ännu afgjorde af Rikets Ständer. Det står i vida fältet, huru snart de ifrån Ständerne inkomma till Kongl. Maj:t. De äro dock ej då lagar. De äro economiska författningar, emedan de afse allmänna hushållningen; och de bero således i denna del af Kongl. Maj:t. Jag kan ej tänka mig möjligheten, att Regeringen skall utfärda förordning samma dag, då Rikets Ständers beslut anmäles; utan föregående vidlöftiga öfverläggningar erfordras. Bränvinsbrännings-författningen kan således ej tillämpas nästa år. Det är sannt, att tariffen på pannerymden är bibehållen, men afgifterna äro så höga, att de ej kunna vinna tillämpning på redan skedda anmälanden. Jag yrkar bifall till memorialet, men tror det icke vara enligt med princip, att tull- och bränvinsbrännings-författningarne gälla ifrån år 1835.

Herr *Hallgren:* Om detta memorial, som jag hört redan vara af 2 Stånd gilladt, bifalles äfven af Borgare-Ståndet, i hvilket fall det blifver Rikets Ständers beslut, finner jag vådor uppstå, derest icke Riksdagen innevarande år slutas. Jag anser det jemväl grundlagsvidrigt, att de nya tull- och bränvinsbrännings-författningarne skola tillämpas nästa år. För min del kan jag icke tänka mig möjligheten, att Riksdagen slutas ultimo December detta år, och Nationen behöfver tid att vänja sig vid den höga beskattningen, i afseende på tull- och bränvinsbrännings-afgifter. De, som anmäla sig vid nu pågående mantalsskrifning till bränvinsbränning, hafva gjort det, under förutsättning att njuta 1830 års författning till godo. Att sätta brännvins-brännings-författningen i gång vid 1835 års början och tullförfattningen vid segelfartens öppnande, anser jag vara vådligt. Jag kan ej annat, än yrka år 1836, såsom tidpunkten för dessa författningars tillämpning.

Herr *Wijk:* Genom Ståndets, eller rättare Riks-Ståndens majoritet, är det afgjordt, att Riksdagen kan slutas år 1834 eller innan nästkommande Jul. Jag fiderar mig till majoriteten, ehuru jag ej tillhört densamma. Jag tror dock, att man då ej sett saken så långt, att man ens tvekat derpå, att man skulle få bevillningen

detta år till slut bragt. Jag är öfvertygad härom med afseende på ärendernes vanliga gång. Hvad man yttrat om det hårda uti bränvinsbränningsförfattningens tillämpning ifrån början af år 1835, kan jag icke gilla, emedan ibland olägenheterne af economiska författningar i vårt land är den, att man ej kan räkna derpå längre än emellan hvarje Riksdag. Om jag gör en mera utsträckt beräkning, är det mitt eget fel. Hvar och en bör af Grundlagen veta, att sådana författningar, som de ifrågavarande, ej existera längre, än till nästa Riksdag. Ingen blir bedragen, som angifvit sig redan till bränvinsbränning nästa år. Om den nya författningen kommer att då tillämpas, tror jag, att måhända halfva antalet af dem, som sig anmält, återtaga sina anmälanden; men om bränvinsbränning tillåtes hela nästa år emot nedsatta afgifter, hvad blir följden med våra höga spanmålspriser? Följden blir, att staten går i mistning af den påräknade intraden af bränvinsbränningen ett helt år; ty då de få bränna hela året emot den lägre afgiften, föranleder egennyttan, att hvar och en skall forcera sina bränneriverk, allt hvad möjligt vara kan.

Herr *Halling:* Med verklig förundran har jag hört uppgifvas den stora förmågan i Riksgälds-Contoirets händer att åstadkomma allt för Staten och den enskilde. Det fägnar mig, om jag bedragit mig på denna förmåga. Mina motståndare hafva velat bevisa, att svårigheter ej möta att med år 1835 införa nya Tull- och

Bränvins-bränning's-författningarne. 1830 års bränvins-bränning's-författning har gällt ifrån den 1 Januari 1831. Nya Spanmålslagen tog ej eller sin början, förr än år 1831. Dessa författningar visa, hvad arbete erfordras för dylika lagars promulgerande. Bränvinsbränningsförfattningen grundades på Rikets Ständers underdåniga skrifvelse, beslutad uti Februari månad år 1830, men författningen emanerade icke ifrån Kongl. Maj:t, förr än den 25 Juni 1830. Dessutom är för tillämpning af den nya bränvinsbränning's-författningen ifrån och med år 1835 ett oomkullstötligt hinder deruti, att densamma inskränker bränningsrättigheten, så att flere tusende personer äro derifrån uteslutne, då tillåtelsen icke är gifven för hemman under 300 R:drs värde. Jag vidblir, hvad jag förut yttrat, och önskar, att man i dessa delar måtte varsamt tillvägagå. Hvad bränvinsbränningen angår, är sådant förfarande af behof och landets ställning påkalladt. Och om man icke med varsamhet tillvägagår, skall ofelbart missnöje åstadkommas.

Herr *Petre*: Här hafva vi för oss ett fall, som visar skadan af Bevillnings-Utskottets oförsvarliga dröjsmål vid behandling af ifrågavarande ärender. Ingen kan med fog påstå, att ej Bevillnings-Utskottet kunnat förut med förslag till Bränvinsbränning's-författningen inkomma, i hvilket fall den redan varit expedierad. Lika med Herr *Wijk*, skulle jag, till undvikande af Stats-brist, gerna önska författningens til-

lämpning ifrån den 1 Januari 1835; men, ehuru jag ej reserverat mig, bekänner jag, att jag dock hyser sådana dubier, som göra, att jag icke kan i denna del med Herr *Wijk* hafva lika åsigt. Väl föreställer man sig, att vissa economiska författningar äro underkastade förändring; men man måste ock föreställa sig, att bestämda författningar skola efterlefvas. Jag kan icke taga för gifvet, att de, som vid nu pågående mantalsskrifning anmäla sig till bränvinsbränning, hysa fruktan att blifva underkastade högre beskattning. Jag tager för afgjordt, att, då de angifva sig, de tro efterlefnaden äfven nästa år fortfara af den nu gällande författningen. Jag anser således, att den ökade beskattningens vidtagande ifrån och med år 1835 skall alstra betydliga och skäliga missnöjen, så mycket större, som många, om de kunnat sluta till ett dylikt förhållande, icke begagnat sig af bränningsrättigheten. Följaktligen finner jag det icke vara möjligt att sätta den nya författningen i verket år 1835; utan, äfven erkännande att Statsbrist deraf uppkommer, måste man underkasta sig den olägenhet, att det nya icke må vidtaga, förr än år 1836. Härvid förnyar jag, att detta ankommit på Bevillnings-Utskottets stora försumlighet, hvartill grund finnes i representationens ofullkomlighet, då så mycket, i afseende på ärendernes gång, får bero af ordföranden. Betänkandet har 6 veckor legat på Utskottets ordförandes bord, utan att vidgöras. Må detta vara ett talande bevis på förderfligheten af vår närvarande representation.

Herr *Santesson:* Till svar å hvad Herr *Halling* anfört, i afseende på författningar, som emanerat år 1830, får jag erinra, att detta åberopande icke är fullt bevis; ty då besluten icke expedierades af Rikets Ständer, förr än i början af år 1830, behölde de deraf föranledda författningar ej eller att af Kongl. Maj:t utfärdas, förr än Juli eller Augusti månader. Man har jemväl yttrat den betänklighet, att de, som nu anmält sig till bränvinsbränning, trott den gamla författningen skola äfven år 1835 efterlefvas, men få vidkännas någon högre beskattning, hvarpå de således icke varit, vid anmälan, beredde. För min del tror jag flere hafva väntat annan författning, än den gamla. De hafva hört, sett, väntat dagligen underrättelse derom. Således är ej någon bedragen. De känna dessutom grundlagens stadgande, att, om bevillningen fastställes inom året, gäller den ifrån och med det år, som derpå följer.

Herr *Wijk:* För att besvara Herr *Petres* insinuation, får jag erinra, att bränvinsbränning-frågan har ej varit behandlad ensamt af Bevillnings-Utskottet, utan af detta samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskotten gemensamt. Sådant tvistefrö, som bränvinet, har ej under Riksdagen funnits. Utskotten hafva trenne månader varit dermed sysselsatta, och icke destomindre har första förslaget måst omarbetas. Jag hemställer om det varit möjligt för Bevillnings-Utskottet att göra något mera, än det gjort; och jag är öfvertygad, att Borga-

re-Ståndets ledamöter af de sammansatta Utskotten gjort allt, för att medverka att få ett förnuftigt betänkande. Herr *Petre* har fästat uppmärksamhet derpå, att de, som anmält sig nu att bränna, ej påräknat högre afgift, än den närvarande, och att således påläggandet af en högre vara hårdt. Jag vidblifver den öfvertygelse, att ej många bränvinsbrännare finnas, som trott på bibehållandet af samma skatt, som nu. Man har talat om Tull-taxan. Jag tror dess tillämpning böra ske år 1835. Vådor skulle eljest uppkomma. Den, som t. ex. skickat till Brasilien efter caffe, då tullen var 3 sk. per ℔, kan måhända nu mera komma att betala, såsom tull, 6 sk. likaledes per ℔. Den som vidtagit anstalter att införskrifva varan, har ej föresett den höga tullen.

Herr *Arnberg*: Jag vill ej förlänga discussionen, utan är hufvudsakligen förekommen af Herr *Wijk*. Jag hade trott, att den börda, som blifvit af Herr *Petre* framkastad, äfven bort läggas på Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet, och ej blott på Bevillnings-Utskottet. De hafva gemensamt behandlat bränvinsbränings-frågan, och hafva båda med all ifver arbetat. Under sommaren sysselsattes de 10, 11 à 12 timmar på dagen. Här har äfven uppgifvits, att betänkandet om bränvinsbränningen legat på Utskottens bord sex veckor ohandlagdt. Detta inträffade icke med detta memorial, men jag tror, att detta var fallet med Tull-betänkandet. Herr *Halling* har yttrat, att

inskränkning sker uti bränvinsbränings-rättigheten genom det föreslagne minimi-värdet å till bränvinsbränning berättigade hemman af 300 R:dr. Detta händer, om jag antager, att frågan genom votering hos förstärkta Stats-Utskottet afgöres, på sätt Herr *Halling* antydt. Sådant äger rum, äfven i afseende på bränvinsbränings-årets början. Derom hafva Preste- och Borgare-Stånden stadnat i olika beslut. Således är saken icke ännu afgjord. Om äfven Ståndet beslutar den nya Statsregleringens vidtagande år 1835, tror jag icke, att nya tariffer kunna börja, förr än efter April månads utgång nämnde år. Jag tvekar icke, att bifalla memorialet.

Herr *Olbers:* Vigtiga skäl äro anförde på ömse sidor. Då det inverkar på intraderne, om Statsregleringen ej vidtager, förr än år 1835, då, hvad tullbevillningen beträffar, det skulle föranleda till ökad import, om tillfälle beredes för handlande att importera under hela nästa år efter den lägre, nu gällande tullen, hvilket åter skulle inverka på silfverutvexlingen, och då i allt fall viss tid åtgår, innan författningen promulgeras, så synes icke hinder för mig att antaga memorialet. Hvad angår bränvinsbränningen, så och då författningen ej kan tillämpas, förr än längre fram på året, torde den böra vidtaga med November 1835. De, som grundat sina calculer på äldre författningar, kunna då arrangera sig, så att de ingenting förlora. Jag bifaller memorialet.

Herr *Rydin:* Då frågan är af kinkig be-

skaffenhet, i så måtto, att, å ena sidan, Statsbrist uppstår, om icke tillgång beredes år 1835, och å den andra, författningarne ej ännu utkommit, tror jag rätta medelvägen vara att ej hindra tulltaxans tillämpning vid April månad nästa år; och om bränvins-brännings-förordningen ej kan tillämpas den första, bör det kunna ske den sednare terminen. Då tvänne Stånd redan bifallit detta memorial, tror jag Borgare-Ståndet äfven böra bifalla detsamma, med det tillägg, att Ståndet anser det böra i underdånighet hos Kongl. Maj:t begäras, att författningarne i omförmäldte ämne måtte kungöras så fort, som möjligen ske kan.

Herr *Leffler*: Jag ser icke hinder att bifalla detta memorial. Det är upplyst, att Tulltaxan vinner tillämpning först vid vårens början, och jag ser ej hinder derföre, att detta må ske nästa år, äfven om författningen ännu icke är hel och hållen färdig. Hvad bränvinsbrännings-författningen beträffar, är det icke möjligt, att tillämpa densamma för första terminen af nästa år; men då Rikets Ständer i den underdåniga skrifvelsen framställa, att bränvinsbränningen, efter deras beslut, ej fortfar längre, än till April, är det ju äfven möjligt att tillkännagifva, det den gamla beskattningen ej fortfar längre; och då kan den nya författningen gå i fullbordan, om nästpåföljande termin bestämmes till November. Det är ej förnärmande att efter gamla författningen ej få bränna längre, än till April 1835, då man kännt Rikets Ständers öfverläggningar. Härigenom uppstår väl en Statsbrist för fyra månader, men denna bör fyllas genom Riksgälds-contoiret. Detta må häldre äga rum, än att uppskjuta Stats-regleringen till år 1836. Jag bifaller således memorialet.

Herr *Hallgren:* Hvad Bevillnings-Utskottet blifvit lagdt till last, tål mycken afprutning, då man besinnar, att en hel månad åtgått för läsning af motioner, som, i afseende på bränvinsbränningen, inkommo till Utskottet, och hvilka varierade emellan beskattning af 4 sk., till 32 sk. per kanna, och då man besinnar, att Bevillnings-Utskottet varit i dessa ämnen föranlåtet att arbeta gemensamt med Lag- samt Allmänna besvärs- och Economie-Utskotten, samt att man i alla punkter ej kommit till resultat annorledes, än genom votering. Vid sådana förhållanden, lärer det icke finnas underligt, att betänkandena så sent inkommit. För öfrigt förnyar jag min åsigt, att den nya Statsregleringen icke må vidtaga, förr än år 1836.

Discussionen ansågs slutad och memorialet, N:o 319, bifölls.

Emot beslutet och dess följder reserverade sig Herrar *Petre*, *Halling*, *Hallgren* och *Isr. Winblad*.

N:o 320, i anledning af erhållen återremiss å memorialet, N:o 282, angående gratification åt Stats-commissarien *Tauwon*.

Herr *Halling:* Jag förnyar de anmärkningar, som jag gjorde vid betänkandet, N:o 283; och sedan Ståndet nu bestämt den Stats-con-

toiret biträdande Kamererarens arfvode till 1,000 R:dr, och enär jag icke kan godkänna den skillnad man velat antyda i göromålen, håldst jag har anledning af yttranden till den förmodan, att Kamererarens varit må hända vidlyftigare, än Stats-commissariens, tillstyrker jag äfven för den sednare endast 1,000 R:dr.

Herr *Santesson:* Jag kan icke undgå att anmärka, att, då Stats-Utskottet varit sparsamt med tillstyrkande af anslag, man nu klandrat Utskottets hemställanden, om gratification till dess Cancellie-betjening och de embetsmän, som gått Utskottet tillhanda med upplysningar. Det vore önskligt, att Ståndet i denna del sätter förtroende till Stats-Utskottets ledamöters yttranden. Ej eller har det vid föregående Riksdagar inträffat, att anmärkningar inom Stånden skett emot aflöningen. Lika litet står denna åtgärd tillsammans med de föregående fördelagtiga vitsord, som under denna Riksdag gifvits åt Stats-Utskottet.

Herr *Egnell*: Jag åberopar hvad som anfördes vid det förra memorialet i detta ämne. I afseende på det nya skälet af gammal häfd, vill jag ej bestrida detta; men om Ståndet skall vara nödgadt, att för bibehållande af consequence i detta fall rätta sig efter Stats-Utskottets medlemmars yttranden, lemnar jag derhän. 42 §. Riksdags-Ordningen stadgar, att Stats-contoiret bör, i frågor om redovisning af medlen, alla äskade upplysningar omedelbarligen meddela. Häraf finnes, att Ståndet väl kan besluta nå-

gon, men också ingen gratification. Jag inskränker mig till hvad Herr *Halling* föreslagit.

Herr *Petre*: Utan tvifvel sakna talarne icke skäl för deras anmärkningar. Då en Stats-commissaries lön på stat ej är högre, än 1,600 R:dr, synes det här förslagna arfvodet af 1,666 R:dr 32 sk. vara för högt. Men man bör äfven besinna, att den Stats-commissarie, som förlidne Riksdag biträdde Stats-Utskottet, erhöll en gratification af 2,000 R:dr. Hvad dervid kan anmärkas, står dock fast. Det är emedlertid icke Rikets Ständer värdigt, att gifva så litet, att anmärkning kan göras för lumpenhet. För min del anser jag det icke af vigt, om summan, som nu beviljas, blir liten eller stor; men vigtigare är den omständighet, att det är öfverflödigt, att hafva en Stats-commissarie anställd till biträde åt Stats-Utskottet. Väl behöfvas upplysningar; men Stats-Utskottet har sig öppet att erhålla dem ifrån Stats-contoiret utan en dess ledamots deltagande i öfverläggningarne. Det har ock förefallit mig anmärkningsvärdt, att den närvarande Stats-commissarien ej funnit sig förhindrad, att tala i frågor, som ej tillhört Stats-contoiret, utan andra verk, att upplysa. Således anser jag det icke vara af vigt, om summan bestämmes högre eller lägre, utan fastmera finner jag det vara angeläget, att uttala den opinion, att man anser det vara öfverflödigt att hafva en permanent person anställd, för att biträda Stats-Utskottet med upplysningar, då de förvaltande Verken äro skyldi-

ge att dermed tillhandagå. På mina anmärkningar svarade Herr Stats-commissarien *Tauwon*, att Stats-contoiret var betänkt att förekomma denna önskan, och att ett nytt förslag i denna del redan var utarbetadt. På grund af sådan upplysning, ansåg jag det vara öfverflödigt, att meddela min reservation, hvilken eljest ej uteblifvit.

Herr *Santesson*: Om Herr *Egnell* varit ledamot af Stats-Utskottet, hade han icke yttrat sig, att det icke var behöfligt att hafva en person ati Stats-Utskottet anställd för upplysningars meddelande. Efter Grundlagen böra visserligen erforderliga upplysningar af de förvaltande verken meddelas; men, om de alltid skulle erhållas på sådan väg, kunna de ej bekommas så hastigt, som det nu sker. Jag vädjar till erfarenheten af dem, som varit med revisioner sysselsatte. Med Herr *Petre* kan jag lika litet instämma deruti, att Stats-Utskottet kan undvara ett ombud från Stats-contoiret, hvilket ombud må vara skyldigt, att med upplysningar gå Utskottet tillhanda.

Discussionen ansågs slutad, och Herr Talmannen framställde först utlåtandet, N:o 320, till bifall och gjorde derefter proposition å ett arfvode till Stats-commissarien *Tauwon* af 1,000 R:dr, på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades, samt votering begärdes.

Herr *Holm* ansåg, i öfverensstämmelse med den åsigt, han i detta ämne förut yttrat, Statscommissarien *Tauwon* kunna vara belåten med

en gratification af 1,200 R:dr, men fann honom icke böra sättas i paritet med Kamereraren.

Herr *Petre* utlät sig, att, då ingen egentligen talat för 1,000 R:dr, torde contrapropositionen slutas på 1,200 R:dr.

Herr Talmannen fästade uppmärksamheten derpå, att Herr *Halling* yrkat arfvodet af 1,000 R:dr, och att således rättast är, att contrapropositionen först ställes derpå, att om *Nej* vinner, Ståndet vill annorlunda besluta, häldst Herr *Halling*, som, på fråga, förklarade, att han ifrån sin mening ingalunda afstår.

En voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den, som bifaller Stats-Utskottets utlåtande, N:o 320, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer Ståndet att annorlunda besluta."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter samt insamlades efter upprop, hvarvid Herrar *Helsingius*, *Frodell*, *Zander*, *Arnberg*, *Brovallius*, *Bruse*, *Klingvall*, *Langenberg*, *Linderholm*, *Fries*, *Höök*, *Wedberg*, *Lundin*, *Isr. Winblad*, *Modin*, *Lake*, *Bååth*, *Tottie*, *Mellbin*, *Hahn*, *Justelius*, *Ståhl*, *Ekstrand* och *Örtenholm* voro frånvarande. En sedel aflades förseglad, och de öfrige befunnos vid öppnandet och uppräknandet innehålla 21 *Nej* emot 13 *Ja*; i följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition, så lydande:

"Den, som beviljar åt Stats-commissarien *Tauwon* ett arfvode af 1,200 R:dr banco, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer detta arfvode att bestämmas till 1,000 R:dr b:co."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter, samt insamlades efter upprop, hvarvid ofvanuppräknade, utom Herrar *Modin* och *Hahn*, som sig infunnit, voro frånvarande. En sedel aflades förseglad och de öfrige befunnos, vid öppnandet och uppräknandet, innehålla 20 *Nej* emot 16 *Ja*, i följd hvaraf Stats-commissarien *Tauwons* arfvode var bestämdt till 1,000 R:dr b:co.

Emot det första beslutet reserverade sig Herrar *Santesson*, *Norman* och *Ekerman*.

N:o 321, angående den innevarande Riksdag verkställde granskning af Statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning.

Herr *Ekerman*: För mig har det visat sig, att slutbetalningen för inköpet af de interessenterne i Gripsholms förra fabriquer tillhörige byggnader icke ägt något samband med underhållandet af Kronans publique hus och byggnader i landsorterne. Utur sådan synpunkt har jag reserverat mig deremot, att, ehuru detta anslag till liqviden af samma inköp icke bort begagnas, Stats-Utskottet likväl lemnat denna fråga utan åtgärd. Jag har dervid åberopat, såsom den vid betänkandet tryckta

reservationen innefattar, Regerings-Formens 64 §. och Riksdags-Ordningens 30 §. 2 mom., hvarvid jag nu får rätta den första citationen till Regerings-Formens 65 §. Berörde omständighet anser jag hafva varit för vigtig, att af Stats-Utskottet, på sätt nu skett, halkas förbi. Af denna anledning begär jag återremiss.

Herr *Halling*: "Uti första punkten af denna Revisions-berättelse har Höglofl. Stats-Utskottet funnit anmärkningsvärdt (ty om ej så vore, hade naturligtvis Utskottet icke derom gjort någon framställning), att sedan Kongl. Maj:t den 29 Martii 1827, i Nåder beslutit, att alla de interessenterne i Gripsholms förra fabrik tillhörande byggnader derstädes, jemte den interessenterne upplåtne rätt till den dertill hörande jord, skulle för Gripsholms Slotts räkning inköpas emot en summa af 14,333 R:dr 16 sk. b:co, har af denna summa 11,216 R:dr 32 sk., dels genom Kongl. Stats-contoiret utaf besparingarne å Riksstatens första hufvudtitel blifvit anordnade och dels genom Riksmarskals-embetet betalde, hvaremot återstoden af köpeskillingen med derå upplupne räntor tillsammans 3,638 R:dr 11 sk. 11 r:st. b:co, i följd af Kongl. Maj:ts Nådiga Bref af den 29 Januarii 1831, och den 11 Februarii 1832, blifvit anordnade af de på åttonde hufvudtiteln för underhållandet af publike husen i landsorterne anslagne medel."

"Utskottet yttrar, i anledning häraf sig

väl hafva funnit, att, utan säker beräkning af tillgång för ifrågavarande köpeskillings liqvidesande, densamma blifvit anvisad på första hufvudtitelns besparingar, hvilka, efter hvad räkenskaparne innehålla, under de sednast förflutna åren hufvudsakligast uppkommit å anslagen för Kongl. Hofstallets utfodring samt ved och kolupphandling till Kongl. Hofven, men, hvilka besparingar åter, jemlikt Rikets Ständers derom meddelte beslut böra reserveras, hvaraf följden blifvit, att annan fond för utgiftens bestridande måste beredas, dock, som origtigheten härutinnan, efter Utskottets tanka, endast skulle kunna sökas i sjelfva beslutet om köpets afslutande år 1827, hvilken åtgärd Rikets Ständer lemnat oanmärkt, och således ej i det sednaste beslutet, har Utskottet ansett sig böra tillstyrka, att förevarande fråga lemnas utan afseende."

"Vid denna punkt förekommer först det besynnerliga deruti, att en revision för år 1831, omfattar äfven hvad som tillhör ett påföljande års redovisning eller hvad som skett i följd af Kongl. Brefvet den 11 Februarii 1832; men det förtjenar likväl mindre uppmärksamhet, än att Utskottet, uppehållande sig med omdöme öfver den underordnade omständighet, huru besparingarne inom en och samma hufvudtitel blifvit disponerade och vid undersökning huruvida origtigheten härutinnan möjligen skulle kunna sökas i sjelfva beslutet om köpets afslutande år 1827, fullkomligen förbisett hufvudsaken, som är att bestämde anslag på Riksstatens åttonde hufvudtitel, blifvit använde till föremål för första hufvudtiteln omfattande Hof- och Slottsstaterne deruti äfven Gripsholm blifvit upptagit."

"Lyckligtvis äga vi uti Riksdags-Ordningens 30 §. en fullkomligen bestämd och tydlig föreskrift eller instruction för Stats-Utskottet i afseende på hvad detsamma har att iagttaga vid granskning af Statsverkets räkenskaper och handlingar. Det heter nemligen uti 2 mom, och 2 perioden af berörde §. skulle, emot Rikets Ständers beslut, de till hvarje hufvudtitel anslagne summor, befinnas dragne till andra ändamål, än dem, som under samma hufvudtitel höra — — skall Utskottet genast anmärkning och i Rikets Ständers plena anmälan göra emot den embetsman, som en sådan anordning contrasignerat, hvarefter dermed förfares, enligt 106 och 107 §§. Regerings-Formen."

"Att uti förevarande fråga det är af Utskottet upplyst, att anslag å Riksstatens åttonde hufvudtitel år 1831, blifvit dragne till andra ändamål, än dem, som under samma titel höra, då de blifvit använde på föremål för första hufvudtitel, synes vara solklart och enär Utskottet uragtlåtit hvad detsamma vid så beskaffadt förhållande jemlikt den åberopade föreskriften uti Riksdags-Ordningen ålegat, kan jag för min del ej godkänna Utskottets tillstyrkande i denna punkt, utan yrkar återremiss för beredande af annat beslut, om icke för att vin-

na något i sak, åtminstone för att icke åsidosätta formen."

Herr *Rubin*: Sedan Herr *Ekerman* rättat en citation uti sin afgifna reservation, förenar jag mig uti densamma och begär återremiss.

Herr *Egnell* förenade sig jemväl med Herr *Ekerman*.

Herr *Halling*: "På den grund att Rikets Ständer nu mera beslutit, att de under Riksstatens hufvudtitlar uppkommande besparingar hädanefter icke må anvisas till några bestämda lönanslag på stat, har Höglofl. Stats-Utskottet uti andra punkten af Revisions-berättelsen förklarat en annars af behofvet påkallad underdånig hemställan hos Kongl. Maj:t vara öfverflödig, rörande rättelse för framtiden deruti att Öfverståthållaren i Stockholm af andra hufvudtitelns besparingar fått i följd af Kongl. Brefvet den 7 October 1830, uppbära en årlig tillökning i taffelpenningar af 1,816 R:dr 1 sk. 7 r:st."

"Då Utskottet efter meddelande af den underrättelse att Öfver-Ståthållaren, utom berörde tillökning, ändock åtnjuter i taffelpenningar: af Staten 1,334 R:dr, och af Stockholms stad 3,000 R:dr eller tillsammans 4,334 R:dr, på ganska goda skäl synes hafva kommit till det omdöme, att Öfver-Ståthållaren med dess å stat förut bestådda lön och taffelpenningar tillsammans 4,183 R:dr 46 sk. 5 r:st. b:co. oberäknadt spanmåls-tillökningen och innehafvande boställe, vore tillräckligt lönad af Staten, torde det förslag Utskottet varit på väg att meddela Rikets Ständer eller att de borde hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att den ytterligare genom Kongl. Brefvet d. 7 October 1830 tillkomne utgift af 1,816 R:dr 1 sk. 7 r:st. på andra hufvudtitelns besparingar icke framdeles måtte äga rum, vara oundvikligen nödigt att fullfölja, emedan utom en sådan underdånig anhållan Rikets Ständers vid denna Riksdag särskilt fattade beslut om besparingarnes användande, efter min tanka, icke uti denna särskilta fråga kan komma att göra sig gällande, då berörde beslut blott omtalar bestämda lönanslag på stat, hvartill måhända tillökningen i taffelpenningarne för Öfver-Ståthållaren, såsom möjligtvis tillfällig eller personel, icke skulle kunna hänföras; och anhåller jag således om återremiss till Höglofl. Stats-Utskottet för att taga frågan i närmare öfvervägande."

Discussionen ansågs slutad och Stats-Utskottets berättelse, N:o 321, återremitterades.

N:o 326, angående verkställd granskning af Kongl. Krigs-academiens räkenskaper.

Bifölls.

N:o 327, angående verkställd granskning af Tullverkets räkenskaper.

Bifölls.

N:o 328, angående verkställd granskning af Postverkets förvaltning år 1831.

Bifölls.

N:o 329, angående verkställd granskning af Kongl. Nummer-lotteriets räkenskaper.

Herr *Ekerman*: Jag kan icke neka, att Stats-Utskottet undfägnat med omdöme öfver den mängd cassor, som det reviderat. Här kan jag dock ej ungå att anmärka, att denna berättelse slutas med en mening, så lydande: "Någon anmärkning vid dessa redogörelser har icke förekommit, varande denne fonds säkerhetshandlingar genomsedda och i ordning befunne." Jag anser det hafva tillhört Stats-Utskottet att underrätta Ständen, hvaruti dessa handlingar bestått och om fondens medel äro utlånade på namnreverser eller icke. Om detta icke nu kan upplysas, begär jag återremiss.

Herr *Halling*: Jag tror, att Ståndet frånträdt dess af Herr *Ekerman* afsedda rättighet, då det valt till Revisorer Stats-Utskottets ledamöter och dem icke försett med instruktion. Då man väljer Revisorer, måste man ock till dem hysa förtroende. Jag finner ej anledning till återremiss.

Herr *Ekerman*: Då Revisorerne väljas med sådan magt, som Stats-Utskottets ledamöter äga böra de ock uppfylla deras pligt. Detta betänkande innehåller intet. Åtminstone önskar jag vinna upplysning om fondens säkerhetshandlingar.

Discussionen ansågs slutad, och memorialet, N:o 329, bifölls.

N:o 330, angående verkställd granskning af Kongl, Controll-verkets räkenskaper.

Bifölls.

N:o 331, angående verkställd revision af Kongl. Sundhets-Collegii räkenskaper.

Bifölls.

N:o 332, angående verkställd revision af Kongl. Invalidhns-fondens räkenskaper.

Bifölls.

N:o 333, angående verkställd revision af Civilstatens pensions-cassas räkenskaper.

Bifölls.

N:o 334, angående verkställd granskning af Arméens pensions-cassa.

Bifölls.

N:o 335, angående verkställd revision af Salpeter-fonden.

Bifölls.

N:o 336, angående verkställd revision af anslaget för allmänna Garnizons-sjukhuset i Stockholm.

Bifölls.

N:o 337, angående verkställd granskning af räkenskapen öfver Carl Gustafs stads Gevärs-factori,

Bifölls.

N:o 338, angående verkställd revision af Kongl. Öfver-Intendents-embetets räkenskaper.

Herr *Ekerman*: På sätt uti denna Revisions-berättelse nämnes, har med granskning af denna räkenskap, mot formen deraf förekommit samma anmärkning, som Rikets Ständers Revisorer vid 1829 och 1830 års räkenskaper anmäl, och hvaröfver Utskottet uti utlåtanden, N:o 22, pag. 59, och N:o 70, pag. 19, sig yt-

traf; men Utskottet har vidare förklarat, att, som nödig rättelse härutinnan vore att förvänta, sedan Kongl. Maj:t, genom Nådigt Bref d. 5 Mars 1831, anbefallt Kongl. Stats-contoiret, att, i samråd med de förvaltande verken uppgöra formulaire för de sistnämndes räkenskaper, i öfverensstämmelse med de för Riksbokslutsarbetet gällande grunder, Utskottet alltså ansåg denna fråga icke för närvarande vara föremål för Rikets Ständers ompröfvande. Jag åter kan icke undgå att yttra, att det varit Stats-Utskottets skyldighet att föreslå, att Rikets Ständer måtte i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om Nådig befallning till de förvaltande verken, att i ordning bringa de nya formulairen. Trenne år och åtta månader hafva förflutit, sedan Stats-contoirot erhöll en sådan befallning. Ännu har verkställighet icke följt, och detta gifver anledning till den förmodan, ett saken kommit i glömska hos vederbörande embetsverk.

Herr *Per Winblad* förenade sig med Herr *Ekerman.*

Herr *Halling*: Jag hyser den öfvertygelse, att den Stats-commissarie, som uppvaktat i Stats-Utskottet, och äfven på sitt sätt vid Revisionerne, samt är förordnad, för att meddela underrättelser, varit i tillfälle att lemna sådan upplysning, som må hafva förekommit Herr *Ekermans* anmärkning, huruvida, sedan år 1831, de förvaltande verken uppgjort ett enkelt formulair. Förmodligen hafva bemälde Stats-commissaries göromål ej tillåtit honom att meddela underrättelse i nämnde afseende; och derföre synes det mig icke vara olämpligt att återremittera betänkandet, för att få veta, om icke ett sådant formulaire, som blifvit ifrågasatt, hunnit på mellantiden sedan år 1831 tillvägabringas. Jag anhåller således om återremiss.

Discussionen ansågs slutad, och berättelsen. N:o 338, återremitterades.

N:o 339, om verkställd granskning af redogörelse för anslaget till Stockholms Stora Barnhus.

Bifölls.

N:o 340, angående verkställd revision af Stuteri-Öfverstyrelsens räkenskaper för år 1831.

Herr *Halling*: Då man endast läser slutmeningen af denna berättelse, ledes man till den öfvertygelse att ej sådane anmärkningar vid dessa räkenskaper förekommit, som gifvit anledning till någon åtgärd å Rikets Ständers sida. Men enär Stats-Utskottet uppställt i berättelsen, att det låtit passera, att uti hudvudräkningen för Stuteri-Öfverstyrelsens räkenskaper blifvit debiterade och crediterade 1829 års behållningsmedel för Flyinge stuteri 2,400 R:dr och lön-tillökningsmedel för dito 300 R:dr, eller tillsammans 2,700 R:dr, d. v. s., att dessa medel äro antecknade, såsom uppburne och afskrifne, såsom utgångne till Flyinge stuteri, men pag. 15 och 16, der special-räkningen för Flyinge och Dahlby stuteri förekommer, ej finnes någon redogörelse för berörde medel, synes här ett fel, som ej kan hjel-

pas genom något formulaires uppgörande, utan är ett räkenskapsfel samt ådagalägger försummad redovisning. Af denna anledning yrkar jag återremiss, för att förmå Stats-Utskottet att närmare utreda förhållandet, eller meddela lämplig upplysning, hvarthän dessa 2,700 R:dr tagit vägen, då de äro assignerade till Flyinge stuteri, men ej blifvit uti special-räkningen för stuteriet redovisade. Vidare förekommer, att uti räkningen för Flyinge och Dahlby stuteri äro endast upptagne obetydliga inkomsters- och utgifts-poster. Såsom hemmastadd i den ort der Flyinge och Dahlby äro belägne, beder jag att få upplysa, att Dahlby Kungsgårds arrende ingår till Flyinge stuteris underhåll. Denna inkomst finnes likväl icke här upptagen; äfvensom jag icke kan undgå att anmärka, att ibland inkomsterne uti denna räkenskap ej upptagits betäckningsmedel, som uppgå till ett betydligt belopp i denna folkrika ort, der många stokreatur finnas, som blifva betäckta. Huruvida dessa inkomster äro på annat ställe redoviste är svårt eller till och med omöjligt, att nu bedöma; och anmärkningsvärdt är det emedlertid i allt fall, att de ej upptagits i denna uti förenämnde berättelse omförmälda special-redovisning. Jemväl i dessa delar anhåller jag om återremiss.

Berättelsen, N:o 340, återremitterades.

N:o 341, om verkställd granskning af redogörelsen öfver Finska ersättningsmedlen

N:o 342, om verkställd granskning af

Lappmarks ecclesiastique-varkets fond för år 1831;

och N:o 343, angående verkställd granskning af Kongl. Styrelsens öfver fängelserne och arbets-inrättningarne i Riket, redogörelse för år 1831.

Dessa trenne berättelser begärdes och lades ytterligare på bordet.

§. 8.

Föredrogos å nyo, men begärdes och lades ytterligare på bordet, följande memorial och betänkanden: 1:o Constitutions-Utskottets, N:is 48 och 49, och 2:o Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens, N:is 25—29. (Rubrikerne äro antecknade i protocollet vid dessa memorials och betänkandens första bordläggning.)

§. 9.

Föredrogs å nyo det, enligt § 11 af protocollet den 19 dennes, bordlagde utdrag af Högvördige Preste-Ståndets protocoll den 17 nästförutgångne, hvaruti Med-Stånden inbjödos, att med Preste-Ståndet sig förena uti beslutet, angående forständigande till Utskotten, med undantag af Expeditions-Utskottet, att, så fort sig göra låter, och sist inom den 15 December, afskeda all sin Cancelli-betjening, utom Secreteraren och en Notarie eller cancellist

Herr *Egnell*: Till Constitutions-Utskottet behöfves ej någon skrifvelse. Öfverenskommelse är redan träffad om öfverflödig Cancelliebetjenings afskedande.

Herr *Leffler* anmälde, att Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet i dag afskedat tvänne cancellister.

Herr *Sahlin* åter förklarade, att inom Banco-Utskottet är så mycket att göra, att ingen del af cancellie-personalen kan för närvarande afskedas.

Herr *Holm* uppgaf, att hos Lag-Utskottet har Preste-Ståndets omförmälda förständigande förevarit, och att Lag-Utskottet fattat det beslut, som varit af omständigheterna påkalladt. Hvad inbjudningen angår, förklarade Herr *Holm*, att han icke antager densamma.

Herr *Halling* yttrade, att inom Bevillnings-Utskottet är ännu mycken sysselsättning att förvänta, och att således all cancelliebetjening, som der finnes anställd, behöfves. I öfrigt förenade sig Herr *Halling* med Herr *Holm* derom, att inbjudningen ej bör antagas.

Discussionen ansågs slutad och förrberörde inbjudning blef af Borgare-Ståndet icke antagen.

§. 10.

Justerades: 1:o Protocolls-Utdrag öfver de af Ståndet denna dag fattade beslut och 2:o Protocollet för den 19 dennes öfver återremisser af Stats-Utskottets memorialer, N:is 310 och 318.

Plenum slutades kl. 11 e. m.

In fidem Protocolli

E. G. Runeberg.

Den 24 November.

Plenum klockan 10 f. m.

§. 1.

Justerades protocollet för den 22 dennes, i anledning af Stats-Utskottets återremitterade utlåtanden, N:is 321, 338 och 340.

§. 2.

Föredrogos å nyo Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkanden:

N:o 25, öfver väckt fråga om rättighet att utan föregången syn på stället få anlägga husbehofs-mjölqvarnar.

Bifölls.

N:o 26, i anledning af väckte frågor om förändring i skyldigheten att bygga och underhålla broar och vägar.

Bifölls.

N:o 27, öfver väckta motioner om skyldighet för säteri-ägare och vissa boställs-innehafvare att deltaga i byggnad af tingshus och häradsfängelse.

Herr *Hessle*: Då Ståndet bifallit Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkande, N:o 25, om rättighet för egare af Skatte- och innehafvare af Kronohemman att, i enlighet med hvad nu för säteri- och frälsehemman äger rum, utan hinder i denna del af allmänna lagens stadgande i 20 Cap. 4 §. Byggninga-Balken å sine ägor för eget husbehof anlägga mjölqvarnar, hvilket beslut äfven jag gillar, enär jag inom de sammansatta Utskotten uti detsamma

deltagit, synes mig en motsägelse inträffa vid förevarande betänkande, N:o 27. På det ena stället gifver man en rättighet, som fastigheten af en viss natur ej förut haft, på ett annat ställe fråntager man en rättighet. Nu åligger det endast innehafvare af krono- och kronoskattehemman att deltaga i skyldigheten att bygga tingshus och häradsfängelse, men ägare af säterier-, rå- och rörs- samt frälsehemman uteslutande tillhörde ett Stånd, som egde ett privilegieradt forum och egentligen icke hade med tingshuset att skaffa; men sedan all jord i Sverige, af hvad natur som helst, får besittas af Svenska medborgare, utan inskränkning till Stånd, står det qvar, såsom en positiv orättvisa, att den ene medborgaren, som har lika rätt till begagnande af tings- och fångshus, som en annan, skall åtnjuta en befrielse och en förmån, som den andre icke äger. Utskottet har ansett denna befrielse böra upphöra för preste- och klockare-bohl, men funnit tillämpningen icke enahanda för säterier, rå- och rörs- samt frälsehemman. Genom det förra inkommer man småningom på den jemnlikhet i beskattning, hvilken öfverensstämmer med jemnlikhet i rättigheter, i följd af 1810 års concessioner. Då hvar och en Svensk medborgare nu mera äger att besitta säteri-, rå- och rörs- samt fräljord, uppkommer deraf äfven skyldigheten att deltaga i ett så allmänt onus, som byggnad af tingshus och häradsfängelse. Hvad preste- och klockarebohlen angår, utgör befrielsen för

dem en aflöning för tjenstemännen, hvilkas lönebelopp i sjelfva verket förminskas genom denna befrielses upphörande. Jag fäster dock mindre uppmärksamhet på denna omständighet. Vid denna Riksdag har jag äfven sett ett betänkande bifallas, hvarigenom capellans-boställen blifvit tillerkänd ersättning för rotering. Det är besynnerligt, att då en tjensteman emottagit ett roteradt boställe, han för detta onus skall af Staten åtnjuta ersättning. Skyldigheten att deltaga i landets försvar, bör dock anses af mera allmän beskaffenhet, än den att bygga tingshus och härads-fängelse: yrkande jag återremiss.

Herr *Leffler:* Jag förenar mig med Herr *Hessle*. Det kan vara tvifvel underkastadt, huruvida preste- och klockarebohl böra anses till ifrågavarande onus skyldige. Utskotten hafva likväl tillstyrkt, att det må ankomma på Preste-Ståndets medgifvande. Det ligger i sakens natur, att sålunda måste vara: och jag befarar att nämnde medgifvande icke lemnas. Billigt vore det tillika, att säteri-, rå- och rörs- samt frälsehemmansegare uti skyldigheten att bygga tingshus och häradsfängelse deltaga. Om befrielsen må fortfara för nu varande innehafvare, knnde det åtminstone bestämmas för framtiden att taga sin begynnelse vid nya köp om fastigheter af nämnde natur.

Herr *Rubin*: Så vidt frågan rörer preste- och klockarebohl, är jag af Utskottets tanka, i följd hvaraf denna del icke kan anses afgjord

af Rikets Ständer, förr än Preste-Ståndet deruti sig yttrat; men hvad angår skyldigheten för ägare af säteri-, rå- och rörs- samt frälsehemman, att deltaga uti byggnad af tingshus och och häradsfängelse, erkänner jag, att jag tillstyrker detta deltagande. Det är klart, att de, som äga fastigheter af nämnde natur, i händelse t. ex. stölder inträffa å deras egor, hafva rätt att tillgå berörde byggnader och äfven äro berättigade till domarens åtgärd för målens afgörande. Jag ser således icke skäl, hvarföre ej ägare af dessa fastigheter för dem skola deltaga i nämnde tunga. Af denna anledning begär jag återremiss.

Häruti förenade sig Herr *Cederborg*.

Discussionen ansågs, på Herr Talmannens fråga, slutad, hvarefter Herr Talmannen framställde betänkandet, 1:o till bifall och 2:o till återremiss, på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades.

Herr *Halling* hemställde, om icke proposition å afslag af betänkandet skulle lättast besvaras.

Herr Talmannen utlät sig, det Herr Talmannen vid propositionen måste rätta sig efter discussionen, hvarunder ingen talare yrkat afslag.

Herr *Bååth*: I anledning af hvad flere talare här yttrat, får jag gifva mitt omdöme tillkänna, som är, att båda frågorna, som uti betänkandet förekomma, nemligen: den ena om säteri-, rå- och rörs- samt frälsehemmansegares

och den andra om preste- och klockarebohls skyldighet att deltaga i byggnad af tingsbyggning och fånghus, äro af privilegii egenskap. Utur denna synpunkt finner jag det vara lämpligast, att för närvarande besluta afslag af betänkandet.

Herr *Rubin*: Jemte det jag hemställer, om det är lämpligt att nu afslå betänkandet, då återremiss blifvit yrkad på grund af anmärkningar, som böra sådan föranleda, tror jag Herr *Bååths* yttrande vederläggas dermed, att uteslutande ägandet af frälsejord frångått frälsemän, då dylik jord nu mera får ägas äfven af andra medborgare.

Herr *Hessle*: Med Herr *Rubin* instämmer jag icke deruti, att betänkandet icke kan genast afslås, men min öfvertygelse är den, att sedan Ridderskapet och Adeln afsagt sig uteslutande rättigheten att äga säterier, rå- och rörs- samt frälsehemman, hvilkas rättighet var ett personelt, icke reelt privilegium, är nu mera icke fråga om Ridderskapets och Adelns privilegier. Om man vill bereda rättvisa i beskattning, måste man äfven småningom införa den af mig yrkade jemnlikhet och derföre förnyar jag min begäran om återremiss af betänkandet i hela dess vidd.

Herr *Bååth*: Jag motsätter mig icke återremiss; men, i anledning af Herr *Hessles* sista yttrande, beder jag att få fästa Ståndets uppmärksamhet derpå, att frihet från deltagande i

byggnad af tingshus med flere allmänna byggnader är verkeligen reel och åtföljer viss jord utan afseende på den persons stånd, i hvars hand den finnes; men är berörde egendom i frälsemans hand, är friheten både personel och reel. Deremot om samma fastighet äges af ofrälseman, är förmonen endast reel. Såsom jag redan yttrat, är jag icke emot återremiss; men när frågorna, som här förekomma, äro af privilegii natur och innan det är säkert att de Stånd, som desamma röra, lemna deras medgifvande, ansåg jag rättast att afslå betänkandet, genom hvilket förslag jag åsyftade att ej vidare besvära de sammansatta Utskotten med detta ämne.

Herr *Leffler:* Om betänkandet återremitteras, kunna de sammansatte Utskotten få tillfälle att föreslå, det Ridderskapet och Adeln må göra enahanda concession med den, som nu blifvit till Preste-Ståndet framställd. Genom afslag skulle hela frågan bringas till intet, hvilket vore skada för ett mål, som åsyftas.

Discussionen ansågs å nyo slutad och Herr Talmannen framställde betänkandet, 1:o till bifall, 2:o till återremiss och 3:o till afslag, på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades samt votering begärdes.

En voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den, som bifaller Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkande, N:o 27, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer Ståndet att annorlunda besluta."

Voteringssedlar utdelades och insamlades ifrån Ståndets Herrar ledamöter, efter upprop, hvarvid voro frånvarande: Herrar *Klingvall*, *Langenberg*, *Fries* och *Mellbin* såsom permitterade; Herrar *Holm* och *Höök* hindrade, den sednare af sjukdom och den förra af annat laga förfall, samt Herrar *Biörk*, *P. Winblad*, *Santesson*, *Zander*, *Arnberg*, *Mæchel*, *Helleday* *I. Winblad*, *Lake*, *Hahn*, *Olbers*, *Trolin* och *Örtenholm* utan förfall. En sedel aflades förseglad och de öfriga befunnos innehålla 27 *Nej* emot 12 *Ja;* i följd deraf uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition, så lydande:

"Den, som återremitterar Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkande, N:o 27, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, anses betänkandet afslaget."

Voteringssedlar utdelades och insamlades från Ståndets Herrar ledamöter efter upprop, hvarvid ofvanuppräknade voro frånvarande, med undantag af Herrar *P. Winblad*, *Arnberg* och *Lake*, som deltogo i voteringen. En sedel aflades förseglad och befunnos de öfrige vid öppnandet innehålla 32 *Ja* emot 10 *Nej*, i följd hvaraf betänkandet var återremitteradt.

N:o 28, i anledning af väckt fråga om Sigtuna stads förläggande under Erlinghundra Härads-rätt.

Bifölls.

och N:o 29, öfver väckt motion om rättighet för invånarne i Kinds Härad af Westergöthland att få handla med glasvaror.

Bifölls.

§. 3.

Herr *Sahlin* anhöll om trenne veckors ledighet ifrån Riksdags-göromålen, beräknad ifrån den 15 instundande December.

Herr *Hessle* anmärkte, att denna begäran var för tidigt framställd, och med Herr *Hessle* förenade sig Herr *Helsingius*.

Herr *Sahlin* förklarade, att han härom gör anhållan så långt före tiden, emedan han dels måste genast underrätta sina hemmavarande om hans ankomst vid den uppgifne tiden är att påräkna, dels, i fall Ståndet ej är benäget att bifalla hans anhållan, nödsakas genom correspondence införskaffa bevis, som ådagalägger behofvet för honom att i denna sena och obehagliga årstid företaga en längre resa, till hvilken han genom vigtiga angelägenheter tvingas.

Herr *Ekerman* ansåg så mycket större skäl vara för bifall af Herr *Sahlins* anhållan, som, efter Ståndets beslut, Riksdagen den 15 instundande December skall vara nära tilländalupen.

Herr *Helsingius*: Af de skäl Herr *Ekerman* anfört, nödgas jag bestrida Herr *Sahlins* ansökning, enär vi ej veta, om vi den 15 December hafva rätt eller kunna bevilja ledighet ifrån Riksdagsgöromålen, som måhända då äro slutade.

Uppå Herr Talmannens derefter gjorde proposition, bifölls Herr *Sahlins* omförmälde anhållan.

§. 4.

Föredrogos å nyo Stats-Utskottets berättelser:

N:o 322, angående verkställd revision af anslaget till Hennes Maj:t Drottningens Kröning.

Bifölls.

N:o 323, angående verkställd revision af omkostnaderne för högstsalig Hennes Kongl. Höghet Prinsessan Sophia Albertinas begrafning.

Bifölls.

N:o 324, angående verkställd granskning af anslaget till Lejonbackens ombyggnad.

Bifölls.

N:o 325, angående verkställd revision af Kongl. Krigs-Collegii med derunder lydande cassors afgifne redogörelser för år 1831.

Herr *Ekerman*: Det är med en verkelig förlägenhet jag uppträder för att tala öfver ett betänkande, för hvilket jag icke kan redogöra, ehuru varande ledamot af Stats-Utskottet. Jag tror mig icke hafva inom Utskottet öfvervarit denna berättelse; åtminstone ihågkommer jag deraf icke ett enda ord. Den lärer hafva blifvit föredragen vid något tillfälle, då jag var frånvarande och det säkra är, att jag deruti icke deltagit inom afdelningen, enär jag ej är ledamot af den Stats-Utskottets afdelning, som beredt detta ärende. Jag kunde hafva mycket att anmärka vid förevarande revisionsbe-

rättelse; men jag vill nu hufvudsakligen fästa uppmärksamheten på tvänne omständigheter, som uti densamma förekomma. Den ena rörer den i närheten af Lifgardets till häst cassern å Ladugårdslandet belägna fasta egendom, som, enligt hvad pag. 20 och 21 omförmäles, Handelshuset Bibau & Wong först inköpt och hvilken sedermera blifvit för Kongl. Maj:ts och Kronans räkning emot den fordrade köpeskillingen 10,500 R:dr på erbjudet sätt inlöst, för att åt Lifgardet till häst till begagnande upplåtas. Häröfver har Utskottet icke annorlunda sig utlåtit, än att "Utskottet, som funnit sig böra förhållandet med ifrågavarande egendoms-handel hos Rikets Ständer anmäla, anser likväl detta ämne icke föranleda till någon Rikets Ständers åtgärd." Jag hemställer om icke Utskottet bordt yttra sig, dels om betalningssättet, dels om nyttan eller fördelen af denna handel. Af utlåtandet, sådant det nu är uppställdt, skulle man hafva anledning till den förmodan, att Utskottet kunnat hafva något att säga, som Utskottet icke velat uttrycka. Den andra omständigheten förekommer, angående militiæ boställs-cassan, pag. 34, hvarest läses: "I afseende på medlens förvaltning samt cassans säkerhets-handlingar har icke något varit att anmärka; hvaremot Utskottet funnit hufvudboken otydlig och svårfattlig; men som en förbättrad räkenskapsmethod jemväl för denna cassas räkenskaper, i sammanhang med de formulair, som, i följd af Kongl. Maj:ts Nådiga befallning, Kongl. Stats

contoiret i samråd med de förvaltande Verken skall upprätta, är att förvänta, så anser Utskottet någon hemställan i detta afseende nu icke erforderlig." Som Ståndet redan återremitterat en annan revisionsberättelse, på grund af min dervid gjorde anmärkning, att underdånig anhållan borde göras hos Kongl. Maj:t derom, att de förvaltande verken måtte åläggas att ofördröjligen inkomma med förslag till ny räkenskapsmethod, enär trenne år och åtta månader utan påföljd förflutit, sedan Kongl Maj:t i detta afseende aflåtit Nådig befallning till vederbörande embetsverk, föranlåtes jag vid denna omständighet äfven här göra anmärkning och förnya hvad jag, vid revisionsberättelsen N:o 338, i detta afseende anförde. På grund af desse anmärkningar begär jag återremiss.

Herr *Wijk*: Den oväntade utgång, som den Kongl. Skrifvelsen, angående lån af allmänna medel till segelfartens skyndsamma förbättrande å Götha elf, inom Ståndet erhöll förlidne plenidag, gifver mig föga hopp att vinna bifall för den framställning, som jag anser mig skyldig att göra, i anledning af förevarande Revisions-berättelse N:o 325. Pag. 15 omförmäles, att ifrån Kronans förråd hafva, uppå Kongl. Maj:ts Nådiga befallning, åtskilliga qvantiteter krut blifvit utan betalning aflemnade, såsom, enligt Kongl. brefvet af den 2 April 1831, omkring 10 centner bergskrut till Directionen för segelfarten emellan Wenern och hafvet, för att användas till bergssprängningar vid de ar-

beten, som Directionen, enligt insänd underdånig arbetsplan samma år låtit verkställa, enligt Kongl. Brefvet den 30 April 1831, 30 centner krut för Götha canals arbetsbehof samma år och, enligt Kongl. Brefvet den 24 September berörde år, tio centner bergskrut till disposition af förrbemälde Direction, för att till bergssprängning vid Stallbacka arbetsstation ofvanför Trollhättan begagnas. I afseende härå har Stats-Utskottet anfört, att då Staten måste vidkännas betydliga uppoffringar i och för kruttillverkningarne och Statsverkets inkomster genom en dylik disposition minskas, fann Utskottet till förekommande deraf sig böra tillstyrka, att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t genom skrifvelse i underdånighet anhålla, det icke något krut från kronans förråd måtte, utan betalning, till enskilde verk, bolag eller inrättningar aflemnas. Jag skulle tro, att Staten ej bör hädanefter vara njugg mera än tillförene emot allmänna arbeten, som åsyfta främjande af den allmänna rörelsen och jag har alltid haft den innerliga önskan, att det här tillverkade krutet må häldre användas till dylika företag, än behöfvas mot fienden. Jag tror icke, att Directionen för segelfarten emellan Wenern och hafvet kan sägas hafva arbetat för annat än ett allmänt nyttigt företag, hvaraf man hitintills varit i saknad, och att följaktligen denna styrelse bör fortfarande vara i åtnjutande af den fördel, som den i förrberörde afseende ägt. Saken är för Staten af en ringa betydenhet och

jag tror Stats-Utskottet hafva saknat skäl för det tillstyrkande, som här blifvit gjordt. På grund häraf hemställer jag, om icke återremiss må beviljas.

Herr *Santesson*: Såsom den enda qvarvarande af Ståndets ledamöter, hvilka voro deltagande uti Stats-Utskottets inkomstafdelningsgöromål den tid, då desse revisionsberättelser der handlades, borde jag respondera för detta betänkande. Men det torde vara Ståndet bekant, att revisions-arbeten fördelas äfven inom afdelningen; och förhållandet med detta ärende är verkligen sådant, att jag icke öfvervar detsamma på Stats-Utskottets inkomstafdelning. I afseende på behandlingen hos Utskottets plenum är det jemväl bekant, att då revisionsberättelser i massa inkomma, den närmare granskningen för plenum icke är möjlig. Den af 2:ne talare yrkade återremiss vill jag så mycket mindre bestrida, som jag, i afseende på den af Herr *Wijk* anmärkta omständighet, med honom instämmer, och hvad angår sednare delen af Herr *Ekermans* anförande, är jag af den öfvertygelse, att ej blott Krigs-Collegii räkenskapsböcker äro sådane, att bokslutet är mindre klart, utan att enahanda fel äfven vidlåder de fleste öfrige allmänna verks räkenskaper. Jag har likväl trott det rättast vara, att Stats-Utskottet uppskjuter sitt yttrande i denna del till i sammanhang med dess afgifvande betänkande om Rikshufvudboken, helst alla de förvaltande verkens räkenskaper i min tanke behöfva ställas

på en redigare fot och efter en method, hvarförutan både Regering och Rikets Ständer ofta skola famla i mörker om Statsmedlens förvaltning.

Herr *Halling:* Jag finner Herr *Wijks* yttrande icke innefatta skäl till återremiss, emedan jag anser det vara en allmänt rigtig princip, att ej Statens medel, vare sig i contante penningar eller i effecter, må till enskilta bolags nytta användas. Pag. 14 hemställer Utskottet, att Rikets Ständer, genom skrifvelse, må hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att vederbörande måtte i nåder förständigas, att antingen, innan Rikets Ständers nästa sammanträde, eller, derest sig göra låter, före Rikets Ständers revisorers nästinstundande sammankomst, afgifva slutliqvid för den i det nästföregående af berättelsen omförmälda krut-expedition, på det Rikets Ständer derefter må blifva i tillfälle att detta balancemål till slutlig pröfning företaga. Jag hade för min del önskat, att Utskottet, i stället för denna hemställan, tillstyrkt, att Rikets Ständer må hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att vederbörande i laglig ordning måtte tvingas att uppgifva den saknade redovisningen, för ifrågavarande år 1822 uppkomne fordran; men jag anser likväl icke löna möda, att detta uttryckes genom återremiss; utan det må endast stå för min räkning i protocollet. Vid genomläsning af detta revisionsbetänkande har jag vidare kommit till en upplysning, som jag för få plenidagar

tillbaka vid en förefallen discussion inom Ståndet icke kunde lemna, nemligen: angående medel, som blifvit använde till beväringsmanskapets beklädnad. Man utgick då ifrån den synpunkt, att ingen ting fanns för detta behof att använda. Likväl finnes det antecknadt pag. 19, att år 1831 utgått till beväringsmanskapets beklädnad 12,995 R:dr 30 sk. 1 rst. Jag anhåller, att detta endast må antecknas; men jag önskar, i anledning deraf, ingen åtgärd. Som meningen synes vara, att denna revisionsberättelse skall omfatta alla under Krigs-Collegium lydande cassor, måste det förefalla mig besynnerligt, att all upplysning saknas om en kronans tillgång, Remmarlöfs i Skåne belägna egendom, som af Krigs-Collegium förvaltas. Det finnes intet spår, att denna fastighet är ibland Kronans egendomar balancerad. Jag önskade, det behagade Herr *Santesson* upplysa, huru denna egendom på något besynnerligt sätt kommit i Krigs-Collegii händer. Om den är kronans egendom, böra äfven revenuerna deraf redovisas.

Herr *Wijk:* Till svar på Herr *Hallings* anförande, får jag upplysa, att Directionen för segelfarten emellan Wenern och hafvet är ej något enskildt bolag, utan en allmän inrättning, tillkommen genom Kongl. Maj:ts Nådiga förordnande år 1824. Det allmänna, men icke enskilda personer hafva således fördel af det här ifrågasatte krutets utlemnande utan betalning till Staten; och jag har blott yrkat denna förmons fortfarande för allmänna arbeten.

Herr *Santesson:* Jemte det jag instämmer med Herr *Wijk,* beder jag att få tillägga, att brukligt varit, att allmänna verk, hvaribland canaler räknats, fått krut af kronan utan betalning. Hvad Götha Canal beträffar, grundar sig denna förmon på Rikets Ständers beslut år 1810; och för Directionen för segelfarten emellan Wenern och hafvet, stödjer sig samma förmon på Kongl. Maj:ts Nådiga Bref af år 1824. Jag delar jemväl Herr *Wijks* åsigt, att det är bättre, att krutet kan användas till dylika inrättningar, än måste blifva användt mot fiender. Angående Remmarlöf, är jag icke i tillfälle att meddela den begärda upplysningen, emedan jag, såsom jag redan nämnt, icke granskat Krigs-Collegii cassor; och, då denna omständighet icke är klar, torde, om återremiss sker, saken komma i närmare öfvervägande hos Stats-Utskottet.

Herr *Leffler*: Jag instämmer med Herr *Wijk* deruti, att krutet bäst användes till sådana företag, som de uti den af honom citerade punkt omförmälda, helst i annat fall mycket afligger, så att det skadas.

Herr *Hessle*: Om jag antager, att revisionsberättelsen är mindre fullständig i de delar, som här blifvit anmärkte, torde det vara rättast att anmoda Stats-Utskottet, att i desse delar inkomma med upplysningar, på det att ej återremissen endast må följas af det svar, att trenne Stånd redan bifallit det först afgifna betänkandet.

Discussionen ansågs slutad, och revisionsberättelsen, N:o 325, återremitterades.

§. 5.

Efter anmälan, företrädde Grosshandlaren i Carlshamn, *Claës Wigert,* hvilken uppviste sin af Hans Exellence Herr Grefven och Justitie Stats-Ministern påtecknade pollett att, efter aflidne Grosshandlaren och Riddaren *J. U. Winberg*, vara vid denna Riksdag ombud för nämnde stad. Herr *Wigert* helsades af Herr Talmannen, å Ståndets vägnar, och intog sin plats ibland Ståndets Herrar ledamöter.

§. 6.

Föredrogos å nyo Stats-Utskottets berättelser:

N:o 341, om verkställd granskning af redogörelsen öfver Finska ersättningsmedlen.

Herr *Ekerman*: Som jag ej var tillstädes uti Stats-Utskottets plenum, då detta memorial der föredrogs, önskade jag att få veta orsaken, hvarföre Utskottet ej funnit sig befogadt att afgifva något yttrande öfver utredningen af Finska ersättningsmedlen.

Herr *Santesson:* Denna revision har jag öfvervarit, ehuru för trenne månader tillbaka. Utskottet har ansett icke annat vara, än att redovisa, det räkenskaperne för berörde medel äro afslutade, och att det skett på det sätt, som Rikets Ständer föreskrifvit. Afskrifningarne hafva blifvit verkställde, enligt det i memorialet åberopade Kongl. Brefvet, i öfverenstämmelse med Rikets Ständers beslut; och de öfrige dispositionerna äro redan kända. Måhända äro termerna ej här lämpliga. Tilläfventyrs hade

det varit rättare att anmälan blott skett om verkställighet af Rikets Ständers förlidne Riksdag fattade beslut.

Herr *Ekerman*: Efter den upplysning Herr *Santesson* lemnat, bestrider jag icke bifall af memorialet, ehuru jag önskat, att detsamma varit så uppställdt, att anmärkning dervid inom Ståndet icke kunnat äga rum.

Discussionen ansågs slutad och berättelsen, N:o 341, bifölls.

N:o 342, om verkställd granskning af Lappmarks-ecclesiastique-verkets fond för år 1831.

Herr *Ekerman:* Jag hade önskat, att Stats-Utskottet underrättat Riks-Stånden om hypothekshandlingarne för de af denna fond utlånade medel bestå af inteckningar i fast egendom eller af namnsäkerhet.

Herr *Santesson:* Jag har icke öfvervarit denna revision, men, då ledamöter af Stats-Utskottet verkställt granskningen, vågar jag uttala den öfvertygelse, att de med noggrannhet äfven eftersett säkerhetshandlingarne. Jag kan för öfrigt icke upplysa, om de bestå af fastighetsinteckningar, hvilket jag likväl tror vara förhållandet.

Discussionen ansågs slutad och berättelsen, N:o 342, bifölls.

och N:o 343, angående verkställd granskning af Kongl. Styrelsens öfver fängelserna och arbetsinrättningarne i Riket redogörelse för år 1831.

Bifölls.

§. 7.

Föredrogos å nyo Stats-Utskottets memorial: N:o 348, i anledning af Riks-Ståndens olika beslut i frågan om slutliga betämmandet af Riks-Ståndens och Utskottens Cancelliers aflöning.

I sammanhang härmed förekom meddeldt utdrag af Hedervärda Bonde-Ståndets protocoll denna dag, med inbjudning till Preste- och Borgare-Stånden, att instämma uti Bonde-Ståndets beslut, angående detta sistnämnde Stånds Secreterares aflöning vid innevarande Riksdag.

Herr *Arnberg*: Då ärendet förra gången förevar, uttryckte jag den tanke, att för Bonde-Ståndets Secreterare borde bestämmas vid denna Riksdag lika stor aflöning, som vid den förra. Denna åsigt bekräftas nu ytterligare af förevarande inbjudning. Det är besynnerligt, att nedsätta arfvodet för en tjensteman, då man bifallit föreslagna belopp för öfrige. Detta är för Borgare-Ståndet tillräcklig anledning att antaga inbjudningen. Ett ännu större skäl är det, att då 2:ne Notariearfvoden äro för Borgare-Ståndet beslutade, det synes hafva utseende af egennytta, om Ståndet vidhåller den satts, att nedsätta aflöningen för en enda person.

Herr *Santesson*: Jag instämmer med Herr *Arnberg*. Då denna fråga förra gången hos Ståndet förevar, var jag äfven af den tanke, att något undantag icke borde äga rum för Bonde-Ståndets Secreterare. Jag tror Herr *Arnbergs* skäl vara tillräckliga för den åtgärd, att Stän-

det må låta bero vid Bonde-Ståndets beslut; och då Bonde-Ståndet genom inbjudningen bestämdt och uttryckligen förklarat, att det önskar detta, tror jag, att Borgare-Ståndet bör härå fästa afseende.

Herrar *Wijk*, *Frodell* och *Cederborg* förenade sig häruti.

Discussionen ansågs slutad och Herr Talmannen framställde Bonde-Ståndets omförmälde inbjudning till bifall; hvarpå *Ja* och *Nej* svarades samt votering begärdes.

En voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den, som bifaller Bonde-Ståndets inbjudning, att antaga dess beslut, angående aflöningen till Bonde-Ståndets Secreterare vid denna Riksdag, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, anses inbjudningen afslagen."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter samt insamlades efter upprop, hvarvid Herrar *Holm*, *Strehlenert*, *Zander*, *Brovallius*, *Klingvall*, *Langenberg*, *Malmberg*, *Egnell*, *Höök*, *Wærn*, *Mellbin*, *Hahn*, *Trolin* och *Örtenholm* voro frånvarande. En sedel aflades förseglad, och de öfrige befunnos, vid öppnandet och uppräknandet, innehålla 23 *Nej* emot 22 *Ja*; i följd hvaraf ofvanberörde inbjudning var afslagen.

Emot beslutet reserverade sig Herrar *Leffler*, *Santesson*, *Frodell* och *Arnberg*.

N:o 349, i anledning af erhållen återremiss på Stats-Utskottets utlåtande, N:o 232.

Lades till handlingarne.

§. 8.

Upplästes och godkändes följande af Expeditions-Utskottet uppsatte förslag till Rikets Ständers underdåniga skrifvelser:

N:o 212, angående reglering af utgifterne under Riks-Statens åttonde hufvudtitel.

N:o 213, i anledning af så väl Kongl. Maj:ts proposition, angående f. d. allmänna magazinsfonden samt betalningsvilkoren för erhållet spanmåls-understöd, som åtskillige i detta ämne väckta motioner.

och N:o 214, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse, med öfverlemnande af Lagcommitténs förslag till allmän civil-lag.

§. 9.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets betänkande, N:o 162, öfver motion om meddelande af bestämdt stadgande, huruvida särskildt ansvar skall äga rum för förnyande af förbrytelse, hvarföre man ännu icke undergått bestraffning m. m.

Herr *Rubin*: I detta Lag-Utskottets betänkande har jag icke deltagit. Dessutom får jag förklara, att jag instämmer i Herr *Holms* reservation; och på grund deraf hemställer jag, om icke betänkandet må återremitteras. Jag tror Lag-Utskottens arbeten numera ej vara så trägna, att hinder för Riksdagsförhandlingarne genom sådan återremiss inträffar.

Herr *Hessle:* Den fråga, hvarom detta betänkande handlar, är af allmännare vigt och har utgjort föremål för strid emellan de mest utmärkte jurister. Jag anser densamma alltså förtjent af närmare pröfning, än den, som kan ske vid betänkandets blotta genomläsning. Jag fortsätter härvid den af Herr *Holm* och mig vid betänkandet fogade reservation. Herr Professor *Grubbe* har visserligen, såsom reservant, sökt att klart visa, det Utskottets betänkande, i afseende på böternes beskaffenhet, ej är riktigt, och har på sådan grund yrkat dess upphäfvande. Jag måste dock fästa min uppmärksamhet på tvenne af Herr *Grubbe* anförde skäl. Motståndet är svårt, då han hämtat stöd ifrån Lag-committéns förslag till criminal-lag, som han sökt att för sig göra gällande. Uti vår strafflag antages det såsom gifvet, att böter, då de förvandlas till kroppsstraff, måste ock vara ett verkligt straff. Om en person dömmes till böter, men ej förmår att utgöra dem till fullo, får han undergå kroppsstraff för hela beloppet, men icke blott för den del, hvartill han saknar tillgång. Om ådömde böter betragtas såsom en skuld till samhället, skulle större eller mindre del deraf kunna uttagas ur boet, derest den fällde vore död, men ej om han lefde. Herr *Grubbe* har antagit en annan grund, än den, som är att hemta ifrån concurslagen. Lagen har i concursförfattningen bestämt, att böter i concurs hafva minsta rätt. Detta är ej någon uppoffring, å Statens sida, för fordringsägaren, utan en skyldighet, emedan jag ej anser en person, som gjort concurs, hafva egendom, som honom tillhörer, förr än han betalt sina borgenärer. Det är gifvet, att först, sedan borgenärerne blifvit liqviderade, utgå böterne af öfverskottet, och, om ej sådant finnes, måste den bötesfällde ansvara med kroppsstraff. Omförmälde stadgande i concurslagen har således en verklig rättsgrund. Det är ock gifvet, att, om skade-ersättning skulle äga rum, ehuru personen är afliden, skulle derigenom betagas den tilltalade möjligheten att åstadkomma motbevisning. Det vore då lemnadt öppet fält för den mindre rättsinnade att skapa bevisning för fordringsanspråk i ersättningsväg, för att tillskansa sig afliden persons egendom. Jag finner således Herr *Linderholms* uti afgifven reservation gjorda anmärkning vara mindre riktig, då det ankommer af käranden att uppställa sin talan, såsom brottmål eller såsom enkelt skuldfordringsmål. Jag anhåller om återremiss och hemställer, om ej ärendet bör af Lag-Utskottet närmare begrundas.

Herr *Biörck:* Jag medgifver, att denna fråga har väsendtligt inflytande på vår criminallagstiftning. Min enskilda öfvertygelse är den, att Kongl. Maj:t troligen ej lemnar samtycke till utlåtandet, förr än i sammanhang med nya criminal-lagen. Jag finner reservanternes anmärkningar förtjena afseende, men tviflar, att genom återremiss mycket kommer att vinnas. Dock vid valet emellan bifall eller återremiss, väljer jag det sednare.

Herr *Arnberg*: Jag har icke mycket begrepp om lagfrågor; men detta betänkande synes mig strida emot det rätta. Jag skulle gerna biträda önskan om återremiss, om jag kunde antaga Herr *Rubins* skäl, att Lag-Utskottet ej har annat att göra, än detta; men då jag vet, att Lag-Utskottet, i förening med Banco-Utskottet, är träget sysselsatt, anser jag en återremiss verka onyttiga göromål, hvarigenom landet belastas med kostnad. Min mening är således den, att detta betänkande bör afslås.

Herr *Bååth:* Ehuru jag ej öfvervarit öfverläggningarne inom Lag-Utskottet i denna fråga, anser jag ämnet af den synnerliga vigt, att jag ej kan undgå att deruti yttra min öfvertygelse. Det har länge varit omtvistadt, huruvida ett förnyadt brott skall bestraffas, innan förut begånget dylikt brott blifvit afdömdt och straffadt. Detta är undanröjdt genom 1807 års förklaring, hvarigenom stadgas, att högre bestraffning för förnyadt brott ej eger rum, förr än ådömdt straff blifvit verkställdt. Då inträffar det högre gravamen, som itereradt brott sig ådrager. Detta stadgande innebär rättvisa i så måtto, att straffet bör utgöra varning att afhålla den brottslige ifrån brottets förnyande; men flere olägenheter hafva likväl af samma stadgande uppkommit. En brottslig dömd har t. ex. genomgått alla instantierna. ½ år har förbigått, innan utslag, som vunnit laga kraft, erhållits och kunnat i verket sättas. Under tiden har samma brottslige begått enahanda förbrytelse; och denna har då ansetts ogild, derföre att den brottslige ej undergått det först ådömda straffet. I första momentet af Lag-Utskottets förevarande förslag är denna olägenhet undanröjd. Jag finner det icke vara olagligt eller uti lagstiftningen ingripande, att en person, som är tilltalad för hugg och slag, om han derefter, innan han undergått straff för nämnde brott, å nyo med dylikt beträdes, äfven för det sednare till särskild bestraffning fälles. En person slår sin fader och itererar det. Han bör derföre straffas. Jag anser således första momentet vara rigtigt och böra bifallas. Hvad angår andra momentet, står det i sammanhang med 1807 års förordning, att ej högre straff får ega rum, förr än första brottet blifvit bestraffadt. Ifrån yttrande öfver tredje momentet borde jag afhålla mig, då jag ser reservation af en man med sådana kunskaper, som Herr Professor *Grubbe*. Jag vågar dock hänföra mig till den idé af Herr *Hessle*, att böter ej allenast angå egendom, utan kunna äfven blifva ett corporelt straff. Om en till böter fäld dör, kan det förutsättas, att, om han lefvat, han saknat tillgång till böterne. Uttagas böterne utur boet efter döden, sker orättvisa emot arfvingarne, som komma att straffas för den aflidnes brott. Om han lefvat, hade han ej haft tillgång och arfvingarne kunna ej corporelt straffas; ty lagen säger, att "hvar eger sin sak ensam böta och ingens lott förverka." Jag tror alltså det vara riktigt och sundt att gilla

äfven tredje momentet. Dock om de ledamöter, som förut inom Lag-Utskottet deltagit i målets behandling, anse genom återremiss större upplysningar kunna vinnas, har jag ej att emot detsamma erinra, ehuru jag tror, att Ståndet kan saklöst och utan förhastande godkänna betänkandet, sådant det nu är afgifvet.

Herr *Rubin:* Jag kan ej fullkomligen gilla den sista talarens principer, som torde tåla collationering: men nu har jag förnämligast begärt ordet, för att rätta ett missförstånd. Jag har icke yttrat, att Lag-Utskottet har intet att göra. Ett sådant yttrande kunde jag så mycket mindre afgifva, som jag icke vidare är Ledamot af Lag-Utskottet; men jag har trott, att detta Utskott ej är numera så öfverhopadt af sysselsättning, att icke förevarande vigtiga ärendes förnyade behandling må kunna af Utskottet medhinnas. Deremot är jag ledamot af Banco-Utskottet och kan, i sådan egenskap, försäkra, att ej eller detta Utskott har för närvarande öfverhopande göromål. Det beror nu af Ståndet att sysselsätta Banco- och Lag-Utskotten, i följd af långa discussioner och många anmärkningar vid Privatbanks-lagförslaget. Under fortsättande af min begäran om återremiss, förklarar jag, att jag anser Lag-Utskottet väl medhinna detta betänkande, emellan de sammanträden, som komma att föregå af Banco- och Lag-Utskotten uti nyssnämnde fråga.

Herr *Helleday:* Jag anser detta ämne vara så ingripande i criminal-lagstiftningen, att

jag anser det vara mindre väl betänkt att antaga partiela förändringar, då criminal-lagen i dess helhet snart etableras på andra grunder, än de nuvarande. Jag yrkar således afslag å betänkandet.

Häruti förenade sig Herrar *Wærn*, *Frodell*, *Wedberg* och *Lundin*.

Herr *Olbers:* I afseende på första momentet, finner jag, att, om en person anklagas för brott, och han under tiden föröfvar dylikt, men ej tilltalas för båda på en gång, skall han särskildt dömmas för hvardera brottet. Nu är större bestraffning för itereradt brott öfverensstämmande med lagens mening, enär större bestraffning stadgas, då den brottslige ej låtit rätta sig af det första och ringare ansvaret. Jag kan således icke ingå i denna punkt med Lag-Utskottet, utan tillstyrker, att förhållandet må blifva i berörde hänseende vid hvad det hittills varit. Beträffande andra momentet af Lag-Utskottets förslag, öfverensstämmer detsamma med 9 punkten af 1807 års förklaring. Hvad tredje momentet angår, förenar jag mig med Herr Professor *Grubbe*. Jag tror, att, då böter äro ådömde, har personen förverkat sin rätt till egendom, motsvarande böterne. Således kan ej den bötesfälldes sterbhus å berörde egendom göra anspråk; och derföre böra de utur aflidne mans bo, såsom Statens egendom utgå. Hvad fjerde momentet vidkommer, instämmer jag med Utskottet. Jag yrkar återremiss och tror consideration ej böra verka, då fråga är om förändring af lagarne.

Herr *Hessle*: Hvad första momentet angår, beder jag, att, då fråga blifvit väckt om afslag derå, få fästa uppmärksamheten derpå, att det är i allmänhet mindre förbrytelser, hvarå böter följa, och icke verkliga brott, som detta förslag rörer. Man har antagit ordet straff äfven i economisk väg. Vi stadga ansvar för den, som olofligen utminuterar bränvin. Denna förbrytelse sker, tilltal anställes, målet fullföljes genom alla instantierne, och under målets gång fortsättes utminuteringen, utan att ansvar för denna fortsatta olaglighet eger rum. När böterne slutligen erläggas, utgöra de icke, hvad den laglydige gifver i skatt. Detta visar vådan af en lag, sådan, att samhällets lagar kunna eluderas. Jag tror, att ansvar bör åläggas för hvarje gång den olofliga utminuteringen finnes och bevises. Ansvaret höjes icke, men böterne ådömmas och uttagas för hvarje gång. Utur sådan synpunkt är ej af något äfventyr att bifalla principen. Andra momentet är gifvet, såsom en följd af 1807 års förklaring. Tredje momentet skulle jag anse det icke vara väl betänkt att afslå, emedan i flere delar af landet böter icke blifvit utur sterbhus uttagne. Det har blifvit anmärkt, emedan Kammar-Rätten ej dervid gjort anmärkning, då bevis blifvit företedt öfver den pliktfäldes död; men exempel finnas ock, att sterbhusdelägare sökt hos Kongl. Maj:t att i nådeväg blifva befriade ifrån skyldighet att betala aflidnes bötesbelopp. Flere hafva vunnit bifall, andra afslag. Det har berott derpå, hvilka ledamöter af Högsta Domstolen öfvervarit målet. Detta har föranledt Herr Justitie-Rådet *Strålhle* att väcka motionen, så, att rakt stridiga utslag från Högsta Domstolen må undvikas. Sådant kan förekommas genom en utfärdande författning. I denna del behöfver man ej afbida en förändring af brottmålslagen i helt. Jag förnyar min anhållan om återremiss och anser Lag-Utskottet väl medhinna att derå gifva svar.

Herr *Rydin*: Jag är icke lagkarl, och vill ej gifva mig ut på djupet i denna fråga. Jag anser betänkandet böra afslås, då gamla lagen varat under 100 år utan olägenhet. Företager man sig att lappa derå, skall sådant föranleda aberration ifrån basen för lagstiftningen. Derföre afslår jag betänkandet.

Herr *Bååth*: En talare har antydt, att den brottslige får umgälla med större straff, än vederbör, om första momentet bifalles. Jag hänvisar till punktens lydelse, som ådagalägger, att enahanda straff åsyftas. Jag tror ej det vara ingrepp i lagstiftningen, att den brottslige särskildt straffas för hvad han hvarje gång bryter. Förhöjning kommer icke i fråga uti straffet, om ej straff för öfvad dylik förbrytelse egt rum, innan nytt åtal blifvit anställdt. Om en person säljer olofligen bränvin och derföre tilltalas, får han likväl ej genast straffet. Han säljer emellertid på lika sätt under hela året och detta är origtigt i princip, att sålunda tillgår, ty hvarje gång brottet öfvas, bör straff derå följa.

Herr *Halling:* Sedan jag fått tillfälle att taga kännedom af deras tankar, hvilka dels äro ledamöter af Lag-Utskottet, dels dessutom hafva gjort lagskipningen till deras hufvudyrke, har jag blivit styrkt deruti, att frågan är af vigt och behöfver vidare tid att mogna, särdeles som åsigterna äro motsatta, hvilket äfven finnes af reservationerne. Jag instämmer uti hvad Herr *Biörck* antydt och Herr *Helleday* uttalat. Detta är för mig skäl till afslag; men om ej detta bifalles, förenar jag mig uti anhållan om återremiss. Jag hemställer dock, om något ändamål är dermed att vinna. Om än Lag-Utskottet för sig är ledigt, betviflar jag dock, att det har någon egentlig ledighet, då det har att, ibland annat, gemensamt med Bevillnings-Utskottet, handlägga bränvins-bränningsförfattningen, hvartill fordras tid. Hufvudsakligen skulle vinnas ett omarbetadt förslag, men, om ock detta vanns, berodde dock frågan ytterst af Kongl. Maj:ts sanction; och jag hemställer, om det är tänkbart, att Kongl. Maj:t på en så kort tid kan medhinna att granska ett förslag, med hvilket Rikets Ständer i yttersta stunden inkomma. Dessa äro för mig bevekande skäl att rösta för afslag.

Herr *Linderholm:* Utan afseende på Lag-Utskottets större eller mindre göromål samt Riksdagens längd, finner jag detta ärendes vigt fordra återremiss. Jag yrkar den på de grunder, som äro upptagne uti min reservation och i den, som Herr Professor *Grubbe* afgifvit. Herr *Hessle* har väl deremot gjort anmärkningar, men har icke försökt att vederlägga det orätta i den princip, att man skall få sämre rätt emot den, som uppsåtligen, än emot den, som emot sin vilja tillfogas skada. Af Herr *Hessles* reflexion är jag icke vederlagd och förnyar min anhållan om återremiss.

Herr *Rubin:* Jag måste vederlägga Herr *Bååth* uti den uppgift, att den, som olofligen säljer bränvin och dermed beträdes, fortfar, oansett tilltalet, med yrket ostraffad, till dess utslaget faller. Jag bekänner, att, om i någon del af riket sålunda tillgått, har detta ådagalagt orätt begrepp om författningens rätta förstånd och lagens mening. Der jag tillämpat författningen, har jag icke dragit i betänkande, att hvarje gång någon blifvit för oloflig försäljning af bränvin lagförd och derom öfverbevist, låta honom dömas, såsom hade han första gången sig förbrutit, utan att afvakta slutligt utslag, som vunnit laga kraft, i föregående dylikt mål. Det vore besynnerligt, om jag häruti mig misstagit. Någon våda af sådan tillämpning kan jag icke inse.

Herr *Böök* förenade sig med Herr *Rubin*, äfvensom Herr *Cederborg* instämde uti anhållan om återremiss.

Herr *Olbers:* Jag kan ej neka, att Herrar *Hessle* och *Bååth* anfört skäl, som måhända äro gällande till min vederläggning; men jag har utgått ifrån den synpunkt, att en brottsling, som, i följd af förnyande af brott, hvarje

gång skall med särskildt straff beläggas, ehuru det först ådömda ej är verkstäldt, på detta sätt kan komma att undergå bestraffning, öfverstigande högsta kroppspligt. Jag vill citera ett exempel. Jag antager, att en person, anklagad för tingsfridsbrott innan målet blir afgjordt vid samma ting, föröfvar enahanda förbrytelse. Ny anklagelse följer då, men han bör dömas och straffas på en gång för båda, på det att ej för stort straff må drabba honom. Deremot om målet uppskjutes och han förbryter sig vid annat ting straffas han särskildt.

Herr *Bååth:* Då jag, såsom exempel i afseende på tillämpning af olika tillämpning af stadgandet i första momentet, nämnde oloflig bränvins-utminutering, trodde jag mig icke genom framställningen skola förvåna Herr *Rubin*, särdeles som han hade tillfälle att läsa motionen. Jag vill erinra, att fortsatt försäljning af bränvin medförer iteratum af bestraffning.

Herr *Helsingius*: Om jag visste yttersta stunden af denna Riksdag, skulle jag taga Herr *Hallings* framställning i betraktande; men nu, då jag ej kan det känna, tror jag mig ej eller böra fästa afseende på samma framställning. Deremot finner jag så vigtiga anmärkningar vara gjorde, att återremiss ej bör nekas. Jag förenar mig med Herr *Hessle*.

Herr *Leffler*: Jag har ej kunnat annat, än af discussion vinna stärkt öfvertygelse derom, att denna fråga är af synnerlig vigt. Jag anser de anmärkningar, som blifvit afgifne, vara

vigtige och jag gillar icke den princip, att för det man ej är i tillfälle att genast bereda allman förbättring, man icke skall åstadkomma nödig förbättring, der enskiltes rätt är häraf beroende. Om nämnde princip får göra sig gällande, skall det draga långt ut på tiden, innan det nya Lagförslaget blir antaget. Mig synes således vara fullkomligt skäl till återremiss och, om äfven Rikets Ständers skrifvelse i ämnet ej skulle vid denna Riksdag föranleda svar af Kongl. Maj:t, anser jag likväl vara rätt, att Rikets Ständer nu gifva deras tanke tillkänna. Deraf kan föranledas Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition i enahanda syftning vid nästa Riksdag, om erfarenheten bestyrkt det uppgifna förhållandet.

Discussionen ansågs slutad och Herr Talmannen framställde betänkandet, N:o 162: 1:o till bifall, hvarpå svarades *Nej*, 2:o till återremiss och 3:o till afslag, på hvilka sednare frågor svarades *Ja* och *Nej* samt votering begärdes.

En voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den, som återremitterar Lag-Utskottets betänkande, N:o 162, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer betänkandet att afslås."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter och insamlades efter upprop, hvarvid Herrar *Holm*, *Grapengiesser*, *Zander*, *Broval-*

lius, Klingvall, Langenberg, Sahlin, Malmberg, Egnell, Fries, Höök, Wedberg, Lake, Mellbin, Hahn, Trolin och *Örtenholm* voro frånvarande. En sedel aflades förseglad, och de öfrige befunnos vid öppnandet och uppräknandet innehålla 21 *Ja* emot 21 *Nej;* hvadan den förseglade sedeln öppnades; och som den innehöll *Nej*, alltså var betänkandet, N:o 162, afslaget.

Herrar *Cederborg, Helsingius, Leffler, Rubin, Olbers* och *Pehr Winblad*, reserverade sig.

Herr *Hessle* anmälde reservation mot beslutet och beklagade, att ett ärende af allmän samhällsvigt behandlas på detta sätt, må hända till största delen för Riksdagens önskade snara slut.

Häruti förenade sig Herrar *Helsingius, Valley* och *Bååth.*

§. 10.

Föredrogos å nyo Stats-Utskottets memorial:

N:o 351, angående det så kallade Stora Creditivet, som, enligt 63 §. Regerings-Formen, skall på Riksgälds-contoiret anvisas.

Bifölls.

och N:o 352, angående det så kallade lilla creditivet, som, enligt 63 §. Regerings-Formen, skall på Riksgälds-contoiret anvisas.

Bifölls.

§. 11.

Föredrogos å nyo Allmänna Besvärs- och

Economie-Utskottets ytterligare betänkande N:o 135, i anledning af väckta motioner om förändringar i författningarne, rörande bergs- och jernhandteringen i Riket.

Begärdes och lades andra gången på bordet.

Och memorial, N:o 136, med förnyade förslag till sammanjemnkning af Riks-Ståndens skiljagtige beslut i frågan om enskilda theatrars inrättande. om censur å theaterstycken samt om upphörande af de afgifter till Kongl. Theaterns och Hof-capellets pensions-cassor, som för representationer i landsorterna erläggas.

Herr *Forsberg:* Jag vill egentligen blott uppehålla mig vid fjerde punkten. Både jemknings-betänkandet, N:o 131, och det ifrågavarande memorialet visa fallenheten att intrassla klar sak. Ostridigt hafva trenne Stånd beslutat, att afgifterne till Kongl. Theaterns och Hof-capellets pensions-cassor för representationer i landsorterne skola upphöra. Vid det första betänkandet, som i ämnet afgafs och hvaruti nämnde upphörande tillstyrktes, höjde sig inom detta Stånd en enda röst för annan åsigt. Vid återremiss-betänkandets pröfning, beslöt Borgare-Ståndet, att dessa afgifter väl skulle upphöra att ingå till omförmälde pensionscassor, men tillflyta communerne. Således har Ståndet i hufvudsaken eller i fråga om afgifternes upphörande till Kongl. Theaterns och Hof-capellets pensionscassor varit ense med Preste- och Bonde-Ståndet. Jag begär proposition å en sådan tolkning, med hemställan, att

Ståndet må derjemte frånträda sitt beslut, att afgifterne skola till communernes cassor ingå.

Herr *Halling*: Denna fråga har i sanning fått en besynnerlig vändning. Den handlade om fyra saker, nämligen om enskilda theatrar i hufvudstaden, om tillstånd till enskilda theater-anläggningar i landsorterne, om censur å theaterstycken och om afgifter till Kongl. Theaterns och Hof-capellets pensionscassor för representationer i landsorterne. Etter den tournure, som Utskottet gifvit frågan, äger intet bestånd utom 3:dje punkten, angående censur å theaterstycken, hvilken tillkommit i följd af 1 och 2 punkterne. Förslaget har uppstått inom Utskottet, som meddelat bifall till 2 punkten. Detta var blott ett vilkor. Om Ståndet antager förevarande memorial, blir följden den, att af alla fyra punkterne är ingen annan verkan, än att censur å theaterstycken beslutas, hvilket ingen yrkat. Jag anser, att då 1 och 2 punkterna förfalla, i följd deraf, att 2 Stånd stannat emot 2, är den följd ostridig, att 3:dje punkten, om än den är af alla fyra Stånden godkänd, likväl måste förfalla. Jag torde få fästa nppmärksamheten derpå, att eljest blir en sak tillvägabragd utan föregången motion. I afseende på fjerde punkten, förenar jag mig med Herr *Forsberg* deruti, att de skiljagtige besluten, angående densamma, äro af Utskottet origtigt uppfattade, hvaremot Utskottet bort förklara, att trenne Stånd i hufvudsaken varit ense, då de afskurit Kongl. Theaterns och Hofcapellets pensions-cassor rättighet att fortfarande uppbära de ifrågasatte afgifterne. Den fråga anser jag vara underordnad, hvartill de hädanefter skola utgöras.

Herr *Cederborg* förenade sig med Herr *Halling*.

Herr *Leffler:* Här är egentligen icke fråga om första och andra punkterne, utan om den tredje. Hvad densamma angår, får jag upplysa, att en ledamot Grefve *Horn* inom Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet väckt motion om censuren; och då nämnde Utskott har rättighet att föreslå economiska frågor samt tillstyrkandet är af tre Stånd bifallet, måste det ock vara Rikets Ständers beslut. Beträffande åter fjerde punkten, hade den varit i annat skick, om ej Bonde-Ståndet antagit det förra jemknnings-memorialet. Härigenom hafva verkligen två Stånd stannat emot två. Jag lemnar i öfrigt derhän, hvad beslut Ståndet nu må fatta i denna punkt.

Herr *Rubin* förenade sig med Herr *Leffler*, men tillade, att han ej varit tillstädes i Utskottet, då betänkandet justerades.

Herr *Leffler* föreslog, att Ståndet må låta vid Utskottets yttrande bero.

Herr *Biörck* förenade sig med Herr *Halling* i afseende på första, andra och tredje punkterna och instämde i afseende på den fjerde med Herr *Leffler*.

Herr *Hessle:* Det är besynnerligt om All-

männa Besvärs- och Economie-Utskottets ledamöter skola äga rättighet att föreslå frågor utöfver hushållningen och näringarne. Och då censuren ej är ett economiskt ärende, måste bibehållandet af 3 punkten förfalla. Ett annat skäl dertill är äfven det, att censuren endast blifvit uppställd såsom ett vilkor för enskilde theatrars anläggande i landsorterne, hvilket sednare förslag förfallit och måste följagtligen medföra vilkorets upphörande. Hvad fjerde punkten beträffar, är det smärtande och hårdt, om, derigenom att Utskott orätt tyder Riks-Stånds beslut och ett Stånd lägger ärendet till handlingarne, ingen förändring skall tillvägabringas. Det står fast, att 3:ne Stånd fattat beslut om meranämnde afgifter. Det står qvar, att intet af Stånden återtagit eller kunnat grundlagsenligt återtaga besluten. Inbjudning har ej eller ägt rum. Jag tror, lika med Grefve *Horn*, som sig reserverat, att Ståndet kan besluta, det trenne Stånds beslut skall gå i verkställighet och att således underdånig skrifvelse bör till Kongl. Maj:t expedieras, att afgifterne icke vidare må utgå till Kongl. Theaterns och Hofcapellets pensionscassor, utan användas, på sätt Preste- eller Borgare-Stånden beslutit, och om ingen jemkning emellan dessa tvänne sistnämnde Stånds skiljagtigheter kan äga rum, föranledes deraf votering uti förstärkt Economie-Utskott.

Häruti förenade sig Herrar *Lake*, *Wedberg*, *Helsingius*, *I. Winblad*, m. fl.

Herr *Forsberg:* Om Herrar *Lefflers* och *Biörcks* sats gillas, begår Ståndet ofelbart en orättvisa. Stånden hafva beslutat i saken. Utskottets jemkningsförslag är stridande deremot. Vid sådant förhållande är Ståndet obehindradt, att nu fatta beslut samt biträda Preste- och Bonde-Stånden.

Herr *Limnelius:* Uti 1, 2 och 3 punkterne förenar jag mig med Herr *Halling*. Hvad fjerde punkten angår, lönar en åtgärd deri ej mödan, då saken ankommer på Kongl. Maj:t och Han ej lärer taga desse förmåner ifrån Kongl. Theaterns och Hofcapellets pensionscassor.

Herr *Leffler:* 34 §. Riksdags-Ordningen har föranledt, att Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet upptagit Grefve *Horns* förslag. Må hända hörer det icke till nämnde Utskott, men dit räknas alla mål, som icke bestämdt tillhöra annat Utskott. Jag medgifver, att saken kan tydas derhän, att trenne Stånd beslutat afgifternes upphörande till Kongl. Theaterns och Hofcapellets pensionscassor, enär Preste-Ståndet beslutat dess användning till skolor och Borgare-Ståndet till communernes fattigvård samt Bonde-Ståndet enkelt beslutat desse afgifters upphörande, hvaremot Ridderskapet och Adeln ansett dem böra bibehållas hädanefter såsom hittills; men sedan det första jemnknings-memorialet blef af Bonde-Ståndet bifallet, har sådant vållat det närvarande förhållandet.

Herr *Forsberg:* Jag vill endast begära en

upplysning af Herr *Limnelius*. Efter hans åsigt synas Ständerne ej hafva rättighet att härom besluta; och då skulle de ej eller vara säkra att ej ett Kongl. Bref kunnat meddelas, hvarigenom Svenske medborgare ålades afgifter för soiréer och baler. Ifrågavarande afgifter äro icke af Rikets Ständer sanctionerade. Härpå har Utskottet jemväl fästat uppmärksamhet. Om deremot Kongl. Maj:t äger att i dylikt ämne göra och låta, såsom Honom godt synes, finner jag intet vara att säga.

Herr *Halling*: Under discussionen i hufvudsaken var jag ibland dem, som gillade censuren. Derföre anser jag mig skyldig, att nu å nyo redogöra för min åsigt, som är, att censuren ej bör vara allmän utan inskränkt, sedan man antagit den princip, att skådespel i landsorterne hvar som häldst må inrättas. Jag anser, att blott den inskränkning borde stadgas, att ej andre theaterstycken böra undergå censur än de, som antingen ej äro tryckte eller ock gifne i hufvudstaden å den Kongl. Theatern. Herr *Leffler* har anmärkt, att Utskottets förslag blifvit uppgjordt i anledning af Grefve *Horns* motion. Jag åter erkänner denna icke vara framställd annorlunda, än på grund af beslut, som var på väg att fattas om allmän tillåtelse till theatrars inrättande. Grefve *Horns* förslag hade samband med bifall af 1 och 2 punkterne, men när detta bifall uteblifvit, förfaller ock frågan i 3 punkten. Jag tror densamma således ej böra bifallas. Jag förnyar emedlertid mitt påstående, att Borgare-Ståndet må förklara, att Ståndet ej tillstyrkt censurens införande i annan mening, än såsom en nödvändig försigtighet vid theatrars inrättande i landsorterne. Hvad fjerde punkten angår, har en talare ansett, det man ej behöft att i denna del vara så vidlyftig eller angelägen, då det beror af Kongl. Maj:t att bibehålla vederbörande cassor vid dessa rättigheter. Jag tviflar ingalunda derpå, att Kongl. Maj:t bibehåller alla vid sina rättigheter, men jag får hänvisa talaren till 1789 års Kongl. Bref, hvarigenom nämnde afgifter bestämdes. Då var andra Grundlagar än nu. För närvarande är i afseende på sagde afgifter stark åklagan af en stor del af representationen; och jag tror att Kongl. Maj:t fäster Nådig uppmärksamhet på den tanka, som sålunda yttras. Jag önskar, att Ståndet må förklara, det Ståndet anser det resultat gifvet, att trenne Stånd funnit meranämnde afgifter böra upphöra och ej belasta skådespelare i landsorterne. Om, emot förmodan, af den underdåniga skrifvelsen ej vinnes åsyftad verkan, eller den, att ingen annan beskattning, utom den i 56 §. Regerings-Formen, eger rum, blir det utväg för kommande Ständer att hålla saken öppen.

Herr *Limnelius*: Ständernas beslut i denna fråga måste underställas Kongl. Maj:ts sanction. Denna anser jag blifva något osäker att erhålla. Jag vidblifver den mening, att, ehvad Rikets Ständer i saken besluta, beror dock saken ytterst på Kongl. Maj:t.

Herr *Hallgren:* Då 1 och 2 punkterne förfalla, tror jag tredje punkten, i följd deraf, jemväl böra förfalla. Hvad fjerde punkten angår, så och då trenne Stånd sammanstämt deruti, att afgifterne för representationer i landsorterne skola upphöra att ingå till Kgl. Theaterns och Hof-capellets pensions-cassor, vill jag fästa mig vid Herr *Lefflers* yttande. Sålunda var förhållandet före sista besluten; men Bonde-Ståndet har ändrat sin tanke. Det hade varit bättre, att uttrycka detta, än att bestämdt säga, det två Stånd stannat emot två. På förhand har det icke kunnat antagas, att ett Stånd skulle frånträda sin första åsigt. Jag tror saken böra förblifva vid hvad förut är beslutadt.

Herr *Leffler:* Jag kan icke erinra mig, att censuren är uppställd, såsom ett villkor derföre, att theatrar må af hvem som helst i landsorterne inrättas. Detta är icke bestämdt uttryckt i det första betänkandet. Beslutet må blifva, hurudant som helst, så har likväl Utskottet ej kunnat annat, än vara bundet af hvad anfördt blifvit vid hvarje punkt. Sålunda har Utskottet, efter hvad mig synes, förfarit rätt. Om Borgare-Ståndet yttrat, att det frånginge sin tanke, att meranämnde afgifter skulle till communerne erläggas, hade sådant varit en ledning för Utskottet. Deremot har Ståndet blott framställt anmärkningar. Ståndet har väl förklarat, att afgifterne skulle upphöra att utgå till Kongl. Theatrens och Hofcapellets pensions-cassor, men i öfrigt vidblifvit sitt första beslut. Om Herr *Hallings* mening antages, bör Ståndet äfven frångå beslutet om afgifternes erläggande till communerna.

Discussionen ansågs slutad, och uppå särskilda af Herr Talmannen gjorda propositioner beslöt Ståndet: att låta bero vid Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets yttrande uti 1:sta och 2:dra punkterne;

att den uti 3:dje punkten omförmälda fråga om censure å theaterstycken förfaller, i följd af besluten vid 1 och 2 punkterne;

och att, i anledning af 4:de punkten, förklara, att Ståndet anser det vara genom trenne Stånds beslut afgjordt, att de nu gällande afgifter till Kongl. Theaterns och Hof-capellets pensions-cassor för representationer i landsorterne må upphöra att till dessa cassor utgå.

§. 12.

Föredrogos å nyo Banco-Utskottets memorial och betänkande:

N:o 62, i anledning af erhållen återremiss å Utskottets betänkande, N:o 57.

Lades till handlingarne.

och N:o 63, i anledning af motion, angående rättighet för Banco-fullmägtige att temporairt förstärka fonderne för publike papper samt för handeln och den större rörelsen.

Bifölls.

§. 13.

Föredrogos å nyo, men begärdes och lades ytterligare på bordet Constitutions-Utskottets memorialer, N:is 50 och 51 (rubrikerne

äro upptagne i protocollet vid första bordläggningen.)

§. 14.

Förekom å nyo Herr *Rydins* den 22 dennes bordlagde motion, med hemställan, att Rikets Ständer må till Kongl. Maj:t inkomma med underdånig anhållan, att Kongl. Maj:t behagade i Nåder låta tillsätta en committé af sakkunnige män för utarbetande af ett förslag till en för Svenska folket passande national-representation, och att detta förslag, med åtföljande motiver, måtte blifva så tidigt färdigt och ifrån trycket utgifvet, att Nationen innan nästa Riksdag må ega tillfälle att granska detsamma.

Herr Talmannen utlät sig: Det torde vara lämpligt, att jag gifver min tanka härvid tillkänna. Ehuru Herr *Rydin* begärt remiss af motionen till Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet, finner jag densamma dock tydligen innefatta en constitutionel fråga, som Herr *Rydin* anser böra behandlas på ett nytt sätt. Uti sjelfva hufvudsaken är icke stället att här uttala min öfvertygelse; men, i afseende på modus procedendi, finner jag mig befogad förklara, att jag anser det icke vara med Grundlagen förenligt att framställa denna motion till discussion eller att derå göra proposition; utan Herr *Rydin* är både berättigad och skyldig, om han vill fullfölja saken, att anmäla sig omedelbart hos Constitutions-Utskottet.

Herr *Rydin*: Sedan jag hört Herr Talmannens tanka och finner deraf, att jag ej har att

vänta handläggning af min motion nu inom Ståndet, på sätt jag begärt, och ehuru följden af ett annat behandlingssätt blir 15 års uppskof med saken, begär jag blott ett protocollsutdrag, för att bifoga motionen vid dess ingifvande till Constitutions-Utskottet, emedan jag befarar, att detta Utskott annars densamma icke upptager.

Herr *Biörck* förklarade, att han i allo delar Herr Talmannens uttryckta mening, angående formen för denna frågas behandling.

Uppå Herr Talmannens derefter gjorda proposition, biföll Ståndet, att Herr *Rydin* må undfå utdrag af protocollet deröfver att han väckt omförmälda motion, och öfver det förklarande, som i anledning af densamma meddelats.

§. 15.

Vid föredragning af Expeditions-Utskottets memorial, N:o 18, i anledning af återremiss ifrån Höglofl. Ridderskapet och Adeln af Expeditions-Utskottets förslag till underdånig skrifvelse, N:o 195, beslöt Ståndet, att låta samma memorial läggas till handlingarne.

§. 16.

Upplästes meddelade utdrag af Hedervärda Bonde-Ståndets protocoll den 22 dennes, hvaraf inhämtades, att nämnde Riks-Stånd bifallit Stats-Utskottets utlåtanden N:is 315 och 316; låtit bero vid Stats-Utskottets memorial, N:o 321; återremitterat Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets betänkande, N:o

24; lagt till handlingarne Stats-Utskottets memorial, N:o 350; och till Utskott remitterat en motion.

Lades till handlingarne.

§. 17.

Justerades Protocolls-utdrag öfver de af Ståndet denna dag fattade beslut.

Plenum slutades kl. 3 e. m.

In fidem Protocolli
E. G. Runeberg.

Den 26 November.

Plenum klockan 10 f. m.

§. 1.

Upplästes meddelade utdrag af Höglofl. Ridderskapets och Adelns samt Hedervärda Bonde-Ståndets protocoll för den 19 och 24 dennes, hvaraf inhämtades, att Ridderskapet och Adeln bifallit Stats-Utskottets utlåtande, N:is 302, 304, 311, 312, 313, 315, 316, 319, 320, 321, 328, 332, 338, 340 och 343, Banco- och Lag-Utskottens betänkande, N:o 1, Lag-Utskottets betänkanden, N:is 155, 156, 157, 158 och 161, och Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkanden, N:is 22, 23, 24, 26, 28 och 29; antagit Lag-Utskottets uti memorialet, N:o 160, till Ridderskapet och Adeln gjorda inbjudning, i följd hvaraf den deri föreslagna voterings-proposition förföll; fattat särskildta beslut, i anledning af Stats-Utskottets

utlåtande, N:o 317, och Bevillnings- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens memorial, N:o 7, återremitterat Stats-Utskottets memorial, N:o 310, och utlåtande, N:o 314, och Lag-, samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkanden, N:is 21 och 25, afslagit Stats-Utskottets utlåtande, N:o 303, lagt till handlingarne Constitutions-Utskottets memorial, N:o 56, Stats-Utskottets berättelser, N:is 326, 327, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337, 339, 341 och 342, sistnämnde Utskotts memorial, N:o 350, Banco-Utskottets memorial, N:o 61, Lag-Utskottets memorial, N:o 159, och Högvördige Preste-Ståndets inbjudning att förena sig uti dess beslut, angående samtlige Utskottens föreläggande att sist inom den 15 instundande December med återstående betänkanden inkomma, samt till Utskott remitterat en motion; och att Hedervärda Bonde-Ståndet bifallit Stats-Utskottets revisionsberättelser, N:is 328 och 343, samt nämnde Utskotts utlåtanden, N:is 351 och 352, Banco-Utskottets memorial, N:o 63, och Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkanden, N:is 25 och 28, låtit bero vid Stats-Utskottets revisionsberättelser, N:is 331, 332, 338, 340 och 341, Banco-Utskottets betänkande, N:o 57, och Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkanden, N:is 26 och 27, första punkten, äfvensom sistnämnde betänkande för öfrigt gillats, återremitterat Lag-Utskottets betänkande, N:o 162, samt lagt till handlingarne Stats-Ut-

skottets revisions-berättelser, N:is 326, 327, 329, 330, 333, 334, 335, 336, 337, 339, 342 och 349.

Lades till handlingarne.

§. 2.

Justerades protocollet för den 24 dennes öfver de ärender, som då återremitterades.

§. 3.

Herr *Petre* begärde ordet och anförde: "Som Herr *Rydins* motion om underdånig framställning hos Kongl. Maj:t, rörande förändring i representationssättet, icke, i den form samma motion inkommit, kunnat upptagas, och en så vigtig fråga icke bör förfalla, helst sedan Borgare-Ståndet enhälligt erkännt behofvet af en dylik förändring, får jag härigenom ödmjukast anhålla, att Ståndets enskilda Utskott anmodas att fordersammeligen afgifva betänkande om den åtgärd, som i närvarande omständigheter kan vidtagas, i ändamål att till Kongl. Maj:t framföra Ståndets underdåniga önskan, att Kgl. Maj:t täcktes förordna vissa committerade, att, i afseende på representationssättets förändring, utarbeta ett efter tidens fordringar lämpadt förslag, hvilket, efter att genom trycket vara till allmänhetens kännedom befordradt, kunde jemte Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition i ämnet, varda till grundlagsenlig behandling nästkommande Rikets Ständer meddeladt."

Herr *Leffler*: I anledning af detta Herr *Petres* upplästa anförande, beder jag att få yttra den tanke, att, så vida fråga vore om förändring af Borgare-Ståndets representation, i följd af städernes classification, tillhörde ärendet Ståndets enskilda Besvärs-Utskotts handläggning: men då frågan rörer en allmän representationsförändring, anser jag enskilda Besvärs-Utskottet, på grund af 36 §. Riksdags-Ordningen, icke kunna härmed taga befattning.

Herr *Holm*: Lika med Herr *Leffler* anser jag Ståndets enskilda Besvärs-Utskott ej kunna befatta sig med denna fråga, som är af allmän beskaffenhet, ehuru jag anser det vara illa, att Herr *Rydins* af Herr *Petre* åberopade motion ej var så uppställd, att den kunde af Ståndet behandlas. För min del har jag understödt en till Kongl. Maj:t i ämnet ingifven underdånig petition; och jag har trott Herr *Rydin* ej hafva haft annan afsigt, än att tillvägabringa, det folket må uttrycka sin önskan om en representations-förändring. Då motionen ej var så beskaffad, har jag måst låta vid den vägrade propositionen bero; och nu är jag föranlåten motsätta mig detta ärendes behandling af Ståndets enskilda Besvärs-Utskott, för hvilket det är fremmande.

Herr *Hessle:* Så vida Ståndets enskilda Besvärs-Utskott skall hafva något föremål, måste det vara ett Redactions-Utskott för Ståndets allmänna önskningar, som jag tror ej kunna vinnas annorlunda, än genom underdånig framställning till Kongl. Maj:t. För min del skulle jag tro det tillhöra representationen, såsom både pligt och af värdigheten påkalladt, att

fritt och öppet uttala, huruvida representationen anser Svenska folket vara, såsom sig bör, representeradt, och huruvida formerna äro sådana, att de motsvara ändamålet. Således böra representanterna icke draga i betänkande att visa, det många brister och svårigheter förefinnas ej blott uti val-lagen, utan äfven i formen för representationen. Då nu den committé, som skall föreslå grundlagsförbättringar, eller Constitutions-Utskottet, jemte Ständernas fyrdelta beskaffenhet, i denna del föranledt ett resultat, som ej gillas af landet, anser jag Borgare-Ståndet kunna och böra uppgöra i ämnet en underdånig adress till Kongl. Maj:t samt inbjuda Med-Stånden att deri deltaga, samt derigenom hos Kongl. Maj:t anhålla, att genom sakkunnige män ett ändamålsenligt förslag måtte uppgöras. För min del finner jag det icke vara fremmande för Ståndets enskilda Besvärs-Utskott att uppgöra en sådan adress. Således förenar jag mig med Herr *Petre*.

Herr *Grapengiesser* instämde med Herr *Petre* och Herr *Mæchel* med Herr *Leffler;* äfvensom Herr *Falhem* begärde bordläggning af motionen.

Lades på bordet.

§. 4.

Föredrogos å nyo Banco- och Lag-Utskottens betänkanden:

N:o 1, öfver motion om åläggande för Rikets Ständers Bank, att till vederbörande Domare årligen aflemna förteckning på intecknade fordringar.

Herr *Bååth:* Jag kan ej biträda det beslut, som Banco- och Lag-Utskotten vidtagit, i afseende å Bankens skyldighet att till vederbörande Domare aflemna förteckning å de inom dess domarevärjo belägna egendomar, som äro med Banco-lån graverade, samt den för domare ifrågasatte föreskrift, att iakttaga det 3:dje uppbudet, vid sådan fastighets lagfarande, icke beviljas, förr än köparen visat det lånet antingen blifvit betaldt eller omsatt. Till äfventyrs skulle någon kunna härvid anmärka, att jag, såsom Domare, talar i egen sak, men det är icke så, utan är mitt ändamål det, att en gemensam säkerhet för så väl allmänheten, som domaren och Banken, må tillvägabringas. — Jag vill t. ex. föreställa mig en domare på landet med 4 eller 5 serskilda tingsställen, der 50 till 60 inteckningar och lika många lagfartsärenden vid hvarje ting behandlas. — Hvar och en lärer väl inse det besvär och den tidsutdrägt, som äro förenade med domarens åliggande att vid hvarje uppbud tillse, huruvida fastigheten är för Bankens räkning intecknad, samt att i sådant fall vara uppmärksam derå, att 3:dje uppbudet icke meddelas förr än lånets omsättning eller inbetalning blifvit styrkt. Bankens personal är, såsom alla veta, så talrik, att den kan skäligen, på sätt en talare inom detta rum tillförene yttrat, kallas en här af tjenstemän. Om göromålen emellan desse tjenstemän afsigtsenligt indelas, blifver det ej svårt för Banken, att, likasom andra publika cassor,

till hvarje domsaga, eller åtminstone till hvarje län, i början af året, aflemna förteckning å obetalde inteckningar, på det att domaren, efter delfående deraf, måtte med säkerhet erfara, hvilka Bancolån i fastigheterna qvarstå. Det händer nemligen, att mången egendom säljes, der förre egaren inbetalar lånet, men af liknöjdhet eller okunnighet försummar att låta inteckningen dödas. Om inteckningen således qvarstår, nödsakas domaren att efter noggrann forskning i intecknings-protocollerne förelägga köparen det besväret att behörigen styrka, att Banken blifvit betald, och denna åtgärd skall äfven inverka menligt på köparens rätt, i det att fatalietiden för börds anställande utsträckes. Jag skulle derföre tro, att Ståndet borde uttrycka den tanka, att Banken, lika med andra allmänna cassor, skall vara skyldig att vid hvarje års början till vederbörande domare aflemna ofvanomförmälte förteckning, och under denna åsigt yrkar jag afslag å förevarande betänkande.

Häruti instämde Herrar *Cederborg* och *Modin*.

Herr *Rubin:* Med Herr *Bååth* instämmer jag så mycket hellre, som jag, under den tid jag varit medlem af Banco-Utskottets cancelliafdelning, tagit kännedom om de göromål, som tillhöra Bankens tjenstemanna-personal, och de löneförmoner, som denna personal åtnjuter. Jag var icke i Utskottet närvarande, då detta betänkande afgjordes, och derföre får jag nu förklara, att jag delar Herr *Bååths* öfvertygelse

derom, att uppgörande af de ifrågakomne förteckningarne icke skola upptaga betydlig tid eller fordra någon ökad betjening. Jag tillstyrker återremiss å betänkandet, på det att den rättelse, som anses vara af behofvet påkallad, må kunna vinnas.

Herr *Holm*: Såsom ledamot af Lag-Utskottet har jag i betänkandet deltagit och får upplysa, att Lag-Utskottets ledamöter ansett sig i deras omdöme vara bundne af det förklarande Banco-Utskottets ledamöter afgifvit, att det ej gick an att ändra hittills gällande stadganden i detta afseende; och ehuru jag visserligen hyst samma åsigt, som nu blifvit af Herr *Bååth* framställd, har jag likväl trott mig böra biträda betänkandet.

Herr *Lake:* Ehuru jag medgifver, att Bankens tjenstemanna-personal är betydlig, och att denna personal möjligen kan tillvägabringa de förteckningar till Domarne, som här blifvit ifrågasatte, förutser jag likväl, att, då hvar och en tjenstman har sitt bestämda uppdrag, som ej är af ringa omfång, ett nytt onus skulle påkalla nye tjenstmän. Jag kan icke eller neka, att Domarens göromål äro, genom Bankens frikallande från dessa förteckningar, ökade, men under förutsättning deraf, att hvarje Domare har reda på alla inom hans Domsaga belägne egendomar, anser jag det vara för honom lättare att inhämta, hvilka egendomar äro graverade med Banko-inteckningar, än för Banken

att upprätta många tusende förteckningar derpå. Af detta skäl anser jag mig icke böra frångå Utskottens betänkande, hvilket jag i allo gillar.

Herr *Halling:* För att uttala ett bestämdt omdöme i denna fråga, bör man först åtskilja hvad som är hufvudsak och hvad, som är bisak. Hufvudsaken är, att uppfylla rättvisans fordran, och bisaken är, huruvida Bankens betjening är i stånd dertill. Jag fäster mig endast vid den förra eller hufvudsaken. Utskotten hafva till stöd för deras yttrande åberopat, bland annat, att antalet af Bankens fastighetslån, enligt de af General-boksluts-contoiret uppgjorde extract, vid 1833 års slut, sammanräknadt uppgick till 6,689 och månadtligen ökas. Denna ofantliga summa förskräcker mig icke, ty, som förteckningarne en gång blifvit uppgjorde, antingen länsvis eller för hvarje härad och stad, består hela arbetet blott deri, att i förteckningarne göra tillägg om de förändringar, sedan årligen tima, hvilket är ett helt och hållet mechaniskt arbete. Domarnes skyldighet är deremot af en annan natur. För att tryggt kunna meddela 3:dje uppbudet och fastebref å egendom, måste Domaren genomgå inteckningsprotocollen för tio år, och detta är mer, än man af dem skäligen bör kunna fordra. Dessutom är det orätt, att Banken, framför andra publika verk och cassor, skall vara befriad ifrån skyldigheten att allemna förteckningar å ägande inteckningar, hvarföre jag icke

kan gilla, att Banken vid denna förmån längre bibehålles. Jag bifaller deremot motionen och låter på framtiden ankomma, huruvida det ifrågasatte arbetet står tillsammans med Bankens tjenstmanna-personals öfrige göromål.

Herr *Bååth*: I anledning af förevarande fråga, skulle jag vilja i Ståndets minne återkalla en annan af likartad beskaffenhet, som under denna Riksdag förekommit, handlande derom, huruvida köpare af fast egendom borde vid köpet förete gravationsbevis. Detta ansåg Lag-Utskottet sig ej kunna tillstyrka, enär det skulle medföra en ändamålslös kostnad, för både köparen och säljaren, och Utskottet trodde att den förres eller köparens säkerhet, att ej betala köpeskillingen, förrän inteckningarne i fastigheten blifvit infriade, borde af honom sjelf observeras, och han, vid sitt köp, sålunda ägde vidtaga de precautioner, han funne för sig nödige. Denna fråga är i sin utsträckning tillämplig på lån ur publika cassor. Utskottet har ej tillstyrkt motionen i detta ämne, emedan den skulle ofta föranleda ökade gravationer för enskilde. En värd talare har omnämt svårigheterne dervid, att belasta Bankens parsonal med ökade göromål. Denna sats har jag hört, i synnerhet i afseende å de högre embets-verken, att man sökt göra gällande, men i fråga om de lägre, får man ej raisonnera så; der blifver arbetat ökadt, utan att sportler och lön i mon derefter höjas. Om vid ifrågavarande förteckningars uppgörande, som, efter min

tanka, kan af Bankens nu ägande tjenstmanna-personal medhinnas, den arbetsmethod, Herr *Halling* föreslagit, följes, anser jag dessa förteckningar, hvilka onekligen innefatta en controll för allmänheten och domaren, vara ett blott mechaniskt arbete. Hvar och en vet deremot, hvilket besvär det är att genomgå 10 års intecknings-protocoll, och för detta tiodubbla besvär har Domaren ingen ersättning att förvänta. Förteckningarne åter utgöra för Bankens tjenstmän endast renskrifningsarbete, som består deruti, att i columnerne anteckna de förändringar, som Bancolånen årligen undergå. Jag finner således det åberopade skälet, att Bankens personal skulle altför mycket öfverhopas, ej vara grundadt.

Herrar *Bruse* och *I. Winblad* förenade sig med Herr *Bååth*.

Herr *Hessle*: I motsats mot Herrar *Bååth* och *Halling* kan jag icke finna, att Bankens åläggande att aflemna rapport om dess intecknade lån, eller Domarens skyldighet att derom söka upplysning ur inteckningsprotocollen innefatta någon för Banken betydlig säkerhet. Hufvudfrågan är derom, huruvida Banken för dess emot pant af fastigheter utlånta medel är betryggad derigenom, att 3:dje uppbudet, vid lagfart af sådan fastighet, icke får meddelas förr, än nye pantägaren det intecknade lånet å sitt namn omsatt. Jag kan icke fatta, att i detta stadgande någon ökad säkerhet för Banken ligger förvarad. Man må endast betänka,

att den person, som köper en fastighet, inteknad för bancolån, kan erhålla både första och andra uppbudet, innan han behöfver visa att lånet blifvit af honom öfvertaget. Utan att bry sig om det 3:dje uppbudet, låter han emedlertid inteckna panten med nya lån, till så stort belopp han vill och kan få. Banken har således genom berörde stadgande ingen säkerhet, utan denna är beräknad på fastighetens värde, som väl kan förminskas men ej tillintetgöras. Stadgandet rörande bancolåns omsättning har ej i verkligheten någon grund, eller åtminstone annan än den, att ökade besvär och kostnader köpare deraf tillskyndas. Man har ej erfarit, att någon förlust eller vinst tillskyndats Banken derigenom, att intecknad fastighet öfvergått från en ägare till en annan; så länge det stadgande finnes, att 3:dje uppbudet icke får, förrän omsättningen af lånet blifvit bestyrkt, meddelas, kan jag icke förena mig med dem, som yrkat ifrågakomne förteckningars utskrifvande. Sådant blefve för Bankens tjenstemän ett ökadt besvär, men för domarne kan ett fortfarande åliggande i detta hänseende icke kallas ett ökadt besvär. Jag vill dessutom icke med min röst bidraga till ett beslut, som skulle föranleda bibehållandet af en tjenstemannahär i Banken.

Med Herr *Hessle* instämde Herrar *Norman*, *Falhem* och *Wedberg*.

Herr *Lake*: I Herr *Hessles* åsigt instämmer jag desto häldre, som jag tror, att, inom hvarje domsaga, ej många egendomar, inteck-

nade med bancolån, årligen försäljas. Jag är äfven öfvertygad derom, att domarne äro försedda med register öfver inteckningar, och den, som sådant icke har, må vidkännas det besvär, som är förenadt med genomseendet af 10 års intecknings-protocoll. Om domarne från deras skyldighet i detta afseende befriades, skulle 6 à 7000 skrifvelser ifrån Banken årligen expedieras, och detta antal, om det för mången ej synes stort, fordrar i min tanka en ökad personal, enär de närvarande tjenstemännens göromål redan äro utstakade, äfvensom en betydlig portoafgift blifver deraf föranledd. På dessa skäl, och då domarne icke få mera trägen sysselsättning hädanefter än hittills, bifaller jag betänkandet.

Herr *Rubin:* Jag fruktar att den sista talaren något misstagit sig, då han trott så många tusende skrifvelser vara nödvändiga, för att lemna vederbörande upplysning om Bankens intecknade lån. Banken behöfver icke meddela flera uppgifter i detta hänseende, än en till hvarje Härads- och Rådhus-Rätt, såsom de enda domstolar, der intecknings- och lagfartsärenden kunna förekomma, och summan af dessa uppgifter bör ej blifva så stor, att den kan afskräcka en tjenstemannapersonal, som, ty värr icke lärer förminskas. Skulle allt stadgande härom vara öfverflödigt och Banken ej hafva någon säkerhet deruti, att 3:dje uppbudet icke får beviljas, innan omsättning af intecknade bancolån blifvit bestyrkt, då vore äfven domarens besvär öfverflödigt och komme att förfalla, men man finge snart se hvad följden deraf blefve. Panten ensam innefattar ej tillräcklig säkerhet, någon säkerhet måste äfven sökas hos låntagarens person och dess förmåga att betala. Dessutom är det nödvändigt, att af köpeskillingen se, om säljaren till den grad försummat egendomen, att Bankens på dess värde beroende rätt i någon mon äfventyras. Jag tror derföre försigtighet ej vara öfverflödig, och anser representationen böra omfatta ett tillfälle, som erbjuder sig att från domaren hvälfva ett lönlöst och orättvist besvär. På dessa skäl förnyar jag anhållan om återremiss.

Herr *Egnell*: Att Bankens säkerhet äfventyras, om gällande stadganden bibehållas, kan jag icke inse. I öfrigt tror jag, att Herr *Rubin* icke rätt uppfattat Herr *Hessles* yttrande, att det vore en skyldighet för domaren att efterse, om en egendom är för bancolån intecknad, och förelägga köparen att visa, huruvida detta lån blifvit inbetaldt eller omsatt. Jag tillstyrker bifall å betänkandet.

Herr *Helleday:* Den Banco-Utskottets afdelning, som behandlat ärendet, har, om jag icke misstager mig, tillstyrkt bifall å motionen, betraktande densamma under 2:ne olika åsigter, den ena, huruvida Banken borde vid åtskilliga monopolier bibehållas, eller om den borde beträda en annan bana, hvarigenom Banken sattes i samma cathegori som enskilde. Under förutsättning deraf, att Banken skulle ingå

på en sådan bana, hade jag bifallit att inga undersökningar skulle hos domstolarne, i afseende på Bankens inteckningar, äga rum. Den andra åsigten hvälfde sig hufvudsakligen omkring frågan, huruvida stadgandet, att 3:dje uppbudet icke får beviljas, förr än omsättning af bancolånet blifvit bevisad, kunde för Banken medföra tillräcklig säkerhet. Derom voro tankarne ej delade. Man föreställde sig nemligen, att det vore öfver höfvan att begära, det en domare skall vid alla lagfarter genomgå 10 års inteckningS-protocoller, för att få veta, om Banken äger någon inteckning. Då jag sjelf, såsom domare, haft vid vissa Ting 150 till 160 lagfartsärenden, hemställer jag, om det är möjligt att under loppet af 14 dagar genomse protocollerne, för att i hvarje mål få den upplysning som åsyftas. Följden har också blifvit, att man nästan aldrig undersökt inteckningsprotocollerne i detta afseende, isynnerhet som Banken ej kunnat äfventyra något, då den haft sin säkerhet i den intecknade panten. På dessa skäl har jag hyst den öfvertygelse, att ej allenast domarens ifrågavarande skyldighet, utan äfven motionairens, *Per Perssons,* förslag borde förfalla. Skulle åter någon ytterligare säkerhet för Banken i detta fall anses nödvändig, biträder jag häldre motionen. Man har anmärkt, att de föreslagne förteckningarne skulle medföra besvär för Bankens tjenstemän. Jag vill medgifva, att någon svårighet första gången, eller vid förteckningarnes uppgörande, kan förekomma, men en gång upprättade för hvarje jurisdiction, tror jag, att allenast en eller två dagar vid årets slut skola erfordras för deras completterande. Jag får derföre anhålla, att betänkandet måtte återremitteras.

Herr *Valley* förenade sig med Herr *Helleday*.

Herr *Bååth*: I anledning af hvad en värd talare yttrat derom, att Banken ägde uteslutande säkerhet i den pantförskrifne egendomen, och att det för Banken vore indifferent att veta hvem som dertill är ägare, har jag begärt ordet. Om denna sats vore rigtig, skulle det för Banken vara likgiltigt, om köparen får 3-dje uppbudet å panten, innan han visat, det Bancolånet blifvit inbetaldt eller omsatt. Ändamålet med Bankens underrättande härom, är icke så likgiltigt, ty i annor händelse skulle ett stadgande finnas, som vore utan syftning. Jag får härvid erinra om innehållet af de tryckta reversalerne för alla stående bancolån. Låntagaren förbinder sig deruti, att ej allenast af panten, än äfven af dess öfriga egendom, af hvad beskaffenhet som helst, hålla Banken skadeslös. Detta vilkor i formulairet utmärker, att Banken, i den händelse, att pantens värde skulle falla under inteckningens belopp, har regress till låntagarens öfriga tillgångar. Om detta är grunden för domarnes åliggande att underrätta Banken, när dess panter genom köp gå ur en i en annan låntagares ägo, kan jag ej fullkomligen ogilla detta åliggande; men jag finner mig

icke vederlagd i min mening, att Banken ej bör hafva större rätt, än andra publika cassor, som sjelfve årligen underrätta domare om de egendomar, som med lånen äro graverade. Att Banken skulle, i sådant fall, vara förpligtad att hvarje år utfärda 6 à 7000 skrifvelser, såsom en ledamot förmodat, tror jag icke komma i fråga. Enligt Utskottens betänkande utgör närvarande antalet af inteknade bancolån 6,689, och om en förteckning tillsändes hvarje Rådhus- och Härads-Rätt, komme, med beräkning deraf, att dessa domstolar utgöra omkring 200, lika många förteckningar att från Banken expedieras. Jag förenar mig med dem, som anhållit om återremiss.

Herr *Santesson*: I detta ämne, som är af juridisk beskaffenhet, borde jag, som saknar erfarenhet om en domares skyldigheter och göromål, icke yttra mig; men jag hade ej kunnat föreställa mig annat, än att domarnes åliggande, i afseende på efterseende af Bankens inteckningar, icke är svårt att fullgöra, om de öfver hemmanen och deras gravationer äga ett fullständigt registratur, hvarigenom de mera hastigt och säkert kunna inhämta de behöfliga upplysningarne, än om de nödsakas genomgå 10 års intecknings-protocoller. Då jag begärde ordet, skedde det, för att uttrycka min öfvertygelse, rörande det olika förhållande emellan bancolån och lån ur andra publika cassor, att den egendom, som för det förra är intecknad, icke får uppbjudas 3:dje gången, innan Banken

blifvit om lagfarten underrättad. Jag anser det vara origtigt, att Ständerna åt deras eget Verk lemna ett prærogativ, som andra cassor sakna, då Bankens inteckning icke förlorar i värde derföre, att egendomen går ur en i annan ägares hand. Detta prærogativ bör i min tanke upphöra, och för vinnande deraf, begär jag återremiss.

Herr *Helleday*: Anledningen dertill, att Banken fått det prærogativ att varda underrättad om en för lån derifrån intecknad egendoms lagfarande, innan domaren äger bevilja 3:dje uppbudet, är den, att Banken skall veta, hvilken individ, som är ansvarig för betalning af räntorne å det intecknade lånet. Någon säkerhet ligger ej i detta prærogativ, och Banken har icke vägrat omsättning från en förmögen till en fattig låntagare. Banken utlånar icke sina medel, utan emot full säkerhet i fast egendom, och då bör någon förlust för Banken ej rimligtvis inträffa. Skulle Banken förlora något, så härledde sig sådant antingen från underlåtenhet och bristande tillsyn eller från skälmstycke. Då Banken af meranämnde prærogativ icke har någon direct fördel, bör det försvinna, och Banken, lika med andra cassor, vara skyldig hålla sig ensamt till panten, den må ägas af Per eller Pål. Herr *Santesson* har ganska rigtigt anmärkt, att hvar och en ordentlig domare har registratur för inteckningsprotocollen. Jag vill lemna dessa registraturer i deras värde, men tror, hvarken att en extra do-

mare begagnar det af ordinarie domaren uppgjorda register å inteckningar, eller tvertom, emedan i en så vigtig sak den ena icke litar på hvad den andra gjort. Registraturet kan väl tjena till vägledning att få reda derpå, huruvida inteckning i det ena eller det andra hemmanet äger rum, men fullt tillförlitlige äro de icke. Den som vill vara samvetsgrann, går alltid igenom sjelfva intecknings-protocollen.

Herr *Egnell*: I anledning af Herr *Bååths* sednaste yttrande, beder jag att få erinra, att hvar och en, som ger ut en skuldförbindelse, är skyldig att, derest icke den pantförskrifne och intecknade egendomen förslår till skuldens godtgörande, med sin öfriga egendom gälda bristen.

Herr *Santesson:* Herr *Helleday* har upptagit mitt yttrande om register för intekningsprotocollen. Jag anser säkerheten ligga just deruti, att registerne noga collationeras med protocollet, hvarigenom de förra blifva mera användbare än det sednare, emedan det lätt kan hända, att vid genomgående af 10 års protocoller en eller annan anteckning lätteligen kan förbigås. Då Herr *Helleday* medgifvit, att hela ändamålet med Bankens prærogativ i detta afseende är det, att få upplyst, hvem som är närvarande pantägare, får jag åberopa, hvad jag i Skaraborgs läns lands-cancellie sett, att nemligen Bankens anmaningar om räntebetalning varit ställde å innehafvarne af det intecknade hemmanet, och med 3:dje uppbudet har vänt

tats år och dag. Samma ändamål vinnes dermed. Då ränteinbetalning försummas, begär Banken hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande handräckning att hos låninnehafvaren utbekomma sin fordran. Jag förenar mig med Herr *Egnell* i afseende å hans svar på Herr *Bååths* anmärkning, rörande formulairet till reversaler för bancolån.

Discussionen förklarades slutad, och betänkandet framställdes af Herr Talmannen 1:o till bifall, 2:o till återremiss och 3:o till afslag, på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades, samt votering begärdes.

En voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den, som bifaller Banco- och Lag-Utskottens betänkande N:o 1, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer betänkandet att återremitteras."

Voteringssedlar utdelades och insamlades ifrån Ståndets Herrar ledamöter, efter upprop, hvarvid voro frånvarande: Herrar *Klingvall*, *Langenberg*, *Fries* och *Mellbin* såsom permitterade; Herr *Höök* sjuk, samt Herrar *Brovallius*, *Trolin* och *Örtenholm*. En sedel aflades förseglad, och de öfriga befunnos innehålla 26 *Nej* och 25 *Ja;* i följd hvaraf betänkandet var återremitteradt.

Emot beslutet reserverade sig Herrar *Holm*, *Norman*, *Lake*, *Ståhl* och *Egnell*.

och N:o 2, med förslag till lag för offentliga bolags-banker.

Herr *Fälhem:* Då Banco- och Lag-Utskottens förslag till lag för enskilta banker, nu förekommit till öfverläggning, har jag trott mig böra för det Högtärade Ståndet nämna, att, oaktadt jag vid flere punkter utaf detta vigtiga betänkande varit af olika mening med pluraliteten inom Högl. Utskotten, samt deremot anmält min reservation, och slutligen vid justeringen tillkännagaf min önskan, att skriftligen få min serskildta tanka afgifva; så blef dock detta en omöjlighet, enär under öfverläggningarna, detaljerna af förslaget hämtades än från finance-afdelningens, än från den ena eller andra motionairens åsigter, samt vid slutliga justeringen, den korta tiden af ett dygn, ej medgaf alla reservanterna, att ens få läsa conceptbetänkandet, ännu mindre mig att inkomma med något skriftligt utlåtande. Jag var efter justeringen endast i tillfälle, att få afhöra Herr Biskop *Hedrén* och Professor *Grubbes* reservationer, med hvilka jag ock i det hufvudsakligaste instämmer."

"Som jag förmodar, att Höglofl. Utskottens betänkande i sin helhet återremitteras, men likväl punktvis företages och discuteras; så får jag tillfälle att vid öfverläggningen, om de serskilta punkterna, andraga de anmärkningar, jag dervid kan hafva att göra, och får blott nu uttrycka den allmänna åsigt, att när upprätthållandet af silfvervexlingen hädanefter blir och måste blifva Statsbankens förnämsta och uteslutande ögonmärke, och denna Bank följaktligen icke kan följa och understödja productionens, näringarnes och rörelsens allt mer och mer sig vidgande behof, så är och blir det äfven en genom sjelfva sakens natur gifven nödvändighet, att låta enskilde förena sig om inrättandet af banker och kreditassociationer, för att motsvara och tillfredsställa en stigande industris och handels billiga och naturliga fordringar."

"Jag önskar att Högtärade Ståndets medlemmar allmänt måtte behjerta denna sanning, och derföre vid öfverläggningen om detta vigtiga betänkande, gemensamt utgå från den grundsatsen, att etablera alla de kontroller och garantier, som erfordras för att förekomma misstanka och vinglerier, samt göra den enskilda bankrörelsen fullkomligt *säker* och *solid*, men att icke *under sken af garantier* stadga några sådane vilkor, som göra för dem omöjligt att uppstå."

Herr *Ekerman*: "Det Högtärade Ståndet torde benäget tillåta mig, att få förnya min förut från denna bänk yttrade önskan och åsigt, att alla sådane föreningar må kunna bilda sig, som äro grundade på soliditet, och således tjenlige att lifva industrien och underlätta allmänna rörelsen, men att jag anser ingen annan lag för dessa bolag böra utfärdas, än att de ställas under allmän lag, samt äro underkastade förut utfärdade särskilta laga stadgar, och de förbätningar, som redan förefinnas för ingående af bolag i allmänhet. Motivet för denna min å-

sigt hämtar jag derifrån, att en lag sådan som den nu under pröfning varande, oaktadt utarbetad med den största vishet och omsorg, icke förmår att afvärja olyckor, härledande sig antingen ifrån sådane, som af ingen försigtighet stå att förekomma, eller af möjliga missbruk, och vid fallet af en sådan assosiation, skall alltid den fordran framställa sig, att Rikets Ständer äro moraliskt förbundne, att med sin hjelp mellankomma, emedan Inrättningen varit tvungen, att röra sig inom de gränsor, den särskilda lagen föreskrifvit."

"Det är möjligheten af detta anspråk jag vill förekomma, då det måtte blifva hvars och ens ensak, som i transactioner inlåter sig med en Inrättning, likasom med en enskild person, som ej förmått göra rätt för sig. Härtill ber jag att få lägga den nog allmänt uttalade opinion, så väl i enskilta lifvet, som i representationens kamrar, att orsaken till den förmenade låga ståndpunkt, landets industri befinner sig, är det förmynderskap, Styrelsen och lagstiftande magten utöfvar öfver näringarne, och hvad dermed äger gemenskap. Utan att i allo medgifva rigtigheten af denna åsigt, kan jag dock icke neka, att det förefaller mig underligt, att samma agtningsvärda medborgare, som yrka upphäfvandet af detta förmynderskap, äro just de, som förnämligast yrka på lagar, huru personer skola bilda bankbolag, som dock förefaller mig så enkelt, om afsigten med dessa endast är, att dels göra egna, dels af andra upplånade öfverflödiga capitaler frugtbara, och tillgängliga för egen eller nästgränsande orters invånare. Jag fruktar fastmera, att afsigten måtte vara, att gifva en alltför vida utsträckning af lånsystemet, genom begagnande af sedlars utgifvande, förut i fäderneslandet för enskilte strängeligen, på säkert goda skäl, förbudet, till förekommande af vingleri, men som man dock nu vill hafva genom lag sanctioneradt. För framgången häraf fruktar jag så mycket mera, som lika olycksbådande och skadligt jag anser det för rörelsen och näringarne vara att undandraga desamma ett må hända förut varande stort rörelse-capital, lika farligt så för det allmänna som enskilta, synes det mig vara att hastigt föröka ett Lands, eller en orts redan varande, när det sker, icke genom förökad förtjenst, utan genom lån grundade på utspridande af papperslappar, utan annan valuta, än den oftast bräckliga crediten, som, om den plötsligen upphör eller brister, skall i olyckan medföra skaror af olycksoffer. Dessa mina åsigter vet jag icke gillas. Jag bör således tro, att det är min kortsynthet, och framför allt min djupa okunnighet, som vilseför och förvillar mig; men jag hoppas dock, i följd af de gynnande bevis jag emottagit af mina medledamöters välvälja och öfverseende, att åtminstone afseende och rättvisa göres åt renheten af mina motiver och öppenheten af mina tänkesätt. Jag bör dock tillägga, att sedan 2:ne banker i provin-

serne på tillstyrkande af Stats-Secreteraren i Finance-ärendena blifvit stiftade, och rättigheter desamma medgifne, i strid med hvad förut varit lagligen tillåtet, såsom att utlåna reverser och att utsprida bland allmänheten så kallade depositionsbevis på 2 à 3 R:drs valeurer, så synes måhända, att, om icke 1824 års Författning kan indragas, hvilken dock icke berättigar till förenämnde medgifvanden, hvilka äro helt stridande emot ännu ej upphäfna författningar, det är på tiden att stadga en lag, som förekommer de missbruk, som möjligen eljest kunna uppkomma, i fall dylika privilegierade Inrättningar i samma orter skulle tillåtas.

Efter denna ingress, hvars vidlöftighet torde mig tillgifvas, tillåter jag mig följande anmärkningar vid sjelfva lagförslaget, som jag föreser blir bifallet i strid med mina åsigter."

"§. 2. Till förekommande deraf, att patent på bank-bolag icke måtte kunna nekas en och medgifvas en annan, anser jag ansökning om banks stiftande icke må kunna vägras någon, enär bolagsreglorne icke äro i strid med den stadgade lagen. Ett motsatt förhållande skulle kunna leda till gracer på andras bekostnad."

"§. 7. Månne en bank bör medgifvas, att utgifva tryckta eller graverade förbindelser, aldraminst å så liten summa som 250 R:dr? Ett förökadt rörelse-capital blir ju deraf en oundviklig följd."

"§. 8. Enär banken beräknar sig till godo

8 proc. öfverränta för bristande betalning, synes mig consequencen fordra, att när banken brister i fullgörandet af sina förbindelser, bör den ock då betala 8 proc."

"§. 10. Som Concours-lagen med straff anser den cessionant, som lånat reverser, så synes mig i analogie härmed det ej må tillåtas en bank, att upplåna andras reverser, i fall meningen är sådan som ej här är uttryckt. Äfven synes mig böra genom lag stadgas, att i fall flera banker stiftas, actier i den ena ej må uti en annan kunna belånas."

"Vid mom. 3, samma §., ville jag hemställa, om icke lagsökning borde verkställas efter 14 dagars försummad liquid."

"§. 12. Vid bolagsstämma bör ingen få äga mer än ett visst antal röster, änskönt han har flera actier, till förekommande af för mycken öfvervigt å en sida."

"Likaledes synas mig, till förekommande af öfverraskning, frågor af vigt icke kunna afgöras samma gång de väckas."

"§. 13. De i denna §. påbudne öfversigter af bankens ställning, synas mig böra minst hvarannan vecka insändas till Föredragande i Finance-Ärender eller måhända häldre till Commerce-Collegium, och hvilka sedan till hvarje Revision borde lemnas åt den publike Revisoren, som ägde att noga collationera desamma med Verkets räkenskaper. Äfven synes det mig, som Rikets Ständers Justitiæ-Ombudsman bör hafva, när som häldst, tillträde till banken,

och af den, uppå requisition, erhålla upplysningar."

"§. 14 är alltför sträng. Månne icke tillräckligt vore, att när det omnämnda fallet inträffade, sedlar icke finge utgifvas till högre belopp än återstående fond."

"2:da Cap. 18 §.

4000 R:dr courant per actie skulle jag tro vara för högt. Månne icke 2000 redan vore det kanske?

"§. 19 stadgar, att ingen bank får träda i verksamhet, förrän 25 proc. å hvarje actie är inbetald, guld och silfver eller realisibla papper. Jag anser att åtminstone 50 proc. deraf böra insättas, hvaraf 25 proc. contant och 25 proc. i papper, och om det är inteckningar, böra de vara inom $\frac{2}{3}$ af taxeringssumman."

"§. 20. Som förslaget nu förefinnes, skall banken börja sin verksamhet endast med småsedlar. Skulle denna åsigt gillas, bör 20 §. rättas i enlighet härmed."

"§. 21. Mindre sedlar än 20 R:dr courant böra ej få utgifvas; de äro ändå nog ringa. Att medgifva mindre sedlar skulle, i fall många banker bildades, kunna för realisationen blifva menligt, och följderna deraf behöfva väl ej nämnas."

"3 Cap. §. 22.

"Så snart directionen är stämd för oförmåga att betala, bör rättigheten vara gifven, att ställa talan emot hvilken af lottägarne som häldst."

"§. 24. Någon anledning, hvarföre icke anmälan skall göras hos Konungen till anmälan om inrättande af solidarisk bank, kan jag icke inse, äfvensom att denna skall äga någon förmån framför actie-banker, hvilket jag på det högsta bestrider."

"Vid §. 25 tillåter jag mig samma anmärkning som emot den 19:de."

"§. 27. Jag afstyrker sedlars utgifvande å 1 R:dr, och anser minsta valeuren bör vara 20 R:dr."

"Ändtligen hemställes, om icke, i fall sedlars utgifvande meddelas bankerna, då måtte stadgas, att hvarje har, åtminstone i Stockholm, Götheborg, Norrköping, Gefle och Malmö, ett ombud, som vid anfordran samma sedlar infriar, och sist yrkar jag intagandet i lagen i likhet med hvad 4 punkten i 1824 års Författning innehåller, den uttryckliga förklaring, att dessa Inrättningar aldrig någonsin kunna påräkna något understöd, för att bidraga till deras upprätthållande eller utredning."

Herr *Zander:* "Jag har efter sammansatta Utskottens ändtligen slutade mångsidiga och ofta öfver all höfvan vidsträckta discussioner och öfverläggningar, om och på hvad sätt offentliga bolags-banker böra uppkomma i vårt fädernesland, inom Utskotten förenat mig med Herr Biskop *Hedrén,* uti hvars sakrika framställning jag för min del instämmer; ty skulle alla de mångdubbla och deribland orimliga garantier af Rikets Ständer gillas, som Utskot-

tens förslag innehåller, är jag öfvertygad, att det förfelar sitt ytliga ändamål, att uppmana till bolags-bankers stiftande inom Sverige. Jag instämmer äfven i Professor *Grubbes* tillägg dessutom, att, till allmänhetens ännu mera tryggande säkerhet, actie-banker böra åläggas, att jemte nedsättning i allmän vård af 25 proc. af utelöpande sedelstocken, ytterligare 25 procent deraf böra finnas uti contant och lätt realisable räntebärande papper; dock derföre icke att den contanta cassan uti dessa 25 procent bör genom lag bestämmas, ty hvar ort kan hafva olika penninge-behof på olika tider, som säkert hvarje bank-bolag uti det reglementariska skall iakttaga och deruti lemna sin direction en naturlig latitude, mera öfverensstämmande med bankens credit, än stadgar i allmän lag kunna bestämma. Hvad 19 §. 2 mom. beträffar, instämmer jag med Herr Rådman *Holm*, äfvensom jag instämmer uti Herr Doctor *Lindahls* reservation, att minimisumman för bolagsmän i actie-bank borde förminskas till 2000 R:dr courant, som lättar uppkomsten af dessa banker."

"Hvad beträffar att bestämma antalet af actie- eller lottägare uti bolags-banker, anser jag overkställbart; ty antagom att 50 eller 100 actie-tecknare vid Inrättningens början voro gifna, inträffa väl många omständigheter sedermera, då ett actiebref kan och bör på annan man transporteras, och, då det ej får ske utom anmälan vid bolagsstämma, ser jag ingen fara

deruti, hvarken för bankens bestånd eller det allmännas säkerhet. Slutligen har jag med nöje senterat Grefve *Frölichs* målande framställning uti dess reservation, om möjligtvis uppkommande offentliga privat-bankers goda systemål för landets industriella förkofran, och vore önskligt om dessas functioner komme att stödja sig vid en ny vexelstadga för våra inrikes handels och industris affärer."

"Inse Rikets Ständer verkliga nyttan af dessa påkallade reformer i våra ekonomiska författningar, är jag för min del öfvertygad, att trefnad och välmåga skall inträda i våra boningar, ty dessa fördelar finnas ty värr i allmänhet ännu blott till namnet."

"Jag yrkar återremiss af betänkandet, och hoppas, att Utskotten, efter inhemtande af de många blifvande anmärkningar och erinringar skola inkomma med förändradt förslag, mera öfverensstämmande med Landets närvarande behof."

Herr *Norman:* "Jag hade hoppats, att uti det förevarande betänkandet återfinna en gammal bekant från Riksdagens början, derunder jag 7 à 8 månader hade den äran tillhöra det Högl. Banco-Utskottet; men finner mig deruti högst missräknad, då detta betänkande företer alldeles motsatta åsigter till dessa, hvilka, inom Finance-afdelningen och de sammansatte Lag- och Banco-Utskotts-afdelningarne, då sökte att göra sig gällande, — det vill säga, att basera privat-banker, under enahanda vilkor

som de, hvarunder Stats-Banken har att fortsätta sin rörelse."

"De enda hogkomsterne från denna tid, som deri för mig uppenbaras, återfinner jag till någon del uti de väldiga reservationer, hvilka åtfölja samma betänkande, och hvaruti jag med fägnad förnimmer, hurusom de äldre principerne sökt bereda sig rätt till uppmärksamhet, — en rätt, den jag ock hoppas, att detta Högtärade Stånd igenom en beviljad återremiss vill åt dem förvara."

"Karakteristiken af vårt representativa samhällsskick har framkallat, särdeles under denna Riksdag, många och tänkvärda klander, och det synes bland annat med fog kunna framställas såsom en oformlighet, att Rikets första Stånd, utöfvande en medfödd rätt till representantkallet, kan, efter fullkomligt godtycke, låta denna helt förfalla. Af denna godtyckliga magtutöfning har ock följden inom Banco-Utskottet blifvit den, att ingen enda ledamot af Höglofl. Ridderskapet och Adeln mera finnes qvar utaf den första uppsättningen, hvadan ock detta Utskott redan räknar sin tredje ordförande. Jag vet ej bestämdt, huruvida alldeles enahanda missförhållanden äga rum inom de öfrige Utskotten; men följderna af slika omskapningar äro emedlertid icke svåra att beräkna, och måste bland annat ovilkorligen föranleda till Riksdagars förlängande, utan att derföre just frambringa desto mera mognade frukter."

"Hvad betänkandet i sin helhet vidkommer, förenar jag mig i de fleste delar med reservanterne, under förhoppning, att se deras meningar, vid en förnyad granskning, vederbörligen pröfvade, och öfvergår till hufvudsaken: stiftandet af enskilde bank-bolag."

"För min del har jag vid denna slags rörelse icke fästat begreppet om någon hastig eller lysande vinst, men väl det om en bestämd och växande sådan, och hyser den förhoppning, att sådane banker skulle, beredande en skälig fördel åt interessenterne deri, i synnerhet åt det allmänna framkalla en varagtig, på industriens utveckling mägtigt ingripande fördel. Jag har trott att sådane, redan i sin stiftelse, böra grundas på den högsta möjliga säkerhet, med hänseende till allmänhetens fullkomliga tryggande; men deremot icke bindas af allt för stränga föreskrifter i afseende på sättet för deras egentliga verksamhet, hvilken, till stor del beroende af local-förhållanden, väl må kunna öfverlåtas till interessenternes egen omtanka, och hvarom desse i reglementarisk väg må sjelfve förordna, dock så, att allmänna lagbestämmelser dervid alltid böra afses."

"Deremot har jag trott mig finna, att de förenade Utskottens förslag icke kan leda till det önskvärda målet, snarare lägga hinder deremot, i det man derigenom föreställt sig att 4 millioner i vårt Land kunde helt hurtigt med ett varde frambringas för skapande af en grundfond, och att creditförhållandena hos oss således redan voro så ordnade, att cas-

sainbetalningarne ginge liksom af sig sjelfva, hvilket emedlertid råkar vara just motsatsen af min föreställning om Landets penningförhållande. Det förekommer mig, som syftningen i detta lagförslag snarare vore att, förmedelst detta höga minimum, hindra uppkomsten af actiebanker, till förmon för de så kallade högt klingande solidariska med sina smånätta valutor, hvilka jag åter ville sätta (som de nu äro föreslagne) i andra rummet, i visst fall göra beroende af uppkomsten af actie-banker. Jag slutar mig således till deras mening, hvilka för actie-banker yrkat ett minimum af 2 nillioner courant, och anser acties storlek kunna tillhöra det reglementariska; — ville eljest ha den satt till 2000 R:dr."

"Minsta mynt-representativ, som enskilde banker tills vidare må utgifva, torde böra inskränkas till 10 R:dr cour., beroende det af näst sammanträdande Ständer att besluta hvad förändring deri må af behofvet kunna påkallas, till förbättrande, icke till försämrande af deras nu erhållande privilegier."

"Då ziffror i detta mera än i andra fall användas i bevisningsväg, och sådane jemväl af en motionair blifvit använde; så vill ock jag betjena mig deraf, till närmare utvecklande af min åsigt."

"För allmänhetens betryggande, den jag, lika med en af de värde reservanterne, Herr Professor *Grubbe*, alltid vill sätta i främsta rummet, är nödigt, att en grundfond på förhand förefinnes; jag ville föreslå denna för actie-banker ända till 75 procent af den totalsumma, hvarmed en sådan bank anmäler sig vilja sin rörelse bedrifva, och må gerna hälften deraf förblifva under allmän vård. Jag ville denna stora grundfond äfven derföre, att den i sig sjelf icke innebär något hinder för sådane individer, jag deri önskade räkna såsom delägare att i sådan bank inträda, emedan dessa kunna utan gêne åstadkomma denna *garantie*, utan att derföre vara hvad man egentligen förstår med capitalister."

"En person önskar nemligen deltaga i en bankrörelse med R:dr 10,000, men är just icke stadd vid cassa, ehuru ägande fullgoda säkerhetshandlingar, hvilka likväl ej heller han *för alltid* vill afhända sig. Han innehar nemligen ograverad fast egendom, eller inteckningar i sådan inom halfva taxeringsvärdet, samt räntebärande belånbara publika papper; — utaf sådane använder han då i depositväg trefjerdedelar af teckningssumman med R:dr 7,500: — njutande sjelf den derå belöpande räntan, under det capitalet i bankväg göres dubbelt verksamt.

Den återstående fjerdedelen i cassa	2,500: —
	10,000: —

insättes deremot efter hand och i den mån banken kommer i verksamhet och behof, att denna del infordra. Härigenom minskas den eljest oundvikliga ränteförlusten å cassainsättningarne, under det att den redan räntebä-

rande grundfonden lemnar full garanti derföre, att de påbudne cassa-inbetalningarne jemväl varda i deras ordning afbördade, ägandes banken, i händelse af uteblifven sådan betalning, alltid utvägen att å en del af dessa hypotheker upptaga lån, räntan hvarå den försumlige ovilkorligen måste vidkännas."

"Actie-banker i större städer synas kunna påräkna den bestämda fördel framför provincial-banker, att en mängd personer utan tvifvel der finnas, hvilka önska att, efter de Skottska bankbruken, hos dessa öppna deposit-räkningar för sina större eller mindre umbärlige cassabehållningar, emot åtnjutande af 2, 2½ högst 3 proc. ränta, emot det att sådane personer äga rätt, att à vista när som häldst åter assignera sina behållningar, och bankerne åter lära icke finna någon svårighet att discontera motsvarande belopp i papper, på korrt tid, 3 à 4 månader, emot den här i Landet gällande högre räntan, 5 à 6 proc., och att således lika mycket gagna sig sjelfve som sina depositairer."

"Då jag emedlertid föreställer mig, att detta slags rörelse i de större städerne, dels med tiden kan uppgå till icke obetydlige belopp, dels vara stora fluctuationer underkastad; så förekommer det mig, som borde ej heller denna rörelsegren (af depositionerna allena gjord möjlig) inbegripas under den maximi-summa, hvarinom, uti lag-projectet, bank är tillåten att sig röra, innebärande denna föreskrift ett förbude mot utvecklingen af en så nyttig verksamhet. Bestämd skyldighet bör likväl Bank åläggas, att så väl öfver denna som dess öfriga rörelse lemna enahanda fullständig och offentlig redovisning, på det att verkställande magten alltid må kunna följa den med sin uppmärksamhet, i alla dess grenar."

Herr *Norman* tillade, att han, i afseende på det reglementariska, instämde uti Herrar *Strussenfelts*, *Hessles* och *Holms* reservationer.

Herr *Wærn*: "Vid införandet af ett Privat-Banks-system i vårt land, lärer den skyldighet icke kunna frånkännas Stats-magterne, att tillse det sådane missbruk undvikas, som visat sig kunna vidlåda detta system, då det är åtföljdt af en felaktig eller ofullständig lagstiftning. Att 1824 års författning ingalunda motsvarar hvad man af en klok lagstiftning i denna väg har rätt att fordra, lärer vara för hvar och en uppenbart; och nödvändigheten att i dess ställe substituera något bättre, torde således finnas obestridlig. Att det af sammansatta Banco- och Lag-Utskotten framlagde förslag, som nu är föremål för vår öfverläggning, i sjelfva verket utgör ett vigtigt steg framåt till detta mål, lärer billigtvis icke kunna nekas, och jag vill för min del hembära de sammansatta Utskotten en rättvis gärd af erkänsla för deras å detta arbete nedlagde möda. Med en värd talare, som redan yttrat sig, måste jag likväl lägga Banco-Utskottet till last att hafva fördröjt behandlingen af denna vigtiga fråga så nära intill Riksdagens slut; men då samme talare jemväl

yttrat obelåtenhet med den förändring i principerne för ämnets uppställning, som numera gjort sig inom Utskottet gällande, så kan jag dervid icke underlåta att förklara, att samma värde talares förebråelse i detta afseende återfaller på honom sjelf jemte öfrige i början af Riksdagen varande ledamöter uti Banco-Utskottet, hvilka, i motsatts med hvad som bort ske, uraktläto att liktidigt med realisations-betändet inkomma med förslag till lagstiftning i detta vigtiga ämne."

"Jag öfvergår nu till granskning af förslagets detailer. Hvad således först beträffar 1 §. så instämmer jag, rörande dess redaction, uti det förslag, som uti Herrar *Hessles* och *Strussenfeldts* reservation är uppgifvet."

"Uti 2 §. förekommer den bestämmelse, att offentlige Bolags-bankers grundreglor och utlånings-reglementen skola vara underkastade administrativa maktens gransknig, samt att på Kongl. Maj:t ankommer, att, efter sådan granskning, bevilja eller förvägra det sökte privilegium. Häremot har Herr *Ekerman* anmärkt, att ett sådant stadgande kunde leda till den administrativa maktens missbruk och att rättigheten till privilegii eller octrojs erhållande borde vara ovillkorlig. Då jag för min del i detta afseende instämmer med Utskottens åsigt, ehuru jag häldre ville nyttja ordet octroj än privilegium, måste jag också bestrida Herr *Ekermans*. Det förefaller mig nemligen såsom en med samhälls-förhållandet enlig, icke allenast rättighet,

utan äfven pligt och skyldighet för styrande magten, så vida den skall uppfylla sin bestämmelse af skyddsmagt i frågor om allmänt och enskildt bästa och i samhällets bevarande från vådliga fluctuationer och skakningar i dess economiska lif, att denna magt måste uti ett ämne, sådant som detta, ega en pröfningsrätt förvarad, hvilken bereder den tillfälle att åt den enskilda vinningslystnadens företag egna någon annan och mera verksam åtgärd, än blott ett overksamt åskådande. Om en sådan magt, som den af Utskotten föreslagne, icke finnes i Styrelsens hand, så finnes icke eller den möjlighet afskuren, som i andra länder stundom visat sig allt för effectif, den nemligen, att en otalig mängd af Banker hastigt och nära på en gång uppstå samt öfversvämma landet med en störtflod af myntrepresentativer, hvilka utdrifva det metalliska myntförrådet, försätta näringarne uti en spasmodisk öfverretning, i England känd under namnet "overtrading," och snart genom ett lika hastigt fall återförsänka dem i en måhända djupare olycka och vanmagt, än den, hvarifrån desse bankinrättningar nu, derest de med klokhet och moderation begagnas, utgöra det enda räddningsmedlet. Om jag således medgifver, att denna §. innebär någon inskränkning i det liberala rättsbegreppet om enskild näringsfrihet, så nödgas jag likväl antaga, att en sådan inskränkning är af samhällets väl under närvarande förhållanden ovägerligen påkallad samt hämtar sitt stöd och sin rättsgrund

från statsrättslärans högre och allmännare synkrets."

"Den tidsbestämmelse af 15 år som i sista momentet af samma §. förekommer, anser jag böra utsträckas till 20 år, emedan Bankerne behöfva denna tid för att på de sednare åren kunna småningom draga tillbaka sin rörelse, i händelse octrojens fortsättning ej skulle vara att förvänta, samt att dessförinnan kunna vara betäckte för de omkostnader och den mindre vinst, som rörelsens försigtiga bedrifvande i begynnelsen medför."

"Vid 6 §. förekomma flere reservationer, hvilka jag i så måtto gillar, att det i nämnde §. förekommande ordet "innestående" är *allt för strängt*. För min del vill jag likväl icke upphäfva all controll deremot, att Bankbolag skulle kunna åter uttaga någon större eller mindre del af hvad detsamma till grundfond en gång inbetalt; ty det är icke utan, att man af sådane tilltag sett ganska vådliga exempel. Men jag anser en modification möjlig, medgifvande delägare i Bank-bolag att af inbetalte fonden disponera för rörelsens underhållande hvad nödigt vara kan, likväl utan att af densamma kunna, under det rörelsen ännu fortgår, tillvälla sig någon utdelning, hvaraf Bankens soliditet skulle försvagas. Jag anser således nödigt att de sammansatta Utskotten med borttagande af ordet "innestående" göra ett tillägg till denna §., innehållande en sådan modification, som nu är antydd; eller ock, att ett sådant tillägg sker, såsom af Herr Biskop *Hedrén* är föreslaget, vid 12 §. der beslutanderätten vid bolagsstämmorne afhandlas."

"I afseende på 8 §. instämmer jag i så måtto med Herr *Hessles* reservation, att en redactionsförändring synes nödig, och att stadgandet om kostnadsersättning kan, såsom öfverflödigt, borttagas; men hvad beträffar reservantens uttryck om skillnaden emellan rikets gångbara mynt och Stats-bankens sedlar, så kan jag under nuvarande förhållanden icke inse något grundadt skäl dertill, enär hvarje förslag, att under fortfarandet af den ställning, hvari vårt fädernesland nu befinner sig, så i afseende på sin Hufvud-bank som i flere måhända ännu vigtigare hänseenden, påbjuda enskilte Bankers grundande på egne silfverfonder, icke kan, efter mitt sett att se, annorlunda betraktas, än såsom dödfödde foster af en på våra för handen varande förhållanden otillämplig, om än in abstracto välgrundad theori."

"Vid 10 §. har Herr *Ekerman* framställt den anmärkning, att actier uti en Bank icke böra få belånas uti en annan. För min del tror jag, att lagen gjort nog då den stadgat, att Bank ej får lemna lån å dess egna actier. Bedömandet af andra Bank-actiers värde, såsom föremål för belåning, måste naturligtvis öfverlemnas åt Bank-styrelsernes eget bedömande, och kan ej i lag intagas. Vid andra punkten af ifrågavarande §. vill jag för min del göra

den anmärkning, att längsta lånetiden rätteligen borde vara 6 månader i stället för 9; men då jag hört yttras att här i landet, i anseende till mindre lätta communicationer och längre årsskiften, en längre belåningstid stundom kunde vara nödig, än som annorstädes visat sig behöflig, så vill jag ej eller helt och hållet förkasta den af Utskotten föreslagna tid, ehuru jag tror att den icke borde såsom allmän grund stadgas. Ett annat förhållande är utan tvifvel med de så kallade cassa-creditiven, som hvila på speciella contracter emellan Bank-directionen och enskilde, och hvilka contracter alltid äro af den art, att Bank-directionen kan inom få veckor återinfordra hvad creditivtagaren lyftat."

"Vid 13 §. får jag yttra den öfvertygelse, att då Kongl. Maj:t genom Handels- och Finance-Expedition kan när som helst infordra nödige upplysningar rörande Bankernes ställning, vill det för mig synas tillräckligt om de ordinarie rapporterne endast qvartaliter ingå. Häruppå ligger visserligen ingen synnerlig vigt uti ett land, der rörelsen, så sällan som hos oss, omvexlas. En vigtigare anmärkning, på hvars upptagande af Utskotten jag måste uttryckligen yrka, är den, att vid 13 §:s 3 mom. ett tillägg måtte göras, som afskär möjligheten att enskiltes räkningar och förhållanden med en Bank kunna, genom infordrande upplysningar från Handels- och Finance-Expedition, göras till föremål för offentlighet, chikaner och förföljelser. Då ett stadgande i denna väg till

och med finnes för Rikets Ständers Bank, så bör ett sådant med än större skäl vara billigt i fråga om enskilde Banker."

"I afseende på 14 §. instämmer jag med reservanterne Herrar *Strussenfeldt*, *Hessle* och *Frölich*, äfvensom i afseende på 15 och 16 §§., för hvilken sistnämnde jag anser den af Herr *Hessle* föreslagne redaction rigtigare, än den i Utskottens förslag uppställde."

"Vid 18 §. hafva flere reservanter samt en värd talare på detta rum ansett 4 millioner vara ett allt för högt minimibelopp för actiebankers rörelsefond. För min del anser jag actie-bankers säkerhet i hufvudsaklig mon hvila på deras storlek och styrka. Det synes mig ligga i sakens natur, att sådane Banker endast böra bildas af verklige capitalister och penningemän, hvilka hafva ett större intresse och en större kännedom samt förmåga i betänkandens rigtiga behandling. Icke hvar och en, som eger 50 R:dr contant, är skickad att bedrifva bankrörelse; och jag tror ej att samhället med dylike små bankörer skulle vara särdeles belåtet. Jag anser således icke rätt att nedsätta den föreslagne minimisumman, och tror att de fleste deri skola öfverensstämma, då de vid närmare granskning af förslaget finna, att, i enlighet dermed, en actie-bank kan börja sin rörelse med blott 2 millioner R:dr, ehuru teckningen står till 4 millioner, i hvilken händelse de öfverskjutande 2:ne millionerne utgöra ett fält för vidare utsträckning i mon af ökad fond,

vare sig genom ökad insättning eller samlade vinster, under det den högre teckningen likväl alltid utgör en ökad garanti i afseende på Bankens soliditet."

"Beträffande lägsta actiebeloppet, så gäller till större delen samma reflexion, som nyss är anförd, rörande beskaffenheten af delägare i actie-bank; den nemligen, att desse hälst böra bestå af verklige capitalister och penningemän, ej af en hvar, som blott har en mindre summa disponibel, den han till det helas båtnad bättre använder, om han insätter den mot ränta i någon Bank, utan att derföre vilja vara bankdelegare. I det hela ligger likväl mindre vigt deruppå om minsta actiebeloppet nedsättes, än om sådant skulle inträffa med hela grundfondens minimibelopp, hvilken nedsättning vore högst skadlig."

"Vid 19 §. förekommer en reservation af Herr *Holm,* hvaruti flere sig förenat och deri äfven jag helt och hållet instämmer."

"Vid 21 §. nödgas jag, ehuru erkännande den princip för Bankernes classification, som af Herr Grefve *Frölich* blifvit uti dess reservation uppställd, likväl och med fästadt afseende på nödvändigheten för det närvarande att icke lägga svårigheter i vägen för actie-bankers uppkomst, anmärka, att man i afseende på minimivalörn å utgifvande creditsedlar torde böra lemna actie-bankerne lika rätt, som för de solidariske är föreslagen, och hvilken rätt, efter min tanka, bör för bägge bestämmas till 1 R:dr courant. Att, såsom nu skett, på det ena stället utsätta en siffra och på det andra samma valör som blifver för Rikets Ständers Bank gällande, anser jag orätt och inconseqvent, i så måtto, att då en bestämmelse eger rum, bör den på begge ställen tillämpas. Vill man ej bestämma ziffran, torde det vara nog att bestämma mynt-enheten till lägsta sedelvalörn, under grundad förhoppning att denna skall blifva 1 R:dr courant."

"Vid 3 Cap. §. 22, rörande solidariska ansvarigheten kan jag ej fullt med Utskottet instämma. Ännu mindre med Herr *Hessles* reservation, ehuruväl denne innehåller mera bestämdhet. Man måste afse omöjligheten, att emellan ett så stort antal delegare, som Utskottet föreslagit och hvilket måhända borde vara ännu större för att gifva landtbankerne ett nationelt och industrielt intresse samt den moraliska garanti, som många delegare erbjuda framför ett färre antal, omöjligheten, säger jag, att ibland så många tillvägabringa ett förtroende, som medför hågen att för hvarandra inträda uti en gemensam *proprie* borgen. Det är rätt att ansvarighet skall ega rum, en för alla och alla för en; men denna ansvarighet bör, så vida man skall kunna hoppas att några förmögne personer skola deruti ingå, icke ega naturen af proprie, utan af *laga* borgen; helst någon tillämpning deraf icke bör komma i fråga förr, än Banken redan blifvit satt i concurs-tillstånd och den särskilta ansvarighet, som

bör hvila på Directionen, blifvit satt i verkställighet. Om Herr *Hessles* förslag antoges, skulle denna Directionens särskilda ansvarighet omintetgöras och ett nära oöfverstigligt hinder uppställas för solidariska Bankers uppkomst, med flere än ganska få delägare, hvilkas intressen blott högst sällan skulle kunna förenas med och svara emot den orts behofver der Banken finnes. För min del anser jag att Bank-directionen, som har Bankens egendom under sina händer och disposition, bör i första rummet, äfven med sin enskilda egendom, ansvara och utmätning undergå, derunder Directionen är i tillfälle att från öfrige delägare i mon af deras egande lotter *genast* infordra hvad contribueras måste till honorerande af Bankens förbindelser, och att dervid så tillämpa delegarnes inbördes borgen och ansvarighet, att den nödiga contributionen icke uteblifver; men att, med upphäfvande af dylik ansvars- och verkställighetspligt hos Directionen, lemna Bankens fordringsegare omedelbar regresse till hvilken lottegare de behaga, anser jag alldeles oförenligt med ett stort antal lottegare, och direct ledande dertill att ingen förmögen man, som verkligen har något att förlora, skall i en sådan bankförening ingå. Aldraminst kan jag biträda ordalydelsen i sista momentet af ifrågavarande §., deri stadgas, att "med *slutlig* utredning fördelas den förlust etc." Skall nu den lottegare, som nödgas undergå utmätning för Bankens förbindelser, icke förr än vid *slutlig* utredning af

Bankens massa kunna af öfrige lottegare vinna ersättning för det förskott, hvartill han blifvit tvungen, då skall följden blifva, att denne enskilde lottegare skall ruineras, och att detta öde alltid i främsta rummet skall träffa den förmögnaste, till fördel för de öfrige, hvilka under tiden slippa att gälda, hvad dem rättvisligen borde åligga, att i mon af sine andelar utbetala. Genom detta stadgande är ett ytterligare och ganska kraftigt hinder uppställdt emot solida delägares inträde i solidariska Banker. För mina ögon framstår detta menliga förhållande så uppenbart, att jag icke anser mig behöfva ingå i någon vidare utveckling deraf."

"Vid 23 §. förefaller det mig, på grund af de skäl jag vid 18 §. framställt, att minimibeloppet för lottbref gerna kunde uppsättas till 1,000 R:dr courant. Men det finnes likväl en medelväg, som här kunde finna tillämpning, i afseende på ernåendet af det dubbla ändamålet som här bör afses, det nemligen, att å ena sidan vinna ett stort antal lottägare, men, på den andra, jemväl ett visst antal förmögne män deribland. Denna medelväg kunde bestå deruti, att vidblifva 500 courant såsom det allmänna minimibeloppet för lottbref, men med stadgande derjemte att t. ex. 10 delägare borde teckna och ega minst 30 sådane lotter hvardera. Går man för långt på den banan, att uti solidarisk Bank göra lotterne små, och dermed bereda möjlighet att Banken skulle kunna

bör hvila på Directionen, blifvit satt i verkställighet. Om Herr *Hessles* förslag antoges, skulle denna Directionens särskilda ansvarighet omintetgöras och ett nära oöfverstigligt hinder uppställas för solidariska Bankers uppkomst, med flere än ganska få delägare, hvilkas intressen blott högst sällan skulle kunna förenas med och svara emot den orts behofver der Banken finnes. För min del anser jag att Bank-directionen, som har Bankens egendom under sina händer och disposition, bör i första rummet, äfven med sin enskilda egendom, ansvara och utmätning undergå, derunder Directionen är i tillfälle att från öfrige delägare i mon af deras egande lotter *genast* infordra hvad contribueras måste till honorerande af Bankens förbindelser, och att dervid så tillämpa delegarnes inbördes borgen och ansvarighet, att den nödiga contributionen icke uteblifver; men att, med upphäfvande af dylik ansvars- och verkställighetspligt hos Directionen, lemna Bankens fordringsegare omedelbar regresse till hvilken lottegare de behaga, anser jag alldeles oförenligt med ett stort antal lottegare, och direct ledande dertill att ingen förmögen man, som verkligen har något att förlora, skall i en sådan bankförening ingå. Aldraminst kan jag biträda ordalydelsen i sista momentet af ifrågavarande §., deri stadgas, att "med *slutlig* utredning fördelas den förlust etc." Skall nu den lottegare, som nödgas undergå utmätning för Bankens förbindelser, icke förr än vid *slutlig* utredning af

Bankens massa kunna af öfrige lottegare vinna ersättning för det förskott, hvartill han blifvit tvungen, då skall följden blifva, att denne enskilde lottegare skall ruineras, och att detta öde alltid i främsta rummet skall träffa den förmögnaste, till fördel för de öfrige, hvilka under tiden slippa att gälda, hvad dem rättvisligen borde åligga, att i mon af sine andelar utbetala. Genom detta stadgande är ett ytterligare och ganska kraftigt hinder uppställdt emot solida delägares inträde i solidariska Banker. För mina ögon framstår detta menliga förhållande så uppenbart, att jag icke anser mig behöfva ingå i någon vidare utveckling deraf."

"Vid 23 §. förefaller det mig, på grund af de skäl jag vid 18 §. framställt, att minimibeloppet för lottbref gerna kunde uppsättas till 1,000 R:dr courant. Men det finnes likväl en medelväg, som här kunde finna tillämpning, i afseende på ernåendet af det dubbla ändamålet som här bör afses, det nemligen, att å ena sidan vinna ett stort antal lottägare, men, på den andra, jemväl ett visst antal förmögne män deribland. Denna medelväg kunde bestå deruti, att vidblifva 500 courant såsom det allmänna minimibeloppet för lottbref, men med stadgande derjemte att t. ex. 10 delägare borde teckna och ega minst 30 sådane lotter hvardera. Går man för långt på den banan, att uti solidarisk Bank göra lotterne små, och dermed bereda möjlighet att Banken skulle kunna

bestå af endast sådana delägare, som icke ega mera att förlora än sin insatts, så upphäfver man dermed hela grunden och värdet af den solidariska garantien."

"I sammanhang härmed nödgas jag äfven anmärka rörande 25 §. att så vida 23 §. kommer att oförändrad qvarstå, anser jag verkligen nödigt att äfven solidarisk Bank bör i allmän vård nedsätta ¼:del af sin grundfond, på sätt om actie-banker stadgadt är. Men skulle någon sådan förändring af 22 och 23 §§. blifva vidtagen som förvissar derom, att förmögne män, hvilka hafva betydligt mera, än sin tecknings-summa att förlora, verkligen skola i de solidariske Bankerne taga inträde och qvarblifva, så förfaller behofvet af en sådan deposition."

"Vid slutet af betänkandet föreslår Utskottet, att Rikets Ständer skola hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes, så vidt möjligheten ske kan, ställa bank-privilegierne så, att de ungefärligen på samma gång tilländalöpa. Meningen härmed lärer väl vara den, att de möjliga felagtigheter, som i det nu uppställda systemet kunde under tiden visa sig, sknlle på en gång kunna rättas. För min del anser jag vådan af sådane mindre felagtigheters fortfarande ett eller annat år, vara af en vida lägre natur, än den, som skulle uppstå af alla bank-octrojers tilländalöpande på en gång, hvilket sednare ovillkorligen skulle vålla en allt för känbar inskränkning i bankernas rörelse, med deraf följande stockning i alla möjliga näringsgrenar. Endast *farhågan* för en sådan katastrof vore tillräcklig, att på det våldsammaste sätt skaka landets näringslif, och jag kan sålunda ingalunda instämma i de förenade Utskottens förslag i denna del, utan måste tvertom yrka, att detsamma måtte, åtminstone i sitt nuvarande skick, helt och hållet förkastas."

Discussionen hade nu fortgått till kl. ½ 3 e. m., då Her Talmannen och Ståndets Herrar ledamöter åtskiljdes: men de sammanträdde åter till fortsättning af

Plenum kl. ½ 7 e. m.

§. 5.

Fortsattes discussionen öfver Banco- och Lag-Utskottens betänkande, N:o 2, med förslag till lag för offentliga bolags-banker.

Herr *Ekerman*: "Man har anmärkt, att det måste vara ett oeftergifligt vilkor för Bankers privilegierande, att det skall bero på Konungens nådiga pröfning, huruvida den eller de anmälde bank-inrättningar kunna vara nyttige eller icke. Man har anfört såsom skäl härtill, att en mängd sådane kunde uppkomma, hvaraf blef en följd ett för hastigt ökadt rörelse-capital, med dess bedröfliga följder. Jag åter fruktar icke detta, så vida bankerne inskränkas i sin rörelse dertill, att endast utlåna egna fonder, eller sådane som kunna mot lägre ränta upplånas. Jag har i öfrigt trott mig finna, att det är just det ökade rörelse-capitalet, man åsyftar och önskar i allmänhet, och måhända enskildt, att endast bereda en viss

drovins fördel. Det tillstyrkte stadgandet, skulle just kunna föranleda dertill, att en ort fick denna förmenta förmon, som blef en annan nekad, orättvist efter min åsigt, då förmonen icke bör tilldelas en, som blir en annan vägrad. Det ligger i öfrigt icke utom möjligheten, att, som vi icke alltid kunna påräkna, att få behålla samma förtjenstfulla Stats-Secreterare, som vi nu hafva lyckan att ega, skulle det kunna hända, att i en framtid patentbrefven för bankerne komma att likna fordna tiders aflatsbref."

"Det har likaledes, emot mig blifvit anmärkt, att det vore orättvist, att neka actiers discontering i en annan bank. Jag har dock icke funnit mig vederlagd, med något skäl. Det kan ju hända, att 2:ne banker laborera med dåliga affärer, och för att gifva styrka åt värdet af sina papper, öfverenskomma de, att hvar i sin mon dertill medverka. Jag fortfar alltså att förcslå detta stadgande."

"Jag instämmer alldeles med den talaren, som ogillar principen, i afseende på låns omsättningar, men jag tror lika med honom, att det är nära omöjligt att hindra desamma. Denna erfarenhet, har jag åtminstone hämtat, under de år, jag haft äran deltaga i Handels-Discontens förvaltning. Det heter, att omsättningar icke existera; men huru att kunna hindra desamma i verkligheten, huru man än sig derom bemödar, det är ett svårlöst problem, och då blir fråga, om icke det är bättre att de

lagligen medgifvas, än att samma mål vinnes, säkert till ökad kostnad för låntagaren, och på ett för författningens anda och mening stridande sätt?"

"Jag har yrkat, att de ålagde uppgifter borde insändas till Föredraganden i Financärender eller Commerce-collegium hvar 14 dag. Min högaktade vän åter, hvarje qvartal. För mig visar det sig, att desse blifvande banker hafva full likhet och slägtskap med de fallna filialdisconterne. Jag uppehåller mig vid Malmö f. d. discont. Den rörde sig, dels med ett creditiv på Banken, dels med actiecapital, som jag menar var i silfver deponeradt, dels med upplånade penningar, men utgaf aldrig sedlar. Malmö discont insände säkerligen tableauer till Banco-Styrelsen, och en af dess ledamöter deltog till 1809 i de årliga revisionerne. Sedermera reviderades discontens räkenskaper, af revisorer utsedda, som jag menar af Riks-Stånden, jemte de af actie-egarne utvalde. Icke desto mindre, känna vi alla, att disconten länge kämpade emot den catastrof, som sedan öfvergick den, och man vet nu mera med full visshet, att den invecklade ställningen var känd af regering, representation och revisorer, ehuru den cacherades, tills det måhända ej var möjligt att längre göra det. Hade desse öfversigter, så ofta jag tillåtit mig att föreslå, blifvit insände, och noga undersökte, hade afvikelserne, måhända i tid, blifvit upptäckte, och kunnat rättas, samt för framtiden förekommas, hvarigenom Rikets

Ständers Bank undgått en icke obetydlig förlust, det allmänna sparat sig en stor oro, och de provinser, som voro närmast, befriats ifrån lidanden, efter hvilka ännu äro djupa ärr, i fall icke oläkt sår. Det förstås dock af sig sjelf, att desse öfversigter med yttersta sorgfällighet skola granskas. Med min värda vän delar jag dock den öfvertygelsen, att i lagen må bestämdt stadgas, att inga upplysningar kunna lemnas, som på något sätt rörer personliga förhållanden."

"Jag har blifvit mycket och orättvist missförstådd, om man tror mig vilja hindra bankers uppkomst. Det är lika mycket skiljdt från min afsigt, som försöket vore vanmäktigt. Men jag önskar banker må uppkomma, som icke hämta sitt bistånd och sin verksamhet ifrån utspridandet af sedlar, på så små valörer, som föreslaget blifvit, hvilket synes mig icke rätt skiljdt ifrån vingleri, och som kan medföra de vådligaste följder, genom ett för vida hastigt ökadt rörelse-capital, som kan, om de många banker uppkomma, hvarom man tyckes göra sig förhoppningar, blifva högst menligt för Riksbanken, utränga dess sedlar ur allmänna rörelsen, och tillintetgöra realisationens bestånd. Detta måtte väl icke af någon god medborgare önskas? Allt skall då gå i kull, den ena banken efter den andra, utan afseende om den hör till actie-banker eller de så mycket favoriserade länsbanker, i släptåg med otaliga enskilde olyckor, och följderne deruppå lära icke behöfva uppgifvas."

Herr *Santesson*: Sedan Herr *Wærn* fullständigt yttrat sig öfver detta betänkande, återstår för mig föga annat, än att med denne talare instämma. Uti flere punkter är jag af honom förekommen och i de öfriga, delar jag hans tanka. Jag hade redan för mig fästat en särskild uppmärksamhet på sista punkten, uti hvilken Utskotten hemställa, att Rikets Ständer, vid öfverlemnande af deras förslag till lag för offentliga bolags-banker, måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t, vid utfärdande af privilegier för de offentlige bolags-banker, som derom kunna göra ansökning, i nåder täcktes, så vidt möjligen ske kan, så ställa dessa privilegier, att den bestämda tiden för hvartdera bolagets verksamhet måtte ungefärligen på samma gång för dem alla utlöpa. För min del anser jag det vara farligast, att i så allmänna financiella operationer göra afbrott på en gång. Fast mera är min åsigt den, att Rikets Ständer böra hos Kongl. Maj:t anhålla, att bank-bolags-privilegierna må ställas på sådane terminer, att de småningom, ej på lika tider, löpa till ända; och i sammanhang härmed anser jag tiden för privat-banker, som uppkomma, lämpligast bestämmes till 15, 20, à 25 år eller kortligen ställas så, att deras upphörande icke inträffar samtidigt med de först privilegierade bankernes tilländalupne octroj. Ingenting skulle medföra större skakning, än om flere privat-banker samtidigt upphöra och ej vidare uppkomme. Genom en sådan catastrof

lemnas näringarne åt ödet. Då jag för öfrigt ej vill uppehålla mig vid särskilda punkter, kan jag likväl icke undgå att nämna några ord, i anledning af 18 §. der det stadgas, att actiebanks teckningssumma, som utgör dess grundfond, ej får i något fall understiga 4 millioner riksdaler courant. Jag anser det vara angeläget, att komma dertill, och för att bereda möjligheten af sådan actiebanks uppkomst, bör beloppet för hvarje actie ej vara för högt. Jag finner det icke böra vara högre, än 2000 R:dr. Då jag förenat mig i allmänhet med Herr *Wærn*, har jag äfven gjort det, i afseende på 6 §. af den föreslagna lagen. Åberopande de deremot afgifne reservationer, ibland andra, af Biskop *Hedrén*, beder jag att få nämna några ord om Götha Canal-discont. Bemälde reservant har yttrat, det man anfört exempel ifrån 1817 af Götha Canal-discont: att effecten onekligen var af denna jemnförelse väl beräknad, och att mången torde hafva vid den framställda skräckbilden bäfvat tillbaka. För min del finner jag skräckbilden ligga hvarken i Discontens organisation, eller i dess förvaltning. Det torde i detta afseende vara tillräckligt att åberopa BancoUtskottets vitsord 1818, att styrelsen öfver denna Discont sökt att strängt fullgöra erhållna föreskrifter, och att ej något kunde densamma till last läggas. Om någon skräckbild af denna Discont ägt rum, har den härledt sig ifrån Rikets Ständers vid 1817 och 1818 årens Riksdag fattade beslut, att den ej

fick utreda sig sjelf, hvilket beslut medfört ansenliga förluster, enär den skulle utredas på annat ställe och Götha Canal-bolags actier icke tillades belåningsrätt sedan år 1818. Om deremot utredningen fått besörjas successive af Disconten sjelf, hade för Staten besparats en half million Riksdaler och många medborgares välfärd varit skonad. Götha Canal-discont föll ej genom fel uti förvaltningen, men genom för stark vilja hos styrelsen. Måndagsmiddagen hade Disconten å räkning uti Banken 457,000 R:dr och Tisdagsmiddag ingen enda skilling. Allt nog: hvarken organisation eller förvaltning, utan helt andra orsaker vållade Discontens fall. Förnyande, att jag instämmer uti Herr *Wærns* anmärkningar, förenar jag mig med honom uti anhållan om återremiss.

Herr *Petre*: "Det är naturligt, att frågan om siftelsen af privatbanker, skall vara föremål för olikartade omdömen, men det är likväl ett bevis på den framskridande tidens makt, att inom Borgare-Ståndet, der, som man vet, mången, för icke många år sedan, aldrig ville höra talas om annat i denna väg, än den vördnadsvärda Riksbanken, nu mera ingen enda röst höjer sig mot idéen för den förstnämnde stiftelsen. Då det således icke mera tvistas om saken, utan blott om formen för dess genomförande, måste uppmärksamheten först och främst rigtas derhän, att nöjagtiga säkerhetsmått vinnas och i sammanhang dermed, att det nyttiga och goda i saken icke må genom

öfverdriften i formaliteternes fordringar förhindras, eller rent af tillintetgöras. I detta fall, förekommer ingenting lämpligare, än att begagna den erfarenhet, som inom oss redan finnes, det vill säga att framdraga hvad kändt är, om de redan stiftade privatbankerne i Skåne och Wermland. Hvilka fördelar hafva visat sig af dessa banker? Hvilka olägenheter hafva desamma kunnat förorsaka? Hvilka förbättringar i privatbanks-organisationer kunna, genom deras exempel, föranledas? Besvarandet af dessa frågor är ingalunda fremmande för Banco-Utskottets bemödanden. Äfven för de största theorister är den praktiska erfarenheten icke likgiltig. Utskottet, som inom sig räknar ledamöter, med direct kännedom, rörande nyssnämnde 2:ne banker, kan utan svårighet reda förhållandet dermed, hvilket är af vigt för Rikets Ständer, som endast genom Utskottets åtgärd kunna collectivt inhämta hvad de, i omförmäldte hänseende, hafva af nöden att känna. Jag får således, vid nu skeende återremiss, yrka, att nöjagtige upplysningar härutinnan, varda, till ledning för Rikets Ständers bedömmande af hufvudfrågan, framlagde. Jag yrkar detta, särdeles hvad Wermlands banker beträffar; emedan denna är företrädesvis tjenlig, att leda omdömet uti princip-strider mellan de så kallade solidariska bankerne och actiebankerne. Det är bekant, att Wermlands banken, under en klok och försigtig styrelse, hittills framgått med jemna och säkra steg, i

trotts af den "Svenska afunden" hvars verkningar den, i likhet med Skånska banken, ofta fått röna, men det är också kändt, att Wermlands banken, under sin hittills tillryggalagda bana, flere gånger inställt sin rörelse, ehuru endast på korta tider. Jag anför detta såsom bevis på angelägenheten att icke förbise, hvad grund för pröfningen af förevarande ämne, som af redan inträffade händelser kan hämtas."

"Då jag för öfrigt tillhör dem som önska, att förhindra en för det allmänna och mången enskildt oerhördt kostsam, redan öfver höfvan förlängd Riksdags allt för ytterliga utsträckning, nyttjar jag tillfället, att anhålla, det behagade Höglofl. Banco-Utskottet göra Svenska allmänheten och Rikets Ständer den synnerliga tjenst, att besvara Riks-Ståndens anmärkningar i detta ämne, med all upptänklig skyndsamhet."

Herr *Arnberg*: Jag har hufvudsakligen begärt ordet, för att betyga min erkänsla för Banco- och Lag-Utskottens ledamöter, som bemödat sig att åstadkomma en lag för privatbanker, hvilken må motsvara Nationens önskningar. Jag finner likväl uti det upprättade förslaget icke det sammanhang och den systematiska hållning, som jag hade önskat. Slutföljden deraf är, att jag ej anser detsamma i dess närvarande skick kunna helt antagas, men det bör icke eller afslås, enär jag hoppas, att Nationens fordringar kunna af de Höglofl. Ut-

skotten ytterligare tagas i betragtande. Jag förmodar i öfrigt följden af denna discussion ej blifva annan, än den, att betänkandet återremitteras. Att partielt nu bedöma särskilde punkter af förslaget, skulle endast leda till ett återupprepande af hvad flere talare före mig yttrat. Derföre innehåller jag med allt yttrande öfver de särskilda §:ne af detta förslag, men jag anser mig deremot generelt böra uttrycka den mening, att ehuru de sammansatte Utskotten bemödat sig att uppställa garantier för privatbankernes utelöpande creditsedlar, finnas dock de vigtigaste garantier borta, som kunna stödja Bolags-bankernes credit hos allmänheten. Dessa garantier ligga uti ett förbättradt creditsystem, en väl ordnad växelrätt och de tysta förmånsrätternes upphörande. Dessförinnan skall ingen actie- eller solidarisk bank med varagtighet kunna bildas; utan de, som uppstå, skola falla för saknaden af dessa garantier. Häraf hämtar jag anledning till den hemställan, att Banco- och Lag-Utskotten, innan återremissen af detta betänkande besvaras, måtte inkomma med förslag till stadga, angående växelrätt, emedan härpå beror möjligheten af privat-banker. Såsom jag förut nämnt, förmodar jag, att af denna discussion, ej blir annat resultat, än återremiss af betänkandet; och jag hemställer då, om det är lämpligt att till vederläggning här upptaga, hvad andre erinrat, enär pröfningen ändock skall ske genom Banco-Utskottet. Enskildt kan vederläggningen inom Ståndet vara

upplysande, men vår tid är dyrbar; och jag anser mig hafva uppfyllt min pligt, då jag i allmänhet uttalat min åsigt, utan att vederlägga andras.

Herr *Hessle:* Uti den reservation, som jag och Herr *Strussenfelt* vid betänkandet fogat, hafva vi uttalat anmärkningar emot redactionen i vissa delar af detsamma; men tiden var för knapp, för att afgifva en reservation, hvilken i det hela öfverensstämde med de åsigter, som jag sökte att göra gällande inom de sammansatte Utskotten. Jag anhåller derföre att nu få öka eller fullborda samma reservation i de delar, uti hvilka jag icke är nöjd med betänkandet, men hvarom jag icke uti reservationen uttryckt min tanke. Hvad 1:sta §. angår, hänför jag mig till reservationen. Beträffande andra §:n, instämmer jag med Herr *Ekerman* i sjelfva saken, eller i så måtto, att jag icke anser det vara rätt, att i en lagstiftning lemna en så arbitraire magt, som den här förutsatta, åt den ena eller andra Statsmagten, men för detta omdöme hämtar jag mindre anledning ifrån Herr *Ekermans* grunder, än stöd i den ena motionairens, Herr Stats-secreteraren *Skogmans* förslag till lag för privatbanker. Detta förslag, utgånget ifrån administrationen, innehåller i första punkten: "Enskilde stånde det fritt, att inrätta bolag till bankrörelses bedrifvande;" och i den andra: "De, som vilja inrätta enskilde lånbanker, göre anmälan derom hos vederbörande Domstol i den ort, der bank-

rörelsen är ämnad att bedrifvas, och låte i Domstolens protocoll införa det upprättade bolags-contractet." Då bemälde motionair icke ansett nödigt, att Regeringen skulle äga den rättighet eller det fält för pröfning, som de sammansatte Utskotten här uppställt för tillåtelse af bankbolag, skulle jag tro detta vara ett tillräckligt skäl för ogillande af den idée, som är nedlagd i 2 §. af Utskottens lagförslag. Det enda skäl för denna idée kunde vara det af Herr *Wærn* åberopade, att, derest sagde bestämmelse borttages, kunna för många bankbolag uppstå; men detta skäl tror jag vika för den omständighet, att 4 millioner Riksdaler courant skola vara fulltecknade, innan actie-Bank-bolags-privilegierne meddelas. Jag tror icke, att i vårt land capitaler finnas tillräckliga att bilda många dylika banker. Uti föreskriften om minsta teckningssumman ligger således, efter hvad mig synes, correctivet deremot, att icke för många privatbanker här uppstå. Af detta skäl tror jag det vara bättre, att man följer den rättsprincip, att den, som fullgör lagens föreskrifter, ej må hindras ifrån åtnjutande och utöfning af Bankbolags-privilegierna. I afseende på 6 §., var först en annan tanke gällande så väl hos de sammansatte Utskottens afdelning, som äfven hos Utskotten. Genom votering tillskapades den likväl, sådan den var, utan tillsättning af ordet: *innestående*. Sedermera blef detta ord der infördt. Jag anser denna §. mindre principenlig för ett bolag,

som rörer sig med creditsedlar; men för en actiebank anser jag det anmärkta ordet oskyldigt och icke på något sätt skadligt. För en solidarisk bank åter är samma ord af vigt. Jag tror dock, att, om man genomläser paragraphen och följer den, sådan den nu är, skall man finna, att ordet *innestående* bör derifrån utgå. Då det är stadgadt, att en bank ej får utgifva sedlaa, utan motsvarande belopp uti hypothequer, är det gifvet, att, om något af de insatte hypothequen återtages, är förhållandet rubbadt, och då måste insättning åter ske. Jag kommer vidare till en anmärkning, som finnes uti Herr *Helsingii* reservation. Herr *Helsingius* har nemligen ansett det vara olämpligt och stridande emot sunda lagstiftnings-principer, att förbud blifvit i Lagen utsatte emot åtskilliga åtgärders vidtagande af bolagsbanker, utan att tillika blifvit bestämd påföljden af dessa förbuds öfverträdande. Detta har blifvit anmärkt, såsom en ofullständighet. Jag åter torde få fästa uppmärksamheten derpå, att i Lagen stadgadt är, det bankbolag mister privilegierne, om ej det à vista inlöser sina sedlar, och om det utgifver sedlar till lägre valeurer, än som äro stadgade. Flere andra föreskrifter finnas om hvad bankbolag ej tillåtes att göra. Dessa föreskrifter hafva icke annat syftemål, än att tjena till positiv ledning för Regeringen vid bedömande af förslag till Reglemente. Bolagsmännen böra föreskrifva Directionen så beskaffade précautioner, att säkerhet är derfö-

re, att Lagen uppfyller sin bestämmelse. Då ansökning om bankbolags-privilegierne skall ingifvas till Regeringen, blifver det Stats-secreterarens åliggande att tillse, att full säkerhet är att Directionen icke handlar emot Lagens förbud. Denna är icke en strafflag, utan en civillag, enkelt innehållande förbud; och om, vid pröfning, uppgjordt förslag till Reglemente ej finnes vara sådant, att det lemnar garantie för uppfyllandet af Lagens föreskrifter, kommer fastställelse icke att äga rum. Hvad 7:de §. beträffar, har Herr *Ekerman* anmärkt, att en privatbank ej synes böra medgifvas att utfärda tryckta eller graverade förbindelser å så låg summa, som 250 R:dr. Jag har både inom afdelningen och Utskotten motsagt ett sådant medgifvande; och jag finner mig nu befogad att förena mig med Herr *Ekerman*. Vid 8 §:n har jag uti min reservation gjort anmärkningar, och först dervid, att skyldighet blifvit stadgad för privatbank, att inlösa sina creditsedlar med Rikets gångbara mynt. Jag anser detta i så måtto strida emot de i motionen uttryckta åsigter, som Bolagsbanker, enligt desamma skulle berättigas ställa creditsedlar, ej blott på Rikets gångbara mynt, utan ock på Stats-bankens sedlar, hvilka icke, i följd af något lagbud, kunna blifva, hvad med mynt förstås. Jag har således ansett nödigt, att tillägg härom göres i denna §., hvaremot jag finner ifrån samma §. böra utgå stadgandet om kostnads ersättning. Denna lag är ämnad blott att

fylla bristande bestämmelser, och då i allmänna lagen stadgas kostnadsersättning såsom följd af ett godkändt rättsanspråk, anser jag det vara öfverflödigt att här införa sådan föreskrift. Man har äfven anmärkt, att då Privat-bank tillerkännes straffränta, det ock bör stadgas, att om ej densamma inlöser sina sedlar a vista, bör den anses skyldig att erlägga 8 procent ränta. Å en sida kan detta sägas vara rätt, men å den andra förfaller detsamma, om man tager i betraktande att straffräntan icke är stipulerad såsom fördel för Banken, utan såsom straff för den som underlåter att å förfallotid inlösa sina förbindelser, eller såsom ett vilkor att tvinga bankens gäldenärer att blifva ordentliga. Man har sökt att här närmare begränsa detta, då man stadgat, att straffränta ej äger rum, om ej Privat-banken eller Bank-bolaget inom en månad lagsökt och skyndsamt forsatt sin lagsökning. Denna tid kan nedsättas till åtta dagar; jag tror likväl, att då tiden för lagsökningen blifvit bestämd till en månad, bör man ej nu gå längre. Denna 8 §. tror jag för öfrigt innehålla en reaction, som ej öfverensstämmer med de sammansatte Utskottens beslut. Åtminstone uttrycker den inglunda min tanka, eller beslutet, sådant jag fattade detsamma. Här läses: "åliggande det Konungens Befallningshafvande i länet att, på skeende anmälan, och förebragt bevis om sålunda vägrad inlösen, genast till krafvets förnöjande, låta verkställa utmätning hos ledamöterne i Bank-directionen

samt, om de ej förmå krafvet gälda, hos Bankbolaget och kan, efter yrkande hos vederbörlig domstol, bolaget sättas i concourstillstånd och banken varda ställd under utredning enligt Concourslagen." Som meningen är i denna §. uttryckt, skulle Bank-directionens ledamöter vara, en för alla och alla för en, ansvarige för inlösen af alla bankens sedlar; och således om en af dessa ledamöter hade betydlig egendom, men de öfrige intet, skulle han ensam komma att inlösa alla sedlarne utan att banken först anlitades. Jag hade trott stadgandet böra vara sådant att, om brist vore i bankens tillgångar, skulle ledamöterne i Directionen vara skyldige att undergå utmätning, derest de icke vid det förutsatta fallet genast hade gjort concurs och afträdt bankens egendom. Efter den nuvarande redactionen skola Directionens ledamöter kunna afstå hela banken till dess borgenänärer, men ändock sjelfve vara underkastade utmätning för bankens sedlar. Jag tror alltså, att bankens tillhörigheter böra först tagas i mät, om ej de genast blifvit afträdde; och jag yrkar, i enlighet härmed, en förändrad redaction. I afseende på 9 §. åberopar jag min reservation. Hvad 10 §. beträffar, finner jag icke huru meningen må kunna dragas derhän, att det är tillåtet för Bolags-banker att bevilja omsättning af lån, då här läses att, "i afseende på utlåningen, länder till efterrättelse, att, med undantag af cassacreditiv, lån ej må beviljas på längre tid än 9 månader." Då det sålunda är positivt föreskrifvet, att lån ej får beviljas på längre tid än 9 månader, måste ock den följd deraf vara gifven, att lånet skall inom denna tid vara betaldt utan rätt till omsättning. Åtminstone har min mening varit sådan, att stadgandet skulle uttryckas på det sätt, att ej vanlig discontrörelse med $2\frac{1}{2}$ års inbetalningsrätt genom omsättning skulle ega rum. För min del hade jag trott, att tiden ej bordt blifva utsträckt längre än till sex månader, men jag har blifvit öfverröstad. Jag tror äfven tiden snart skall utvisa, att min åsigt är den rätta. En talare har anmärkt, att det icke är förbjudet för en Bolags-bank att meddela lån å andra bankers actie-bref. Är meningen att andra bankers actiebref ej få belånas? Detta kan jag icke fatta. Det är icke bestridt, att de få transporteras, och de kunna få god credit. Besynnerligt vore det, att, om papperet är så godt att det å Beursen betalas fem procent utöfver det belopp, hvarå det lyder, det icke skulle få belånas hos en Bolags-bank i discontväg på några månader. Om stående lån afsågs, skulle jag icke tillstyrka detsamma; men jag ser intet som bör hindra belåning af andra bankers actier på en kort tid lika väl som växlar. Detta synes mig ligga i sakens natur, och om det skulle nekas, vore det att nedsätta bankens credit. Anmärkningar hafva jemväl skett emot 13 §., hvaruti stadgas åliggande för Bank-directionen, att månadtligen till Kongl. Maj:ts Handels- och Finance-expedition insända en öfversigt af bankens ställning,

samt ofördröjligen meddela alla de upplysningar i ämnet, hvilka genom samma expedition kunna varda infordrade. En värd talare har ansett dessa öfversigter böra insändas hvarje fjortonde dag, en annan åter hvart quartal. Må hända hafva Utskotten funnit det rätta eller medelvägen, då de föreslagit hvarje månad. Man har ansett det icke vara rätt, om Statssecreteraren för Handels- och Finance-ärendena vid infordrande af upplysningar om en banks ställning, vunne upplysning om enskilde personers förhållande till densamma. Då man här talat om öfversigt, och att Stats-expeditionen eger att infordra alla af behofvet påkallade upplysningar, tror jag det man ej kan komma närmare. Om det är kunnigt att Bolags-banken, i strid emot Lagen, beviljar ständiga omsättningar, och om den t. ex. öfverskrider föreskrifterne uti 6 §., måste det vara af behofvet påkalladt, att Stats-expedition erhåller alla de upplysningar som lemna full visshet om förhållandet; och då man söker controll och säkerhet i offentlighet, bör man icke vidtaga något stadgande som sätter Banken i mörker. Jag tror följaktligen, att denna del af förslaget bör gillas. I afseende på 19 och 20 §§. har jag, hvad den förra angår, förenat mig i Herr *Holms* reservation; jag fortsätter detta, men jag har ogillat både principen och redactionen för dessa båda §§. Jag har trott, att om det är nödvändigt, å ena sidan, att sätta full säkerhet för dem, som röra sig med offentliga Bolags-bankers creditsedlar, bör man likväl, å den andra, icke söka säkerheten på det sätt, att man tvingar Bolagsbanken att utsläppa så stor del af sin creditrörelse, att den blir skadlig för orten och äfven för bankens framtida bestånd. Det är klart, att ingen Bolags-bank börjas utan contanta penningar. Nu är det i 19 §. föreskrifvet, att "Actie-bank tillåtes ej i verksamhet träda, förr än bolaget nedsatt i controlleradt guld och silfver eller räntebärande och lätt realisabla papper eller inteckningar, ett belopp, som motsvarar 25 procent af hela det tecknade actiecapitalet." Jag skulle deremot tro det stadgande vara lämpligare, att ingen Actiebank må begynna sin rörelse, innan hvarje delägare i contant nedsatt minst 10 procent; att inom en månad derefter borde vara insatt ytterligare 15 proc., och att inom första året borde vara vidare uti räntebärande papper inlevererade 25 procent af teckningssumman, hvilka sedan borde i allmänt förvar nedsättas och der förblifva, till dess utredning ägde rum. På första året af en Bolags-banks tillvaro har, efter hvad erfarenheten visat, en bank ej ramlat. Under första året kan det ej eller vara för Banken fördelagtigt att utsläppa mera än 2 millioner R:dr courant i sedlar. Efter det nu i lagen föreslagne stadgandet, skulle Bankbolaget genast blifva af med 1 million R:dr courant; och det ligger i sakens natur, att 10 procent af teckningssumman särskildt måste tillskjutas. En insättning vid bankens början af 35 procent skulle föranleda, att

banken, för räntevinsten, sökte att utsläppa ett motsvarande belopp i lånrörelsen; och detta anser jag vara fallet. Fastmer tror jag det vara lämpligare, att actieägarne, på sätt jag nämnt, tillskjuta 25 procent och underkasta sig det vilkor, att, om de ej inbetala de öfrige 25 procent, de gå i mistning af de först insatte 25 procent. Jag yrkar att 19 och 20 §§. må, i öfverensstämmelse härmed förändras. Hvad den 22 §. angår, har jag uti min reservation antydt en förändrad redaction af samma §. Mitt begrepp om solidarisk ansvarighet är, att dermed skall följa möjlighet att erhålla hastig liquid. Då en solidarisk banks delägare ega i de reglementariska stadganden det correctiv emot bankens Direction att, om den är utur stånd satt att inlösa bankens sedlar, delegarne skola undfå del af lagsökningen, blifver det Directionens åliggande, att för sådant ändamål sammankalla delägarne. Jag skulle tro, att, då Bank-bolagets Direction är en persona moralis, bör densamma kunna ådömas betalning, med rätt för den, som dem vunnit, att få verkställighet derå emot hvarje delegare i banken. Eljest synes ingen säkerhet vara i den solidariska ansvarigheten. Som den här blifvit uppfattad, kan den svårligen förstås. I öfrigt hänför jag mig till min reservation vid 26 §. Man har slutligen gjort anmärkning vid Utskottens hemställan, att Rikets Ständer, vid öfverlemnande af förslaget till lag för offentliga Bolagsbanker, måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t, vid utfärdandet af privilegier för offentliga Bolags-banker, täcktes så ställa privilegierne, att den bestämda tiden för hvartdera bolagets verksamhet, måtte ungefärligen på samma gång för dem alla utlöpa. Jag har inom Utskotten bestridt detta stadgande, som är ett förlikningsförslag emellan tvenne motsatta idéer, den ena, att bankprivilegier må utsträckas till år 1860, och den andra att ingen tid må för dem begränsas, utan att Bankbolag må fortfara så länge de kunde, dock med skyldighet att underkasta sig de lagstiftningar, som vid hvarje Riksdag, i afseende på dem, utkomma. Detta förlikningsförslag har jag icke gillat, och jag önskar att det må helt utgå. Slutligen hafva Utskotten tillstyrkt, att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att särskild Nådig Kungörelse må utfärdas derom, att förfalskning, efterapning och utprångling af offentlig Bolagsbanks sedlar straffas som förfalskning, efterapning och utprångling af Rikets Ständers Banks sedlar. Denna hemställan tror jag vara riktig, men jag finner densamma ock vara all den åtgärd, som bör i nämnde afseende vidtagas, och att således den särskilda §. i lagförslaget hvilken innefattar en dylik ansvarsbestämmelse, bör utgå. På grund af dessa anmärkningar yrkar jag återremiss, med önskan, att svaret må inkomma, så fort möjligen ske kan, på det att lagen för offentliga Bolags-banker må vid denna Riksdag vinna fullbordan.

Herr *Holm:* Jag hvarken vill eller bör vara vidlöftig vid detta tillfälle. Dock anser jag mig böra gifva tillkänna, att jag inom Utskotten förenat mig med Herr Biskop *Hedrén* i hans reservation emot lagförslagets 6:te §:s oförmodade tillkomne lydelse; och jag kan icke förklara, huru det skett, att detta mitt instämmande ej blifvit ibland reservationerna emot betänkandet omnämndt. Då jag förenade mig med bemälde reservant, skedde det, emedan jag vill Bankbolags uppkomst, och derföre önskar jag ej se hinder i vägen för desamma. Jag tror, att om de i lagen uppställda controller ordentligen handhafvas, i förening med offentligheten, vinnes tillräcklig säkerhet för ändamålet. Man bör ej försvåra stiftandet af Bolags-banker, om man vill sjelfva saken. Att ett försvårande skall inträffa, om 6 §. blir, sådan den nu är, med bibehållande af det lilla tillsatte ordet *innestående,* är ostridigt. Jag åberopar för öfrigt min skriftligen afgifna och vid betänkandet fogade reservation, men kan ej undgå att ifra för den sats, att de minimisummor, som äro bestämda, böra nedsättas, utur samma skäl, som jag vid 6 §. anfört, att jag vill saken och tror det vara med Landets fördel enligt, att ifrågavarande inrättningar uppstå; men detta kan icke ske under sådane vilkor och med det stadgande, att de icke få bildas Actiebanker utan en teckningssumma af minst fyra millioner courant och bestämmandet af hvarje actie till 4000 R:dr, och Solidarisk bank utan en

teckningssumma af minst 1 million R:dr courant. Jag yrkar den af mig föreslagna nedsättning uti dessa summor, emedan jag vill saken och tror ej något äfventyr skola häraf inträffa. Att vederlägga andra talares anmärkningar, anser jag vara orätt, helst jag blir dertill i tillfälle inom Utskotten. Jag kan likväl icke undgå att nämna några ord, i anledning af ett yttrande af Herr *Ekerman.* Denne värde talare har sagt, att han trodde särskild lagstiftning i förevarande ämne icke behöflig, utan att allmänna lagens bud, i förening med 1824 års Kongl. Förordning om Bank-bolag, äro tillräcklige. Detta omdöme tror jag icke vara grundadt. Jag vill blott fästa uppmärksamheten derpå, att, enär det åt Privat-banker uppdrages rätt att utgifva graverade creditsedlar, är det ock nödvändigt att utstaka de gränsor, inom hvilka denna rättighet må utöfvas. I detta afseende måste lag vara nödvändig. Inom de sammansatte Utskotten hyste jag först samma farhåga, som den af Herr *Ekerman* här uttalade, i anledning af inrymmande åt Regeringen af rättighet att pröfva och utlåta sig öfver ansökningar om Bolags-banks-privilegier, ehuru ej af samma skäl, som denne talare åberopat, men sedan jag hann stadga min öfvertygelse härom, fann jag detta icke vara farligt. Deremot skulle jag tro det vara orätt att säga, att dessa inrättningar må uppstå när och hvarest som häldst, utan att Regeringen må dervid äga ett veto. Jag gillar således i denna del 2:dra

§., hvilken jag tror vara både nyttig och nödvändig. I afseende på 2 §. 3 mom. förenar jag mig med Herr *Wærn* derom, att octrojtiden för offentlig Bolags-bank må ställas på tjugu år. Med Herr *Ekerman* instämmer jag uti hans anmärkning vid 10 §. 1 mom., att här bör förbjudas, att andra bankers actiebref ej få belånas. Eljest skola serskilde Bolags-banker blifva med hvarandra för mycket intrasslade, och detta vore vådligt för systemet i det hela. Med Herr *Wærn* förenar jag mig i afseende på 12 och 13 §§. Jag önskar dervid det af honom gjorda förbehåll, att personers enskilda förhållanden till banken ej må blifva föremål för infordrande af upplysningar till Handels- och Finance-expedition. Jag tror ändamålet vinnas i allt fall, till controll derå, att banken rörer sig efter gifne föreskrifter. I afseende på 22 §., förenar jag mig uti Herr *Hessles* redaction och tror, att om denna §. bibehålles, sådan den nu är, skall den vara utan all betydelse och påföljd. Jag slutar detta anförande med begäran om återremiss.

Herr *Helleday:* Det må ej väntas af mig, att jag skall uppträda, för att respondera för detta betänkende, då jag varit ibland dem, som haft det obehag att se ett af Banco-Utskottet uppgjordt förslag till lag för Bolags-banker lagdt under bordet och icke pröfvadt. Utan förkärlek för samma förslag, som uppgjordes, innan Banco-Utskottet rönte den oskattbara fördelen, att i sin Ordförande se en af motionairerne i

denna fråga, hade jag likväl trott, att förslaget varit förtjent af närmare afseende. Mina anmärkningar emot förevarande betänkande hvälfva sig hufvudsakligen omkring den idée, att, i stället för lag, de sammansatte Utskotten utarbetat ett reglemente för enskilde banker. All lag anser jag böra vara kort och tydlig; den bör innehålla allmänna grunder, under hvilka enskilda banker må uppstå, med fulla garantier för allmänhetens betryggande. Allt det reglementariska yrkar jag böra utgå och en lag uppgöras efter de af mig antydda grunder. Af flera talare är jag förekommen uti partiella anmärkningar, jag vill ej relevera dem. En anmärkning torde dock förtjena afseende, som jag ej tror vara af någon talare härstädes förut upprepad; och jag anhåller således att få göra densamma. Den angår stadgandet i lagförslaget om sedelutgifning, hvilket jag icke finner göra tillfyllest för allmänhetens betryggande. Inom Banco-Utskottet afgafs af en ledamot en förtjenstfull reservation, hvilken i detta ämne upptager skäl grundligare, än jag äger förmåga att dem utveckla för en strängare control i detta afseende. Det torde således tillåtas mig att uppläsa den del, som af denna reservation är hit tillämplig.

Herr *Helleday* uppläste derefter en del af berörde af honom åberopade reservation och tillade: Jag begär icke att denna upplästa del af reservationen må i Ståndets protocoll inflyta. Den kan

när som häldt komma de sammansatte Utskotten tillhanda; men jag har trott mig böra lemna Ståndet deraf del och önskar, att Utskotten må taga denna vigtiga omständighet i närmare begrundande.

Herr *Wijk*: Här har redan af flere talare blifvit i detta ämne så mycket yrkadt och ordadt, att jag hvarken vill eller behöfver vara vidlyftig i min framställning. Jag är ibland dem, som lifligt önska, att Privat-banker skola uppkomma, emedan jag är öfvertygad, att näringarne behöfva ökadt rörelse-capital, och emedan det är blott på denna väg sådant står att åstadkomma; men då jag lifligt önskar detta, önskar jag tillika, att dessa institutioner icke må blifva för mångfaldige, utan att de må uppstå på så solida grunder, att de lemna fördel åt delegarne och en ännu större åt det allmänna. Jag tror icke, att det är mängden af banker som gör inrättningen deraf lycklig. Fastmera tror jag, att inrättning af färre och solidare banker är bäst. Genom för många sådana inrättningar beredes täflan att sätta sedelmynt i gång, fotadt på credit. Denna täflan skulle vara skadlig och bereda vådliga följder. Genom lättheten att åtkomma penningar, skulle mången ingå i företag, hvartill han egentligen icke har medel, och till hvilkas skötande han ej eller har hufvud. Man måste härvid gå varsamt till väga och såsom correctiv betragtar jag de minimisummor, som Utskotten stadgat, i afseende på Actie- och Solidariska banker. Såsom bevis, att jag önskar det dessa inrättningar må komma till stånd, är att jag förenar mig med Herr Biskopen *Hedrén* i hvad han anfört emot Utskottens förslag i dess 6 §. Jag tror att då man vill bereda framgång åt en sak, måste man förena menniskors interessen dermed; men jag inser icke huru, med beståndet af denna §:s nu föreslagne lydelse, någon sådan inrättning skall kunna uppkomma. Jag ser icke huruledes någon må, vid sådant förhållande, vilja deruti ingå, enär det icke är möjligt, att förtjenst derigenom beredes, svarande emot risken; och fördelen måste vara driffjädrarne för Inrättningens uppkomst. Jag fäster vidare min uppmärksamhet på hvad Utskotten yttrat pag. 28, att Rikets Ständer böra hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t så ställa serskildte Bank-bolags-privilegier, att de alla ungefärligen på samma gång utlöpa. Af en sådan åtgärd skulle högst vådliga följder uppstå. Jag föreställer mig att vi erhålla 3 à 4 Bolagsbanker, som sätta i rörelse sedlar till en fjerdedel eller en tredjedel af det nu existerande rörelsecapitalet, hvilket med ett motsvarande belopp följaktligen förökas. Om dessa börja, att draga in sina sedlar samtidigt, hvad blir följden? Mig synes det vara lämpligare, att de upphöra efter hvarandra, medan andra under tiden uppstå, för att suppleera de förra. Om alla på en gång upphöra, beredes strypsystem och stockning i den allmänna rörelsen. Detta bör minst ingå i beräkning vid bankrörelsen, emedan genom

indrifning af bankens utestående medel en stor del af Nationen skulle blifva ruinerad. Jag anser följagtligen omförmälde af Utskotten föreslagna önskan icke böra till Kongl. Maj:t af Rikets Ständer framställas.

Herr *Helsingius:* Jag har icke begärt ordet, för att försöka försvara detta betänkande. Tvärtom, sedan jag inom Banco- och Lag-Utskotten ljudeligen uppläst min reservation, finner jag mig föranlåten biträda begäran om återremiss, så mycket häldre, som inom Ståndet vigtiga anmärkningar emot betänkandet äro gjorda; men om ock sålunda icke skulle sig förhålla, finner jag mig tillräckligen föranlåten begära återremiss genom den omständighet, att jag ser vid betänkandet fogade vigtiga reservationer, som aldrig varit de sammansatta Utskotten meddelade; och jag skulle anse det vara illa, om icke dessa upplysande reservationer komma till Utskottens kännedom. Det enda jag ville försvara i detta betänkande är den klandrade 6 §., likväl blott af den orsak, att det tillsatta ordet *innestående* åstadkommer uti §. en tydlighet, hvilken förut saknades deruti; men då jag uti en reservation finner en omständighet vara af Ordföranden, Herr Grefve *Frölich,* uppgifven, som jag, ehuru vid tillfället närvarande, ej kunde ana, nemligen att nyss anmärkta ord tillkommit genom en öfverraskning, och då, i anseende till flera ledamöters frånvaro, det är svårt att jäfva denna uppgift, i synnerhet af en Ordförande, som i en sak, den han con amore behandlar, förvärfvat den erfarenhet och

insigt, att han redan låtit ibland Riks-Ståndens ledamöter utdela ett utarbetadt förtjenstfullt förslag till lag för offentliga Bolags-banker, vill jag ej eller försöka vederlägga denna uppgift; och ehuru jag ej proponerade tillsättningen af sjelfva ordet *innestående,* erkänner jag likväl, att jag var egentligen den, som föranledde den långvariga discussion, som, efter hvad af Biskop *Hedréns* reservation kan inhämtas, uppstod, och, efter proposition af en ledamot inom Utskotten af Ridderskapet och Adeln, slutades med meranämnde ords tillsättning. I sådant sakens skick bör jag ej i sjelfva frågan, som, efter hvad jag nyss anfört, proponerades af en annan ledamot, förklara förhållandet, men framställer mig här såsom den egentlige syndaren, hvilken föranledt det omtvistade ordets tillkomst. Jag kunde ej fatta att någon öfverraskning dervid egde rum; ty, sedan genom taget och med klubbslag befästadt beslut var afgjordt, det hvarje ledamot af de sammansatte Utskotten skulle hafva rätt, vid den slutliga redactionen af lagförslaget, tillägga hvad som ansågs nödvändigt till särskilda §§:s förtydligande, så att de med besluten öfverensstämde, och efter det den 6 §. beslutades, innan någon ännu visste, huru de efterföljande §§. skulle komma att se ut, samt enär deruppå, i afseende på Solidariska banker, det vigtiga beslut fattades, att den säkerhet, som skulle ställas i egenskap af grundfond, borde ställas i förvar till Bankbolagets disposition, ansåg jag, vid ett sådant förhållande, och då

jag fann, det olika meningar ibland Utskottens ledamöter voro om rätta förhållandet af 6 §., mig skyldig framställa nödvändigheten deraf, att Utskotten måtte förklara meningen af ordet *insatte* i denna 6 §., om meningen var, att det en gång insatte skulle få disponeras efter bolagsstämmo-beslut, eller om man ville uttrycka, att, hvad som blifvit insatt, borde förblifva innestående, helt och hållet, eller till större eller mindre del. Detta var förloppet, innan det anmärkta ordet blef uti 6 §. insatt. Jag har ansett mig skyldig att härföre redovisa, då jag sagt, att jag framställer mig, såsom den, hvilken orsakat nämnde ords tillkomst. För öfrigt tillägger jag att jag förenar mig med dem, som begärt återremiss, på grund af gjorde anmärkningar, åt hvilka jag ej skall underlåta att lemna all uppmärksamhet; äfvensom jag då kommer i tillfälle att vidare göra mina åsigter gällande. Huru fort detta låter sig göra, beror hvarken på Utskotten collectivt eller på särskilde ledamöter af desamma. Det beror först deraf, huru snart återremiss-expeditionerna till Utskotten ifrån Riks-Stånden inkomma, och dernäst huru snart återremisserna kunna hinna att besvaras. Emedlertid tror jag fullkomligen på Utskottens goda vilja i detta afseende.

Herr *Rydin:* Med sann tillfredsställelse har jag genomläst detta förslag för Privat-bankers stiftande. Jag gillar tendensen deraf, men då anmärkningar vid serskilda delar af detta förslag blifvit öfverflödigt framställde, ooh de anmärkningar, som jag kunde hafva att deri göra, vore att jemföra med en droppa i hafvet, då de sammanställas med de förut gjorde, vill jag nu endast fästa min uppmärksamhet vid tvänne under discussionen gjorde anmärkningar. Den ena synes tendera derhän, att kullkasta hela förslaget. Herr *Arnberg* har nemligen yttrat, att varaktiga privat-banker ej kunna uppstå, så länge de tysta fömonsrätterne fortfara att vara gällande. Jag beklagar högt, att förslaget om de tysta förmonsrätternes upphörande erhöll en olycklig utgång, enär desamma äro ett väsendtligt hinder för enskildta medborgare, att, såsom sig bör, begagna deras credit; men att detta skulle hafva den svåra följd, att privat-banker ej kunna uppstå, har jag icke förmåga att inse. Den andra anmärkningen är gjord af Herr *Hessle,* som påstått beläningsrätt i en bolags-bank af andra bolags-bankers actier. Jag antager, att tvänne sådana finnas på dåliga fötter; och om den enas actier finge belänas hos den andra, skulle då stora lidanden ofelbart förorsakas. Jag afstyrker således detta förslag, ehuru jag önskar dylika Inrättningars uppkomst i helhet.

Herr *Wedberg*: Då så många, långa och äfven upplysande anmärkningar äro gjorda, förmodar jag, att återremiss af betänkandet äger rum; och jag skulle anse det vara orätt samt obehörigt af mig att tillägga några flera, då jag icke gjort dessa anmärkningar vid betänkandet inom Utskotten. Jag har dock reserverat mig

emot redactionen af 6 §., i likhet med Biskop *Hedrén*. Om icke denna §. förändras, skola ej heller Privatbanker uppstå; och jag ifrar för deras uppkomst, då de med garantier beledsagas. De nygjorde anmärkningarne godkänner jag; men jag kan ej annat än uttrycka min förundran deröfver, att en del af de sammansatte Utskottens ledamöter här framkommit med så vidlyftiga erinringar, ehuru de hafva tillfälle dertill inom Utskotten. Framställningen här ökar endast protocollet och medförer tidsutdrägt, ehuru vi alla önska ett skyndsamt slut på Riksdagen.

Herr *Leffler:* "Då jag nu går att äfven för min del yttra något öfver förevarande förslag till lag för inom landet blifvande banker, ämnar jag att deruti vara så kort som möjligt, och endast uttrycka min enskilda mening, öfver vissa delar deraf."

"Jag kan icke annat än rättvisa de Högl. Utskottens bemödande, att hafva sökt tillvägabringa all möjlig säkerhet för ifrågavarande bankers framtida bestånd, och gagnelighet för det allmänna. Att Utskotten i vissa fall häruti gått för långt, erkänner äfven jag, och befarar att om förslaget oförändradt antages, skulle inga sådana banker uppkomma. Men som de för långt drifna fordringarne redan äro af flere värda talare anmärkte, anser jag det vara öfverflödigt för mig att nu upprepa dem. Jag förmodar att de Höglofl. Utskotten skola derät lemna all möjlig uppmärksamhet. Jag delar

deras öfvertygelse, som yrka bifall till hvad Utskotten uti 2 §. föreslagit. Det bör vara Konungens rätt att afgöra om en ny bank får inrättas eller icke. Det vore efter min tanke mindre väl betänkt att medgifva inrättandet af så många banker, som särskilda bolag kunde finna sig hugade att deruti ingå, särdeles om de blifvande förändringarne uti lagförslaget komma att medgifva slika föreningar med mindre fonder, än som nu deruti finnas föreskrifne. Saken är ännu för litet pröfvad inom vårt land, för att med säkerhet kunna afgöra hvad i denna del är tillräckligt eller för mycket. Endast Konungen från sin höga ståndpunkt, kan med ledningen af en blifvande erfarenhet, bäst afgöra den saken, och en gräns måste äfven dessa inrättningar hafva, om de skola blifva allmänt gagneliga."

"Med Herr *Norman* förenar jag mig derom, att de uti 21 och 27 §§. omtalade minsta sedelvalörer, de må vara af hvilket slag som helst, som bemälde banker få utgifva, icke må få blifva lägre än 10 R:dr courant. Hvad skall det väl blifva för ett förhållande inom landet, om 4 à 5 sådana banker uppträda, som utgifva sedlar på 1 R:dr courants valör, ifall det blifver myntenheten? Det skall, särdeles bland arbetsclassen, komma att förorsaka en stor oreda och missnöje, när den jemte Bankens egna sedlar erbjudes så många andra slag, som den omöjligen kan rätt känna, och som medföra många oredor och gräl man och man emellan."

Herr *Malmberg* instämde med Herr *Leffler*.

Herr *Sahlin:* Den discussion, som föregått, har varit så upplysande, att jag ej behöfver upptaga tiden med några vidlyftiga anmärkningar, utan jag inskränker mig dertill att yrka återremiss, i anledning af Herr Professor *Grubbes* reservation och synnerligen med afseende på 6 §:s nu föreslagna lydelse. Vid 2 §. får jag nämna, att jag delar den åsigt, att Kongl. Maj:t bör ega rätt att genom vägran förekomma för många samtidiga bolags-bankers uppkomst. Äfven vid 10 §. gillar jag, såsom princip, den anmärkning, att lånetiden må begränsas till 6 månader; men hos oss, der omsättning af rörelse-capital sker långsamt, anser jag likväl rättast, att tidsbestämmelsen af nio månader bibehålles. Jemväl förenar jag mig med dem, som yrka, att första momentet af den sista punkten i betänkandet må utgå.

Herr *Rubin:* För mig visar det sig, såsom ett sorgligt tidens tecken, att ifrån de sammansatta Utskotten emanerat en sådan produkt, att deremot kunnat göras de anmärkningar, som här skett. Jag bekänner, att jag ej vill öka med mina få anmärkningar det redan öfver höfvan långa protocollet. För mina åsigter har jag endast kunnat hämta ledning ifrån den juridiska sidan, då jag icke är hemmastadd uti det financiella, i hvars irrgångar inkommen, jag svårligen skulle finna någon ledtråd, för att reda mig derutur. Jag godkänner icke, att värde ledamöter af Utskotten här framkommit

con variatione med samma anmärkningar, som de sökt att inom Utskotten göra gällande, ty jag anser rätta afsigten med återremiss vara, att låta de Stånds ledamöter, som ej äro ledamöter af Utskotten, uttrycka sina tankar, för att jemföras med Utskottens och derigenom bereda ett slutligt helt. Jag vill icke vara vidlyftig, men kan icke återhålla min förundran deröfver, att så många erfarne jurister, som här yttrat sig, icke rigtat deras blick på 9 §. af lagförslaget, angående proceduren, då bank-bolag upplösas, antingen efter concurs eller efter slutad octroj. Concurs-lagen stadgar, såsom skyldighet för domare, att i concurs-dom förklara, huruvida de borgenärer, som å proclamadag ej anmält och bevakat fordringar, gjort sig af deras betalningsrätt förlustige. Jag hemställer, om någon jurist, vid genomläsandet af denna §., kan stadga sin öfvertygelse, om beslut är fatfadt i denna del. §. säger, att bevakning af fordringar hos bolags-bank, på grund af dess creditsedlar, ej behöfves, utan blott anmälan, hvilken är utsträckt till tvänne år ifrån den tid, då bolaget förmodas vara upplöst, eller då det kommer i concurs-tillstånd. Skall domaren förutse, hvilka personer infinna sig? eller skall han på förhand förklara, att hvar och en, som infinner sig inom 2:ne år, skall hafva sin rätt förvarad att utfå den summa, hvarå bank-bolaget utgifvit förbindelse. Här inträffar väsendtlig rubbning af de grunder, på hvilka vår nu gällande concurs-lag hvilar. Följden blir, att,

om bank-bolag komma till stånd och man fruktar att de kunna bringas i concurs-tillstånd, blir det nödvändigt att för dem föreslå en särskild concurs-lag. För öfrigt hoppas jag, att inom de sammansatte Utskotten få göra mina anmärkningar gällande, då betänkandet der punktvis förekommer.

Herr *Wærn:* Af alla yttranden, som här blifvit framställde, finner jag det vara klart, att betänkandet kommer att återremitteras. Jag tager mig derföre friheten vördsamt föreslå, att Banco- och Lag-Utskotten må föreläggas en viss tid, t. ex. till den 15 instundande December, att besvara återremisserne ifrån Riks-Stånden af detta betänkande; äfvensom jag hemställer, att återremisserne må behandlas genast af de sammansatte Utskotten, ej först af afdelningen. På detta sätt tror jag den af mig föreslagne tid kunna blifva tillräcklig för återremissernes besvarande.

Herr *Halling:* Då icke osannolikt det är sista gången jag får tillfälle att här yttra mig öfver Privat-banker, har jag ansett mig ej böra låta stillatigande detta betänkande passera. Jag erkänner, att jag delar Herr *Ekermans* betänkligheter emot systemet i allmänhet; men min afsigt är icke att motarbeta, hvad, åtminstone inom representationen, utgör ämne för så mångens hopp och säkerhet. Detta hindrar mig likväl icke att uttala min enskilda öfvertygelse, att med desse banker ej vinnes så många procent, som i lag stadgas för capitaler, i stället

för att man tror sig med dem vinna hela capitalet. Om f. d. Filial-disconterne ej äro bevis för hvad som *skall hända,* måste de dock vara bevis för hvad som *kan hända.* Må det tillåtas mig, som sett en Filial-disconts uppkomst och olyckliga slut, som sett en Privat-bank uppstå i närheten af min hemort, att utveckla skälen för min fruktan, som så många vilja aflägsna, under förutsättning, att genom Privat-bankernes utveckling, Stats-bankens nödvändighet kan ifrågaställas. Jag vill ej nu uppehålla mig vid Filial-disconternas historia. Fastän åldrig, är den i friskt minne, och jag har dessutom på detta rum tillförene åberopat densamma. Jag öfvergår deremot till mitt omdöme om Ystads Privat-bank, dervid delande den sats, Herr *Petre* uttalat, att man af erfarenheten af de redan bildade Privat-bankerne bör sluta till följden af de kommande. Då jag rönt på detta rum mera oblidt omdöme öfver mina tänkesätt i berörde hänseende, och sådant äfven vidare kan inträffa, ehuru den värde ledamot, som var min störste motståndare, längesedan gått hädan, erkänner jag att jag är ingalunda intresserad för eller emot Skånska Privatbanken, utan är fullkomligen opartisk att yttra mig öfver dess verkningar i orten. Dessa äro, i fråga om nyttan, i första rummet, att personer, som ej fått lån annorstädes, der fått dem; och om detta ej medfört förlust för Privat-banken, är dock ej bevist, att någon egentlig nytta blifvit beredd genom dessa låns ut-

gifvande. Jag har tillförene yttrat, att jag anser den största grad af varsamhet fordras att utsläppa en fond af myntrepresentativer, sedan realisationen nyss är tillvägabragd. Stats-bankens sedlar utträngas utur rörelsen, inströmma och utbytas emot silfver. Jag har derföre trott, att ej stora sedel-emissioner böra ega rum. Derjemte vill jag nämna ett exempel, att Skånska Privat-banken bildades på en fond af 266,666 R:dr 32 sk. B:co, och att, enligt 1833 års bokslut, hade den utelöpande 400,000 R:dr B:co i depositionsbevis, som motsvara de här omtalade sedlarne. Jag tänker mig möjligheten, att i landet uppstå en Actie-bank med 4 millioner R:dr courant i grundfond och en solidarisk bank med teckningssumma af 1 million R:dr. Följden blir, att mångfaldiga millioner öfverflöda landet. Jag vill tro, att några påminna sig, huru lågt värdet föll för myntet, den tid, då Filial-disconternas assignationer voro utelöpande. När för stort belopp af myntrepresentativer är utlöpande, falla de i värde. Af erfarenheten vet man, att sämsta myntet först användes. Detta bevisades deraf, att Riksgäldssedlarne utträngde Bancosedlarne, emedan de sednare skrinlades, såsom säkrare valuta. Äfven ibland Skånska Privatbankens rosade fördelar, dem jag ej erkänner, har jag hört berömmas den, att den åstadkommit tillgång på penningar. I Skåne har derpå varit mindre brist, än på credit, hvilken sednare ingalunda ökats genom Privat-bankens tillkomst. Jag gillar principen här af lag i så måtto, att man derige-

nom gått så öppet tillväga, att dessa banker tåla jemförelse med Stats-banken, då de utgifva creditsedlar. Derigenom slites äfven tvisten, huru de depositionsbevis, som Skånska Privatbanken utgifvit, må anses, antingen såsom sedlar eller valutor. Jag skulle dock tro, att Kgl. Kungörelsen i detta ämne af den 14 Januari 1824 kunnat och bort äfven hädanefter tjena till efterrättelse, då, enligt densamma, tvänne banker blifvit organiserade, af hvilka den Skånska, efter ena Directörens, Herr *Hembergs*, ej blott en gång, utan tio gånger yttrade vitsord, ej lemnat fördel för actieegarne. Felet har ej varit i den Kongl. Kungörelsen, utan i sjelfva saken. Man har ytterligare påstått, att Privatbankerne ej blifvit så gynnade, att något syftemål med dem kunnat vinnas. Jag åter tror motsatsen. De befintlige reglementen äro lika gynnande, som det vi nu gå att pröfva. Återkommande till sedelemissionen ifrån sådane banker, är jag af den tanke, att det icke är beskaffenheten af något reglemente, utan namnen, som å sedlarne äro tecknade, hvarigenom dessa sedlar uppehållas. Om icke å Skånska Privat-bankens sedlar voro de i orten för mycken förmögenhet kände mäns namn, skulle desse sedlar icke tilltvinga sig det förtroende, att gå man och man emellan. Deras spatium är inom en trängre krets. Dock äro de af skadlig verkan för många affärsmän, som måste hafva dubbel cassa. De kunna ej neka att emottaga detta sednare mynt, men måste tillika hafva en annan reserv-cassa för utbetalningar i Rikets gångbara mynt. Efter

denna ingress, torde det tillåtas mig att öfvergå till sjelfva saken; och som jag ej kan föreställa mig annat, än att Rikets Ständer komma att besluta, att en lag för offentliga Bolagsbanker bör utfärdas, vill jag vid det uppgjorda förslaget nu göra några anmärkningar, som icke blifvit hitintills gjorda. Titeln på sjelfva lagen anser jag för det första icke vara riktig. Jag finner icke, hvarföre den skall kallas *Lag för offentliga Bolags-banker;* hvaremot jag trott att uttrycket *Lag för enskildta Bolags-banker* varit lämpligare att begagna. Jag önskar denna förändring af det skäl, att jag fruktar ordet *offentliga* hänföra måhända allmänheten till den föreställning, att dessa banker äro Statens angelägenhet. Med Herr *Ekerman* förenar jag mig deruti, att jag önskar, det i lagen må inryckas, hvad uti 1824 års Kongl. Kungörelse förekommer, eller en gång för alla, att allt, hvad som uppkommer af bankens verksamhet, aldrig må stå i sammanhang med Staten, eller något stadgande, till förekommande af den slutsats, att den enskilde, som möjligen gör förluster i tidens längd på Privat-banker, må kunna ega ersättningsanspråk emot Konung, Ständer eller Stats-banken. Om möjligt vore, borde detta stadgande utsättas på Privat-bankens creditsedlar, depositionsbevis eller skuldförbindelser, af hvad slag som hälst, så att ingen må vilseföras att vänta regress hos Konung och Ständer. I afseende på 7 §., förefaller det mig besynnerligt, att, då så många yttrat lifligt interesse för

tillkomst af Bolagsbanker derföre, att större rörelse-capital derigenom beredas, ingen sedan gjort anmärkning vid denna §. 2 mom., som innehåller, att depositionsbevis, hvilka af Bolagsbank utfärdas, må ej ställas annorlunda, än å den person, för hvars räkning medlen blifvit deponerade. Om detta stadgande bibehålles, är det ock gifvet, att ingen annan, än den, å hvilken depositionsbeviset lyder, äger att få uppbära valutan för detsamma. Men då äro icke eller depositionsbevis gångbara. I afseende på 8 §., som lyder i början: "skulle så inträffa, att offentlig Bolagsbank icke, vid anfordran, sine creditsedlar inlöser med Rikets gångbara mynt, hafver bolaget förverkat dess privilegium," fäster jag uppmärksamheten derpå, att jag för min del anser enahanda påföljd, privilegii-förlust, böra äga rum, ej allenast, då bolagsbank icke inlöser sina creditsedlar, utan äfven då den icke inlöser sina depositionsbevis eller andra af densamme utgifne skuldförbindelser af hvad slag, som häldst. Man invänder, att detta är hårdare för sådana banker, än för hvar och en enskild, som blott ålägges betala, jemte capital, ränta och kostnader; men då man vet den villervalla och de olyckor, som af myntrepresentativers stockning uppkommit, just derföre, att man ej yrkat nog starka garantier, är detta icke nu för mycket begärdt. Vid den 8 §:s sednare period, enligt hvilken det åligger Konungens Befallningshafvande i länet, att, på

skeende anmälan och förebragdt bevis om sålunda vägrad inlösen, genast till krafvets förnöjande, låta verkställa utmätning hos ledamöterne i Bank-directionen, samt, om de ej förmå krafvet gälda, hos bankbolaget, skulle jag vilja draga den slutsats, att en motsägelse äger rum mellan denna period och 17 §. 1 mom., hvarest säges: "Delägare uti actiebank svare endast för beloppet af deras tecknade actie-summa." Uti 8 §. nämnes icke, att der åsyftas blott solidarisk bank, utan på detta ställe talas om bolagsbanker i allmänhet. Uti anmärkningen vid 9 §, har Herr *Rubin* förekommit mig. Jag vill blott härvid tillägga den fråga, om, efter en lottägare i en solidarisk bank, hans arfvingar söka Urarfva förmån, huru står deras befrielse från skulden tillsammans med denna §.? 10:de §. är både olämplig och öfverflödig, innefattande olagligt förbud. Då 1 §. innehåller Bankens bestämmelse, tror jag ej något annat i denna del behöfves. Skulle 10 §. qvarstå, sker en inskränkning i bolagsbankers verksamhet just vid deras stiftande. Om bolagsbanken skulle t. ex. vilja inköpa ett hus för dess egna behof, skall den ej kunna göra det, hindrad af denna §. Densamma bör således helt och hållet utgå. I afseende på 15 §. fäster jag mig vid den deruti föreslagna föreskrift, att den, som offentlig Bolagsbanks-sedel förfalskar, efterapar eller utprånglar, vare underkastad det straff, som, i afseende på förfalskning, efterapning och utprångling af Rikets

Ständers Bancosedlar, finnes utsatt. Denna föreskrift anser jag vara olaglig, stridande emot all sund lagprincip, som skiljer emellan det allmänna och det enskilda. Jag tviflar att denna §. kan vinna Konungens sanction. Utskotten böra således tillse, om ej samma §. må tåla den jemnkning, att den må vara antaglig på högsta ort. Uti 18 §. läses: "Ej vare någon berättigad till mindre teckning i actiebank, än 4,000 R:dr courant, hvilket belopp räknas för en actie." Det torde hända, att meningen är, att dessa actier ställas till innehafvaren. Derom är ingen bestämmelse och den bör uttalas. Genom 19:de §. hvarest stadgas, att actiebank ej tillåtes i verksamhet träda, förr än bolaget nedsatt i controlleradt guld och silfver eller räntebärande och lätt realisabla papper eller inteckningar, ett belopp, som motsvarar 25 procent af det tecknade actie-capitalet, eller den så kallade grundfonden, hvilket belopp, sedan alla dithörande papper och handlingar blifvit af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet gemensamt med bolaget till säkerheten pröfvade och af bägge godkände, skall vid Landtränteriet förvaras uti en cassakista med lås, dertill Konungens Befallningshafvande äger den ena och Banken den andra nyckeln, har man för offentliga bolagsbanker danat en ny depositionsbank, nemligen: Landtränteriet. Man förutsätter, att offentliga bolagsbanker ej bildas annorstädes, än i de städer, der Landtränterier finnas. Motsatsen bevises af Ystads privatbank.

Om nu banker såsom denna, stiftas på 6 mil afstånd ifrån Landtränterie, frågas, huru skal denna §. kunna verkställas? Hvarifrån vil man hämta stöd för den sats, att Konungens Befallningshafvande, som är Konungens högst Ombud i orten och kan vara fullkomlig skicklig till sin function, må vara en så beskaffad granskande person, att han med egen ansvarighet skall pröfva säkerheter, som skola lemnas under hans lås. Huru många ränterier kunna lemna tillräckligt utrymme till förvarande af tilläfventyrs ej obetydliga qvantiteter af guld och silfver, som här komma att aflemnas. Enär dessutom i 2 mom. af 19 §. förutsättes rättighet för bankbolag att utbyta de nedsatta hypotheken emot andra, hvilka, efter pröfning i ofvan stadgade ordning, anses jemgode med dem, som återtagas, tror jag, att, om detta stadgande tages i betragtande, det är påtagligt, att det icke är verkställbart, att Konungens Befallningshafvande, hvars tid är af de till hans embete hörande göromål fullt upptagen, skall kunna befatta sig med åligganden för möjligen hvarje vecka eller dag skeende hypotheks-utbyten, hvilka åligganden äro för hans befattning alldeles främmande föremål. Man må jemväl ihågkomma, att, då Landtränterie skall vara depositions-stället, fordras tillika en tredje persons närvaro, nämligen Landt-Räntmästarens, hvars tjenst är egnad till annat ändamål. Jag anhåller, det behagade Utskotten på dessa skäl fästa uppmärksamhet; och

jag förmodar, att de skola finna denna §. knappast verkställbar. Uti 21 §. stadgas, att actiebank må ej, vid förlust af dess privilegium, utgifva tryckta eller graverade creditsedlar å mindre valeurer, än 5 R:dr courant. Jag har vid denna §. ingen annan anmärkning att göra, än att stadgas må, att sådane sedlar ej må utgifvas under 10 R:dr; häldst hade jag önskat minsta valeurens bestämmande till 20 R:dr. Vid 22 §. på hvilken Herr *Hessle* redan fästat uppmärksamhet, föranlåtes jag erinra, att mig synes densamma innehålla en motsägelse med sig sjelf och andra stadganden. Början af denna §. förutsätter den vidsträckta rättigheten för fordrings-ägare hos solidarisk bank, att hålla sig till hvilken lottägare, som häldst. Slutet åter synes gifva tillkänna, att hvarje bolagsman måste lagsökas. Jag antager lottägarnes antal vara 50, eller det minsta tillåtna; och jag frågar, om det är ett sätt att stärka Bankens credit, när man föreskrifver, att man, för att erhålla betalning för 10 R:dr, måste lagsöka 50 personer, boende dels i spridda orter inom Riket, dels utom detsamma. 23 §. innehåller det betänkliga stadgande, att hvarje lottbref uti solidarisk bank, skall ställas till viss man, med förbud, att detsamma annorlunda öfverlåta, än på viss annan inför Bank-directionen uppgifven person, efter af Directionen för dess del lemnadt samtycke och derå af bolaget, vid nästpåföljande Bolagsstämma, meddelad stadfästelse. Jag frågar, hurudant skall

förhållandet blifva, om lottobref utmätes för gäld, och säljes, hurudant, om det går i arf? Allt detta torde böra tagas närmare i betraktande, för att ändra det onaturliga stadgandet, att lottobref ej må transporteras på hvilken, som häldst. Jag anser Utskottens mening hafva varit, att förekomma nämnde lottobrefs öfverflyttning ifrån förmögnare till fattigare personer; men jag befarar, att detta mål ej vinnes genom verkställighet af en föreskrift, sådan som denna. Vid 27 §. åberopar jag enahanda anmärkning, som vid den 21, att 10 R:dr courant böra vara minsta valeuren af Bankens förbindelser af hvad namn som häldst; och hvad angår den uti slutperioden tillstyrkta hemställan, angående anhållan, att särskilde Bankers privilegier må ställas sålunda, att de alla må samtidigt upphöra, finner jag de dervid gjorda anmärkningar grundade. En Riksolycka vore gifven, i den stund privatbankerne samtidigt upphörde. Af en sådan upplösning skulle högst svåra förhållanden åstadkommas.

Häruti instämde Herrar *Eklund*, *Höök*, *Frodell* och *Per Winblad*.

Herr *Olbers:* "Då nu förevarande Banco- och Lag-Utskottens betänkande, N:o 2, lärer blifva återremitteradt på grund af de deremot gjorde anmärkningar, får jag för min del vördsamt förklara, att jag förenar mig i anhållan om denna återremiss, förnämligast i anseende till det anmärkningsvärda uti 6 punkten af Höglofl. Utskottens förslag till lag för offentliga bolagsbanker. Den deruti gjorde föreskrift, att offentlig bolagsbank icke må utgifva sina förbindelser till större sammantaget belopp, än som motsvarar den innestående grundfonden, synes mig stå i strid med begreppet om en bankinrättning, motverka dess bestånd och omintetgöra dess ändamål. En bank måste hvila på sin credit, hvilken grundas just på värdet af dess fordringar, men huru skulle en sådan credit kunna utvidgas, om Banken aldrig fick utlåna mer än som motsvarade dess grundfond, hvilken måste undergå förminskning, i mon som de utgifne creditsedlarne invexlas mot de allmänna Banco-sedlarna. Ett sådant stadgande motverkar således beståndet af offentlig Bolagsbank, genom det, att det lägger hinder för realiserandet af Bolags-bankens ändamål, som är en utvidgad lånrörelse. Men om således å ena sidan ett stadgande, hvilket förbjöd en Bolags-bank, att utgifva credit-sedlar till ett större belopp, än som motsvarade bankens innestående grundfond, skulle inskränka Bancorörelsen, och derigenom motverka ändamålet, måste dock, å andra sidan, uti en lag för Bankbolag, finnas ett stadgande, som förebygger den möjliga händelse, att ett så stort missförhållande kunde ega rum, emellan beloppet af Bankens utelöpande creditsedlar, och summan af bankens grundfond, att, i händelse af bankens upplösning, allmänheten blefve lidande. Det är derföre jag, i likhet med hvad Herr Professor *Grubbe* i sin reservation anfört, ville hafva äran

föreslå det stadgande, att Bolagsbank må vara förbjudet utgifva mer credit-sedlar, än att hälften så stor grundfond finnes i banken innestående, som de utelöpande credit-sedlarnes totalbelopp. För de solidariska bankerne, som äga sin garantie uti delägarnes gemensamma ansvarighet, torde detta stadgande åter icke vara behöfligt."

"I öfrigt och då, enligt 2 §. af förslaget till offentelig Bolagsbank, de enskildta, hvilka vilja inrätta offentelig bolagsbank, böra hos Kongl. Maj:t dertill i underdånighet söka privilegium, synes det mig bäst, att åt Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning öfverlämna bestämmandet af de närmare reglementariska föreskrifter, hvilka kunna finnas för hvarje särskildt fall nödige, i afsede på omständigheterna."

"Slutligen, och då ingen af de värde ledamöterne uti Lag-Utskottet försvarat sig för beskyllningen, att 9 §. uti Banklags-förslaget är ojuridisk, vill jag häruti icke ingå i vederläggning, men mig synes Concours-lagens allmänna föreskrift i afseende på fordringars bevakande icke lämplig för dem, som genom innehafvande af credit-sedlar ega fordringar uti en under concours varande Bolagsbank."

Herr *Santesson*: Ehuru jag förut i allmänhet instämt med Herr *Wærn*, får jag dock nu tillägga, att jag, i afseende på 13 §. 3 mom., uttryckligen förenar mig deruti, att i de skeende anmälanden om Privat-banker till Handels- och Finance-expeditionen, ej böra upptagas personliga förhållanden. Jag förenar mig äfven med Herr *Halling* i de delar af hans anmärkningar, som ådagalägga behofvet af särskilda §§:s förtydligande. Då i öfrigt Utskottens betänkande upptager ej blott deras förslag, utan äfven motionairernes, händer det, att man tror, hvad man läst på ett annat ställe, utgöra Utskottens förslag. Sålunda har Grefve *Frölichs*, ej Utskottens förslag, upptagit de nuvarande Privat-bankerne. Jag anser det vara nödvändigt, att de reserveras vid deras privilegier. Slutligen hemställer jag, om ej de slag af Privat-banker, som kunna uppstå, i anledning af Banco-Utskottets betänkande, N:o 16, och hvilka befatta sig med spanmåls-belåning, böra uti detta reglemente omförmälas med några ord, på det att icke sådana banker må i lagen vara alldeles onämnde.

Herr *Bååth*: Jag har icke begärt ordet, för att specielt genomgå förslaget, hvarvid välgrundade anmärkningar redan äro gjorda; utan jag vill endast anföra några ord. Här hafva blifvit uttalade skiljagtiga meningar om minimisummorna för actie- och solidariska bankers grundfonder. För min del tror jag de af Utskotten föreslagna minimibelopp blifva de rätta. Dernäst öfvergår jag, i anledning af Herr *Rubins* anmärkningar, till granskning af förslagets 8 och 9 §§. Af stadgandet i den förra §.. att Bank-bolag kan, efter yrkande hos vederbörlig domstol, sättas i concourstillstånd och att banken då varder ställd under utredning enligt

concours-lagen, finner jag tydligt, att concourslagen bör tillämpas i afseende på Bank-bolag, såsom gäldenär. 9 §. åter säger att concourslagen ej må tillämpas emot Bank-bolags borgenärer, utan stadgar i stället, att en hvar, som innehar någon Bolags-bankens creditsedel, skall, vid förlust af dess betalningsrätt, den till inlösen anmäla inom en tid af 2:ne år, från det bolaget blifvit i laga ordning upplöst. Denna tid af 2:ne år anser jag vara olämplig, när Bolagsbanker äro i concours-tillstånd; ty berörde långt utdragna tid skall förhindra den slutliga utredningen. Jag finner det derföre vara consequent, att alla bank-bolagets borgenärer äro skyldiga att bevaka fordringar inom samma tid, som för annan concours är stadgad; men jag anser det vara mindre lämpligt, att de, hvilka innehafva bankbolags sedlar, såsom mynt, skola i ordentlig concoursväg beediga deras derpå grundade fordringar. Jag tror det vara nog, att innehafvarne af sedlarne endast uppvisa dem. En förordning, som stadgade att innehafvare af bankbolags sedlar, då banken vore försatt i concourstillstånd, skulle å inställelsedagen anmäla dessa sedlar, anser jag skola ofelbart befordra större skyndsamhet i utredningen, än om tvänne år först skulle afbidas efter upplösningen. I afseende på 21 och 27 §§. delar jag den åsigt, att minsta valeuren för bankbolags creditsedlar bör blifva 10 R:dr courant. Skulle de få utgifvas å 1 R:dr eller myntenheten, föreser jag en sådan mängd af dylika sedlar, att

det blefve förvillande och besvärligt för allmänheten, då de komma att gå i bredd med Bancosedlarna. Jag slutar detta mitt anförande med den ingress, som blifvit af Herr *Halling* upprepad, och hvaruti han uppdragit en tafla af f. d. Filial-disconterne. Vi veta, att deras antal var 4; och erfarenheten har upplyst utgången af dem. Man har äfven erfarit deras menliga verkan på allmogens välstånd. Innan dessa disconter uppkommo, var det något sällsynt att finna en till allmogen hörande person begära cessionsförmon; men lättheten att skaffa penningar föranledde skuldsättning öfver behofvet. Det lånades i den första, andra och tredje disconten, men när den kom till den fjerde, stadnade tillgången och concours blef följden. Detta är ej något uppmuntrande för Bolags-banker. Jag önskar dem all framgång; men måtte icke tiden utvisa, att de medföra samma följder, som ofvan äro nämnde!

Herr *Hessle:* Det är med ledsnad jag förnimmer en värd talare, Herr *Halling*, hafva bortgått. En af honom gjord framställning påkallar ett yttrande å min sida. Ehuru varande en af de skickligaste räknemästare inom Ståndet, har Herr *Halling* räknat miste å fonden för Skånska Privat-banken. Den utgör 266,666 R:dr 32 sk., inbetalde af de solidariskt ansvarige bolagsmännen, och 266,666 R:dr 32 sk. tillskjutne af actieägarne, eller tillsammans 533,333 R:dr 16 sk., och då synes det ej vara för mycket, att denna bank har 400,000

R:dr, allt banco, utelöpande i sedlar. För öfrigt och då Herrar *Halling* och *Ekerman* önskat att Privat-banker ej må uppkomma, samt de endast yrkat bibehållandet af 1824 års Författning, får jag fästa uppmärksamheten derpå, att denna Författning uti ingressen upptager en mening öfverensstämmmande med 1823 års Ständers uttalade åsigt, som var, att den öfverklagade förlägenheten ansågs kunna minskas genom upprättande af enskilta bolag till bestridande af en sammansatt upplånings- och utlånings-rörelse, hvilka, oberoende af Rikets Ständers penninge-verk, skulle förena de capitalegandes och capitalbehöfvandes intressen och småningom göra den vidsträckta credit-rörelse umbärlig, som hittills måst för allmän räkning bedrifvas; hvadan Rikets Ständer ansett discontrörelsen heldre böra öfverlemnas åt den enskilta omtankan, än utgöra föremål för Statsförvaltningens omsorg. Vidare finner jag de anmärkningar, som äro gjorde vid 9 och 10 §§., vara mindre välgrundade. I anledning af hvad Herr *Rubin* anfört, får jag förklara, att jag tror berörde 9 §. icke vara på minsta sätt vådlig, utan snarare af behofvet påkallad. Om ett Bank-bolag begär årsproclama, vore det hårdt, att innehafvare af dess sedel, genom underlåten bevakning, skulle förklaras sin betalningsrätt förlustig. Jag kan ej finna annat, än att concours-domaren bör tilldömma en sådan betalning utur massan. En præscription är ock nödvändig att stadga. Angående redactionen

af den 9. har jag serskildt erinrat i min reservation. Hvad Herr *Halling* anfört om depositionen i landtränteriet, finner jag vara obehörigt att till besvarande upptaga. Herr *Santesson* har yttrat, att i lagen böra uttryckas sådana banker som med spanmålsbelåning sig befatta. Uti förslaget nämnes, att varor och gods få i dylika banker belånas; och spanmål är äfven en vara. Om en Bolags-bank visar sig belåna spanmål, är det directionen öppet att begagna det creditiv i Stats-banken, hvilket för dylikt företag är beslutadt. Derföre tror jag i denna del någon ändring i lagen icke vara nödvändig; äfvensom jag anser det vara mindre väl grundadt, att, för möjliga enskildta förhållanden i Ystad och Wermland, ådagalägga de brister, som der funnits. I förslaget är uttaladt hvad som är ofullständigt för de förra Privat-bankerne. Man jemföre deras reglemente med den nu projecterade lagen.

Herr *Falhem:* "Jag har få anmärkningar att göra uti några puncter, och instämmer med Herrar *Wærns* och *Hessles* åsigter uti de anmärkningar nämnde Herrar vid de fleste anfört. Jag vill dock upptaga en skiljagtighet vid 2 §. och förenar mig med Herr *Wærn,* såvida, att, ifall grundfonds-summan för Actiebanker nedsättes under 4,000,000, likasom för Solidariska nnder 1,000,000, allt kurant; så önskar jag det må bero på Kongl. Maj:t, att bevilja eller förvägra det sökta privilegium, men deremot, om dessa minimi-summor bibe-

hållas, som öfverensstämmer med Herr *Hessles* och mina åsigter, så må ej privilegium förvägras, så vida den underdåniga ansökningen öfverensstämmer med alla uti denna lag associationerna ålagda bestämmelser. Jag kan ej eller underlåta upptaga anmärkning vid 6 §. om ordet *innestående*, som af de fleste talare ansetts som obehörigt, och bör utgå; jag öfvergår sedan till slutperioden, och åberopar därvid äfven Herr *Santessons* anförande, om vådan för det allmänna, om alla bankerne skulle på bestämd tid upphöra och indraga sin rörelse. Jag tillåter mig uttala den tillfredsställelsen, att de fleste talare uppträdt för framgången af detta förslag; dock har jag med ledsnad afhört de skräckbilder Herrar *Ekerman* och *Halling* framställt, och synnerligast Herr *Ekermans* påstående, att minsta sedel-valeuren för dessa banker borde bli 20 Riksdaler, som säkert skulle lägga ett stort hinder, om ej kunna kallas ett förbud för dessa stiftelser, och tämmeligen nedslående är det, att detta påstående kommer från Herr *Ekerman*, som innehaft och innehar Ständernas förtroende att förvalta Stats-banken. Herr *Helleday* har uppläst en del af en reservation, som, om jag ej misstager mig, är afgifven af Herr Ryttmästaren *Nordenankar* uti Banco-Utskottet, under förra perioden, när Privatbank-lagen inom Utskottet handhafdes. Jag delade då samma åsigter med Herr Ryttmästaren, och förenade mig uti denna reservation i sin helhet; men den tiden var ej någon fram-

ställning om provincial- eller solidariska banker. Herr *Helledays* åsigt härmed, att uti denna lag skulle bestämmas, det bankerne skulle åläggas rätta sin sedelemission efter cursens stigande och fallande, vågar jag ej bestrida, utan tror det tvärtom vara nödvändigt för Actie-banker, eller dessa större, som äfven skola befatta sig med handeln och den större rörelsen; men vågar tro, att kursförhållandet mindre eller allsintet verkar på banker, som äro förlagde i landsorterna, och hvilka befatta sig med den mindre rörelsen."

Herr *Rydin:* Jag förenar mig med Herr *Wærn* i afseende på tiden för Utskotten att inkomma med deras utlåtande.

Herr *Rubin:* Jag hoppas, att Ståndet, lika med mig, inser omöjligheten att realisera Herr *Rydins* åsigter. Jag finner 2 gångor denna tid må användas, om blott ett mera moget arbete kan vinnas. Är detta meningen att erhålla, erfordras tillräcklig tid. Jag gratulerar äfven Utskotten, att nu få räkna ibland sig flere arbetande Stånds-ledamöter, så att större fullkomlighet i arbetet må ernås. Med största ansträngning och den mest verkande arbetsförmåga kan man icke uträtta, hvad Herr *Rydin* önskat. Om betänkandet återkommer oförändradt, är ej det goda ändamålet vunnet, som blifvit åsyftadt. I allmänhet tror jag emot Banco-Utskottet ej böra anmärkas, att det försummat sig, då det fastmera arbetat ganska mycket.

Discussionen ansågs slutad, och betänkan-

det, N:o 2, återremitterades, i sammanhang hvarmed Banco- och Lag-Utskotten anmodades att, så fort sig möjligen göra låter, med svar på återremisserna ifrån Riks-Stånden af detta betänkande inkomma.

§. 6.

Föredrogos och lades på bordet följande memorial och betänkanden:

1:o Constitutions-Utskottets:

N:o 52, angående Borgare-Ståndets återremiss af memorialet, N:o 37, med förslag till ändring af 22 §. Regerings-Formen.

N:o 53, till Borgare-Ståndet, angående 2:ne dess särskilda anmärkningar vid förslaget i memorialet N:o 37;

och N:o 54, angående återremisserna på förslaget till ett stadgande i 41 §. Riksdags-Ordningen om Stats-Rådets ledamöters tillträde i Ståndens plena.

2:o Stats-Utskottets:

N:o 344, med berättelse, angående verkställd granskning af Förvaltningens af sjöärenderna, Kongl. Maj:ts flottas, med flera departements räkenskaper för år 1831.

N:o 345, angående verkställd granskning af Kongl. Quarantaines-commissionens i Stockholm räkenskaper för år 1831.

N:o 346, i fråga om revision af lazaretts- och curhus-fondens räkenskaper;

och N:o 347, angående hos Rikets Ständer till afskrifning eller ersättning anmälde utgifter å öfverskotten af Stats-verkets inkomster under åren 1827—1831; och

3:o Bevillnings-Utskottets:

N:o 37, angående stadgande i Bevillnings-Förordningen, i afseende på centonalens öfverflyttning på allmänna bevillningen.

N:o 38, med förslag till förändringar i 3:dje och 4:de artiklarne af Bevillnings-Förordningen.

N:o 39, angående städernas saluaccis.

N:o 40, i anledning af inom Höglofliga Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet gjorde anmärkningar vid Utskottets betänkande, N:o 23, angående stämpling af spelkort.

N:o 41, i anledning af motion, angående lindring i bevillningen för invånarne i staden Wenersborg.

N:o 42, i anledning af väckt fråga om enahanda ansvar å taxeringsmän i städerne för uteblifvande ifrån taxerings-förrättningarne, som, i afseende på Taxerings-committéerne för landet, kan blifva stadgadt.

N:o 43, i anledning af skiljagtiga beslut inom respective Riks-Stånden, angående stämplade pappers-afgiften;

och N:o 44, i anledning af anmärkningar emot Utskottets betänkande, N:o 34, angående bestämmandet af årlig bevillning å caracters-fullmagter, som hädanefter meddelas.

§. 7.

Justerades Protocolls-utdrag öfver de af Ståndet denna dag fattade beslut.

Plenum slutades kl. 11 e. m.

In fidem Protocolli

E. G. Runeberg.

Den 1 December.

Plenum klockan 10 f. m.

§. 1.

Upplästes meddelade utdrag af Med-Ståndens protocoll d. 24 och 26 sistl. November, hvaraf inhämtades, att Höglofl. Ridderskapet och Adeln fattat beslut, i anledning af Stats-Utskottets memorial, N:o 318, att Högv. Präste-Ståndet bifallit Stats-Utskottets memorial, N:o 193, och samma Utskott revisions-berättelser, N:is 326 — 343, Banco- och Lag-Utskottens betänkande, N:o 1, samt Lag- och Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkanden, N:is 25, 26, 28 och 29; afslagit sistnämnde tvänne Utskotts betänkande, N:o 27, och lagt till handlingarne Stats-Utskottets memorial, N:o 349, Banco-Utskottets memorial, N:o 62, och Expeditions-Utskottets memorial, N:o 18; och att Hedervärda Bonde-Ståndet bifallit Constitutions-Utskottets memorial, N:o 51, Lag-Utskottets utlåtande, N:o 43, samt Banco- och Lag-Utskottens betänkande, N:o 1; låtit bero vid Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkande, N:o 29; fattat särskildta beslut, i anledning af Allmänna Besvärs- och Economie-

Utskottens utlåtanden, N:is 135 och 136; återremitterat Banco- och Lag-Utskottens betänkande, N:o 2; och lagt till handlingarne Expeditions-Utskottets memorial, N:o 18.

Lades till handlingarne.

§. 2.

Justerades protocollet för den 26 sistledne November öfver återremisserne af Banco- och Lag-Utskottens utlåtanden, N:is 1 och 2.

§. 3.

Sedan, på sätt protocollet den 19 sisledne November §. 3, utvisar, till Ståndets pröfning blifvit anmälde tvänne uppgjorda ritningar till föreslagna sessions- och cancellie-rum för Borgare-Ståndet uti Rikets Ständers hus å Riddarholmen, hvilka ritningar voro tecknade, den ena med N:o 1 och den andra med N:o 2, framställde nu Herr Talmannen dessa ritningar, hvilka varit å Ståndets bord lagde, till Ståndets utlåtande.

Herr *Tottie*: Då jag jemnför ritningarna N:is 1 och 2, och dervid beräknar, efter scalan, utrymmet, har jag trott mig finna den med N:o 2 betecknade ritningen vara den lämpligaste.

Herr *Halling*: Jag vill ej bestrida, att ritningen, N:o 2, lemnar det största utrymmet, ehuru dess begagnande kommer att medföra större kostnad, än den, som egde rum, i händelse ritningen, N:o 1, blefve följd. Jag tillstyrker likväl bifall å den förra, med vilkor, att, genom takets upplyftning, höjden må tillökas minst tvänne alnar.

Herr *Wærn*: Denna af Herr *Halling* gjorda anmärkning finner jag vara riktig, men jag tror, att framställningen deraf, vid Ståndets tillstyrkande å ritningen, är öfverflödig, emedan det ligger till grund för förslaget, att rummen skola höjas, så mycket möjligt ske kan. Derföre är upplyftningen uti öfre våningen föreslagen. Nämnde omständighet anser jag således icke behöfva att i Ståndets beslut intagas.

Discussionen var slutad och Ståndet fann, uppå Herr Talmannens proposition, skäligt för sin del godkänna ritningen, N:o 2, om hvilket beslut Stats-Utskottet skulle genom utdrag af protocollet underrättas.

§. 4.

Å nyo föredrogos Constitutions-Utskottets memorial:

N:o 48, med utlåtande öfver återremisserne på förslaget i memorialet, N:o 34, till en ändamålsenligare organisation af Stats-rådet:

Härvid förekommo:

Regerings-Formen:

§. 5.

Ståndet antog icke den gjorda inbjudningen att förena sig uti Högvördige Preste-Ståndets och Hedervärda Bonde-Ståndets beslut, men godkände voterings-propositionerne under Lit. A och B.

§. 6.

Mom. C. Inbjudningen antogs icke och voterings-propositionen gillades.

Herr *Hessle:* Vid denna fråga torde det ej vara olämpligt, att Ståndet tager i betraktande den discussion och det beslut, som föranledde Ståndet att på tre departementer fördela, hvad de öfrige Stånden fördelat på tvänne. När först ansågs, att ett föredragande Stats-råd, skulle vara för handeln och näringarne, och en för drätselväsendet, måste, sedan Ståndet antagit Stats-rådens antal till 12, nämnde ärenden af Ståndet fördelas på trenne. Om likväl, såsom jag hoppas, den meningen, genom ingående uti andra Stånds beslut eller votering, vinner, att antalet af Stats-råden nedsättes, hemställer jag, att Ståndet, lika med de öfriga Stånden, må besluta ett departement för handeln och näringarne samt ett för drätsel-verket.

Herr Talmannen yttrade, att, sedan Ståndet, uppå Herr Talmannens proposition, icke antagit inbjudningen, lärer, hvad Herr *Hessle* nu anfört, endast kunna såsom reservation, anses.

Med Herr *Hessle* förenade sig Herrar *Petre, Norman* och *Holm,* hvilken sistnämnde förklarade, att han, vid discussionen i hufvudsaken, ansett ifrågavarande ärendens fördelning på trenne departementer, men att, då det redan är afgjordt, att inbjudningen ej antages, kunde berörde särskilda mening endast, såsom reservation, antecknas.

Herr *Ekerman* fästade uppmärksamhet derpå, att, då beslutet redan var genom klubbslag befästadt, måste saken ock anses vara af Ståndet afgjord.

Yttranden af dem, som nu talat emot det

fattade beslutet, antecknades, såsom reservationer.

Mom. D och E. Voteringspropositionerne godkändes.

Mom. F. Jemnkningsförslaget, pag. 5, angående antalet af Stats-råd utan departement, och derom, huru många af dem minst böra hafva förvaltat civilbeställning, antogs, i följd hvaraf Borgare-Ståndet för sin del fann voteringspropositionen under detta moment förfalla, men godkände densamma i händelse den för öfrigt kommer att erfordras.

Mom. G.

Herr *Hessle*: Nu inträffar hvad jag förutsåg, att blott 3:ne Stats-råder utan departementer bestämmas. De öfriga äro upptagne till 7. Skulle dock, efter Ståndets åsigt, departementscheferne blifva 8, uppstå 11 Stats-råd, ehuru Constitutions-Utskottet endast förutsatt 10. Häruti befinnes en motsägelse, som jag anhåller att få i protocollet anmärkt.

Voterings-propositionen, under mom. G, ansågs, i följd af näst föregående beslut, förfalla.

Mom. H och I. Voteringspropositionerne godkändes.

§. 8.

Ståndet fogade sig efter de öfriga Ståndens beslut i denna fråga, i följd hvaraf voteringspropositionen deröfver i början af pag. 7 förfaller.

§. 9.

Ståndet fogade sig efter Med-Ståndens beslut: kommande således voteringspropositionen under Litt. L att förfalla.

Herr *Hessle* reserverade sig emot beslutet, emedan Ståndet derigenom beviljat Stats-råd rättighet att aflemna särskild reservation, hvilket strider emot ändamålet af förändringen.

Herr *Petre* instämde häruti, på grund af hvad han anfört under föregående discussion inom Ståndet öfver denna fråga.

§. 10.

Herr Talmannen tillfrågade Ståndet, om det nedlägger sin vid denna §. förklarade anmärkning, hvarpå *Ja* och *Nej* svarades.

Herr *Holm*: Då meningen är, att borttaga den nuvarande Allmänna ärendernes beredning, och att Stats-råden, i stället sammanträda, för beredning af de ärenden, som skola hos Kgl. Maj:t föredragas, anser jag Borgare-Ståndets förslag böra bibehållas.

Herr *Frodell* instämde med Herr *Holm*.

Herr Talmannen framställde den fråga, om Ståndet vidblifver sin anmärkning vid denna §., hvarpå *Ja* och *Nej* svarades samt votering begärdes.

En voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den som bifaller Constitutions-Utskottets uti memorialet, N:o 48, till Borgare-Ståndet gjorde hemställan, att nedlägga sin anmärkning, i afseende på redactionen af 10 §. Regerings-Formen, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, anses nämnde hemställan afslagen."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter samt insamlades efter upprop, hvarvid voro frånvarande Herrar *Grapengiesser*, *P. Winblad*, *Arnberg*, *Halling*, *Bruse*, *Klingvall*, *Langenberg*, *Wigert*, *Hallgren*, *Fries*, *Höök*, *Mellbin*, *Hahn*, *Olbers*, *Trolin* och *Örtenholm*. En sedel aflades förseglad och de öfrige befunnos, vid öppnandet och uppräknandet, innehålla 22 *Nej* emot 21 *Ja*; i följd hvaraf omförmälde hemställan var afslagen.

Emot beslutet reserverade sig Herrar *Ekerman* och *Norman*.

Voteringspropositionen under Lit. M godkändes.

§. 15.

Herr *Hessle* hemställde, om ej, vid referering på detta ställe, af Borgare-Ståndets beslut, Constitutions-Utskottet begått ett misstag, då i memorialet läses: "Uppehåller sig Konungen å annan ort, än der Konungen har sitt säte, eller etc." Herr *Hessle* trodde att Ståndets beslut upptog denna redaction: "Uppehåller sig Konungen å annan ort, än der Regeringen har sitt säte, eller etc."

Secreteraren upplyste, att refererandet af Ståndets beslut öfverensstämde med det deröfver uppsatta, justerade och till Constitutions-Utskottet expedierade protocolls-utdraget.

Voteringspropositionen under Lit. N godkändes.

§. 24.

Hvad Utskottet, i afseende på denna §., uti memorialet, N:o 48, tillstyrkt, blef af Ståndet gilladt.

§. 26.

Mom. O. Voterings-propositionen godkändes.

Mom. P. Inbjudningen till Borgare-Ståndet antogs, hvadan Ståndet för sin del ansåg voteringspropositionen förfalla, men i öfrigt gillade densamma.

§. 34.

Mom. Q.

Herr Talmannen tillfrågade Ståndet, om det i denna punkt antager Höglofl. Ridderskapets och Adelns redaction; hvarpå *Ja* och *Nej* svarades, samt votering begärdes.

En voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den, som i anledning af Constitutions-Utskottets hemställan uti memorialet, N:o 48, godkänner Ridderskapets och Adelns redaction af 34 §. Regerings-Formen, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, anses nämnde redaction icke vara af Borgareståndet antagen."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter och insamlades efter upprop, hvarvid ofvanuppräknade, med undantag af Herrar *P. Winblad*, *Arnberg* och *Halling*, som tillstädeskommit, voro frånvarande. En sedel aflades förseglad och de öfriga befunnos vid öppnan-

det och uppräknandet, innehålla 36 *Ja* emot 10 *Nej*, i följd hvaraf Ridderskapets och Adelns redaction af 34 §. Reg.-Formen var antagen.

Deruppå framställdes till godkännande voteringspropositionen under Lit. Q.

Herr *Hessle*: Jag anser denna voteringsproposition icke vara rigtig. Denna beror derpå, om voteringen under Lit. H antages. Förfaller densamma, ser jag icke, hvarifrån Constitutions-Utskottet hämtar grund för voteringspropositionen under Lit. Q.

Herr *Helleday*: Ehvad utgången blifver af omröstningen öfver propositionen under Lit. H, inverkar den icke på Statsråds-personalens värdighet. För min del bifaller jag således voteringspropositionen under Lit. Q.

Uppå Herr Talmannens framställning, gillades derefter voteringspropositionen under Lit. Q.

Herr *Hessle* reserverade sig.

Mom. R. Ståndet fogade sig i denna del efter Med-Stånden; i följd hvaraf voteringspropositionen kommer att förfalla.

§. 35.

Hvad, i afseende härå, Utskottet föreslagit i memorialet, N:o 48, gillades, äfvensom voteringspropositionen under Lit. S godkändes.

§. 38.

Ståndet antog den uti memorialet, N:o 48, föreslagna redactions-förändringen, fann för sin del voteringspropositionen under Lit. T. förfalla, men godkände i öfrigt samma voteringsproposition för den händelse, att den, i följd af de

andra Riks-Ståndens beslut, kommer att erfordras.

§. 43.

Herr *Hessle:* Mig förfaller den af Utskottet föreslagna redaction, dels såsom öfverensstämmande med Ridderskapets och Adelns beslut, dels såsom helt ny. Orden: "antingen bland *Prinsar af sitt hus*, eller ibland Stats-Rådets ledamöter," funnos icke i det förra. Jag tillstyrker antagandet af Ridderskapets och Adelns beslut, utan berörde tillägg.

Herrar *Helsingius* och *Frodell* instämde häruti.

Herr *Modin:* Inom Constitutions-Utskottet upplystes, att Ridderskapet och Adelns beslut äfven afsåg Konungens rättighet att inkalla en Prins af sitt hus till Ordförande i Stats-rådet, under Konungens frånvaro, och då Constitutions-Utskottet fann Ridderskapets och Adelns förslag vara så vidsträckt, att Konungen, enligt detsamma, egde att till Ordförande i Stats-rådet utnämna hvilken som hälst, äfven en underordnad person, föreslog Utskottet den jemnkning, som memorialet nu upptager.

Herr *Hessle:* Just derföre att jag anser Ridderskapets och Adelns beslut äga sådan latitud, att Konungen må äga rätt att till Ordförande i Stats-rådet, uti förutsatt fall, nämna den, till hvilken han har största förtroendet, tror jag Ridderskapets och Adelns redaction vara den lämpligaste; och jag kan icke bifalla tillägget, som ej synes grundadt på lydelsen af

Ridderskapets och Adelns beslut, utan måhända på underrättelser, som i annan väg erhållits.

Herr *Egnell:* Utom Herr *Modins* skäl, förekommer äfven det, att, genom antagande af Ridderskapets och Adelns redaction, kan möjlighet beredas för inkallande af en fremmande Prins till Ordförande i Stats-rådet. Detta måste öfverensstämma hvarken med Stats-rådets ellet folkets vilja.

Discussionen ansågs slutad och Ståndet gillade Ridderskapets och Adelns redactionsuppställning af denna §., med deri af Constitutions-Utskottet gjorda modificationer och tillägg. I följd deraf ansågs voteringspropositionen under Lit. U., för Borgare-Ståndets del, förfalla, men i öfrigt godkändes densamma.

§. 99.

Vid hvad Utskottet, angående denna §., uti memorialet, N:o 48, sig utlåtit, lät Ståndet bero.

§. 106.

Ståndet vidblef sin tanke, angående utbyte i denna §. af ordet *äge* till *skall*, förenade sig derjemte uti den af Ridderskapet och Adeln uppställde redaction, fann för sin del voteringspropositionen under *Litt. V.* förfalla och godkände i öfrigt densamma.

Riksdags-Ordningen.

§. 41.

Ståndet lät bero vid hvad Utskottet, angående denna §. yttrat.

Tryckfrihets-Förordningen.

§. 2 mom. 4.

Vid hvad Utskottet, i afseende härå, i memorialet, N:o 48, sig utlåtit, lät Ståndet bero.

N:o 49, med uppgift å serskilde grundlagsförändringar, som föranledas af Ståndens gemensamma tankar, rörande Hof-cancellerens statsdepartement.

De häruti föreslagna grundlagsförändringar antogos till grundlagsenlig behandling vid nästa Riksdag.

N:o 50, i anledning af tre Stånds återremisser på memorialet, N:o 25, med betänkande om National-representationen.

Herr *Hessle:* Den princip Constitutions-Utskottet följt vid besvarandet af Borgare-Ståndets anmärkningar emot betänkandet, N:o 35, kan jag ingalunda gilla. Nämnde betänkande om Nationalrepresentationen antydde, att flera motioner äro inom Constitutions-Utskottet väckte och till granskning upptagne, som, om icke till alla delar, dock med förändringar, innefattade det förslag till en förändrad National-representation, hvilket Borgare-Ståndet, såsom dess gemensamma tanke förklarade. Berörde förslag bör följaktligen ingalunda anses, såsom en ny motion; och jag tror Constitutions-Utskottet således hafva varit obefogadt och oberättigadt att afgifva ett sådant svar, som det nu afgifna. Jag yrkar, med ogillande af det sätt, hvarpå Utskottet behandlat frågan, återremiss, på det att Borgare-Ståndets, såsom dess

gemensamma tankar, förklarade anmärkningar må till besvarande upptagas, och ej, såsom nu skett, förkastas.

Herr *Strehlenert*: Jag kan ej annat finna, än att Constitutions-Utskottet rätteligen förfarit i denna fråga, med tillämpning af 81 §. Regerings-formen, hvaruti stadgas, att nya motioner och grundlagsämnen icke få inom Stånden väckas. Efter denna åsigt har Constitutions-Utskottet icke kunnat till pröfning upptaga de af Ståndet, vid betänkandet, N:o 35, gjorda anmärkningar, hvilka innefattat nya förslag.

Herr *Egnell*: Jag känner icke några inom Constitutions-Utskottet väckta motioner, som ej fått behörig handläggning. Den talare, som synes hafva sådant antydt, torde uppgifva, hvilka motioner dessa skola hafva varit, på det att Constitutions-Utskottets ledamöter må blifva i tillfälle att upplysa, huruledes de blifvit inom Utskottet behandlade. Troligen hafva de varit af den beskaffenhet, att de ej kunnat till pröfning upptagas, utan genast måst afslås.

Herr *Rubin*: Jag gillar Constitutions-Utskottets förevarande memorial så mycket helre, som det öfverenstämmer med mitt yttrande, då betänkandet, N:o 35, förevar, att Ståndets pröfning icke borde sträckas utöfver gränsen af Constitutions-Utskottets förslag.

Herr *Ekerman*: När frågan om National-representationen förra gången hos Ståndet förevar, förklarade jag öppet min tanke, att jag ansåg den nuvarande representationen böra komma att förändras, men jag uttryckte tillika att jag icke trodde detta nu leda till annat resultat, än att hvar och en ledamot ägde att uttala sin åsigt. 81 §. Regerings-Formen finner jag vara så klar, att jag ej förstår annat, än att Constitutions-Utskottets memorial, N:o 50, måste gillas. Jag torde derjemte få erinra Herr *Hessle*, att det af honom åberopade förslag ej var Ståndets enhälliga röst, utan bestämdes till Ståndets gemensamma tanka genom votering med icke stor pluralitet.

Herr *Hessle*: Constitutions-Utskottets memorial, N:o 35, hade till öfverskrift: Betänkande om National-representationen; och det upptager äfven Herr *Wedbergs* i detta ämne väckta motion, som der refereras med dessa ord, att den innefattade den framställning, att Grundlagarne måtte erhålla en syftesenlig och med tidens kraf öfverensstämmande omarbetning, men i synnerhet representationssättet göras mer fullständigt, systematiskt och för Sverige användbart. Jag skulle ock enskildt tro, att den pluralitet, hvilken såsom Ståndets gemensamma tanka förklarade det vid ämnets behandling af Ståndet förra gången framställde förslag, fattade detsamma i conformité med Herr *Wedbergs* motion. Således kan detta förslag icke anses såsom en ny, då först väckt fråga, utan fastmera såsom en utveckling af den utaf Herr *Wedberg* gjorda framställning. De föregående talarne tror jag således icke hafva rätt i deras yttranden; utan jag förnyar mitt ogillande af Constitutions-Utskottets behandlingssätt och min anhållan om återremiss.

Herr *Wedberg* förenade sig med Herr *Hessle*.

Herr *Leffler*: Jag åberopar mitt förra gången i ämnet afgifna yttrande, och, i öfverensstämmelse dermed, ogillar jag memorialet N:o 50.

Herr *Wærn*: Hufvudsakligen instämmer jag med Herr *Hessle*; och då jag anser Borgare-Ståndet ej kunnat biträda Utskottets förslag, som är motsatt Borgare-Ståndets förklarade tanke, tror jag det vara lämpligast att nu afslå Utskottets förslag, häldst saken ej är af vigt, förr än en allmän och mera genomgripande förändring kommer i fråga.

Herr *Forsberg*: Jag ogillar Herr *Wærns* åsigt. Genom de afgifne betänkanden har Constitutions-Utskottet ådagalagt den afsigt, att icke bereda hufvudsaklig förändring af National-representationen; och vid sådant förhållande anser jag det vara bättre att bibehålla det gamla, än de lappverk Constitutions-Utskottet föreslagit.

Herr *Rydin*: Jag instämmer med Herr *Wærn* så mycket häldre, som ingenting är förloradt derigenom, att Constitutions-Utskottets förslag ej antages. Af mig är en annan motion i samma ämne väckt; och om förevarande memorial bifalles, är följden afslag å min motion.

Herr *Arnberg*: Ehuruväl äfven jag önskar förändring i National-representationen, har jag dock redan vid en föregående discussion gifvit

tillkänna, att Constitutions-Utskottet, efter hvad mig synes, ej kan taga befattning med Herr *Hessles* förslag, hvilket Ståndet, såsom dess gemensamma tanka, förklarat. Jag skulle gerna medgifva återremiss, om något dermed vunnes; men då det icke står att vinna, önskar jag fasthäldre, att Herr *Hessle* må väcka särskild motion i denna fråga hos Constitutions-Utskottet. Det kan vara rätt, hvad Herr *Wærn* yttrat, men sådant måste likväl ej utsträckas utöfver 3 och 4 punkten af detta betänkande, häldst Ståndet nu egentligen har att afgöra, om det godkänner de af Constitutious-Utskottet föreslagna voteringspropositioner.

Herr *Petre* instämde med Herr *Wærn* uti yrkande om afslag å Utskottets memorial, äfvensom Herr *Petre* begärde, att den af honom förlidne plenidag, med anhållan om remiss till Ståndets enskildta Besvärs-Utskott, väckta, och då bordlagda motion, i fråga om national-representationen, måtte näst efter detta ärende förekomma till pröfning.

Herr *Egnell*: Constitutions-Utskottet har, i anledning af Herr *Wedbergs* motion, endast egt att förfara efter 84 §. Regerings-Formen. Denna motion är pröfvad, men derå har ej kunnat fästas afseende, enär den icke innehållit något fullständigt förslag till den önskade National-representations-förändringen. Ej eller har af memorialet N:o 35 och discussionen deröfver inom Ståndet kunnat slutas, att det förslag, som

Ståndet förklarade utgöra sin serskilda tanka, var att sammanföra med Herr *Wedbergs* motion. Jag yrkar således bifall af jemnknings-memorialet.

Herr *Wedberg*: Min motion innehöll visserligen icke något fullständigt förslag till förändrad National-representation, men den åsyftade likväl, att Utskottet skulle uppgöra ett lämpligt förslag i detta hänseende, för Sverige antagligt; och jag hade trott, att Utskottet skulle inkomma med ett annat, än det nu afgifna. På det ifrågavarande, som Utskottet lemnat, yrkar jag afslag.

Herr *Hessle*: Till hvad jag förut yttrat, får jag tillägga, att, om Ståndets beslut vid behandlingen af Constitutions-Utskottets memorial N:o 35 varit grundlagsstridigt, hade icke proposition derå kunnat af Herr Talmannen meddelas, eller inom de öfriga Stånden fått under pröfning komma anmärkningar i enahanda syftning. Då nu Herr Talmannen ansett det öfverensstämma med constitutionen, att remittera, såsom Ståndets gemensamma tanka, det af mig framställda förslag, hemställer jag, om det kan vara rätt, att Constitutions-Utskottet skall upphäfva sig till domare, ej blott öfver Grundlagen, utan äfven öfver alla Stånden. För min del tror jag icke Constitutions-Utskottet äga en sådan magt. Jag yrkar derföre återremiss.

Herr *Helsingius*: Då jag af sjukdom var hindrad att öfvervara discussionen inom Ståndet, när beslutet i anledning af Constitutions-

Utskottets memorial N:o 35 fattades, och då jag, af hvad jag nu under discussionen hört, ej kunnat fatta mitt beslut, hvad af den föregående behandlingen varit rätt eller orätt, utan jag har endast kommit till det resultat att frågan är tvetydig, vill jag ej eller nu derföre yttra någon opinion. Deremot anser jag mig böra gifva min tanke tillkänna öfver Constitutions-Utskottets förslag i memorialet N:o 35. Af hvad i memorialet N:o 50 anföres, är det gifvet, att Borgare-Ståndet ej godkänt eller förkastat förslaget. Denna rättighet måste nu vara för Ståndet öppen. För min del förkastar jag nämnde förslag; och alltså instämmer jag uti den åsigt Herr *Wærn* uttalat.

Herr *Halling*: Af enahanda skäl, som Herr *Helsingius* anfört, var äfven jag hindrad att öfvervara ämnets discuterande af Ståndet förra gången. Jag är af Herr *Helsingius* i hans yttrande öfver saken förekommen; och för mig återstår således endast att med honom deruti instämma.

Herr *Frodell* förenade sig jemväl med Herr *Helsingius*.

Herr Talmannen utlät sig: Definitivt afgörande af de utaf Constitutions-Utskottet vid denna Riksdag gjorde Grundlags-förslag tillhör först näst sammanträdande Ständer. Följaktligen anser jag det icke vara för mig tillständigt att framställa den yrkade propositionen till afslag, då närvarande Ständer blott hafva att bereda målen. I sådant afseende har Utskottet

föreslagit voterings-propositioner. Jag framställer alltså nu den proposition, om Ståndet bifaller eller låter bero vid den af Constitutions-Utskottet uppgifna jemnkning af Riks-Ståndens meningar i denna fråga; hvarpå svarades *Ja* och *Nej*.

Herr *Wærn*: Jag hemställer till Herr Talmannen den fråga, om icke i sjelfva verket skillnad är i behandlingen i afseende på afslag eller bifall af Constitutions-Utskottets tillstyrkta Grundlagsförändringar. Ehuru sådana ej kunna definitivt bifallas vid den Riksdag, då de tillstyrkas, tror jag likväl hinder ej vara för ett genast skeende afslag, enär det är af Grundlagen medgifvet, såsom ett allmänt stadgande, att betänkanden få antagas eller afslås. Mig synes således ej hinder vara att framställa Constitutions-Utskottets memorial N:o 35 till afslag.

Herr *Forsberg*: Jag hemställer, om icke, då Constitutions-Utskottet anses hafva rätt att afslå Borgare-Ståndets framställning, Ståndet må vice versa hafva rätt att afslå Constitutions-Utskottets förslag.

Herr *Egnell* uppläste 56 §. Regerings-formen och yttrade derefter: Af denna §. slutar jag till den ovedersägerliga rätt, som Riks-Stånden äga till anmärkningar öfver Constitutions-Utskottets yttranden, men icke till väckande af nya motioner i anledning deraf i Grundlagsämnen inom Stånden. Vidare hafva Stånden icke rätt att ogilla Constitutions-Utskottets jemnknings-betänkanden; utan endast genom förstärkt Constitutions-Utskott skola de oförenliga skiljaktigheterne afgöras. Derföre anser jag proposition icke kunna nu ske till afslag å Constitutions-Utskottets ifrågavarande memorial.

Herr *Holm* med flera förenade sig med Hr *Egnell*.

Herr *Helsingius*: Om jag rätt fattat Herr Talmannens mening, har Herr Talmannen förklarat sig icke kunna lemna proposition till afslag å Constitutions-Utskottets memorial. Jag kan icke neka en sådan framställning af Herr Talmannen; och om den icke gillas af Ståndet, går frågan derom den väg, Grundlagarne för sådant fall stadgar. Sedan jag genomläst memorialet N:o 50, hvarest denna period finnes: "Enär sålunda Borgare-Ståndet icke utlåtit sig öfver Constitutions-Utskottets förslag, bör Utskottet häraf sluta, att Borgare-Ståndet icke bestämdt hvarken godkännt eller förkastat detsamma," och då Constitutions-Utskottet, jemte en sådan framställning, föreslagit Borgare-Ståndet att förena sig med de öfrige Riks-Stånden i denna fråga, måste det vara Ståndets ostridiga rätt att antaga eller förkasta Constitutions-Utskottets afgifne förslag, då Ståndet förut icke gjort någotdera. Jag har icke motsatt mig votering i förstärkt Utskott, äfven om jag icke hört Herr *Egnell* hafva uppläst 56 §. Regerings-formen. På sådan grund, och utan afseende derpå, om Utskottet rätteligen förfarit, har jag yrkat ogillande af Constitutions-Utskottets förslag. Sedermera må votering anställas uti Förstärkt

Utskott, men förut bör Ståndets tanka öfver sjelfva förslaget grundlagsenligt uttryckas.

Herr *Leffler*: Med Herr *Helsingius* kan jag icke instämma. Jag har trott Borgare-Ståndet hafva ägt rätt att göra anmärkningar vid memorialet N:o 35, till och med uttala förkastandet deraf, då det första gången hos Ståndet discuterades; men enär detta icke skett, utan Ståndet föreslagit en radicalare förändring, som ej kommit i fråga, finner jag förkastandet sedermera icke medgifvet, enligt 56 §. Regerings-Formen. Om än 3:ne Stånd antagit förslaget, hade likväl frågan kommit under omröstning i förstärkt Utskott.

Herr Talmannen förklarade, att han ej såg hinder för proposition till återremiss af Constitutions-Utskottets memorial N:o 50, enär detsamma endast innehåller föreslagen jemnkning af Riks-Ståndens olika beslut i denna Grundlagsfråga; och, uppå Herr Talmannens framställning i enlighet dermed, svarades *Ja* och *Nej*.

Herr *Rydin*: För min del kan jag icke deltaga i den afgudadyrkan, som blifvit yttrad för Constitutions-Utskottet, då jag ej kan se hvarutti dess helighet består. Af ordalagen i 56 §. Regerings-Formen synes mig den rättighet vara klar för Ståndet, att antaga eller förkasta Constitutions-Utskottets förslag. För min del förkastar jag det ifrågavarande.

Herr *Hessle*: Jag får ytterligare fästa Ståndets uppmärksamhet derpå, att Ståndet verkligen ogillat betänkandet N:o 35, då Ståndet, som sin gemensamma tanka, framställt sin med Utskottets olika åsigt. Således finner jag Constitutions-Utskottet hafva felat i dubbelt afseende, då Utskottet 1:o förklarat, att Ståndet icke yttrat sig öfver Utskottets förslag, och 2:o vid jemnkningsförslaget underlåtit att taga i beräkning Borgare-Ståndets beslut och således icke gifvit Ståndet tillfälle att få göra sin tanka gällande. Att erhålla tillfälle dertill, har varit Ståndets rättighet, liksom det varit Utskottets ofelbara skyldighet, att icke sådant åsidosätta. Med afseende härå har jag påyrkat återremiss, och jag fortsätter ännu detta yrkande.

Herr *Falhem* förenade sig med Herr *Hessle*.

Herr *Ekerman*: Jag vill ej motsätta mig återremiss, men besynnerligt är det likväl, att just de ledamöter yrkat densamma, som förut påstått en afgående skrifvelse till Kongl. Maj:t, med begäran om Riksdagens slut emellan den 15 dennes och Jul, samt således trott, att möjligt vore, det Riksdagsärendena till berörde tid kunde vara fullandade. Till Herr *Rydin* får jag svara, att om han läser den citerade perioden af 56 §. Regerings-formen till punkt, finner han, att de vid en Riksdag tillstyrkte Grundlagsändringsförslag skola antingen med eller utan modification hvila till antagande eller förkastande först vid nästa Riksdag. Deraf följer, att det icke är det närvarande Borgare-Ståndets rätt att afslå det ifrågasatte förslaget.

Herr *Arnberg* förenade sig mad Herr *Ekerman*.

Herr *Wærn* förklarade, att sedan Hr Talmannen yttrat sig ej finna hinder för proposition till återremiss af förevarande memorial, öfvergick Herr *Wærn* till denna sida.

Herr *Petre*: I anledning af Herr *Ekermans* yttrande, får jag fästa uppmärksamheten derpå, att hans skäl förfaller vid erinran, att vi äro prevenerade om Herr Hof-Cancellerens i dag skeende ankomst, för att aflemna en Kgl. Proposition. Således hindrar detta icke förevarande frågas behandling på det med Grundlagens anda mest förenliga sätt.

Herr *Leffler* bestridde icke den yrkade återremissen, under förbehåll, att den inskränktes till jemnkning af de föreslagne voteringspropositionerne.

Herr *Ekerman*: Kongl. Maj:ts rätt är ostridig att meddela Nådiga propositioner; men Stånden böra vara consequente i sina åtgärder, och denna consequence äger icke rum, om beständiga återremisser ske.

Herr *Olbers*: Jag förenar mig med Herr *Egnell*. Enligt 56 §. Regerings-formen, anser jag frågan icke kunna afgöras annorledes, än genom förstärkt Constitutions-Utskott, och utur sådan åsigt bestrider jag återremiss.

Herr *Hessle*: Just derföre, att Constitutions-Utskottet icke upptagit Borgare-Ståndets beslut till jemnkning, har jag påyrkat återremiss, i ändamål, att Utskottet måtte, med iagttagande af nämnde beslut, ytterligare behandla ärendet.

Herr *Strehlenert* uttryckte den önskan, att Ståndet må behandla denna fråga i grundlagsenlig ordning, enligt hvilken afslag nu icke kunde äga rum.

Herr *Halling*: Man har påstått, att Constitutions-Utskottet felat deruti, att det icke bjudit till att förena Borgare-Ståndets mening med de öfrige Riks-Ståndens. Såsom jag fattat Borgare-Ståndets mening, har den varit sådan, att Ståndet ej bestämdt godkänt eller förkastat förslaget. Derföre har Constitutions-Utskottet ej varit i tillfälle att verkställa sammanjemnkningen. Nu åter synes Borgare-Ståndet vilja ogilla Constitutions-Utskottets i memorialet N:o 35 afgifne förslag. Om återremiss sker på grund af ett sådant förklarande, blir Constitutions-Utskottet för första gången i tillfälle att åstadkomma jemnkning. I frågan om återremissens verkningar, anser jag Riksdagen ingalunda uppehållen deraf, att detta ärende hvilar på Constitutions-Utskottets bord eller derunder, enär betänkandet ej är af någon synnerlig vigt.

Herr *Egnell*: Utom hvad jag först yttrat, får jag slutligen anmärka, att, då Constitutions-Utskottet sagt, att Ståndet hvarken godkänt eller förkastat Constitutions-Utskottets förslag, följer deraf, att Ståndet icke förfarit enligt 56 §. Regerings-Formen, för att bibehålla sin rätt till sammanjemnkning af sitt yttrande med de öfrige Riks-Ståndens; hvaremot Ståndet sträckt sin rätt derutöfver, men icke gjort anmärkning emot Constitutions-Utskottets förslag. Uti 56

§. Regerings-formen säges: "Göres uti Riksens Ständers Plena icke några anmärkningar emot Constitutions-Utskottets yttrande, hvile detsamma såsom ett Riksens Ständers utlåtande, hvaröfver först vid nästa Riksdag, och då endast med *Ja* och *Nej*, skall kunna beslutas." Nu har, såsom nämndt är, anmärkning af Ståndet icke skett vid Constitutions-Utskottets yttrande, och derföre har ej eller någon sådan kunnat vid sammanjemnkningen afses.

Herr *Wærn*: Jag åberopar ordalydelsen af 56 §. Regerings-Formen emot Herr *Egnell*. Der står: "Utskottet åligge, att samtlige Riks-Ståndens tankar till ett helt utlåtande i möjligaste måtto sammanjemnka och, om oförenliga skiljaktigheter finnas, dem derjemte till samtlige Riks-Ståndens behandlande anmäla. Dessa åligganden har Constitutions-Utskottet uraktlåtit. Enda medlet att förmå Constitutions-Utskottet att i denna del fullgöra sin skyldighet är återremiss.

Discussionen ansågs slutad, hvarefter Herr Talmannen framställde jemnknings-memorialet N:o 50 1:o till bifall och 2:o till återremiss, på hvilka frågor svarades *Ja* och *Nej*, samt begärdes votering.

En voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den, som bifaller Constitutions-Utskottets jemnknings-förslag uti memorialet N:o 50, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer nämnde jemnknings-memorial att återremitteras."

Voteringssedlar utdelades och insamlades ifrån Ståndets Herrar, ledamöter efter upprop: hvarvid voro frånvarande: Herrar *Klingvall*, *Langenberg*, *Andersson*, *Fries* och *Mellbin*, såsom permitterade; Herrar *Biörck*, *Wigert* och *Höök*, såsom sjuke, samt Herrar *Grapengiesser*, *Helleday*, *Hallgren*, *Hahn*, *Trolin* och *Örtenholm*, utan anmäldt förfall. En sedel aflades förseglad, samt de öfrige öppnades och befunnos innehålla 26 *Nej* emot 20 *Ja*; i följd hvaraf memorialet N:o 50 var återremitteradt; emot hvilket beslut sig reserverade Herrar *Egnell*, *Strehlenert*, *Modin*, *Malmberg*, *Rubin*, *Levin* och *Olbers*.

N:o 51, till Ridderskapet och Adeln, samt Borgare- och Bonde-Stånden i anledning af återremisserne på memorialet N:o 36, angående Landtdagar.

Bifölls.

N:o 52, angående Borgare-Ståndets återremiss på memorialet N:o 37, med förslag till ändring af 22 §. Regerings-Formen.

Herr *Ekerman*: Oansedt all den vördnad och det förtroende jag hyser för Högsta Domstolen, kan jag likväl ej åt densamma medgifva den arbiträra magt, att på dess pröfning skall få bero, om ett mål må anses af ringare eller större värde. Jag tillstyrker, att Ståndet vidhåller sitt beslut och godkänner voterings-propositionen.

Herrar *Helsingius, Bruse,* med flere instämde häruti.

Constitutions-Utskottets hemställan till Borgare-Ståndet att foga sig efter Med-Ståndens beslut, i afseende på denna §., blef icke antagen och voterings-propositionen godkändes.

N:o 53, till Borgare-Ståndet, ang. särskilda anmärkningar vid förslaget i memorial N:o 37, till ändring af 22 §. R. F.

Lades till handlingarne.

och N:o 54, angående återremisserne på förslaget till ett stadgande i 41 §. Riksdagsordningen om Stats-rådets ledamöters tillträde i Ståndens plena.

Herr *Hessle:* Jag anser mig härvid ej böra lemna oanmärkt, att Constitutions-Utskottet i memorialet N:o 51, som är af Ståndet gilladt, ej funnit det vara olagligt, att Stånden ogillat ett Utskottets förslag. I memorialet N:o 54 åter säges detta förfarande icke vara rigtigt, emedan den fråga, som här förekommer, ligger Constitutions-Utskottet om hjertat. Jag antager, att Stånden haft rättighet att förkasta äfven det förslag, hvarom förmäles i memorialet N:o 54, och jag tror således att Constitutions-Utskottet icke varit consequent i dessa sina betänkanden, som följer i så nära nummerföljd efter hvarandra.

Herr *Wærn:* Jag förenar mig med Herr *Hessle,* men har tillika en annan anmärkning att framställa vid memorialet N:o 54. Då jag förutsätter, att Borgare-Ståndets ogillande af

Constitutions-Utskottets förslag innefattar en tanka, måste den vara ingen annan, än att Grundlagen i 41 §. Riksdags-Ordningen må qvarstå sådan den är. Utskottet har icke medgifvit, att denna tanka må ingå i voteringen, utan uppställt voserings-propositionen på det sätt, att, ehvad utgång af voteringen än blifver, följden dock skall vara en förändring. Först lyder *Ja*-propositionen på bifall af Utskottets förslag, och *Nej*-propositionen derå, att om den vinner, ny omröstning kommer att anställas, med *Ja*-proposition på bifall af Preste-Ståndets och *Nej*-proposition på bifall af Ridderskapets och Adelns förslag. Häraf synes, att Borgare-Ståndets tanka om Riksdags-Ordningens 41 §:s bibehållande vid dess nuvarande lydelse är alldeles utesluten. Jag anser Constitutions-Utskottet hafva varit oberättigadt, att framställa en sådan voterings-proposition.

Herr *Helsingius:* Jag är förekommen af Herrar *Hessle* och *Wærn,* hvilka framställt inconsequencen uti Constitutions-Utskottets särskilda memorialer. Det måste icke vara förnekadt Riks-Stånden, att äfven vid den Riksdag, då Grundlags-förändringar af Constitutions-Utskottet föreslås, bibehålla Grundlagens närvarande lydelse eller icke. Skillnaden är blott den, att 2 eller 1 Stånds gillande eller ogillande då leder till votering i förstärkt Utskott, hvaremot en enda röst pluralitets ogillande vid den blifvande Riksdagen är tillräckligt att förkasta förslaget. Jag anser Constitutions-Utskottet ej

hafva rätt, att, på sätt här skett, lägga ett Ståndes beslut endast ad acta. Fastmera finner jag Ståndet vara ostridigt berättigadt att få dess tanke under förstärkta Constitutions-Utskottets afgörande. Jag begär således återremiss, på det att Borgare-Ståndets ogillande må komma jemväl under omröstning.

Herr *Egnell:* För att befria Constitutions-Utskottet ifrån tillmälet för inconsequence uti memorialen, N:is 51 och 54, får jag hänvisa till ordalagen uti N:o 51, att Constitutions-Utskottet i det återremitterade memorialet, N:o 36, endast framlagt hufvuddragen eller grundlinierna till en landtdagsordning, samt att ämnets vigt och framför allt ovissheten om Rikets Ständers åsigter, föranläto Utskottet att begränsa dess åtgärd inom en sådan förberedning, och uppställning af sjelfva grunderna. Ännu mindre har memorialet, N:o 36, således innefattat förslag till någon verklig eller direct grundlags-förändring. I sjelfva saken åberopar jag de skäl, som jag vid memorialet, N:o 50, anfört.

Herr *Halling:* Jag är, i afseende på omdömet öfver memorialet, N:o 51, af Herr *Egnell* förekommen, och finner det återremitterade memorialet, N:o 36, vara att jemföra med en slagruta, som Constitutions-Utskottet skickat förut till Stånden, för att känna sig före om deras åsigter i fråga om landtdagar. Dessutom anser jag ej allenast Borgare-Ståndets, utan äfven Bonde-Ståndets beslut, hvarigenom

memorialet, N:o 36, blifvit afslaget, vara förbisedde. Hvad denna Grandlags-förändring beträffar, hafva således 2:ne Stånd stannat emot 2. Detta styrker mig i den tanka, att de 2:ne Ståndens beslut häröfver komma att göra sig gällande, i afseende på voteringspropositionen. På grund häraf anhåller jag om återremiss.

Herr *Helsingius:* Jag medgifver att man kan leda sig till Herr *Egnells* slutsatser. Uti Grundlagen nämnes likväl Rikets Ständer folkets Ombud; men, om landtdagar skulle inrättas, uppkomme äfven andra Representanter eller folkets Ombud. Ingen kan således neka, att förslaget om landtdagar är en verklig grundlagsförändring; och följagtligen kan jag ej antaga Herr *Egnells* förklaring.

Herr *Leffler*: Jemförelse af detta betänkande med memorialen, N:is 51 och 36, tror jag icke lämplig, då memorialet, N:o 36, ej innefattade något grundlagsförslag, utan afsåg blott att känna sig före, angående Ståndens åsigt i ämnet. Här anser jag likväl Utskottet hafva bort uppställa tvänne voteringspropositioner, den ena om ifrågasatt förändring skall äga rum i Grundlagen eller icke. Vinner den åsigt, att förändring skall ske, kommer Utskottets voteringsproposition, att tjena till rättelse. Eljest skall en Grundlags-§. kunna ändras, endast på förslag af 2:ne Stånd och Constitutions-Utskottet.

Herr *Hessle*: Om återremiss sker, anhåller jag, att Constitutions-Utskottet måtte taga i

betragtande, att hvarje tillägg uti Grundlagarne utgör en verklig förändring af desamma, sådana de nu äro.

Discussionen ansågs slutad och memorialet, N:o 54, återremitterades.

Emot beslutet reserverade sig Herrar *Egnell, Strehlenert, Malmberg* och *Modin*, den sistnämnde, med tillägg, att det icke varit möjligt för Constitutions-Utskottet att sammanjemnka afslag med 2:ne Ståndsfattade beslut.

§. 5.

Upplästes och godkändes följande af Expeditions-Utskottet uppsatte förslag till Rikets Ständers underdåniga skrifvelser:

N:o 215, i fråga om städerne Stockholms och Götheborgs befrielse från erläggande af sterbhus-afgifter.

N:o 216, i fråga om lån af allmänna medel till segelfartens skyndsamma förbättrande å Götha Elf och en hamnanläggning vid Götheborg.

N:o 217, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse, angående presträttigheters utgörande på Gottland och dermed sammanhang ägande frågor, om en förändrad indelning af der varande Pastorat, m. m.

N:o 218, angående inrättande af Förmyndarekamrar;

och N:o 219, angående upphörande af sednare mom. i 3 §. 5 Cap. Straff-Balken.

§. 6.

Efter anmälan företrädde Herr Hof-Cancelleren, Commendeuren af Kongl. Maj:ts Nordstjerne-Orden, Högvälborne Friherre *David von Schulzenheim*, hvilken aflemnade Kgl. Maj:ts Nådiga Proposition af den 29 nästlidne November till Rikets Ständer, angående lånanslag till återuppbyggande af staden Wenersborg; och sedan Herr Hof-Cancelleren, Friherra *von Schulzenheim* trädt af, i vanlig ordning utbeledsagad, blef omförmälda Kongl. Proposition uppläst samt, uppå några ledamöters begäran, på bordet lagd.

§. 7.

Företogs å nyo Herr *Petres* uti ett föregående plenum väckta och bordlagde motion, i fråga om någon åtgärd å Ståndets sida, med afseende på beredande af en representationsförändring; i hvilket ändamål Herr *Petre* föreslagit remiss till Ståndets enskildta Besvärs-Utskott, för att uppgöra en underdånig adress till Kongl. Maj:t i detta ämne.

Herr *Petre*: "Emot min nu upplästa motion, har man i förra plenum, såsom hinder, åberopat det stadgande i Riksdags-Ordningen, enligt hvilket Ståndet vid denna, likasom vid föregående Riksdag bildat ett, så kalladt, enskilt Besvärs-Utskott. Man har velat tyda ordet *enskilt*, såsom utmärkande, att gränsen för nyssnämnde Utskotts åtgärder, skall sökas inom de ämnen, som röra, icke Svenska medborgare collectivt, utan Städernes invånare allena och hvarmed egentligen lär menas frågor, sådane

som t. ex. näringsfriheten och allt hvad som äger något slags samband med städernes privilegier. Man har förespeglat, att en motsatt tydning af enskilt Utskotts bestämmelse skulle leda derhän, att en flod af allmänna ärender komme vid en följande Riksdag att med ovanligt ursprung och i en alldeles nv rigtning öfversvämma Regeringen, hvilken man ansett icke i allmänhet fästa sardeles uppmärksamhet vid önskningsmål, som icke hafva åtminstone 3:ne Riks-Stånds opinion för sig. Häruppå må det tillåtas mig svara, att alla de frågor, af allmänt interesse, som äro föremål för Riks-Ståndens gemensamma behandling, utan tvifvel kunna anses enskilt tillhöra ett enda Riks-Stånd, i samma stund, som ett eller flera af de öfrige Riks-Stånden, hyllande en motsatt öfvertygelse, deråt vägra sin medverkan, och sålunda möjligen kunna undertrycka framställningar, med den bästa syftning och af den största vigt för Nationen, att dessutom alla angelägenheter, som man hittills, inom Borgare-Ståndet, ansett röra städerne allena, merändels äro af den mest allmänna natur och således oftast origtigt betragtas såsom alldeles främmande för de öfrige Riks-Stånden, att Borgare-Ståndets majoritet vid förehafd pröfning af frågorne om Löfås silfververk och de evigt minnesvärda spärrnings-anstalterne, fastställt den grundsats, att Ståndet, då det i vigtiga Riksdags-ärender öfverröstas af de öfrige trenne Stånden, bör inför Konungen uttala sin

enskilda opinion, att fruktan för den myckenhet af göromål, som på detta sätt kunde för enskildta Besvärs-Utskott förorsakas, icke har något sken af sannolikhet för sig, samt att, om äfven en dylik fruktan icke vore grundlös, borde dock känslan för det ädla och nyttiga, som man önskar befordra, tillbakahålla allt afseende på de, af enskildta Utskotts vidgade verkningskrets, möjligen uppkommande nya modosamma förhållanden. För öfrigt kan jag, ehuru icke varande borgare i stad, ingalunda anse mig utestängd från rättigheten att anmäla ärender till handläggning i Ståndets enskilda Utskott, en rättighet, som Ståndet förut synes hafva erkänt, derigenom att Ståndet vid Riksdagens början behagade inbjuda mig till deltagande i nyssomförmäldte Utskotts göromål. Hvad nu särskilt beträffar representationsfrågan, så lär väl icke kunna bestridas, att densamma förtjenar att framför någon annan handläggas af Ståndet enskildt. Jag vill icke tala om de mångfaldiga samhällsbrister, hvilka länge kända, öfverklagade och af sakkunnige skriftställare utredde, långt för detta stadgat en allmän opinion, att landet väl kräfver reform i representationen. Jag skall endast hålla mig vid de omständigheter, som ligga närmast till hands, och som påtagligen äro af egenskap, att kunna bestämma Borgare-Ståndets handlingssätt i förevarande fråga. Efter hvad nogsamt kändt är och Ståndets Riksdags-förhandlingar tillräckligt uppenbarat, har en stor del af Ståndets

medlemmar emottagit sine Committenters förtroende med bestämde föreskrifter, att verka för representations-förändring, för skatternes nedsättning, för i öfrigt allmänt nyttiga reformer samt för Riksdags-göromålens påskyndande. Hvarje oväldig granskare måste medgifva, att Ståndets Riksdags-förhandlingar i allmänhet bära stämpeln af Committenternes omförmäldte föreskrifter, hvika dessutom helt säkert icke sakna grund i öfvertygelsen hos Ståndets Representanter. Men hvilka äro de hinder, som härvid legat Ståndet i vägen? Att uppräkna dem alla, skulle föra mig till för mycken vidlyftighet. Jag inskränker mig således till antydande af de förnämsta. Ridderskapet och Adeln, som äger ett öfvervägande inflytande på Riksdags-ärendena, dels derigenom, att detta Stånd nu mera till största delen utgöres af Regeringens egna medlemmar samt civila och militaira embets- och tjenstmän, dels genom rättigheten, att efter behag tillsätta Utskotts-ordförande, hvilka hafva Utskottsgöromålens handläggning och fortgång helt och hållet i sin magt, Ridderskapet och Adeln, säger jag, detta i anseende till flera utmärkande företräden, utan all jemnförelse, inflytelserika Riks-Stånd, har vid innevarande Riksdag, i snart sagdt alla frågor af särdeles vigt, handlat i fullkomligaste motsats till Borgare-Ståndet. Sålunda har Ridderskapet och Adeln, som vid början af Riksdagen, uti 72 §. Regerings-Formen, bortgifvit en af Rikets Ständers för-

nämsta constitutionella rättigheter, sedermera förkastat frågan om representations-förändring, beviljat de flesta ifrågasatta till millioner uppgående nya Stats-anslag, ogillat hvarje motion, åsyftande besparing och reform i det öfver all föreställning kostsamma Försvarsverket, för obefogad betragtat hvarje framställning om Nationens sjunkande välstånd och afslagit allt annat afseende på yrkad lindring i skatter, än det som innefattats i planen, att, medelst fondsystemets införande, kunna på efterkommande öfverflytta någon del af de för krigsväsendet städse fordrade nya utgifter, vägrat jordbruket den framför alla slags lån, stora och vigtiga fördel, som skulle hafva tillskyndats detsamma genom den i Economie-Utskottets förslag till skjutslegans förändring och skjutsens öfverflyttning på entrepreneurer, beredda möjlighet till befrielse från det, öfver all beskrifning, tryckande och förderfliga skjutsnings-besväret, lemnat utan uppmärksamhet alla försök att påskynda innevarande, redan allt för långa för landet och dess näringsidkande representanter i många hänseenden högst betungande Urtima Riksdag och ändtligen förnekat tillbörlig aktning för Borgare-Ståndets afsigter, — — — ådagalagdt derigenom, att ingen tillrättavisning lemnats och intet återkallande till ordningen ägt rum, vid de serskilda tillfällen, då talare på Riddarhuset skriftligen eller muntligen, dels med tillmälen af en betänkligt förnärmande art rigtat personliga anfall emot vissa ledamöter af

Borgare-Ståndet, dels på ett förorättande sätt angripit detta Stånd gemensamt med de tvänne andra ofrälse Stånden."

"Under sådane omständigheter, och då allt det goda Borgare-Ståndet nu kunnat för det allmänna åstadkomma, till det mesta är af negativ art eller inskränkt till de med Preste- och Bonde-Ståndens tillhjelp meddelade afslag uppå åtskilliga bland de flera propositioner om högst betydligt ökade Stats-utgifter, hvilka utgjort ett bland de förnämsta föremålen för denna Riksdag, så kan något tvifvel om nödvändigheten af förändring i representationssättet destomindre återstå, som det af mig nu skildrade beklagansvärda förhållande synbarligen visar, huru skadligt privilegii-interesset är för all sann upplysning och för all ädel fosterlandskänsla samt huru vådan för Nationen af närvarande Stånds-fördelning tillväxer i samma mon, som Adels-Ståndet, mer och mer identifieradt med Ministeren, uti sitt vanliga i gensvar på Borgare-Ståndets alltid iagttagne moderation, ofta af en förundransvärd bitterhet utmärkta handlingssätt, i sjelfva verket endast uttrycker Ministerens vilja och tänkesätt. — — — Må den, som tager allt detta i fördomsfritt betragtande, här framträda och förklara, om jag har orätt i mitt yrkande, att Borgare-Ståndets medlemmar, vid eftersinnande endast af denna Riksdags märkligaste tilldragelser, äro af pligt och samvete, af aktning för sig sjelfva och sine committenter och af omtanka för Nationens sann-

skyldiga bästa, uppmanade, att på hvad sätt lämpligast ske kan, söka tillfälle att nalkas Hans Maj:t Konungen, för att med sanningens hela frimodighet i underdånighet framställa tidens oundgängliga kraf af skyndsam förändring uti närvarande, för Sverige ofta så olycksfulla representationssätt, framställa huruledes den del af folket, som kan anses för Nationens kärna, i detta hänseende hyser gemensamma önskningar, hvilka för enskilta kasters stridiga, med det allmännas båtnad ofta oförenliga åsigter, icke synas böra uppoffras; huruledes representations-förändring såsom initiativet till alla andra nödiga och nyttiga reformer i vårt förslappade Statsskick, är för landets Regering ett medel till ökadt anseende, större inflytelse och ojäfagtiga anspråk på Nationens tillgifvenhet samt ändtligen, såsom en följd häraf, underdånigst anhålla att, i öfverensstämmelse med min ifrågavarande motion, Kongl. Maj:t Nådigst täcktes förordna upplysta, kunskapsrika och patriotiskt sinnade män, hvilka, uti det i samma motion omförmäldte ändamål, kunde, så fort ske kan, träda i verksamhet. Må man ej föreställa sig, att en dylik petition skulle vara Hans Maj:t Konungen misshaglig. Sjelf uppväxt och utbildad i frihetens sköte, kan Hans Maj:t icke annat än med välbehag förnimma våra bemödanden, att, jemte vården om existerande constitutionella rättigheter, utverka den förbättring i vår representation, hvars nödvändighet, förut bevist, ytterligare bekräftas genom den sann-

färdiga, ehuru dystra tafla af närvarande Riksdag, jag tagit mig friheten att här uppdraga. Aldrig, mine Herrar, har en representation sjunkit djupare i moraliskt värde, än då dess medlemmar låta till den grad hänföra sig af partisinne, att de visa offentlig missagtning för hvarandras opinions-yttringar! Skall Ridderskapet och Adeln fortfara, att i debatterne på Riddarhuset kasta oförtjent skugga på sine Med-Ständers afsigter och handlingar, så skall ock, på detta sätt, småningom spridas frön till Ståndshat och betänklig söndring! Men kastom deremot en blick tillbaka på det ynnestfulla, lärorika helsningstal, hvarmed Hans Maj:t Konungen öppnade denna Riksdag! Hans Maj:t har deruti, ibland annat, behagat till oss yttra: "Mensklighetens rätt kräfver jemkade åsig-"ter, förenade tänkesätt. Svenska friheten, är "lika gammal, som Konunga-thronen. Våra ä-"rorika minnen förlora sig med forntidens natt, "men denna ära, frihetens stöd, kan icke bibe-"hållas utan yttre sjelfständighet; denna åter "står i närmaste samband med användande af "den makt, som tillvinner aktning åt oberoen-"det. Hvarje tilltänkt förbättring i vårt sam-"hällsskick måste, för att blifva sannskyldigt "nyttig, underkastas en lugn pröfning och ut-"gå från erfarenhetens läror. Det är under "fredens lugn, som en Regering bör, till folkets "Ombud, oförbehållet framställa vidden af de-"ras åligganden. Regeringarnes och Folk-repre-"sentationernes första pligt är, att försäkra hvar-

"je medborgare om fredligt åtnjutande af si-"ne rättigheter och ostördt begagnande af sin "egendom. Allt saknar trefnad, då det repre-"sentativa myntet icke äger ett stadgadt värde. "Skyndom derföre, att åt dem, som äga, lemna "säkerhet för bibehållandet af hvad de förvärf-"vat. Öppnom nya utsigter åt idogheten, verk-"samheten, sparsamheten. Beredom åt alla lof-"liga näringar uppmuntran och understöd. Er-"kännom den sanning, att ett godt finanssy-"stem är en af hufvudgrunderne för Statens "bestånd. Förbättrom och understödjom å-"kerbruket och näringsfliten. Det enskilta in-"teresset bör här sammangjuta sig med det all-"männa. Vi uppfylla aldrig bättre våra plig-"ter mot oss sjelfva, än då vi erinra oss att "efterkommande skola skörda frukterne af vå-"ra bemödanden. Den enskilta menniskans jor-"diska mål är döden. Fortfarande lif vänta "deremot Nationerne. Då således menniskan "arbetar för sig, arbetar hon än mera för det "samhälle hon tillhörer. Det är icke ensamt "vidden af en Stat, som utgör dess styrka "och dess sjelfständighet, utan ock dess lagar, "dess handel, dess arbetsflit och framför allt "dess Nationalanda!" "

"Utaf dessa Konungens betydelsefulla ord hafva vi, mine Herrar, hämtat råd och ledning vid utöfningen af vårt kall såsom Folk-representanter. Den rigtning, Hans Maj:t sålunda gifvit åt vårt handlingssätt, den hafva vi, jag tvekar icke att öppet förklara det, samvets-

grannt iagttagit! Hans Maj:t egen framställning är för oss en borgen, att Hans Maj:t skall göra rättvisa åt våra i öfverensstämmelse dermed ådagalagda afsigter och med tillfredsställelse erfara våra fortsatta bemödanden för Nationens väl! Låtom oss således fortgå på den bana, som Konungen sjelf för oss utstakat! Förgätom aldrig dessa Konungens i synnerhet minnesvärda ord, att det enskilta interesset bör sammangjuta sig med det allmänna, att den enskilda menniskans jordiska mål är döden, att efterkommande skola skörda frukterne af våra bemödanden, och att National-andan framför allt annat utgör Statens styrka och sjelfständighet! Tagom derföre tillfället akt! Låtom oss handla medan vi kunna! Tviflom icke på Konungens Nådiga benägenhet att lyssna till våra bekymmer, behjerta de eftertänkliga bristerne i vår Stats-författning och erkänna Representationens djupa vanmakt och oförmåga att motsvara Nationens billiga fordringar. — — — Nekom oss icke den tillfredsställelsen, att i grund af vår öfvertygelse om detta förhållande, för Hans Maj:t Konungen skildra behofvet af en från den lugna pröfningen och erfarenhetens läror utgången förbättring i vårt samhällsskick! Och om vi, med sanningens lugna och öppna språk och med de förtröstansfulla anledningar, Hans Maj:t Konungen sjelf förunnat oss, nu misslyckas i vårt företag, så må det vara för oss en tröst, att vi ingått deruti med redligt uppsåt, med ren medvetenhet af Nationens önskan och behof och med fortfarande hopp, att en eftertid, förr eller sednare, skall derutaf skörda goda och välgörande följder."

Herr *Holm*: "Ehuru jag icke kan frångå den öfvertygelse jag förut yttrat, att nemligen den af Herr *Petre* väckta allmänna fråga är främmande för Ståndets enskilda Besvärs-Utskott, hvars bestämmelse är i 2 mom. af 36 §. Riksdags-Ordningen utmärkt, bör jag likväl icke underlåta, att öppet erkänna, det jag gillar Herr *Petres* framställning till dess syftemål, att nemligen inför Konungen tolka folkets behof af en förändrad och ändamålsenligare representation samt af ett enklare och till enhet och kraft i beslut och handling mera ledande sätt, för utöfningen af representationsrätten, än grundlagarne i deras närvarande skick medgifva; och jag lemnar detta erkännande så mycket hellre, som jag deltagit uti de enskilda petitionerne. Få lära väl de vara, som ej erkänna, att ett så beskaffadt behof är för handen och frågan torde således endast vara om sättet, att afhjelpa detsamma. Enligt grundlagen kunna frågor om förändringar i densamma endast väckas hos och beredas af Constitutions-Utskottet, men jag har icke kunnat upptäcka, att grundlagen på något ställe förbjuder representationen, att, utan Constitutions-Utskottets mellankomst, nalkas sin Konung med önskningar i det syfte, Herr *Petre* föreslagit, ty ett är, att för Konungen uttrycka sin önskan om förändringar i vårt statsskick i sin helhet, och

ett annat, att föreslå partiella och till föga eller intet tjenande jemnkningar och rättelser, och ifrån införandet af det nya statsskicket, hafva vid hvarje Riksdag lappningar skett på våra grundlagar, hvilket måste utgöra det säkraste beviset på deras mindre fullkomlighet. Min öfvertygelse är emellertid, att detta ständigt förnyade lappande mera skadar än gagnar, och säkert är, att det rubbar symmetrien af det hela. En genomgripande, allmän reform är, hvad som behöfves och att den ej kommer att, såsom ett fullständigt sammanhängande helt, utgå från sjelfva representationen, huru lifligt den än må önska en sådan, derom har min redan vundna ringa Riksdagsmannaerfarenhet fullkomligen öfvertygat mig. Det är således från Regeringen, som är upphöjd öfver alla enskilda intressen och bör anses äga det allmännas väl till sitt enda ögnamärke, man kan hoppas något sådant och jag förklarar högtidligt, att jag af Konungens höga vishet och kärlek för sitt folk hoppas allt, men af representationen deremot, i detta fall, *intet* eller åtminstone obetydligt."

"Man har sagt, att en så beskaffad opinionsyttring, som ifrågavarande, aldra minst borde komma från detta Stånd; och jag medger gerna, att den bör vara allmän; men, om saken i sig sjelf är riktig och god, kan jag i sanning icke upptäcka något ondt eller oformligt deruti, att sådant sker. Ståndet kan, efter min öfvertygelse, genom en ändamålsenligare representation och en enklare arbetsmethod vid Riksdagarne aldrig komma att lida; ty handeln, bergshandteringen och näringarne i allmänhet skola alltid komma att utgöra ett nödvändigt element i representationen."

"Om således, i anseende till formen, intet hinder möter för bifall till det hufvudsakliga af Herr *Petres* framställning, hvilket naturligtvis tillkommer Herr Talmannen såsom grundlagens tolk och vårdare att ensam afgöra, torde saken, utan att någon åtgärd af enskilda Utskottet kommer i fråga, få framgång."

Herr *Leffler:* Då Herr *Petre* förra gången yttrade sig, fattade jag ej annat, än att han afsåg, det Ståndets enskilda Besvärs-Utskott skulle uppgöra förslag till representationsförändring, ej blott till underdånig skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes låta ett sådant uppgöra och till Ständerne meddela. Det förra yttrade jag vara främmande för Utskottets i 36 §. Riksdags-Ordningen föreskrifna bestämmelse. Hvad den sednare frågan angår, finner jag densamma ej eller tillhöra Ståndets enskilda Besvärs-Utskott. Helt annat är, om Ståndet beslutar för sig en sådan underdånig skrifvelse. Den samma kan uppsättas utan enskilta Besvärs-Utskottets mellankomst. Jag anser representationen, särdeles arbetsmethoden inom densamma, behöfva förändringar; men hvad deruti förslagsvis åsyftas, får icke i annan, än grundlagsenlig ordning, tillvägabringas. Min öfvertygelse har jag ansett mig böra yttra, utan att derföre göra mig skyldig till anmärkning.

Herr *Helsingius*: "Till Herr Talmannens sakkunniga bedömande öfverlemnar jag, huruvida proposition nu kan meddelas på Herr *Petres* i förra plenum gjorda förslag, med anledning af Herr *Rydins* motion i samma syfte, sedan proposition blifvit vägrad på motionen, och vill nu derom ingenting yttra; lika litet ämnar jag ingå i någon deduction, eller vederlägguing, af hvad Herr *Petre* nu, så vidlyftigt, om ett annat Riks-Stånd till protocollet andragit, ehuru jag, såsom jag i hast uppfattat detsamma, icke kunnat undgå att anse det mindre lämpligt i mer än ett afseende; det må stå för den värde ledamotens egen räkning; jag vill endast till protocollet hafva uttalat, att jag, för min del, respecterar motiverna, så väl för motionen, som det i förra plenum gjorda förslaget till sakens behandling af Ståndets enskilda Utskott, och att jag likaledes medgifver, att verkliga anledningar nu förefinnas till så beskaffade framställningar, äfven från ledamöter af Borgare-Ståndet, antingen de bedömma sin ställning som medborgare och representanter i allmänhet, eller som valde representanter af sitt Stånd."

"Vi känna alla den mängd aktningsvärda namn, så inom som utom representationen, hvilka dels åstadkommit, dels blifvit undertecknade petitioner till Konungen angående representationsförändring, och således förändring i samma grundlagar som 81 §. omtalar; och hvad Borgare-Ståndet särskildt beträffar, så hafva

vi alla länge nog, i mer eller mindre mon, på ett kännbart sätt erfarit, huru våra i grundlagen förvarade privilegier m. m. blifvit respecterade, och huru Stadsmannaintresset, som genom oss representeras, och i följd deraf åligger oss försvara, under samma grundlags tillvaro, blifvit iakttaget och skyddadt; äfvensom vi, genom Kongl. Kungörelsen af den 28 Augusti 1834, blifvit underrättade om hvad vi, åtminstone nu på några år, hafva att förvänta."

"Ett Borgare-Stånd så sammansatt som vid denna Riksdag, behöfver, efter mitt begrepp om närvarande tidsanda, och som förhållandet nu är, aldrig frukta för den händelsen, att deras individuella intressen skulle komma att göra sig mindre gällande, ehvad representationsförändring som skulle kunna inträffa, men har deremot, efter mitt förmenande, all anledning till den förhoppning, att de skulle blifva bättre och kanhända talrikare representerade än nu, äfvensom bättre skyddade."

"Under sådana åsigter kan jag icke annat än önska, att något ändamålsenligt resultat skulle kunna vinnas, genom remiss af Herr *Petres*, sedan förra plenum hvilande och nu föredragne förslag, men då jag icke kan inse att något derigenom kan åstadkommas och dessutom nu, sedan Högtärade Ståndet återremitterat Constitutions-Utskottets utlåtande, N:o 50, öfver Borgare-Ståndets gemensamma tanka, hvaruti icke allenast uttryckes behofvet af representationsförändring, utan äfven uppgifvas de hufvud-

grunder, hvarefter Ståndet för sin del beslutat, att en sådan förändring bör tillvägabringas, så kan jag icke annat, än anse den nu föreslagna åtgärden, såsom varande alldeles obestämd i afseende på grunderne och sättet för förändringen, i sakens närvarande skick, vara så oförenlig med förut fattade beslut, att jag derigenom finner mig föranlåten att bestrida den begärde remissen i händelse Herr Talmannen finner för godt, att derå meddela proposition, då det i allt fall under Riksdagens lopp, står hvarje ledamot öppet, äfvensom det är Högtärade Ståndet obetaget, att på hvad grundlagsenligt sätt som hälst å nyo bringa saken å bane."

Herr *Rydin:* Jag vill fästa Ståndets uppmärksamhet derpå, att Herr *Petres* motion rörer sakens upptagande af Ståndets enskilda Besvärs-Utskott. Hvad detta förslag beträffar, medgifver jag, att man må tillvägagå på hvilken väg som hälst, för att få de närvarande oformligheterna afböjde. Dock tror jag, att man bör vänta med remiss till nämnde Utskott, till dess man får se, hvad Constitutions-Utskottet tillgör, i anledning af min motion i detta ämne. Skulle Constitutions-Utskottet afslå densamma, har jag ej att påminna dervid, att enskilda Besvärs-Utskottet gör framställningen hos Kgl. Maj:t, och att Ståndet inbjuder de öfrige Stånden att genom deras särskilda Utskott med dylika hemställanden till Kongl. Maj:t ingå.

Herr *Santesson:* Jag är af Herrar *Leffler* och *Helsingius* förekommen. Lika med dem,

som, då Constitutions-Utskottets betänkande, i fråga om National-representationen, förevar, uttryckte dervid Ståndets gemensamma tanka, yttrade äfven jag den öfvertygelse, att jag allvarligen önskar en representationsförändring, och jag biträder gerna alla förslag dermed; men jag öfverlemnar till Herr Talmannen, om proposition kan meddelas å förenämnde motion. För min del äger jag den öfvertygelse, att en sådan ej vore grundlagsenlig. 36 §. 2 mom. Riksdags-Ordningen lyder sålunda: "Stånden kunna äfven, der dem nyttigt synes, nedsätta, hvart för sig, ett Utskott, till upptagande af deras enskilda besvär och angelägenheter." Af denna egenskap kan jag icke anse frågan om en representations-förändring, som ostridigt innefattar ett allmänt ärende. Då dertill kommer, att Ståndet återremitterat Constitutions-Utskottets betänkande om National-representationen, och då Herr *Rydin* derom särskildt väckt motion hos Constitutions-Utskottet, har ju saken redan kommit å bane på grundlagsenlig väg. Jag anser proposition icke kunna göras å motionen, men öfverlemnar detta, såsom jag redan nämnt, till Herr Talmannens pröfning.

Herr *Mæchel* förenade sig med Herr *Santesson.*

Herr *Arnberg*: I sjelfva saken delar jag fullkomligen samma intresse, som Herr *Petre;* men jag tror målet icke kunna vinnas på det sätt, Herr *Petre* framställt. Till remiss af hans mo-

tion anser jag proposition lika litet kunna meddelas, som den kunnat ske å Herr *Rydins* i enahanda ämne.

Herr *Sahlin*: Om Herr *Petres* motion afsett planen, huru den nya representationen skall se ut, hade jag äfven trott frågan tillhöra Constitutions-Utskottet, men då han blott åsyftat anhållan hos Kongl. Maj:t om utarbetande af planen, kan jag ej annat, än biträda hans åsigt. Jag har deltagit i de underdåniga petitionerna för ändamålet, och önskar, att något allvarligt i detta afseende må tillgöras.

Herr *Wærn*: Jag anhåller att denna fråga måtte ytterligare få hvila på bordet.

Häruti instämde Herr *Hessle*.

Motionen lades å nyo på bordet.

§. 8.

Föredrogos och lades på bordet följande memorial, utlåtanden och betänkanden:

1:o Constitutions-Utskottets:

N:o 55, med förslag till ändring af 109 §. Regerings-Formen och 80 §. Riksdags-Ordningen, i afseende på tiden för Riksdags fortfarande, och

N:o 56, till Ridderskapet och Adeln, angående en ifrån samma Stånd remitterad, men af motionären icke uppgifven anmärknings-anledning.

2:o Stats-Utskottets:

N:o 353, i anledning af motion, angående rättighet för Fullmägtige i Banken och Riksgälds-Contoiret, att emellan Riksdagarne få bebo och begagna Riksgälds-Contoirets förra hus.

N:o 354, i anledning af väckt motion om tillökning i arfvodena för så väl Fullmägtige i Banken och Riksgälds-Contoiret, som för Directörerne vid Låne-contoiren i Götheborg och Malmö.

N:o 355, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, angående medel för undsättningar vid inträffande svårare missväxter.

N:o 356, i anledning af erhållen återremiss på Stats-Utskottets utlåtande, N:o 265.

N:o 357, i anledning af erhållen återremiss å Utskottets förslag till sammanjemnkning och voteringspropositioner i åtskilliga punkter, rörande de extra anslagen.

och N:o 358, i anledning af Riks-Ståndens olika beslut, i fråga om bestämmande af arfvode för Stats-commissarien *Tauvon*.

3:o Stats- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens:

N:o 36, angående roteringsjemnkningen vid Westerbottens Regemente.

N:o 37, i anledning af väckt fråga, att ett rotehållarne vid Westerbottens regemente å förra Riksdagen beviljadt anslag måtte få begagnas till qvittning och afräkning å passevolance-afgiften.

N:o 38, i anledning af återremiss å Betänkandet, N:o 35, i fråga om passevolance-afgiften.

N:o 39, i anledning af erhållen återremiss å Betänkandet, N:o 33, i fråga om rättighet för vissa hemmansegare i Jemtland att få till skatte inlösa kronojord, som med så kallad fyllnadsjord blifvit inblandad, m. m.

N:o 40, ytterligare, rörande dels upphörande af postföringsskyldigheten, dels lindring i samma onus.

N:o 41, i anledning af väckt motion, angående lindring i staden Söderteljes besvär genom inqvartering af tågande trupper.

N:o 42, i anledning af väckt motion om rättighet för skogsinnehafvare, som ej tillika disponera betet å marken, att, för skogsväxtens befrämjande, vexelvis uppfordra och inhägna minst en tiondel af skogsmarkens hela vidd.

och N:o 43, angående Indelnings-jemnkningen i Blekinge.

4:o Bevillnings-Utskottets:

N:o 46, i anledning af ifrån Höglofl. Ridderskapet och Adeln erhållen återremiss å Utskottets Betänkande, N:o 36, angående verkställigheten af Rikets Ständers beslut, att sportlarne inom Kongl. Maj:ts Cancelli hädanefter skola utgå till Kronan, såsom chartæ sigillatæ-afgift.

5:o Banco-Utskottets:

N:o 64, i anledning af trenne Riks-Stånds beslut, angående åtgärders vidtagande till Riksdagens snara afslutande.

N:o 65, till svar å de inom Höglofl. Ridderskapet och Adeln samt Högvördige Preste-Ståndet framställde anmärkningar vid Utskottets betänkande, N:o 26, angående fortfarande understöd till ynglingen *Silfverstolpe*.

och N:o 66, i anledning af åtskilliga inom Riks-Ständen väckte motioner om beviljande af

pension för aflidne Kamereraren *I. Wallmos* enka och barn.

6:o Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens:

N:o 30, öfver väckta motioner om ändringar i nu gällande föreskrifter, angående deltagnings-skyldighet i kyrko- och prestgårdsbyggnad.

N:o 31, öfver väckt motion, angående upphäfvande af nu gällande föreskrifter om husbyggnad å hemman på landet.

och N:o 32, i anledning af väckt fråga om skyldighet för Rikets Hof-Rätter och Collegier, att vid hvarje Riksdag inkomma med utlåtanden öfver lagstiftningens verkningar.

och 7:o Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets:

N:o 157, i anledning af väckta motioner om reglering, dels af den till stapelstäderne utgående tolag, dels af de så kallade stadsandelarne i uppstäderne.

och N:o 138, i anledning af väckta motioner om utvidgad sågningsrätt å, så väl skattlagde, som husbehofs-sågqvarnar.

§. 9.

Föredrogos å nyo, men begärdes och lades ytterligare på bordet följande utlåtanden och betänkanden: 1:o Stats-Utskottets, N:is 344—347, och 2:o Bevillnings-Utskottets, N:is 37—40 (rubrikerna äro antecknade vid första bordläggningen).

§. 10.

Herr *Halling*: I den händelse Riksdagen

räcker så lång tid, som jag här ifrågasätter, begär jag tjenstledighet ifrån Riksdagen, beräknad ifrån den 17 dennes. Jag vet, att 79 §. Riksdags-Ordningen stadgar, att ingen Riksdagsman må längre tid ledighet åtnjuta, än trenne veckors, utan att särskilda skäl äga rum. För mig gäller det, att 9 dygn åtgå till hemresan och 9 dygn till återresan, hvadan af trenne veckor återstå 3:ne dygn, för vistandet hemma. Jag hemställer derföre, om icke denna omständighet må utgöra skäl till min begäran om 6 veckors ledighet, dock, om den ej bifalles, inskränker jag mig till 3:ne veckor.

Ståndet medgaf Herr *Halling* trenne veckors ledighet ifrån Riksdagsgöromålen, beräknad ifrån den 17 dennes, resedagarne oberäknade.

Likaledes biföll Ståndet, uppå nu skedde hemställanden, ledighet från Riksdagsgöromålen:

åt Herr *Wedberg* 14 dagar, högst trenne veckor, ifrån den 17 dennes;

och åt Herr *Forsberg* 3:ne veckor, beräknade ifrån nyssnämnde dag, resedagarne oberäknade.

Plenum slutades kl. 3 e. m.

In fidem Protocolli

E. G. Runeberg.

Den 4 December.

Plenum klockan 10 f. m.

§. 1.

Justerades: 1:o protocolls-utdrag öfver de af Ståndet den 1 dennes fattade beslut, och 2:o protocollet för samma dag öfver återremisser af Constitutions-Utskottets memorialer, N:is 50 och 54.

§. 2.

Uppå nu gjorde ansökningar beviljades ledighet ifrån Riksdagsgöromålen trenne veckor åt Herrar *Valley* och *Lake*, räknade för den förre från den 22, och för den sednare ifrån den 16 dennes.

§. 3.

Vid förnyad föredragning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer af den 29 sistlidne November, angående lånanslag till återuppbyggande af staden Wenersborg, blef samma Kongl. Proposition till Stats-Utskottet remitterad.

§. 4.

Föredrogs å nyo Bevillnings-Utskottets utlåtande, N:o 40, i anledning af inom Höglofl. Ridderskapet och Adeln samt Vällofl. Borgare-Ståndet gjorda anmärkningar vid Utskottets betänkande, N:o 23, angående stämpling af spelkort.

Ståndet lät bero vid Utskottets hemställan pag. 4, att det må förblifva vid hvad Öfver-Ståthållare-embetets kungörelse af den 8 Janu-

arii 1816 föreskrifver om stämpling å Stora Barnhuset af alla de spelkort, som i hufvudstaden till stämpling förekomma. I öfrigt gillades betänkandet, N:o 23, med förändringar och tillägg, enligt utlåtandet, N:o 40.

§. 5,

Föredrogos å nyo Bevillnings-Utskottets betänkanden, memorial och utlåtande:

N:o 41, i anledning af motion, angående lindring i bevillningen för invånarne i staden Wenersborg.

Bifölls.

N:o 42, i anledning af väckt fråga om enahanda ansvar å taxeringsmän i städerna för uteblifvande från taxeringsförrättningarne, som, i afseende på Taxerings-committéerne för landet, kan blifva stadgadt.

Bifölls.

N:o 43, i anledning af skiljagtiga beslut inom Riks-Stånden, angående stämplade pappersafgiften.

Härvid stadnade Ståndet i följande beslut:

1:o Vid Utskottets utlåtande, i anledning af Borgare-Ståndets vidhållna beslut, att vid rubriken: *Borgare-bref*, skall redactionen: *Coopvaerdieskeppare, skråhandtverkare och manufacturister samt andre borgare, som ej höra under skrå*, på alla ställen, der denna redaction förekommer, förändras till följande: *Coopvaerdieskeppare, handtverkare och manufacturister. Andre borgare*, lät Ståndet bero.

2:o Inbjudningarne till Borgare-Ståndet att förena sig uti Höglofl. Ridderskapets och Adelns beslutade redaction, dels i afseende på 4 §. 3 mom. angående privilegier och tillståndsbref, dels rörande fullmagters chartering, blefvo icke antagne.

3:o Antog Borgare-Ståndet dels den af Ridderskapet och Adeln beslutade redaction af det stadgande, som bestämmer afgifts beräkning för sådane contract, som å landet upprättas emellan jordegare och torpare eller andra personer om några tunnland jord, dervid städja erlägges, dels den utaf Ridderskapet och Adeln godkände förändring uti 4 §. 3 afdelningen af Utskottets förslag, att, i stället för orden: "Directionen vid Riddarhuset och öfrige Rikets Ständers cancellier," skola införas dessa ord: Directionen vid Riddarhuset och Rikets Ständers öfrige Cancellie-directioner, och

4:o Med instämmande i Högvörd. Preste-Ståndets beslut, angående redactionen af 7 §. 1 mom. om contracters chartering, godkände Ståndet de af Bevillnings-Utskottet föreslagna voteringspropositioner.

N:o 44, i anledning af anmärkningar emot Utskottets betänkande, N:o 34, angående bestämmandet af årlig bevillning å caracters-fullmagter, som hädanefter meddelas.

Bifölls.

och N:o 37, angående stadgandet i Bevillnings-förordningen, i afseende å centonalen på allmänna bevillningen.

Bifölls.

§. 6.

Föredrogs å nyo Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottes ytterligare betänkande, N:o 135, i anledning af väckta motioner om förändringar i Författningarne, rörande bergs- och jernhandteringen i Riket.

Herr *Ekerman*: "Vid nu uppläste betänkande, nödgas jag göra en eller annan vördsam anmärkning, det Höglofl. Utskottet yttrar, att rättigheten för uppköp af tackjern är nu endast inskränkt för de bruksägare, som genom privilegier hafva sig ålagdt, att till sitt smide begagna eget tackjern. Förhållandet, tillåter jag mig säga, är icke sådant; vid tionde-auctioner, lära endast bruksägare och brukande bergsmän äga rättighet att göra inrop första dagen auction hålles, och då det sällan, eller aldrig, lärer hända, att auction hålles mera än en dag, så lärer ock ett misstag vara i uppgiften."

"Utskottet behagar vidare ytta, att när detta skadeliga band lossas, som nu trycker tackjernshandeln, följer att samma handel blir lika fri som stångjernshandeln, och efter beviljandet af denna frihet, blir en följd, att afgifters erläggande för dylik handel, endast ifrågakommer för dem, som göra tackjernshandeln till sitt yrke. Af detta raisonnement kan ingen annan slutsats dragas, än att stångjernshandeln är fullkomligt fri, men att, i och för denna handels bedrifvande, ingen annan skall betala skatt, än den, som gör samma handel till sitt yrke. Så förhåller sig dock icke: stångjernshandeln är inskränkt inom det handlande borgerskapet, endast begränsas genom den rättighet, Adelns previlegier tillägga frälse bruksägare att sälja sitt jern uti städerne genom hvilken de behaga. Slutföljden af Utskottets betänkande är, att med tackjern kan hvilken som hälst handla, utan att erlägga skatt, som endast skall drabba den som gjort handeln till sitt yrke, ett i sanning högst liberalt stadgande, ifall det verkligen är det Höglofl. Utskottets afsigt, på de handlandes bekostnad. Jag har trodt att ingen handel skulle utan skatt tillåtas."

"Sluteligen förmodar det Höglofliga Utskottet, att fri tackjernshandel skulle hädanefter icke mera än under nu varande förbud leda till oloflig utförsel af tackjern. Jag anhåller vördsamt, att Högtärade Ståndet, fäster mera uppmärksamhet, än det Höglofl. Utskottet funnit sig böra göra dervid: att något tackjern, icke kan från en våg disponeras, utan att antingen rättighet dertill af ett bruk lämnas, eller ock att det går till en sjöstad, som är försedd med våg och edsvuren, af Bergs-collegium förordnad vågmästare; att samma vågmästare är förpligtad månadtligen till samma Collegium insända uppgifter på å samma våg varande in- och utvägning af tackjern. Stadgandet är åtminstone så i Stockholm. Att i detta stadgande ligger controllen, emot möjlig oloflig disposition af tackjern, att enär nu kändt är, att i många sjöstäder, icke finnas vågar, an-

nu mindre vågmästare, i och för desse controler, så måtte antingen sådane inrättas, men hvilket skulle komma att medföra en stor kostnad för det allmänna, eller ock, att alla controler, som nu förefinnas, helt och hållet komma att borttagas, och medel endast lämnas, att olofligen utföra tackjern, som så mycket mera skall äga rum, som företaget belönas med vinst, och jag hört medgifvas inom detta Stånd, att vinsten besegrar alla hinder. Det är på dessa skäl, och med gillande af Utskottets afstyrkande till utförsel af tackjern, som jag föreslår:"

"1:o Att Ståndet afslår den så vidt utsträckta tackjernshandeln, men beslutar, att hos Kongl. Maj:t den underdåniga framställning måtte göras, att Kongl. Maj:t täcktes tillåta, enär öfverflöd är å tackjern, och priset lågt, de bruksägare, som hafva sine smiden grundade på egen blåsning, att få efter anmälan, som hvarje gång bör förnyas, äga rättighet att från våg uppköpa det qvantum tackjern, som svarar emot årliga smidet; jag tror att längre bör medgifvandet ej stadgas, på det icke de bruk måtte förfördelas, som äro grundade endast på köprätt, samt för det andra, att tackjernshandeln, som hittills, endast tillkommer bergsmän, bruksägare och det handlande borgerskapet, som enligt nu gällande Författningar dertill äro berättigade."

"Utskottets tillstyrkande, att inom som utom bergslag tillerkänna fri smidesrätt för hvarje härd, som nu smider 400 Sk:*℔*, anser jag för skogarnes tillbörliga vård och de äldre verkens

rätt böra inskränkas till dem som smida 450 Sk:*℔*, eller enligt förra betänkandets innehåll, men sedan jag framställt min åsigt, öfverlämnar jag det till mera sakkunniges pröfning, och framför allt till Kongl. Maj:ts vishet och omvårdnad."

"Slutligen är det en fägnad för mig, att i hufvudsaken icke hafva i detta ämne mera än annars talat för eget interesse, utan i strängaste opposition emot detsamma. Vinner Utskottets förslag Rikets Ständers bifall och sedermera Konungens höga sanction, skall jag, som enskild man, deraf hämta icke obetydlig fördel, som jag med tillfredsställelse kan begagna, då jag icke svikit min pligt att uttala min öfvertygelse."

Herr *Wærn:* Då jag, i motsats med Herr *Ekerman,* ej kan annat än instämma i hufvudgrunderne med Utskottet, och ehuru jag anser en större frihet hafva bort beviljas åt tackjernsproducenter att utföra tackjern emot lämplig skyddstull, då jag, fastän emot mitt eget interesse, måste erkänna, att tackjerns-producenterna befinna sig uti en orättvis underhand, har jag, i afseende på verkställigheten, trott mig böra inskränka mig endast till en enda anmärkning. 3:dje punkten, mom. a, sista strophen af Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets betänkande N:o 103 innehåller, "att, i händelse de föreslagne grunderne för smidesrätten af Kongl. Maj:t i Nåder gillas, ett förslag till nödiga förändringar i beskattningen måtte uppgö-

ras och Rikets Ständer föreläggas." Jag önskar härvid ett tillägg, som lärer af Bonde-Ståndet vara antaget, så lydande: "Hvarjemte Rikets Ständer, i händelse de föreslagne grunderne för smidesrätten af Kongl. Maj:t i Nåder hufvudsakligen gillas, jemväl i underdånighet vilja fästa Kongl. Maj:ts höga uppmärksamhet derå, att, likasom, å ena sidan, någon minskning i Kronans nuvarande intrader af jernhandteringen ingalunda härigenom får uppstå, det också, å den andra, icke är Rikets Stånders afsigt att ålägga tillverkarne någon ny eller ökad beskattning i annor väg eller proportion, än som bör vara oskiljagtig ifrån ett ökadt smidesbelopp till erhållande af frihet inom verkstaden, hvaraf det frivilliga åtagandet är hvar och en öppet lemnadt: anseende Rikets Ständer den minskade Stats-inkomst, som genom recognitions-smidets försvinnande uppstår, till fullo motsvaras och ersättas af den hammarskatt, hvilken i ökad mon ingår i och för fyllnads-smidet på härdarne." Då jag är skyldig redogöra för denna min åsigt, bör jag nämna, att recognitionssmidet inbringar circa 16,000 R:dr, hvaremot hammarskatt för fyllnadssmide utom bergslag kan beräknas till minst 19,000 R:dr, dertill ytterligare kommer det belopp, som möjligen inom bergslag kan på ett eller annat sätt uppstå. Således synes häraf följa en fördel af minst 3,000 R:dr till Statens bästa. Tilläggets föremål är det, att icke genom fruktan för godtycklig beskattning afhålla bruksägare att biträda de principer, som Utskottet uttryckt, och att åtaga sig fyllnadssmide för att erhålla frihet inom verkstaden, och bereda upphäfvande af de Statsförderfliga och insidieusa controller, som skapa brott. Af sådant skäl tillstyrker jag det uppgifna tillägget. I afseende på Herr *Ekermans* yttrande, att förslaget är overkställbart, får jag erinra, att näringens ställning och brydsamma förhållande äro sådana, att de tvinga till annan näring. De dammar, som äro uppställde, skada landet och den enskilda industriens utveckling. Ett vidare tillbakahållande skall slutligen störta bruksegare.

Herr *Tottie:* Ehuru Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets betänkande N:o 103, och utlåtande N:o 135 tillstyrka mindre väsendtliga förändringar för bergshandteringens upprätthållande, bör jag dock erkänna, att Utskottet afsett och tillstyrkt någon utväg, som varit påkallad af behofvet till ändringar i författningar, för näringens upplyftande utur den förlägenhet, hvaruti den befinnes; och, ehuru Utskottet gått nog varsamt till väga, tror jag likväl detta vara säkraste vägen att komma till det önskade och allmänt nyttiga målet. Huru oväntadt har det icke då varit att höra en ledamot af Ståndet motsätta sig betänkandet, i synnerhet dess första punkt, angående vår tackjernshandels frigifvande inom Landet. Efter motiverne till afstyrkandet vill jag ej intränga; jag går dem förbi; men jag önskar att gifva tillkänna några få omständigheter, som bevisa,

att jernhandteringen är i behof af någon frihet. Kan det finnas något mera onaturligt band, än att smidesegaren ej skall hafva rättighet att inköpa hvad slag af tackjern, som han behöfver och önskar, utan måste vid ansvar förskaffa sig tackjern, ifrån bestämd ort, ehvad tackjernet är för tillverkningen tjenligt eller icke? Huru kan jernhandteringen befinna sig på någon högre punkt i vårt land, då tillverkaren ej har rättighet att välja passande rudimaterier? Hvilken annan näring är belagd med sådan prohibition? Den här ifrågavarande drager likväl motsvarande skatt, uppgående till $6\frac{1}{2}$ R:dr R:gs för hvarje dygn en masugn är i gång. Jag framställer denna fråga till den, som vill vidhålla det uråldriga, onaturliga tvånget. Dessutom har man åberopat, att, om frihet eger rum, skall brist uppkomma och priset stegras. Jag hyser en motsatt tanka, den nemligen, att ju större frihet medgifves i afseende på köpare af tackjern, desto lifligare skall tillverkningen blifva. Om banden förblifva oupplösta och tackjernshandeln ej blir fri, skall, utom hvad jag redan antydt, det med säkerhet beräknas, att tackjernstillverkarne, i synnerhet allmogen, försättas i betryck för deras tarfliga utkomst. Att den fria tackjernshandeln skall föranleda dertill, att städernas handlande förlora i deras rättigheter, tror jag icke vara händelsen; ty, så länge deras capitaler äro att tillgå, skola de visserligen, såsom förläggare, komma att profitera. Hvad beträffar tackjernsutsmugling, hafva vi sådana

skärpta författningar, att oloflig utskeppning deraf icke kan ega rum. Varans tyngd gör detta äfven omöjligt, oberäknad hederskänslan hos hvar och en individ, om Kongl. Maj:t förbjuder utförsel af tackjern. Talaren har åberopat en Författning, som skall stadga, att, vid tionde-auction, handlande ej få inropa tackjern, förr än på en sednare dag. Ehuru jag ej hört omtalas en sådan Författning, vill jag likväl ej bestrida, att en dylik i fordna tider varit tillämpad; men att densamma varit i de sednare tiderna gällande, vågar jag bestrida. Vid Kronans tionde-auctioner i Hedemora och Westerås, der jag varit tillstädes under 20 år, hafva handlande och hytte-egare, utan inskränkning till tid, inköpt tackjern utan anmärkning af förrättningsmannen eller någon annan. Uti Herr *Wærns* tillägg förenar jag mig, och tror det vara bäst, att Ståndet antager Utskottets på goda skäl grundade förslag, hvarom jag vördsamt anhåller.

Herr *Petre*: "Det tillhör mig så mycket mer att göra rättvisa åt Economie-Utskottets förevarande betänkande, som jag vid Riksdagens början, under discussionen öfver de motioner, hvilka dertill gifvit anledning, yttrade tvifvel att något derigenom kunde uträttas. Det är för mig en synnerlig tillfredsställelse att erfara Utskottets bemödande att utreda de i dessa motioner väckta frågor och jag anser oss derföre stå i en synnerlig förbindelse hos Utskot-

tets nitiske, patriotiskt sinnade Ordförande, Herr Grefve *Horn*."

"Beträffande först den ojemnförligt vigtiga frågan om fri tackjerns-handel, får jag öppet förklara, att tiden och erfarenheten hos mig förjagat den farhåga deremot, jag förut delat med andra, att dessutom det allmännas fördel är nära förknippad dermed, att alla onaturliga band på handeln och näringarne lossas och att det i synnerhet är från denna synpunkt, som jag anser denna fråga böra betraktas. Sjelf egande köpe-tackjernsrätt och någon gång begagnande densamma, kan jag icke förbise, att en sådan rätt aldrig rimligen bör vara, såsom den nu i de flesta fall är, inskränkt till tid, ort och person, att skadligheten af ett dylikt stadgande ofta på en gång drabbar både säljande och köpande speculanter, och att vinst deraf icke kan existera för någon annan, än den fiscaliserande åklagaren. Tiden är inne, att återgifva friheten åt en näring, som så länge varit fjettrad af de olämpligaste tvångslagar. Det är så mycket mer angeläget att i detta fall gå skyndsamt tillväga, som den nya uppfinningen af apparater för anbringande af varm luft, icke osannolikt kommer att högst betydligt öka tackjernsproductionen öfver hela Riket. Jag är också långt ifrån att tro, att den fria tackjernshandeln skall blifva menlig för stångjernstillverkare i allmänhet. Fast mera tror jag, att den för de flesta skall blifva af stor nytta, emedan speculationen skall söka sig utväg till afsättning

i alla serskilda rigtningar och emedan friheten, att efter godtfinnande köpa och sälja, skall öpna nya högst betydliga tackjerns-tillgångar, nu utgörande döda capitaler, hvarpå exempelvis må nämnas det år från år samlade, till många, många tusende skeppund uppgående förråd, som tillhör Fahlu bergslags-representanten, Herr *Falhem* och dess medinteressenter. Jag bifaller således Utskottets betänkande och vill gerna gå ännu längre, ty jag inser icke någon egentlig våda i meddelande af bifall till Herr *Fries's* motion om tillstånd till sjö- och myrmalms exporterande, emot lämplig skyddstull. Tillverkningen af dylikt tackjern är icke betydlig och existerar endast i Småland och Wermland. Om nu detta slags tackjern, som är mindre tjenligt för stångjernssmide, men deremot synnerligen användbart för gjutning, blefve, med iagttagande af nödiga controler, tillåtet att från vissa bestämda hamnar till utrikes ort utföras, så skulle derutaf uppkomma både allmän och enskild fördel, utan att medföra någon sannolik våda."

"Vid refererandet af Herr *Lagerhjelms* uppgift rörande kolåtgång för smide, har troligen någon misskrifning egt rum, emedan, mig veterligen, 12 tunnor kol icke någorstädes äro i sådant ändamål tillräcklige."

"Vidkommande frågan om smidesrätten, anser jag att Ståndet gerna kan låta bero vid Utskottets betänkande, emedan, hvad Bergslagerne beträffar, olika förhållanden för olika orter ega

rum och den nya smidesstadgan, som, enligt nyligen erhållen tillförlitlig underrättelse, är att under loppet af år 1836 förvänta, sannolikt kommer att, utan hinder af Rikets Ständers beslut, afse de serskilda local-omständigheter, hvilka vid Bergs-Commissionens undersökningar år 1835 varda utrönte."

"Lyckas de tilltänkta förnyade puddlingsförsöken och användande af varm-apparat äfven till stångjernshärdar, så kan för säkert antagas att derigenom åstadkommes en sådan omhvälfning i Bergshandteringen, att våra i hänsigt till stångjernstillverkningen nu skeende beräkningar icke blifva användbara."

"Utskottets utlåtande i afseende på smidesskattens jemna fördelning är så grundad i billighet och rättvisa, att någon anmärkning deremot icke skäligen kan göras."

"I förening med frågan om ny Författning rörande mutsedlar och jordegande rätt i grufvor, hade lämpligen kunnat framställas behofvet af förändrad ansvarslag för grufvubrytning i annan ordning, än så kalladt "rätt Bergsmannavis." Denna lag är nu sådan, att ingen utan bäfvan kan se densamma tillämpad. Den belägger nemligen förbrytaren oblidkeligen med icke mindre än halsjern, och kan således lämpligen tjena såsom ett bland de mångfaldiga bevisen emot dem, hvilka, nitälskande för status qvo, aldrig tröttna att påstå, det "ingen ting ruttet" i den Svenska Staten finnes."

"För bedömande i allmänhet af de med

detta ämne gemenskap egande mest vigtiga principfrågor, hänvisar jag till Herr *Wærns* derom afgifne motion, som ådagalägger, att han med en öfverlägsen och skarpsinnig blick uppfattat dessa frågor, samt utvecklat sina grunder med den klarhet i bevisning, som man är van att finna i hans alltid sakrika, kärnfulla och öfvertygande språk."

Derefter fortfor Herr *Petre*: I afseende på hvad under discussionen blifvit yttradt emot betänkandet, får jag förklara, det jag tror någon serskild vederläggning icke vara här af nöden, då Utskottets betänkande innehåller den bästa vederläggningen. Till Herr *Wærns* tillägg beder jag att få lemna en upplysning. Han har uppgifvit, att recognitions-smidet inbringar circa 16,000 Rd:r, och han har, genom parallel deremellan och hammarskatt för fyllnadssmide sökt att visa, det en skillnad till Statens fördel uppstår af 3,000 R:dr. Jag anser att skillnaden blir ännu större. Recognitionssmidet är belagdt med lägre bevillning, ofta efter lägsta grad, hvaremot hammarskattssmidet erlägger högre bevillning, efter omständigheterna, stundom efter högsta grad, enligt Bevillnings-förordningen. Om denna skatt nu blir fördelad lika emellan alla smiden, tror jag bevillningen på det hela skola ökas och den af Herr *Wærn* uppgifna summa komma att i samma mon blifva större.

Herr *Wedberg*: Ehuru jag ej i alla delar godkänner Utskottets betänkande, kan jag dock

ingalunda instämma med den talare, som yrkat att det må förkastas. För min del bifaller jag fri tackjerns-utförsel. Då jag vet, att genom uppfinningen af apparater för anbringande af varm luft tackjerns-tillverkningen i Riket kan uppdrifvas minst en tredjedel, frågar jag, hvarföre man ej skall hafva rättighet att handla med sin vara huru som häldst. Om contract uppgöras angående försäljning af tackjern till Engelsmännen, skall man säkerligen för tackjernet erhålla lika mycket, som för stångjernet nu betalas. Engelsmännen hafva hunnit längre i förädling af stångjern. Jag önskar Herr *Wærns* tillägg antaget, och för öfrigt har jag icke att erinra emot instämmande uti hvad Herr *Tottie* anfört.

Herr *Halling*: Näst jordbruket är bergshandteringen den äldsta näringen i vårt land. Derutaf kan man sluta till det invecklade förhållande, hvaruti denna handtering hittills sig befunnit, emedan den visade sig såsom det första slag af konstflit och fordrade utomordentligt skydd. Sekler hafva sedermera framflutit, utan att man velat lyssna till rättvisan. Nu synes en skymt af hopp ega rum om rättvisande åt sunda förnuftets fordringar, då Utskottet på goda skäl uppställt förevarande betänkande. För en hvar är det kunnigt, att Bergs-författningarne utgöra ett särskildt studium, hvaruti det icke är hvar och en möjligt, att så hastigt inträngа, eller i hvilket ämne man ej kan fälla annat yttrande än det, hvar-

till man ledes af sunda förnuftet. Detta synes bjuda antagande af första punkten uti betänkandet. För min del önskar jag, att Ståndet ville icke fästa betänkligheter vid, utan lemna sitt bifall till denna punkt. Vid återremissen uppställdes sådane. För min del är jag tillfredsställd, då jag ser Utskottet hafva derå fästat den uppmärksamhet, att det ibland motiverne för tillstyrkandet å det förra betänkandet upptagit definition på tackjerns-handelns frihet, lika med stångjerns-handeln. Jag vet icke, att man hittills klagat öfver intrång i denna sednare, och jag tror det icke vara Borgare-Ståndet värdigt att inlåta sig i strid öfver det obehagliga ämnet: Borgare-Ståndets rättigheter. Jag tror, att dessa fordra skydd och komma att uttaga detsamma; men jag anser det icke vara värdt att i förevarande fråga fästa sig dervid, särdeles som detta skulle måhända föranleda ledsamma följder. Jag önskar således, att första punkten måtte antagas, sådan den nu är uppställd. Jag tror ingen skola hafva skäl att beklaga sig, och jag förmodar, att det hör till det reglementariska att afgöra, hvem skall vara berättigad att utöfva den friare tackjernshandeln, hvilket icke bör med principfrågan sammanblandas. Hvad andra punkten angår, finner jag den vara af större vigt. Den rörer frågan om fri utförsel af tackjern. Utskottet har yttrat, att allt, som göras kunnat, har blifvit gjordt, då Utskottet tillstyrkt fri handel med tackjern inom landet; men jag beder att få fä-

sta uppmärksamheten dervid, att dessa ord klinga bättre än det efterföljande. Så länge rättigheten att anlägga härdar ännu måste hafva inskränkningar, grundade på särskilda förhållanden, i afseende på skogs- och koltillgång, är det gifvet, att tackjerns-tillverkningen icke uppmuntras genom frihet i tackjernshandel inom landet, ty behofvet inskränkes inom viss gräns, då ej flere än privilegierade verk få befatta sig med ytterligare förädling af varan. Man har i allmänhet velat anse tackjernet såsom ett råämne, hvilket af sådant skäl ej får utföras. Så är det likväl icke, utan verkligen en förädlad vara. I fråga om anslag till vattencommunicationer, har man nämnt, att man derigenom skulle öppna väg till orter, hvarifrån skola kunna hemtas outösliga tillgångar af Sveriges malmer. Hvartill tjenar detta, om ej det deraf tillverkade tackjernet skulle få utföras? Förädlingen kan ej eller inom landet blifva fullkomlig med smidesrätten, sådan den nu är. Om man jemnför handteringen med hvad i afseende derå uti andra länder iagttages, har man ej rätt att stadga några band. Derest repressalier egde rum, frågar jag, huru skulle porcellaines- och klädes-fabriker uppblomstra, som behöfva tillgång af utländska rudimaterier? huru skulle i sådant fall sockerbruk och tobaksfabriker ega bestånd? Om det så vore, att, genom tackjernets utförande ifrån Sverige, Engelsmännen skulle tillskansa sig hela tillverkningen af stångjern, skulle man äfven med lika skäl säga, att de kunna tillegna sig hela manufaktur-

tillverkningen af stål. Jag tror dock, att vi i denna del kunna täfla med utländningen. Jag tillstyrker, att tackjern må utföras emot tull, som bör bestämmas i bevillnings-väg. Detta sednare tillhörer icke förevarande betänkande, uti hvilket blott principen afhandlas, hvaremot afgiften bör förekomma ibland tull-bestämmelserna i allmänhet.

Herr *Ekerman:* En af mig aktad och värderad talare har yttrat, att han ville kringgå mina motiver. Jag hade önskat, att han icke gjort det, utan öppet afslöjat dem. Jag fruktar ej derföre. Min kända rörelse, såsom tackjernshandlare, bevisar, att egna beräkningar icke lagt orden på min tunga. Samme värde talare har yttrat, att han ej känner den författning, som bjuder, att ej andra, än brukande bergsmän, få på första auctionsdagen vid tonde-auctioner göra inrop af tackjern, eller åminstone att en dylik författning ej efterlefves. Det är för mig obehagligt att vederlägga en man med 30-årig erfarenhet; jag måste dok åberopa den erfarenhet jag kunnat mig förärfva. Jag har sjelf varit närvarande vid tionde-auction i Westerås, då anmärkning gjordes emot handlande, att han ej var till inropet berättigad. Anmärkningen gjordes af en man, som var känd för sin liberalitet, numera afliden Lagmannen *Noréus*. Den befanns ogrundad. Få år derefter framställdes åter anmärkning, att den, som gjort ett dylikt inrop, ej var dertill berättigad. Anmärkningen be-

fanns då grundad och han måste frångå anbudet. I öfrigt har jag i detta ämne längesedan förklarat, att jag, lika med många, känner den verkligen svåra belägenhet, hvaruti tackjerns-tillverkarne sig befinna; men det måste vara med dem, likasom med många andra näringsidkare. De måste stundom lefva vid vatten och få ej alltid dansa på rosor. Jag minnes den tid, då jernet i bergslag gällde 10 R:dr och då för stångjern å Stockholms våg betaldes 15 à 16 R:dr. Ingen höjde då sin röst för stångjernstillverkaren. Dessa tider kunna återkomma; och i alla fall bör man icke lemna utur betragtande, att det onus, hytte-ägarne hafva att ej obegränsadt sälja tackjern, förorsakar, att hyttorna köpas för lägre värden. Om banden lossas, höjas prisen, och derigenom beredes en vinst för de nu varande hytte-ägarne, hvare mot de efterträdande komma i lika vådlig belägenhet. För öfrigt har jag hört, att bergmän taga sig fram, och att endast ståndspersoner lida på conjunctur. En skarpsinnig talare har erinrat, att det ej nu är tiden att yka några särskilda rättigheter. Jag har ej der gjort det; utan jag har blott fästat mig vid den besynnerliga framställning af Utskottet, hvraf man måste draga den slutsats, att, om Rikets Ständer besluta den föreslagna skrifvelsen i den anda, att stångjerns- och tackjerns-handeln skall vara fri för hvem som häldst, skall blott den komma att skatta derföre, som är olycklig att, såsom borgare, drifva denna handel. De öfri-

ge komma dermed att befatta sig utan skatt. Jag hemställer, om icke denna liberalitet är nog långt utsträckt. För öfrigt är jag ej ibland dem, som vilja drifva fram saker, hvilka ej kunna blifva garanterade. Den tid skall nog inträda, då man anser sig böra återgå till ordning. Det förundrar mig, att ingen talare fästat sig vid min erinran, att tackjern skall ofofligen utföras. Jag har blott förmodat detta. Det är dock tillförene inom Ståndet yttradt, att när förtjenst är vid saken, skall oloflig in- eller utförsel äga rum. Detta gifver stöd för min sats. Herr *Halling* har talat om rättvisan af fri tackjerns-export och har hotat med brist af rudimaterier för socker- och tobaksfabriker. Jag fruktar det icke, utan tror, att vi erhålla tillräckligt af både det ena och andra. Jag vill ej vara vidlyftig, och hoppas, att pluraliteten ej skall fastna på kroken och bevilja fri export af tackjern. Om äfven städernes beslut skulle blifva sådant, är jag försäkrad, att vår vise Konung ej sådant bifaller.

Herr *Sahlin*: Jag bifaller Utskottets utlåtande, hvarigenom ett steg är taget framåt att lossa banden på jernhandteringen. Att ej steget är längre taget, gillar jag äfven. Nästa steg blir att bevilja fri utförsel af tackjern. Nu vore detta vådligt och oeconomiskt, innan banden för stångjernet blifvit lossade, och innan den nya smidesprocessen blifvit upparbetad och kan visa, hvad fördelar den kan medföra, så att den ej qväfves, innan den hunnit rot-

fästa sig. I afseende på den varma luftens anbringande, har denna method ej så hastigt uppträdt, att följderne ännu visat sig. Kortligen, jag bifaller utlåtandet och förenar mig tillika uti Herr *Wærns* tillägg.

Herr *Tottie*: Jag har begärt ordet, för att besvara Herr *Petres* anmärkning om uppgiften, angående kol-åtgången. Anmärkningen är behörig, härledande sig ifrån min uppgift vid återremissen. Deruti var icke min mening fullständigt uttryckt. Jag beräknade hela beloppet af kol-åtgången, äfven för stångjernstillverkningen. Häraf uppkomma de i utlåtandet omförmälda 30 tunnor. Jag har ansett mig böra förklara detta, då jag ej tillräckligen förut utvecklat min åsigt. Herr *Ekerman* har fästat uppmärksamhet på en tid, då ett skeppund tackjern kostade 9 à 10 R:dr, men ett skeppund stångjern 15 à 16 R:dr. Jag erinrar mig väl samma tid, men då var priset på ett skeppund stångjern likväl 18 R:dr. Hvad beträffar den åberopade Författningen, får jag ytterligare anföra, att jag ej varit tillstädes vid annat tillfälle å tionde-auction, än då hvilken, som häldst, handlande, bruksägare eller hytte-ägare fått köpa tackjern. Jag har icke kunnat upptäcka något hinder för denna rättighet. Vid de tillfällen Herr *Ekerman* specielt nämnt, har jag ej varit närvarande, och jag måste således vidhålla mitt förra yttrande.

Herr *Santesson*: Äfven mig gläder det, att upplysningen framskridit med tiden, och att

detta ämne, som vid föregående Riksdagar varit föremål för öfverläggning, nu så utvecklats, som Utskottet föreslagit. Jag gillar äfven Utskottets härvid iakttagne varsamhet och jag kan ej lemna min röst åt den af några motionairer och talare föreslagne fria tackjerns-utförseln. Då jag instämmer med Utskottet i hufvudsaken, är jag tillika öfvertygad om rigtigheten af Herr *Wærns* tillägg. Jag önskade dock att gå ännu längre och att medgifva fribet till smidesrättens utvidgade framgång, i samma mån, som tackjerns-tillverkningen ökas, hvarigenom skulle borttagas farhogan för större tackjerns-tillverkning, än som kunde af bruks-ägare consumeras. Jag föreslår nu vid 3:dje punkten ett så lydande tillägg: "Rikets Ständer anse äfven, att, hvad af Kongl. Maj:t på dessa grunder, rörande beskattningen, i Nåder föreskrifves, måtte, utan hinder för dess tillämpning under tiden, nästkommande Ständer till gillande föreläggas." Med detta tillägg, instämmer jag i Herr *Wærns* förslag och Utskottets betänkande.

Herr *Rubin*: Då jag deltagit i Utskottets betänkande, är det för mig en tillfredsställelse, att resultatet gillas. Jag kan likväl ej annat, än godkänna Herr *Wærns* tillägg, hvilket säkerligen blifvit taget i akt, derest, vid ärendets behandling, den upplysning blifvit meddelad, som nu erhållits. Vådan af en fri tackjerns-utförsel är af Utskottet detaillerad och under discussionen här vidare utvecklad, hvarfö-

re jag ej vill dermed upptaga tiden. Jag önskar bifall till Utskottets betänkande, med Herr *Wærns* tillägg.

Herr *Arnberg:* Ifrån början har jag, såsom dåvarande ledamot af Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet, deltagit i de discussioner, hvaraf det första betänkandet i detta ämne var en product. Inom afdelningen förskaffades alla upplysningar. Meningarne voro delade, och Herr *Ekermans* farhogor uttalade sig. Jag anser dem vara utgångne ifrån rena källor och tror i första rummet varsamhet böra följas uti den economiska lagstiftningen. Resultatet blef likväl, att varsamheten måste gifva vika för tidens fordringar på större frihet. Jag har speciel kännedom om det betryck, hvaruti flere bergslager sig befinna. Derföre godkänner jag ock betänkandet, såsom ledande till större utvidgning, och emedan jag ej älskar förmynderskap för industrien och för enskildes behandling af deras egendom. Då jag tillstyrker den frihet, som Utskottet föreslagit, motsätter jag mig Herrar *Wedbergs* och *Hallings* förslag, angående en ytterligare utsträckning af denna frihet, eller tackjernets fria utförsel. Jag förmodar, att den förste talarens yrkande ledt sin upprinnelse ifrån hans kännedom om bergslagens behof af hjelp, men jag tror samma yrkande vara drifvet af mindre välvilja för sjelfva jernhandteringen. Herr *Halling* har för sitt tillstyrkande anfört flera skäl. Han har först yttrat, att Ständerne, vid anslaget till vatten-

communicationer, förutsatte möjligheten att genom dem komma till åtnjutande af dolda malmtillgångar. När vatten-communicationerne en gång komma i ordning och visa ett sådant resultat, är måhända tiden inne för ett dylikt tillstyrkande; men intilldess är skälet icke tillämpligt. Herr *Halling* har vidare talat om repressalier från andra länder, i afseende på materialier för porcellaines- och klädes-fabriker. Jag vill upptaga detta till besvarande. Hvad artikeln tackjern angår, är den i en exceptionel ställning till andra länder. Den är en förädling af egen product och har företrädet genom en intensitet, som ej kan åstadkommas i andra länder, emedan vårt land lemnar malmer, som äro bättre för jern-förädlingen, än de, hvilka äro att tillgå annorstädes. Derföre är det fullkomlig anledning att noggrannt vårda denna artikel inom landet och ej utsläppa densamma i verldsmarknaden. Derigenom skulle ofelbart värdet af vårt eget stångjern förfalla. En annan sak är äfven, som förtjenar uppmärksamhet. Då de länder, hvarifrån hitkomma rudimaterier för klädes- och porcellaines-fabriker, m. m., tilläto sådan utförsel, var förädlingen af artiklarne inom dessa länder redan så stor, att de ej behöfde befara någon concurrence. Sålunda är icke förhållandet med jernhandteringen hos oss. Nu, i en tid, då jernförädlaren söker att förbättra sin production, är det af ännu större våda, än annars, att tillstyrka frihet att utföra tackjern; och reciprocitet i afseende på import

hit af all lera, fruktar jag icke. Det ligger i de exporterande ländernes interesse, att få utföra dessa rudimaterier, då de derigenom icke befara minskning i egna fördelar. För min del tror jag England icke skola försmå, utan tvärtom eftersträfva vårt tackjern, för att accreditera sin deraf förädlade vara. Annan förutsättning bör man icke antaga, för att icke tanklöst ingå på den nya banan, hvarigenom alla bruksägare skola nödgas hejda deras industriela utveckling. Skadan blir större, än vinningen genom export af tackjern. Mig förekommer det, att Herr *Halling*, för att soutenera sin idée, drifver den in absurdo. Jag kan ingalunda tillstyrka den utsträckning, för hvilken Herr *Halling* talat, häldst, om för en näring, sådan som denna, hvilken förut varit mycket fjettrad, alla band på en gång lossas, eganderätten derigenom blefve sårad. Om jag t. ex. köpt ett jernförädlingsverk för viss summa och sålt en hytta, skulle, efter Herr *Hallings* förslag, det förra falla till halfva värdet, och den sednare stiga till dubbelt. Detta innefattar en för stark rubbning. Ingen motionair har begärt fri tackjerns-export. Herr *Fries* har endast inskränkt sig att yrka sådant för sjö- och myrmalm. Jag tror att detta sednare ej är af våda, om det sker med controler. Utskottet har dock lagt i dagen de svårigheter, som härvid möta; hvarföre jag ej eller kan instämma med Herr *Petre* i denna del af målet. Jag förenar mig till alla delar med Utskottet och deltager jemväl i Herr *Wærns* förslag, som afser större redighet och ökade controler.

Herr *Hallgren*: Jag har så ringa erfarenhet i detta ämne, att jag måhända borde hålla mig tyst; men jag har inom Bevillnings-Utskottet deltagit i behandlingen, då fråga var om förbud emot tackjerns utförsel eller om upphäfvande af samma förbud. Jag stridde då redligt för den sats, att detta ord borde i Tulltaxan qvarstå för tackjernet, likasom för flere andra artiklar. Jag hörde då yttras, att jernbruken skulle gå till undergång, om utförseln af tackjern blefve fri. Ibland representanterne var derjemte den liberalitet, att man gick så långt, att en talare påstod, att jernbruken äro öfverflödige. Jag kan, å ena sidan, ej annat än instämma deruti, att jag anser banden böra lossas på tackjernshandteringen; men att på samma gång tillåta fri utskeppning af tackjern emot ringa skyddstull, kan jag icke gilla, öfvertygad, att en sådan tillåtelse skall snart ångras. Det ligger en sanning i Utskottets uttryck vid afstyrkandet af den fria tackjerns-utförseln, lydande dessa ord sålunda: "Det är och förblifver en obestridlig sanning, att mycket, som i enskilda förhållanden kan kallas billigt och förmonligt, derföre icke är, uti mercantilt och industrielt afseende, hvarken klokt eller Statsekonomiskt." Jag förenar mig i Utskottets utlåtande med Herr *Wærns* tillägg.

Herr *Leffler*: Jag har ej på Allmänna Be-

svärs- och Economie-Utskottets afdelning, men väl inom Utskottet in pleno deltagit i detta ärendes behandling; och då jag redan föregående Riksdagar hört varma debatter i ämnet, utan att något dermed uträttats, har jag trott, att någon gång lättnad för jernhandteringen borde beredas. Jag har derföre ansett mig icke böra neka min röst till förslaget. Hvad angår Herr *Ekermans* erinran om intrång för det handlande Borgerskapet, är det utan ändamål att framställa ett sådant yrkande. Långa debatter, men intet resultat föranledes deraf. Tiden skall visa, hurudant förhållandet kan blifva. Jag har således röstat för den fria tackjernshandeln inom landet, men jag vill ingalunda lemna min röst till tackjerns fria utförsel. Klokheten bjuder att först se, hvad det nya smidet uträttar. Den vidare utsträckningen må vara framtiden förbehållen. Klokast är, att först befrämja större och förbättrade smiden, än utförande af rudimaterierne tillåtes. Om Herr *Wærns* tillägg antages, har jag ingenting att dervid påminna. Jag önskar äfven, att Herr *Petres* motion må ingå.

Herr *Falhem:* Jag är genom Herr *Petres* yttrande uppmanad att vitsorda Fahlu Bergslags inventarium af tackjern. Bergslaget har 12,000 Sk℔ vid Hafs masugn, hvilket inventarium ökar sig årligen. Bergslaget har äfven del i Vintjerns grufvor och Ockelbo verken, en half mil derifrån. Vid Ockelbo har bergslaget smidessrätt för 5,000 Sk℔, men begagnar

den endast för 3,000 Sk℔. Bergslaget har vattenfall och skogar, samt har sökt att anlägga smiden, men det har icke lyckats. Det får icke sälja sitt tackjern; och på dessa skäl tror jag Ståndet skola finna, att jag har god grund till instämmande med de talare, som önska bifall till betänkandet. Jag förenar mig äfven uti Herr *Wærns* tillägg; och ehuru jag ej anser våda vara för tackjerns utförsel, tror jag dock, att för denna gång det är nog att tillgöra, hvad Utskottet föreslagit.

Herr *Bååth:* Jag bör ej vara vidlyftig i denna discussion, då jag redan hört bruksägare hafva uttalat en mening, lika med Utskottets. Jag vill endast uppehålla mig vid frågan om den fria utförseln af tackjern. En värd talare har redan vederlagt framställningen derom. Hans skäl skulle jag således endast behöfva att åberopa. Jag vill blott fästa uppmärksamhet på den omständighet, en talare nämnt, nemligen fabrikernes intrång, om ej utländningarne tilläto införsel hit af rudimaterier. Förhållandet med dessa rudimaterier är skiljagtigt ifrån den, som vi kalla tackjern. Det är erkändt, att Svenska tackjernet har företräde framför det utländska; och således är det klokt, i statsekonomiskt afseende, att hålla varan inom landet. Om en eller annan utländsk Nation förbjuder införsel till Sverige af t. ex. ull och ben, få vi dessa rudimaterier ifrån andra håll. Sådant är icke förhållandet med tackjern. Utskottet har följt en tjenlig medelväg att los-

sa de stränga och tryckande banden; men försigtigheten bjuder, att de ej alla skola på en gång lossas, utan att man först bör se verkan af redan tillåten frihet. Utskottets skäl för afstyrkandet af utförselfrihet för tackjern finner jag vara giltige. För min del godkänner jag Utskottets utlåtande och instämmer äfven i Herr *Wærns* tillägg: anhållande, att Herr *Santessons* förslag jemväl må komma i betragtande.

Herr *Ekerman:* För mig är det högst oangenämt att uppträda emot en representant som jag högaktar; men då han medgifvit, att tackjernet gällde 9 à 10 R:dr Skℳ i bergslag, och glömt stångjernsprisen, lärer detta vara en följd af dubbelt så stor tillverkning af tackjern emot stångjern. Sådant är angenämt att minnas. För mig var förhållandet motsatt. Då jag slutade, efter 19½ R:dr, i bergslag ett år, måste jag det följande sälja stångjernet i smärre poster till 16½ eller 15 R:dr. Samma år såldes tackjernet till 10 R:dr för Skℳ. Ett tillägg glömde jag, då jag förra gången hade ordet. Den värde talaren har anmärkt, att det är onaturligt att ej få begagna hvad tackjern man behagar. Genom 1818 års författning är det medgifvet att begagna Nora-jern eller hvad slag som hälst. En annan talare har uppträdt emot mig. Enskilda förhållanden rubba icke principen i författningar. Om en individ lider, bör fleres rätt tagas i betragtande, och ej blott verkan af åtgärden för det bergslag, om hvilket Herr *Falhem* talat. Bergslagen fick rättigheten år

1800, och emottog densamma, utan att vara dertill tvungen. Detta visar, att sådant då ansågs, såsom en fördel. Att vinden sedermera vändt sig, får Fahlu bergslag, likasom många andra, fördraga. Något kunde väl bergslagen inskränka dess blåsningar, under afbidan på bättre tider. Jag vill ej nu yttra mig vidare, har fullgjort min pligt, men yrkar ej votering. Jag önskar blott, att min tanke må i protocollet förvaras. Framtiden skall visa, att följden af den frihet, Utskottet tillstyrkt, blir oloflig utförsel af tackjern. Jag har här talat emot eget intresse, och jag skulle ej kunna se någon i ansigtet, om ett motsatt handlingssätt hos mig, såsom Riksdagsman, egde rum.

Herr *Hessle:* Den första punkten, eller den, som rörer fri tackjernshandel inom landet, anser jag, på sätt Utskottet behandlat saken, vara så utredd, att jag för min del anser mig böra enkelt dertill nämna *Ja.* Den andra frågan är, om frihet att utföra tackjern skall vara gifven eller icke. Man säger, att ett lands välstånd beror på största möjliga production och bästa sättet att använda densamma. Man har tagit för gifvet, att det lands ställning är bäst, der exporten är större än importen; men detta vill man icke erkänna, då man förnekar export af denna vara och åberopar till skäl, att exporten lönar sig, men att skada deremot inträffar för sådane anlagde förädlingsverk, hvilkas ägare ej följa med tiden och icke upplifva productionen till jemnlikhet

med utländningens. För min del känner jag icke orsaken dertill, att jerntillverkningen i Sverige i sednare år förbättrat sig, eller är på väg att göra det. Ingalunda tror jag sådant hafva tillkommit, såsom en följd af lättare tackjernstillgång. Jag tror enda skälet för stångjernstillverkningen vara, att bruksägarne börjat följa med tiden, hvilket ock är en nödvändighet för afsättningen af varan på utländsk ort; ty utländningen fäster sig ej vid stämpeln eller namnet, utan vid varans beskaffenhet. Således antager jag icke giltigt, hvad Utskottet yttrat, att om fri tackjernsutförsel medgafs, skulle exporten af vårt stångjern förstöras och tillfälle öppnas för Engelsmännen att åtkomma Svenskt tackjern och med deraf i egna verkstäder tillverkadt stångjern förse verldshandeln. Jag tror icke, att den Svenska varan, endast derföre, att den är Svensk, njuter afsättning. Det vore besynnerligt, om icke i Sverige med dess skogar skulle kunna tillverkas lika godt stångjern, som nu, äfven efter det tackjernet utskeppas och å utländska härdar samt smidesverkstäder begagnas. Mig synes det vara gifvet, att den, som får tackjernet på stället, skall kunna lemna förädlingen för bättre pris. Sådant är ock fallet med andra varor. Man har ansett det vara en fördel för Sverige att exportera spanmål. Dock finnas privilegierade verk, under namn af qvarnar. Hvarföre säger man då, att spanmål får exporteras, och ej mjöl? Ingen må säga, att, om det är rättighet att af-

yttra en lofligen tillverkad vara, det är rätt att lägga hinder emot försäljningen. Erkänner man det rätta i sattsen, bör man äfven erkänna det rätta i tillämpningen. De hinder, som nu anses gifne derigenom, att smidesrätten är inskränkt, äro af den beskaffenhet, att det beror på tillverkarne att få dem förändrade. Jag tror att våra jernbruk böra, efter de sekler, hvarunder de existerat, om de vilja pretendera skydd, hafva hunnit så långt, att de med sjelfständighet inträda i myndighetsåldern. Om förmynderskapet skall fortfara, må detta vara deras rättighet, som hafva förmyndare, men må den inskränkning, som de hafva, ej lägga band på andra varutillverkares lofliga handtering. Jag befarar ej eller smugling af tackjern, ty varan är nog tung, så att smugling ej bör äfventyras. Om lämplig tull, såsom skydd för härdarne, bestämmes, tror jag tackjernstillverkarne deruti hafva ett tillräckligt monopolium. Likasom vid återremissen, fortfar jag nu att tala för fri utförsel af tackjern, i öfverensstämmelse med den af Herr *Halling* utvecklade åsigt.

Herrar *Forsberg* och *Valley* förenade sig med Herr *Hessle*.

Herr *Wijk*: Ehuru jag i denna fråga har enskildt intresse, hvarken såsom tackjerns-tillverkare eller handlande, gläder det mig att se, att genom detta utlåtande de hinder eller band, som fjättrat jernrörelsen, äro till upplösning föreslagna. Jag tror, att härigenom allmänt väl beredes. Derföre äro vi samlade. Den anda

börjar att utveckla sig inom landet, att vår i dvala liggande stångjerns-handtering uppmuntras. Om hindren för tackjernshandeln förblifva qvar, skola de motverka detta allmänt önskade mål. Det gifves icke något orimligare, än att den, som har stångjernssmide, ej skall få köpa rudimaterie, der han tror sig finna den bästa och för bästa priset. Jag delar Utskottets tillstyrkande i denna del: och hvad angår frågan om den fria tackjernsutförseln, skulle derom mycket kunna ordas; men för att icke belasta protocollet, förenar jag mig uti hvad Utskottet, pag. 3 och 4 af detta utlåtande, yttrat. De åsigter, som der utvecklas, äro sanna, byggda på sunda statseconomiska grunder. Jag kan ej annat, än derföre till Utskottet uttrycka min tacksamhet, och jag bifaller i allo utlåtandet, med Herr *Wærns* amendement och Herr *Santessons* tillägg.

Herrar *Norman*, *Bruse* och *Zander* förenade sig med Herr *Wijk*.

Herr *Helsingius*: Genom Herr *Hallgrens* yttrande är jag hufvudsakligen förekommen, och jag gillar Utskottets tillstyrkande af förbud emot utförsel af tackjern, men då en talare uttryckt sin tacksamhet för Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets Ordförande, och enär jag är öfvertygad, att Utskottets ledamöter ej låtit på sig imponera af Ordföranden, utan följt deras fria omdöme, får jag förklara min tacksamhet för Utskottets samtlige ledamöter. Jag går ännu längre, då jag äfven förklarar min

tacksamhet till Utskottets Secreterare för den klara redactionen, i synnerhet uti den af Herr *Hallgren* upplästa period. Lika med flere talare, som förut yttrat sig, tror jag Rikets Ständer ej böra för närvarande lemna bifall till utförsel af tackjern, och jag önskar att Rikets Ständer må handla conseqvent, då fråga blir om intrång å andra näringar genom tillåten fri införsel. Beklagligen har jag i denna del icke lika godt hopp; ty jernhandteringen är, såsom ordspråket lyder: "mors bästa barn," hvaremot de andra näringarne äro stjufbarn. Jag hoppas, att Rikets Ständer skola finna det vara inconseqvent att ej skydda de andra näringarne, då de till den grad skydda jernhandteringen, att de blott fästa sig vid mindre tullafgifter, men glömma den högre intraden i exportväg. Jag vill ej vidare uppehålla discussionen, utan förklarar, att jag bifaller betänkandet, men tillkännagifver, att, när jag antager den sats, såsom rigtig, att utförsel af tackjern ej bör ske, utan att det med varsamhet mera öfverensstämmer, att endast fri handel af tackjern inom landet tillåtes, jag ej annat kan, än med Herr *Ekerman* förena mig deruti, att följden af den fria handeln blir oloflig utförsel af tackjern.

Herr *Frodell* förenade sig med Herr *Helsingius*.

Herr *Tottie*: Jag bör upptaga till besvarande en värd representants yttrande, i anledning af min uppgift om förhållandet af stångjernspriset till tackjernets spris. Då jag på många

år varit skiljd ifrån dessa räkenskaper, kan jag ej fullständigt och noga erinra mig förhållandet; men om tackjernstillverkarne icke ett eller annat år fingo någorlunda betaldt för sitt tackjern, skulle den eljest idoge arbetaren stadna i ett slafviskt tillstånd. Angående den af Herr *Ekerman* åberopade författning om handlandes rätt att köpa tackjern först en sednare dag vid tionde-auction, vill jag blott erinra, att, om tackjernshandeln inom landet blir fri, följden är, att denna författning upphörer till sin gällande kraft. I motsatt händelse äro samtlige hytte-ägare förbundne för den meddelade anvisningen.

Herr *Wærn*: Blott, i afseende å den friare tackjernshandeln, beder jag att få uttrycka, att den, såsom Utskottet ock anmärkt, rörer jernhandteringen, icke städernas privilegier. Såsom exempel, huru nämnde handel nu är begränsad, vill jag uppläsa en §. af de i detta afseende gällande författningar. Den lyder sålunda: "På det behörig uppsigt må kunna hållas, att de hammarverksägare, som efter privilegierna böra antingen allena eller till någon del med egen tackjernstillverkning underhålla deras smide, icke måga försumma deras tackjernsblåsningar och drifva olofligt tackjernsköp, till förfång för de på köpetackjern anlagde verken, skola bergsfogdarne, efter erhållne förteckningar ifrån Bergs-collegium uppå alla de hammarverk, der tackjernsblåsning tillika bör underhållas, antingen för hela eller någon viss del af smidet,

hvarje år under påstående blåsningar besöka dessa verken, och låta uppväga ett eller flere dygns tillverkning, så väl i början, som då masugnen hunnit i full gång, samt efter slutne blåsningar, både till Bergs-collegium och bergmästaren i orten göra utförliga berättelser, huru många dygn masugnen gått vid hvarje af förenämnde verk, och dervid bifoga uträkningar, huru högt, efter malmens beskaffenhet och masugnarnes gång, tackjernstillverkningarne på hvarje ställe kunna räknas, hvarvid sedermera Advocat-fiskalen och vice Advocat-fiskalen vid Bergs-collegium hafva att jemföra vågräkningarne öfver det stångjern, som från hvarje verk blifvit affördt, till utrönande, huru tackjernstillverkningen på hvarje ställe svarar emot smidet; och äro bemälde Fiskaler äfven förbundne att, när Bergsfogdarne sådant begära, genast lemna dem underrättelse om stångjernsutförseln, efter som de, ej mindre än Fiskalerne vid Bergs-collegium, hafva rättighet att tilltala bruksägare för olaga tackjernsköp: tillfallande den, som först åkärar, målsägande andelen af plikten." Jag hemställer, hvartill dessa controler gagna handteringen, och om ej en frihet är nödvändig, som upphäfver desamma. Nu, såsom vid remissen af min motion i ämnet, anser jag de stadgade restrictionerne böra försvinna, för att bereda en utveckling och framgång af jernhandteringen. Jag anför detta, med afseende derå, att Herr *Ekerman* åsyftat tillbakahållande af dennes framgång. Detta anser jag vara så

ostatseconomiskt och stridande emot landets interesse, att jag ej kan benämna detsamma annat än ensidighet.

Herr *Falhem*: Blott med några få ord vill jag genmäla Herr *Ekermans* yttrande, angående Fahlu bergslags år 1800 erhållne privilegium, hvarmed bergslagen vid emottagandet var nöjd. Nu hafva andra förhållanden uppstått, än de, som då egde rum. Fahlu grufva gaf år 1800 7,000 skeppund koppar; nu har productionen fallit ned till 4000 skeppund; och jag hemställer, om icke bergslagen har skäl att söka employera sina tillgångar af tackjern.

Herr *Arnberg*: Jag har begärt ordet, för att besvara Herr *Hessles* uppställde grunder för export af tackjern. De äro stats-economiska satser, som ej kunna jäfvas, fastän de blifvit här förvrängdt framställda. Det är sant, att stor production är landets vinning, äfvensom att möjligheten att afsätta är att betragta utur enahanda synpunkt. Jag nekar icke till rigtigheten deraf; men jag hemställer, om genom utförseln productionen ökas, när man måste taga för afgjordt, att genom nämnde utförsel förädlingen afstadnar eller hejdas. Fastmera måste, i följd af denna sednare omständighet, productionen förminskas och en riksförlust uppstå. Herr *Hessle* har antydt, att han ej förstår, hvarföre vi ej skola kunna leverera jern till samma pris som Engelsmännen. Orsaken igenfinnes uti Utskottets utlåtande. Der jernförädlingen hunnit en större utveckling, måste en lättare productionskostnad vara för handen. Ej heller hafva vi, såsom i England är fallet, jernmalm och stenkolsgrufva i samma berg. Tillverkningen är i sådant fall icke med transportkostnad belastad. Det är således gifvet, att vårt lands stångjerns-tillverkning icke kan täfla i pris med Englands. Vårt jerns värde måste beräknas stigande eller fallande efter godheten, ej priset. Vårt sträfvande bör gå derpå ut, att tillverka bästa vara för bästa pris; och detta beror på malmtillgång och kol. Jemförelsen med spanmål och qvarnar finner jag vara sådan, att jag anser den ej förtjena vederläggning; men jag är färdig att tro, det smuggling ej skall ega rum, om icke, med den utvecklade industrien i denna väg, varan genom hög tull lockar speculanter till försöket. Jag föreställer mig ett lager af tackjern i en stad. Det lastas in. Engelsmännen vilja hämta detsamma. Fartyget anhålles, och det säges att varan endast skall föras till nästa stad. Jag vidblir således mitt förra yttrande i detta afseende. En annan sak, som upplyses af betänkandet, är att sådan tull, som gör exporträttighetens begagnande i stort möjlig, föranleder utförsel af de bästa tackjernssorterne. Då ej meningen vore, att tullen skulle blifva låg, är det afgjordt, att de bästa sorterna komma att utföras, och att endast de dåliga blefvo qvar i landet.

Herr *Wedberg*: Jag har hört en mörk tafla om utskeppningen af tackjern. Deremot anser jag densamma icke vara skadlig. Correcti-

vet är deruti, att om tackjernet ej betalas af utlänningen, skeppas det icke ut. En större fördel är det, att våra skogar användas. Då Utskottet icke tillstyrkt utförsel af tackjern, vet jag icke hvad hufvudsakligt blifvit åtgjordt för tackjernstillverkningen; ty det skall gå lång tid ut, innan utförsel medgifves, om det ej nu sker. Jag yrkar fri utförsel emot lämplig tull af 1 R:dr banco per skeppund. Man har talat om smuggling, men man har icke varit i tillfälle att uppgifva möjligheten dertill; och jag tror densamma icke äga rum hos en Nation, som ej är fallen för sådant.

Herr *Hallgren:* Ehuru discussionen redan länge blifvit fortsatt, har jag likväl icke kunnat underlåta att i detta vigtiga ämne begära ytterligare ordet. Då jag gjorde det, var det för att besvara Herr *Hessles* stats-economiska satser. Jag är numera hufvudsakligen förekommen af Herr *Arnberg*. Då Herr *Hessle* yttrat, att Svenska stångjerns-tillverkningen i sednare tider förändrat sig, så att utlänningen nu ej ser på stämpeln och namnet, utan på beskaffenheten, hämtas deraf ytterligare skäl för den sats, att varan bör förbättras innan den må utföras. Jag har kännedom, att för utlänningen är det icke likgiltigt, huru vår jerntillverkning fortgår. Ryska expediter hafva besökt oss; de hafva med en ångmaschin undersökt, huru jernet töjde sig, för att utröna, om de kunde slå sig till andra verk än Danemora verken. Att släppa ut tackjern är ett irrbloss, för att öka

exporten, då importen tillika stiger genom lux artiklars införande. För närvarande är det vådligt att tillåta utförsel af tackjern. Förfädren hafva sådant vitsordat, och 1834 års Ständer böra ej lössläppa detta band. Kortligen: Jag bifaller Utskottets tillstyrkande.

Herr *Strehlenert:* Som flera sakrika anföranden blifvit gjorde, hade jag ej tänkt yttra mig i denna fråga, men då några af Ståndets ledamöter förenat sig med de talare, som yrkat en fri utförsel af tackjern och dessa åsigter tyckas utgå från de vid flere tillfällen af dem yttrade liberala tänkesätt, ehuru i min tanka ofta stridande emot Landets interesse, kan jag ej dela deras åsigter om nyttan af en fri utförsel af tackjern. I öfrigt gillar jag Utskottets betänkande på grund, att de band blifvit lossade, som fjettrat bergshandteringen, hvarigenom ett förbättradt stångjernssmide torde vara att förvänta.

Herr *Ekerman:* Då jag nu åter yttrar mig, har jag behof af undseende, hälst jag lofvat att ej vidare yttra mig i denna fråga; men sedan man beskyllt mig för ensidighet, anser jag det vara min pligt att förklara, att då jag gör rättvisa åt hvar och en annan talares åsigter, är det ock min rätt, att man ej tillägger mig andra motiver, än dem af hvilka jag verkligen ledes. Det är min egen sak, om jag ej besitter samma skarpsinnighet, som den värde talaren. Om han gjort sig mödan att använda större uppmärksamhet på mitt yttrande, skulle

han hafva funnit, att jag icke så mycket fästat mig vid den fria handeln, ehuru den innebär ett förnärmande af andras rätt, utan egentligen sett saken från den statseconomiska synpunkt, att oloflig utförsel af tackjern blir följden af den fria handeln, hvilket tiden skall utvisa, och hvarigenom en bestämd riksförlust uppkommer. För öfrigt, om Herr *Fälhem* kan skaffa Fahlu bergslag någon fördel, missunnar jag sådant ingalunda.

Herr *Forsberg*: Jag förenar mig med Herr *Hessle*, finner förbud emot utförseln af tackjern ej böra ega rum, och anser ingen våda deraf uppstå. Det är allmänt kändt, att Svenska stångjernets värde härledes derifrån, att det tillverkas af vårt tackjern med trädkol. Utlänningen kan derföre icke med samma fördel begagna sig af tackjernet. Inom Bevillnings-Utskottet har i detta ämne talats med många bruks- och malmägare, hvilkas lidande man hört, derföre att de ej fått fritt sälja eller utföra varan. För min del finner jag till förbudet ej annat skäl, än att näringen må hållas under förmynderskap. Kortligen: jag förnyar mitt instämmande med Herr *Hessle*.

Herr *Halling*: Jag har blifvit motsagd, men finner mig icke vederlagd i mitt yttrande om fri utförsel af tackjern. Tvänne ledamöter hafva egentligen nu uppkallat mig att vidare begära ordet. Den ena har tillåtit sig bedöma, huru långt jag gått i mina satser. Det tillhörer mig sjelf att bedöma dem; och det är mig för öfrigt likgiltigt, huru jag bedömes. En annan ledamot har talat om Bevillnings-Utskottet. Han har sagt, det han hört yttras den tanka, att stångjernshandteringen må afskaffas. Måhända är detta sagdt, för att ledas på mig; men jag har icke fällt detta yttrande, ehuru jag i ämnet uttalat min mening. Jag erkänner, att jag ej älskar, utan fastmer hatar restrictionssystem. Huru långt det kan gå, har man erfarit, då, om en utsliten hästsko å gatan upphittas, den ej får utföras, derföre att det skulle anses såsom en ny näring, att handla med jernskrot. När man har en stark öfvertygelse, bör man äfven hafva aktning för andras. Denna hyser jag, ehuru jag beklagar, att jag är i strid med andras mening. Jag kan icke så långt låta förblinda mig, utan står fast vid min öfvertygelse, till dess jag blir vederlagd. Min öfvertygelse är den, att, då jernhandteringen, efter så många års förlopp, ej hunnit sin utveckling, vinnes den genom den fria handeln och tackjernets utförande. På detta sätt tvingas jerntillverkningen att utveckla all sin förmåga; och derigenom blir stats-economisk fördel beredd. Man har sagt, att tackjernsutförseln icke vore economisk. Jag har hört, att stångjernstillverkningen ej drifves med fördel. Hvarföre bereder man ej den, genom friare utförsel? Då stångjerns-tillverkningen icke förhindras, täflar den med utlänningen; och jag vidblir min tanka, samt anhåller på för-

hand om votering, i fråga om tackjernets fria utförsel.

Herr *Wœrn:* Det är visserligen onödigt att förlänga discussionen; men jag kan ej undgå att erkänna det rättvisa anspråk Herr *Ekerman* framställt att ej såras till sina motiver. Sådan var ingalunda min afsigt. Den egenskap jag antydt, har ock sällan sitt säte i hjertat. I sjelfva saken får jag tillägga, att hvad beträffar den befarade vådan af den fria tackjernshandeln, delar jag icke den fruktan, Herr *Ekerman* hyser för deraf följande oloflig utförsel. De närvarande Författningarne underlätta, mera än den fria handeln, sådan smuggling. Författningarne innehålla redan, att, till förekommande att icke något tackjern må under namn af barlast utur Riket afföras, få icke några handelsfartyg intaga tackjern till barlast, med mindre de dertill, enligt särskilte privilegier, äro berättigade, då redarne böra hvarje gång hos Bergs-Collegium anmäla, huru mycket de deraf kunna nödvändigt behöfva och af Bergs-collegio undfå bevis, att de hafva frihet sådant qvantum tackjern till barlast intaga, hvarutom, vid hårdt ansvar, hvarken vägarena vid metallvågarne måge något tackjern dertill afväga, eller tullbetjenterne låta något fartyg med tackjerns barlast gå utur någon af Rikets hamnar; att, när de fartyg återkomma, som vid utgåendet haft tackjern till barlast, skola redarne i fartyget vara skyldige att visa, det samma barlastjern till lika vigt följt med tillbaka,

eller böta dubbla värdet af hvad som brister; och att, då barlastjern för Kongl. flottans behof af vederbörande Chefer skriftligen requireras, lemnar Bergs-collegium deruppå dess frisedel. Häraf följer, att det privilegium redan är gifvet, att, såsom barlast, utföra tackjern. Det stadgas väl, att det skall med samma fartyg tillbakaföras, men möjlighet är dock, att det t. ex. kan utbytas mot Engelskt tackjern, som är sämre. Detta är lättaste utvägen att utföra tackjern. Vidare kan, på sätt jag redan nämnt, sådan utförsel ske genom requisition af barlastjern för Kongl. flottans räkning, emedan privilegium dertill är Kongl. flottan medgifvet utan begränsning. Jag hemställer nu, om den fria tackjernshandeln är vådligare, än dessa upprepade stadganden, som dock icke ledt till äfventyrliga följder.

Herr *Helleday*: Det gör mig ondt att jag i denna fråga ej kan dela lika tankar med 2:ne af mina värde vänner, landsmän, kamrater och stridsbröder för det liberala system vi hylla i frågor, som ega gemenskap med ut- och införseln af varor. Så länge onaturliga bojor ännu hindra vår förädlingsindustri af stångjernet och så länge det icke beror på dessa förädlingsidkare att göra sig fria från dessa bojor, så länge vill jag icke med min röst biträda beslut om en fri tackjernsutförsel, eller med andra ord, på bekostnad af en i bojor lagd näring, visa mig liberal emot en annan.

Discussionen ansågs slutad, och Herr Tal-

mannen framställde till bifall första punkten i betänkandet N:o 103 med tillägget, enligt utlåtandet N:o 135, angående den fria tackjernshandeln inom Riket, hvilken proposition med *Ja* besvarades.

Emot beslutet reserverade sig Herr *Ekerman* på de af honom under discussionen anförde grunder.

Dernäst förekom andra punkten i betänkandet N:o 103, med enahanda punkt i utlåtandet N:o 135, hvarigenom Utskottet afstyrkt tillstånd till utförsel af tackjern; och då Herr Talmannen gjorde proposition till bifall härå, svarades *Ja* och *Nej*, samt begärdes votering.

En voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den, som bifaller Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets betänkanden N:is 103 och 135, andra punkten, hvarigenom Utskottet afstyrkt tillstånd till utförsel af tackjern, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, anses Ståndet hafva afslagit nämnde punkt, och således funnit ett sådant tillstånd böra ega rum."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter samt insamlades efter upprop, hvarvid voro frånvarande Herrar *Biörck*, *Grapengiesser*, *Klingvall*, *Langenberg*, *Mæchel*, *Linderholm*, *Fries*, *Eklund*, *Modin*, *Mellbin*, *Hahn*, *Olbers*, *Trolin* och *Örtenholm*. En sedel afla-

des förseglad, och de öfrige befunnos vid öppnandet och uppräknandet innehålla 32 *Ja* emot 13 *Nej*; i följd hvaraf Utskottets yttrande i omförmäldte hänseende var bifallet.

Emot beslutet reserverade sig Herrar *Halling*, *Forsberg*, *Wedberg* och *Hessle*.

För öfrigt gillades betänkandet N:o 103, med förändring och tillägg, enligt utlåtandet N:o 135, endast med iakttagande, att slutperioden af 3:dje punkten, mom. a, må undfå denna lydelse: "att Rikets Ständer anse äfven, att, hvad af Kongl. Maj:t på dessa grunder, rörande beskattningen, i Nåder föreskrifves, måtte, utan hinder för dess tillämpning under tiden, nästkommande Ständer till gillande föreläggas," och att i nämnde punkt må inflyta ett tillägg, så lydande: "Hvarjemte Rikets Ständer, i händelse de föreslagne grunderne för smidesrätten af Kgl. Maj:t i Nåder hufvudsakligen gillas, jemväl i underdånighet vilja fästa Kongl. Maj:ts höga uppmärksamhet derpå, att, likasom, å ena sidan, någon minskning i Kronans nuvarande intrader af jernhandteringen ingalunda härigenom får uppstå, det också, å den andra, icke är Rikets Ständers afsigt att ålägga tillverkaren någon ny eller ökad beskattning i annan väg eller proportion, än som bör vara oskiljaktig ifrån ett ökadt smidesbelopp till erhållande af frihet inom verkstaden, hvaraf det frivilliga åtagandet är hvar och en öppet lemnadt: anseende Rikets Ständer den minskade statsinkomst, som genom recognitions-smidets försvinnande

uppstår, till fullo motsvaras och ersättas af den hammarskatt, hvilken i ökad mån ingår i och för fyllnadssmidet på härdarne."

§. 7.

Upplästes och godkändes följande af Expeditions-Utskottet uppsatte förslag till Rikets Ständers underdåniga skrifvelser:

N:o 220, angående liqviden af Riksgälds-Contoirets skuld vid 1834 års slut för af allmänheten upptagne lån.

N:o 221, angående tiden, ifrån hvilken Statsregleringen skall taga sin början.

N:o 222, angående verkställd granskning af Tullverkets räkenskaper.

N:o 223, angående verkställd granskning af Postverkets förvaltning för år 1831.

N:o 224, angående verkställd granskning af Sundhets-Collegii räkenskaper.

N:o 225, angående granskning af Invalidhus-fondens räkenskaper.

N:o 226, angående granskning af Salpeterfonden.

N:o 227, ang. granskning af Lappmarks Ecclesiastikverks-fond för år 1831.

N:o 228, angående granskning af Styrelsens öfver fängelserna och arbetsinrättningarne i Riket förvaltning och räkenskaper för år 1831;

och N:o 229, angående rättighet att, utan föregången syn på stället, få anlägga husbehofsmjölqvarnar.

§. 8.

Herr *Lake* anmälde ej mindre Wenersborgs stads borgerskaps än äfven särskildt Riksdagsfullmägtigen Herr *Anderssons* tacksägelse för det meddelade endtledigandet ifrån skyldigheten för Herr *Andersson* att hit återvända och för nämnde stads borgerskap ett annat ombud vid denna Riksdag utse; och då Herr *Andersson* underrättat de af honom tillika representerade städerne Warberg och Alingsås om sin frikallelse, anhöll Herr *Lake* nu om föreskrift för dessa tvenne städer, huruvida de böra andra ombud utse för den återstående Riksdagstiden.

Detta ärende lades på bordet.

§. 9.

Föredrogs å nyo Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 38, med förslag till förändringar i tredje och fjerde artiklarne af Bevillningsförordningen.

Härvid förekommo:

Afstyrkande, pag. 4, af väckt motion derom, att skattskrifningstidens början må förflyttas ifrån medlet af November till samma tid i Februarii månad det påföljande året.

Bifölls.

Bevillnings-förordningens 41 §.

Herr *Hessle*: Utskottet har här föreslagit det tillägg, att det Konungens Befallningshafvandes Ombud, som förordnas att tillstädesvara vid mantals- och skattskrifning inom stad, pastorat eller socken, skall ega att anmärka, samt hos Konungens Befallningshafvande till rättelse anmäla, hvad ombudet anser vid förrättningen

vara emot Författningarne stridande, äfvensom om ordning och skick icke vederbörligen handhafvas. Jag kan ej annat, än anse Bevillnings-Utskottet hafva välment tillagt Konungens Befallningshafvandes ombud en sådan rättighet att controllera; men så obegränsad tror jag densamma skola leda till motsats af hvad man åsyftat. Det är gifvet, att vid mantals-skrifning bör allt lagligen tillgå och uppteckningen vara riktig. Controlen bör ske å socknestämma; men sedan den der skett, och längden är, i följd af controlen, påskrifven, tror jag icke Konungens Befallningshafvande, med anledning af särskild rapport, ega att upphäfva en på detta sätt godkänd handling. Jag tror således ej vidare tillägg böra iagttagas, än att Konungens Befallningshafvandes ombud eger att tillse, att ordning och skick handhafvas. Rapportskyldigheten anser jag böra borttagas.

Häruti förenade sig Herrar *Ekerman* och *Helsingius*.

Herr *Halling*: Jag tror, att Utskottet haft goda skäl för sitt tillstyrkande. Jag får fästa uppmärksamheten derpå, att Konungens Befallningshafvandes ombud ej kan utöfva all magt och myndighet, som Konungens Befallningshafvande tillkommer. Ombudet iklädes icke förmynderskap för Kronobetjeningen, men det är icke olämpligt, att ombudet hos Konungens Befallningshafvande gifver tillkänna, hvad som anmärkes till rättelse för framtiden. Derigenom anser jag ingen skada vara skedd. Jag

tillstyrker således antagandet af Utskottets förslag.

Häruti förenade sig Herrar *Wijk* och *Frodell*.

Herr *Hessle*: Jag tror, att, då stadgadt är, att Konungens Befallningshafvande skall vid mantals- och skattskrifning vara närvarande, eller att, om han är hindrad, han skall i sitt ställe utvälja en person med agtning i orten, är det gifvet, att, om oskick sker, del deraf lemnas till Konungens Befallningshafvande. Landshöfdingen får ej eller förbise att infordra upplysning af ombudet. Det må sättas i förordnandet, men det i mitt förra yttrande citerade tillägg bör icke uti Bevillnings-Författningen inflyta, ty det kan tydas hafva afseende ej på hvad som till skatt användes, utan på upplysningar, huru det i orten tillgår. Det kan ock föranleda dertill, att Konungens Befallningshafvande på grund af sådana rapporter, innan mantalslängderna hinna inkomma, måhända granska dem och deruppå besluta till enskildes förfång.

Discussionen ansågs slutad och den nya redactionen af 41 §. afslogs.

Bevillnings-Förordningens 44 §. 2 mom., 46 §. 1 mom., 47 §. 2 mom., 49 §., pag. 47 & 49, 48 & 53, 50 & 51, 53 & 70, 53 & 54 §., samt 72 §.

Utlåtandet N:o 38 bifölls.

Pag. 10 af utlåtandet, angående en calcul till ledning och upplysning vid beräkningarne för värdering af bruk och bergverk.

Herr *Hessle:* Det är gifvet, att blott den, som har bruksrörelse, kan bedöma Utskottets calculer i detta fall. Jag är utur tillfälle att bedöma dem; och jag reserverar mig emot denna frågas behandling, enär ingen bruksegare nu är tillstädes.

Herr *Wijk:* Utskottet har ej varit i saknad af upplysningar i denna fråga, hälst den ibland sina ledamöter räknar flera bruksägare; och jag tror, att man icke kan i denna punkt komma närmare till saken, än Utskottet det gjort.

Tillstyrkandet bifölls.

Bevillnings-Förordningens 77, 91, 92 och 96 §§.

Utlåtandet N:o 38 bifölls.

— 102 §.

Herr *Hessle*: I den nu gällande Författningen stadgas, att debetsedlarne skola vara författade så skyndsamt, att de 6 veckor före uppbördsstämman kunna tillställas. Nu är tiden förändrad till 4 veckor före uppbördsstämman. Om orsaken till denna förändring begär jag upplysning. I flere fögderier är blott en häradsskrifvare. Vidden är stor och lång tid åtgår för debetsedlarnes författande och tillställande. 6 veckors tid förut, att blifva om beloppet underrättad, är ej för den skattskyldige, som skall skaffa penningar, för lång.

Herr *Wijk*: Jag får fästa uppmärksamheten derpå, att uti denna §. är tillsatt bestämmelsen, att det åligger häradsskrifvaren, *vid ansvar såsom för tjenstefel*, att hafva debetsedlarne så skyndsamt författade, att de 4 veckor före uppbördsstämman kunna tillställas. Sådant ansvar har Häradsskrifvaren ej förut haft i denna del: men då det honom ålägges, bör ock honom lemnas en rymligare tid. Genom utsättandet af 4 veckor före uppbördsstämman tror Utskottet äfven de skattskyldige vara försäkrade att då få veta, hvad de hafva att betala. Nu har det så tillgått, att de stundom fått denna underrättelse få dagar, förr än betalningen skolat erläggas.

Herr *Hessle*: För mig är det icke begripligt, att man skall behöfva att i en författning utsätta, att underlåtenhet af skyldighet medförer ansvar. Jag tror, att det måste, såsom gifvet, antagas, att den tjensteman, som har ett åliggande, men icke följer detsamma, skall derföre ansvara, såsom för tjenstfel. Ansvar lärer ej eller förut hafva uteblifvit, mera än nu, om åtal ägt rum. Man har väl i den nya redactionen tillsatt orden: "ansvar, såsom för tjenstfel," men man har icke stadgat tid, inom hvilken uppbördsboken bör vara färdig. Den föreslagna förminskningen i tiden för den skattskyldige att få upplysning om contributionens belopp, innan den skall erläggas, kan jag för min del ingalunda gilla.

Herr *Halling:* Förändringen i tiden anser jag deremot angelägnare. Orsaken hvarföre den förkortats till 4 veckor före uppbördsstämman, är, att det förra stadgandet var o-

verkställbart. Pröfnings-committé slutar sina arbeten i September månad. Uppbördsstämman hålles i November och December. Det är således solkart, att Häradsskrifvaren ej medhinner att författa debetsedlarne så skyndsamt, att de kunna tillställas de skattskyldige sex veckor före uppbördsstämman.

Discussionen ansågs slutad och den nya redaction af Bevillnings-förordningens 102 §. afslogs.

Utlåtandet pag. 12 öfver de der omförmälda, af Riksdags-Fullmägtige *Johannes Johansson* och *Lars Larsson* väckta motioner.

Utskottets yttrande bifölls.

104. §. af Bevillnings-Förordningen:

Utskottet hade föreslagit näst efter denna i nuvarande Bevillnings-förordning befintliga mening: "Husbonde häfte för tjenstehjons, och mästare ansvare för hos honom mantals-skrifven gesälls eller arbetares, jemte deras hustrurs och barns utskylder, med rättighet att, genom afdrag å gesällens eller arbetarens arbetsförtjenst, derföre göra sig betald," följande tillägg: "Enahanda förhållande äge rum i afseende på gesäll eller arbetare, som före mantalsskrifning från mästare afflyttat, utan att sedermera låta sig skattskrifvas, då i slikt fall betalnings-skyldigheten drabbar den mästare, hos hvilken de sednast under skatteåret arbetat. Till gesäll eller arbetare, som sedan afflyttar, lemne mästare bevis, att utskylderne blifvit innehållne; och bör detta bevis af gesäll eller arbetare företes, då han hos vederbörande auctoritet om pass anhåller, för att sig till annor ort begifva. Åliggande det den mästare, hos hvilken han derefter först arbete erhåller, att honom beviset affordra, eller ock, i saknad deraf, för utskylderne ansvara, med samma vilkor, som redan nämnde äro." Derefter följer, enligt nu varande Bevillnings-förordning: "Lika ansvar åligge, etc."

Herr *Leffler:* Jag finner syftet med det här föreslagne tillägg vara, att förekomma de missbruk, som uti den af Herr *Bååth,* enligt hvad uti betänkandet omförmäles, gjorde motion nämnes, men man vill likväl vinna detta ändamål på bekostnad af fattige handtverksmästare, så länge närings-författningarne icke stadga skyldighet för gesäll, att en viss tid qvarstå i arbetet hos mästaren. I saknad af sådant stadgande, skall den nu ifrågasatte föreskriften blifva betungande; och mig synes det vara tid nog att tänka på densamma, då ny näringsförfattning kommit till stånd och visat dess verkningar. Det är äfven besynnerligt, att ansvarigheten utsträckes till gesällens hustrus och barns utskylder. Högst sällsynt exempel är det, att mannen, med hustru och barn, äro mantalsskrifne hos mästaren, och för andra, än som äro der mantalsskrifne, måste mästaren icke kunna ansvara. Derjemte nödgas jag anmärka, att mästaren ej bör rätteligen ansvara för gesällens krono-utskylder längre, än till dess han flyttar, helst denna måhända den återstående tiden före mantalsskrifning syssel-

sätter sig med arbete för egen räkning, hvilken tid tilläfventyrs kan vara flere månader. Jag anser det således böra stadgas, att, om ansvaret skall drabba mästaren, ifrån hvilken gesällen före mantalsskrifning flyttar, bör denna flyttning ej ske längre, än en à två veckor förut. På detta sätt skulle det vara lätt att förekomma det missbruk, att en gesäll afskedas t. ex. åtta dagar före mantalsskrifning, med uppsåt af mästaren att undvika gesällens krono-utskylder. Att så vidsträckt, som förslaget innehåller, stadga bestämd betalningsskyldighet, då gesäll före mantalsskrifning från mästare afflyttar, men ej sedermera låter sig skattskrifvas, för den mästare, hos hvilken gesällen sednast under skatteåret arbetat, anser jag vara en bestämd orättvisa, helst det ofta är svårt för mästaren, att hos en sådan gesäll utbekomma egen fordran. Jag tillstyrker alltså ogillande af förslaget eller återremiss.

Herr *Norman* förenade sig med Herr *Leffler*.

Herr *Hessle:* Hufvudsakligen är jag af Herr *Leffler* förekommen, dock anser jag behofvet fordra någon förändring af det närvarande stadgandet, ty det är allmänt kändt, att, i flere städer, icke ordentlige, utan mindre ordentlige handtverks-mästare kort före mantalsskrifning afskeda alla gesäller, och vid densamma endast bibehålla en eller annan lärogosse, kanske en gesäll. Detta sker icke allenast för skatten, utan äfven för deltagande i stadens onera, på

de ställen, der ej vissa summor tillkomma hvarje societet att utgöra. Der tagas gesällernes antal och deraf beräknad arbetsförtjenst till grund för taxeringen. Härigenom händer, att en mängd gesäller i städer icke blifva skattskrifne. Detta oskick bör förekommas, men icke genom medel, som skada andra. Det nu uppgjorda förslaget är bestämdt skadligt för handtverksmästarne. En mästare antager t. ex. en gesäll i Januarii eller Februarii månader. Möjligen qvarstadnar denna ej i arbetet längre, än 14 dagar, och anställer sig icke vidare under året till mantalsskrifningen på annan mästares verkstad. Det vore således obilligt, om mästaren då skulle ansvara för gesällens krono-utskylder. Lika med Herr *Leffler*, anser jag det böra bestämmas, att den mästare, som 14 dagar före mantalsskrifning skiljt sig från gesäll, bör ansvara för gesälls skattskrifning och följagtligen hans utskylder, så vida icke gesällen annorstädes mantals- och skattskrifves. För en sådan rättelses beredande, yrkar jag återremiss.

Herr *Ekerman*: Äfven jag har anledning att tro, det handtverks-mästare före mantalsskrifning afskeda gesäller; men detta missbruk och viljan att förekomma detsamma böra icke föranleda en så uppenbar orättvisa, som Bevillnings-Utskottet genom det här afgifne förslaget begått. Jag yrkar derföre återremiss, med påstående dels om Herr *Lefflers* tillägg, dels af ytterligare den bestämmelse, att mästa-

re bör för den bortflyttade gesällen åtminstone vara ansvarsfri, om han till mantalsskrifningen antagit annan gesäll i stället, ty eljest inträffar den orättvisa, att mästaren får ansvara för bådas kronoutskylder.

Herr *Rydin:* Om detta förslag antages, skall det snart finnas vara ett mönster för villervalla. Här står, att den siste mästaren skall ansvara för gesällens utskylder. Huruledes skall mästaren kunna få reda derpå, om den bortflyttade gesällen sedermera arbetat på annan mästare-verkstad, eller skall gesällen efterlysas i alla städer? Är någonting orättvisare, än det här uppgifna förslaget? En mästare har t. ex. i sitt arbete 6 eller 7 gesäller; men han har under årets lopp genom ombyten skiljt sig ifrån 12 à 14, och, efter förslaget, skall han skatta för dem alla. Detta anser jag vara orimligt. Man säger väl, att mästaren kan afdraga gesällens skatt före afflyttningen, men man besinnar icke, att gesällen kan äfven sådant bestrida, vid yttrande af sin föresats att lemna mästarens verkstad, och att arbeta på annat ställe. Jag afslår således betänkandet och yrkar, att det i denna del måtte förblifva vid det gamla.

Herr *Frodell*: Jag anser mig skyldig gifva tillkänna, att jag, i samråd med några andre handtverkare här i staden, på Bevillnings-Utskottets anmodan, uppgjort detta förslag till correctiv emot de öfverklagade missbruken; och framlagdt för Utskottet, har detsamma

blifvit antaget. Mig synes häraf intet äfventyr för mästaren äga rum. Han innehåller den afflyttande gesällens utskylder emot bevis, som gäller hos alla. Jag erkänner dock nu det fel, att i stadgandet saknas en præscriptionstid, och på det att förslaget i berörde måtto skall blifva completteradt, bifaller jag återremiss.

Herr *Hessle*: Jag beder om tillgift, att jag vågar göra Bevillnings-Utskottet ett förslag, det nämligen, att hvar gesäll, som under årets lopp är resande och söker pass, skall det åligga att ovilkorligen, innan han får pass till resan, visa, att skatten det föregående året är betald; och den gesäll, som ej är i tjenst, eller ej kan förete sådant bevis, bör anses, såsom lösdrifvare; hvaremot jag påstår mästarens befrielse från ansvar för gesällens skatt.

Herr *Halling*: Jag vill erinra mig, att en författning redan finnes, som stadgar, att vederbörande icke äga att utfärda pass till gesäll, förr än styrkt är, att han betalt sin skatt; men sedan jag här hört så många betänkligheter anföras emot den föreslagna förändringen, anser jag lämpligt att instämma uti Herr *Rydins* yrkande om afslag derå.

Herr *Bååth*: Jag har varit den, som gifvit anledning till detta utlåtande, och jag har ej eller af den dagliga erfarenheten, huru det tillgår, saknat anledning till framställningen. Det tillgår, såsom jag nämnt i motionen, att, när det lider till mantalsskrifnings-tiden, finnas mästare, som endtlediga gesäller, för att

undvika att för dem betala skatt och sjelfva kunna, enligt Bevillnings-förordningens föreskrift, få nedsättning till minimibelopp uti andra artikelns bevillning. Detta förfarande är lagstridigt och orättvist; och jag har ansett mig skyldig att upptäcka missbruken emot en gällande författning, särdeles då de åsyfta försnillning af inkomst till Statens behof. Jag hade önskat, att afseende skulle härå fästas af Bevillnings-Utskottet, men jag hade icke framlagt något förslag till förändringen; och jag har nu sett Bevillnings-Utskottets tillstyrkande, som går derpå ut, att den mästare, hos hvilken gesäll sednast före mantalsskrifning varit i arbete, skall ansvara för gesällens krono-utskylder. Häruti finner jag ingenting, som strider emot allmänna grunder för åligganden, som vidlåda hvarje husbonde att ansvara för den i hans tjenst varande personens krono-utskylder. Jag ser ingenting, som hindrar mästaren att försäkra sig om dess krono-utskylder, uppgående till 1 R:dr eller 40 sk. Man invänder härvid, att gesällen dertill säger *nej;* men mästarens *ja* måste vara mera verkande, då det har för sig egenskapen att med Lag öfverensstämma. Jag medgifver att stadgadt är, det gesäll skall, innan han får pass, visa att han är mantalsskrifven eller betalt krono-utskylderne; men jag tror icke, att detta stadgande iagttages. För mästaren finner jag icke något förnärmande deruti, att, om gesäll 1 à 2 månader före mantalsskrifning vill resa, eller mästaren finner sitt

interesse deruti, att före mantalsskrifning honom endtlediga, mästaren då skall ansvara för hans krono-utskylder. Detta stadgande anser jag, såsom en nödvändig control, att icke högtals gesäller må endtledigas af denna antydda i tvänne afseenden ensidiga afsigt. Utskottets förslag synes mig vara ändamålsenligt. Vill mästaren icke med klokhet se sig för om ersättningen, eller, vid antagandet, göra sig underrättad, om gesällen betalt sina krono-utskylder, må han stå sitt äfventyr; men Statens fördel fordrar controlen. Derföre har jag väckt motionen. Jag finner ingenting vara här anfördt, som må verka återremiss, så vida icke de ledamöter, som talat derföre, vilja hafva en latitude för mästare och gesäller, i ändamål, att de må kunna undandraga sig erläggande af krono-utskylder.

Herr *Petre* instämde med Herr *Bååth* och yrkade bifall af Utskottets förslag.

Herr *Rydin:* Af Herr *Bååths* yttrande har jag icke blifvit öfvertygad om rättvisan af Utskottets förslag. Visserligen måste jag medgifva, att det ofta kan inträffa, att en Lag kringgås; men om ock det sker, bör sådant icke föranleda till bestämd orättvisa emot vissa medborgare. Tillämpningen af förslaget skall förorsaka otaliga rättegångar och underslef, hälst det kan inträffa, att gesäller stundom ej mantalsskrifvas, då de resa, hvilken dag dem behagar. Jag förnyar mitt påstående om afslag å den af Utskottet tillstyrkta förändring.

Herr *Leffler:* Genom mitt yttrande har jag icke afsett att undandraga bevillning ifrån Staten. Såsom i Götheborg tillgår, känner jag, att bevillningen ej grundas på mantals-skrifning. Jag har der varit ålderman 17 år för ett handtverks-embete; och således vet jag, att åldermannen åligger att uppgifva gesällernes antal. Det händer, att en mästare t. ex. för en kortare tid behöfver ett större antal gesäller. Om desse då beräknades till grund för beskattning, skulle ofta en orättvisa ega rum. I detta fall beräknas, hvad öfver hufvud under året begagnas. Vid detta Utskottets förslag har jag synnerligen fästat den anmärkning, att ingen præscriptionstid är stadgad. Detta är obilligt, ty, om den icke är utsatt, föranlåtes mästaren taga ut skatten tre månader före flyttningen. Skall han taga ut den äfven för gesällens hustru och barn, blifver det ofta kännbart nog. Om det föreslagna stadgandet skall komma att gälla, bör en tid af 14 dagar före mantalskrifning utsättas.

Herr *Lundin* förenade sig med Herr *Leffler*.

Herr *Bååth*: En talare, Herr *Rydin*, har medgifvit, att Författningen möjligen kan kringgås. Detta är för mig ett ytterligare skäl till det af mig uttryckta omdöme; ty då en lag kan kringgås, är den onyttig och bör följagtligen rättas. Samma talare har uppgifvit svårigheten att få reda på gesäller. Detta skulle härledas ifrån missbruk, ty om skrå-ordningen af år 1720 efterlefves, står der redan stadgadt, att gesäll skall arbeta hos mästaren minst fjorton dagar. Således ser jag häraf ingen omöjlighet för förslaget. Tvärtom är skyldigheten evident. Det är beroende af mästarens fria val att antaga gesäller i sitt arbete eller icke; och den mästare, hos hvilken gesällen sednast arbetat, blir för hans Krono-utskylder ansvarig. Författningen har lemnat mästaren regress till gesällen. Om ej denne har annan tillgång dertill, har han åtminstone veckolön för den tid, han arbetat, och denna veckolön är för Krono-utskylderne tillräcklig. Jag bestrider icke rigtigheten af hvad Herr *Leffler* anfört, att en præscriptionstid bör ega rum. Det blir dock svårt i många fall att bestämma en sådan; men om man hänför den till hvad i skrå-ordningen stadgas, att gesäll skall hos mästaren arbeta minst fjorton dagar, och om man antager denna tid, såsom præscription, kommer man till en bestämmelse, som ej allenast lämpar sig till skrå-ordningen, utan äfven till den tid, inom hvilken mantals-skrifning kungöres, och som är 3 veckor eller 14 dagar, förr än den förrättas. Om återremiss sker, medgifver äfven jag densamma i denna omständighet, angående præscriptionen. Dermed skola allas interessen vara förenade. Att gesäller ej skola någorstädes vara mantalsskrifne, kan jag icke medgifva, emedan detta vore stridande emot allmänna Författningar. Många finnas mantalsskrifne, som ej kunna betala sina utskylder, och för hvilka

afkortning eger rum; men denna är icke tillämplig för dem, som kunna arbeta.

Då tiden nu framskridit till nära kl. 4 e. m., uppskjöts fortsättningen af denna discussion till nästinträffande plenum.

§. 10.

Justerades protocolls-utdrag öfver de af Ståndet denna dag fattade beslut, med undantag af dem, som uti 6 och 9 §§. af protocollet innehållas.

§. 11.

Herr *Zander* begärde och erhöll trenne veckors ledighet ifrån Riksdagsgöromålen, beräknad ifrån den 23 dennes; och remitterades det till Ståndets Herrar electorer, att ledamöter i Banco-Utskottet, uti trenne inträffade ledigheter, utse.

§. 12.

Föredrogos och lades på bordet följande memorial, utlåtande och betänkanden:

1:o Constitutions-Utskottets:

N:o 57, till Borgare-Ståndet, i anledning af dess återremiss på memorialet, N:o 39, med föreslaget tillägg vid 28 §. Reg.-Formen.

N:o 58, i anledning af återremisserna på memorialet, N:o 40, med förslag, som åsyfta Tryckfrihets-förordningens återbringande till dess ursprungliga skick;

och N:o 59, i anledning af återremiss af memorialet, N:o 41, med grundlagsändringsförslag, åsyftande Riksdagsförhandlingarnes ordentligare gång.

2:o Bevillnings-Utskottets, N:o 45, i anledning af gjorda anmärkningar vid betänkandet, N:o 29, angående stora sjötullsbevillningen; och

3:o Lag-Utskottets:

N:o 163, öfver motion om upphäfvande af 4:de punkten i Kongl. Brefvet den 22 Martii 1803.

N:o 164. i anledning af återremiss af Utskottets betänkanden, N:is 131 och 138;

och N:o 165, i anledning af så väl Kgl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående ändring i 5 Cap. 1 §. Missgernings-Balken, som ock de i sammanhang härmed väckta motioner.

Plenum slutades kl. $\frac{1}{4}$ 5 e. m.

In fidem Protocolli

E. G. Runeberg.

Den 6 December.

Plenum klockan 10 f. m.

§. 1.

Herrar *Holm* och *Ekerman* voro hindrade att tillstädesvara, den förre af en i dag, uppå hans begäran, skeende inventering hos Ombudsmannen för utredningen af Göta Canal-bolags och Malmö disconter, och den sednare af Banco-fullmägtiges session denna dag.

§. 2.

Justerades protocollsutdrag för den 4 den-

nes öfver det beslut Ståndet fattat öfver Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets utlåtande, N:o 135.

§. 3.

Fortsattes föredragning, som började den 4 dennes, af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 38, med förslag till förändringar i 3 och 4 artiklarne af Bevillnings-förordningen.

Härvid förekommo:

104 §. af Bevillnings-förordningen, hvaröfder discussion begynte den 4 dennes.

Herr *Sjöblom*: Utskottets förslag i denna §. anser jag icke sakna billighet; dock önskar jag deruti några förändringar. Den första är, att näst framför orden: *för mantalsskrifning*, må tillsättas dessa: *inom 14 dagar*. Dernäst finner jag orden: *hos hvilken de sednast under skatteåret arbetat*, böra utbytas emot dessa: *hos hvilken de under samma tid arbetat*. Meningen: *då i slikt fall betalningsskyldigheten drabbar den mästare, hos hvilken de senast under skatteåret arbetat*, synes mig innefatta en alltför obegränsad ansvarsförbindelse för mästaren. Den tredje anmärkningen afser att stadgas bör, det gesäll ej får pass att till annan ort afflytta, utan att han företer det här förutsatte beviset af mästaren, hos hvilken han arbetat, öfver innehållne kronoutskylder. För öfrigt har jag icke emot den nya redactionen att påminna, utan jag tror, att densamma, med dessa af mig föreslagna rättelser, skall motsvara ändamålet att förekomma missbruk af gesällers flyttningar från mästare. På grund häraf begär jag återremiss.

Herr *Limnelius*: Det här föreslagna tillägg finner jag på intet sätt lämpligt, och jag förstår ej ens meningen deraf. Jag vet ej, om, då här står, att betalningsskyldigheten drabbar den mästare, hos hvilken före mantalsskrifning afflyttade och sedermera icke mantalsskrifne gesäller senast under skatteåret arbetat, man velat uttrycka ansvarighet för gesällens utskylder det löpande eller kommande året. Mig synes det vara en gifven följd, att, der en gesäll är mantalsskrifven, skola hans kronoutskylder betalas, och den mästare, hos hvilken han då arbetar, eger att godtgöra sig för contributionen. Flyttar gesällen sedermera med bevis, att det förra årets utskylder äro betalde, men afflyttar ifrån den sednare mästaren före mantalsskrifning, bör han ej kunna åläggas betala dessa utskylder andra gången. Är åter meningen, att mästaren skall ansvara för det kommande årets utskylder, inträffar den orättvisa, att gesällens kronoutskylder innehållas $\frac{5}{4}$:dels år förut, innan de skola, i likhet med andra skattskyldiges contribution, betalas. Jag skulle tro det lämpligaste vara, att, då en gesäll ifrån mästare afflyttar före mantalsskrifning, bör han undfå bevis deröfver, att han icke är mantalsskrifven hos bemälde mästare, hvilket bör å passet antecknas. Sker sådan anteckning, blir det en skyldighet för den mästare, till hvilken gesällen kommer i arbete, att anmäla honom till

mantalsskrifning; och denne mästare äger då att innehålla gesällens contribution. Eljest inträffar dubbel orättvisa. Hvad angår den omständighet, att Kronan undansnillas utskylder till densamme derigenom, att många gesäller icke mantalsskrifvas, inser jag icke, huru ett sådant oskick skall kunna af tjenstemän tillåtas, då det måste vara ett åliggande för vederbörande tjenstemän, att tillhålla handtverkeriernes åldermän att uppgöra förteckning å gesäller. Beträffande åter det skäl man uppgifvit för vissa mästare, att vid mantalsskrifning äga ett inskränktare antal af gesäller, vara förhanden, att deras egna kronoutskylder skola derigenom blifva mindre, tror jag sådant icke vara farligt i de mindre städerna, der allmänt kändt är, huru många gesäller hvar och en mästare vanligen begagnar; och af taxeringsmän samt Magistrat ålägges mästare utskylder för så många gesäller, han under året användt. I Stockholm inlemnas hvarje fjerdedels år af åldermännen förteckning å gesällerna till stadens Politie-, Embets- och Byggnings-collegium, som har uppgift af namnen på mästare, gesäller och lärlingar i hvarje handtverk. Det kan visserligen hända, att i de städer, der stora handtverkerier äro, gesäller finnas, som icke städse arbeta hos mästaren; men der finnas gemenligen tillika gesällherbergen; och om gesäll afskedas ifrån mästare före mantalsskrifning, åligger det åldermannen att uppgifva, hvilka gesäller äro på herberge. Den allmänna och rättsenliga satsen

är, att, der gesäller mantalskrifvas, böra deras utskylder erläggas. Stadnar gesällen qvar öfver mantalsskrifningen, bör han undfå bevis öfver erläggandet af det löpande årets utskylder, innan han flyttar. I motsatt fall åter, eller då han ej qvarblifver hos mästaren till mantalsskrifning, bör bevis meddelas, såsom jag redan nämt, att han ej är hos denne mästare mantalsskrifven. Innan gesäll flyttar, måste han hafva erlagt det löpande årets utskylder.

Herr *Rydin:* Man har här talat om den orättvisa, som genom förslaget skulle drabba de mästare, som hafva gesäller, hvilka före mantalsskrifning afflytta; men jag föreställer mig härvid äfven ett annat underslef. Samma person, som är så litet nogräknad, att han vill undansnilla kronan de på honom sjelf rätteligen belöpande utskylder, kan jemväl vara lika litet nogräknad, i så måtto, att han begagnar sig af ett annat underslef. Vid aflyttning i början af året kan till exempel gesällen betala till mästaren utskylderna, som först vid årets slut böra erläggas. Då gesällen rest, hvad control är, att mästaren betalar ut, hvad han emottagit. Tilläfventyrs stoppar mästaren detta i sin ficka. På detta sätt kan han begagna sig af arbetare, utan all afgift till Staten. Han innehåller arbetarnes utskylder, men utgifver dem sedermera icke. Hvarest finnes control häremot? Kan någon menniska erinra sig, huruvida de personer hos en mästare varit skattskrifne, som arbetat der för flere månader förut? Mä-

staren kan, på sätt jag visat, bestjäla både Kronan och gesällerne. Det sednare är icke bättre än det förra. Jag förkastar således denna punkt, hvarigenom, för missbruk hos några, lidande hvälfves på dem, som icke äro brottslige.

Herr *Leffler:* Jag beklagar, att så få af Ståndets ledamöter voro tillstädes, då denna punkt discuterades förlidne plenidag. Om så icke varit, hade öfverläggningen må hända blifvit kortare, än den nu torde blifva. Emedlertid, enär jag då yttrade betänkligheter vid det föreslagna nya tillägget, vill jag nu åter upprepa dem. Min egentliga anmärkning består deruti, att ingen præcriptionstid är bestämd; utan der mästaren, för sin egen säkerhet, måste innehålla gesällens skatt för det kommande året, är han nödsakad att redan vid midsommarstiden begynna afdrag. Möjligen flyttar gesällen trenne månader före mantalsskrifning; och möjligen tager han icke an arbete derföre hos annan mästare. Då måste mästaren antingen med egna medel ansvara för gesällens utskylder, eller ock vidkännas mycket besvär och stor olägenhet att uttaga utskylderna hos gesällen. Men enär förslaget blifvit föranledt af missbruk, att mästare afskeda gesäller kort före mantalsskrifning, för att sjelfva undgå en högre skatt, så och då, ehuru, på sätt Herr *Limnelius* anmärkt, åldermännen åligger att uppge antalet af de gesäller, som hvarje mästare i handtverket under året begagnat, jag förutsåg, att den ifrågavarande §:s nya redaction skulle af de öfrige trenne Riks-Stånden antagas, trodde jag det vara lämpligast att bereda en med billighet enlig redaction, hvilken jag föreställer mig Bevillnings-Utskottet, i händelse saken dit återremitteras, skola understödja. Jag yrkade, utur sådan synpunkt, en præscriptionstid af 14 dagar före mantalsskrifning, och föreslog, att för de gesäller, som derinom afflytta, skall mästaren ansvara, i afseende på deras kronoutskylder. Att, på sätt några talare yrkat, afslå hela förslaget, torde vara mindre lämpligt. Lämpligare synes en jemnkning vara, i hvilket afseende jag föreslår följande redaction: "Husbonde häfte för tjenstehjons, och mästare ansvare för hos honom mantalsskrifne gesälls och arbetares jemte deras hustrurs och barns utskylder, äfvensom för sådana gesällers och arbetares, hvilka inom de närmaste 14 dagarne före mantalsskrifningen ifrån honom afflytta, med rättighet uti båda fallen att, genom afdrag å gesällens eller arbetarens arbetsförtjenst, derföre göra sig betald. Till gesäll eller arbetare, som antingen inom fjorton dagar före eller efter mantalsskrifningen afflyttar, lemnar mästaren bevis, att utskylderna för skatteåret blifvit innehållne; och bör detta eller annat antagligt bevis, att han mantalsskrifven är, af gesäll eller arbetare företes, då han hos vederbörande auctoritet anmäler sig om erhållande af pass att resa till annan ort: åliggande det den mästaren, hos hvilken han derefter först arbete erhåller, att honom

ett sådant bevis affordra, eller ock, i saknad deraf, för utskylderna ansvara, med samma vilkor, som redan nämnde äro. Lika ansvar åligge etc."

Häruti förenade sig Herrar *Malmberg*, *Egnell* och *Bruse*.

Herr *Forsberg*: Både inom Bevillnings-Utskottets afdelning och hos Utskottet in pleno var mycken fråga, huru denna §. skulle redigeras på det sätt, att Staten skulle kunna komma i åtnjutande af större delen af den rätt, som genom missbruk förut gått förlorad. En representant för Stockholm uppgaf redactionsförslaget, och densamma föranledde inom Utskottet en långvarig öfverläggning. Då troligen återremiss beviljas, förmodar jag, att man omsider kommer till ett önskadt resultat. Hvad de mindre städerne angår, iakttages der större noggranhet; men i de mera betydande finnes ingen control mot en mästare, som den ena tiden har 15, och den andra endast 3 gesäller. Att afslå §., såsom Herr *Rydin* yrkat, anser jag icke vara välbetänkt, då man fått kännedom om de missförhållanden, som äga rum. Det är bättre, såsom Herr *Leffler* tillstyrkt, att saken till Utskott återkommer, och att en jemnkning sker. Måhända är öfvergången, efter förslagets nuvarande lydelse, alltför skarp.

Herr *Arnberg*: Jag har reserverat mig emot detta af Bevillnings-Utskottet föreslagna tillägg. Det är besynnerligt, att, på en tid, då man i allmänhet klagar deröfver, att den gamla skråordningen kringskäres, man tillstyrker i denna §. en förändring, hvarigenom nya skyldigheter åläggas handtverksmästare. Detta är för mig tillräckligt skäl att yrka afslag å denna punkt. Dessutom tror jag ej, att det correctiv, som man åsyftat genom detta stadgande, på denna väg vinnes; ty det är icke lätt att förekomma gesällers flyttning innan mantalsskrifning och den af sådan flyttning härledda undansnillning ifrån Staten; men då man vill åstadkomma correctiv i detta afseende, bör man äfven vara betänkt på att controlera mästare, som hos sig hafva för många gesäller mantalsskrifne: enär missbruk jemväl sker i så måtto, att mästare, hvilka sjelfve hafva en mindre rörelse, vid mantalsskrifning försvara flere gesäller, än som de behöfva. Detta är en sak af större vigt, hvarpå uppmärksamheten borde fästas. Icke eller är det förenligt med begreppet om rätt, att genom ett stadgande förbinda husbonde att ansvara för tjensthjon, som afflyttat, i följd af oordentlighet. Dessutom finnes för ifrågavarande fall ett annat correctif. Gesäller äro nemligen i tvänne cathegorier. Antingen äro de mantalsskrifne eller icke. I sednare fallet äro de lösdrifvare. Kortligen: jag anser intet vunnet genom det föreslagna tillägget, som i öfrigt innefattar en rättsvidrighet, den jag icke vill skola komma 1834 års Ständer till last. Jag yrkar således afslag.

Herr *Grapengiesser*: Såsom jag uppfattat det föreslagne tillägget, har man derigenom ve-

lat försäkra Kronan om en större garanti för kronoutskylderne; men jag hemställer, om så verkligen är, då Kronan på detta sätt skall komma att hålla sig, i stället för till en, till flere mästare, som visa ifrån sig den ena till den andra. Det är dessutom en origtig idé, att en mästare skall ansvara för gesälls kronoutskylder, innan den förre antager den sednare i försvar. Den gesäll, som flyttar ifrån mästare före mantalsskrifning, måste ofelbart blifva mantalsskrifven hos annan mästare. Således har Kronan garanti hos den sednare. Deremot har Kronan ingen säkerhet genom förslaget, ty det betyg, som mästaren lemnar öfver kronoutskylders innehållning, är det svårt att bevara i ordning. Det kunde lätt bortslarfvas. Jag anser tillägget möjligen tillämpligt i handtverkerierne, der gesällerne äro i mästarens bröd, men vid fabrikerne, der gesäller och arbetare ofta flytta, skulle betyg tidt och ofta komma att skrifvas och husbonde blifva nödsakad att betala kronoutskylder för arbetare, som han haft endast en kortare tid. Fabrikanten har nog af att betala för dem, som han försvarar. Jag anser det vara stridande emot allt begrepp om rätt, att den här föreslagne ansvarigheten iklädes mästaren eller fabriksidkaren. Jag ogillar således tillägget och finner 104 §. uti Bevillnings-förordningen, sådan den nu är, vara lämpligare. Förändringen kommer ostridigt att föranleda krångel och tracasserier.

Herr *Cederborg*: Äfven jag har den erfa-

renhet, att något correctif är nödvändigt, som må förekomma missbruk, att mästare före mantalsskrifning afskeda gesäller. Desse komma sålmedelst ofta i en bedröflig belägenhet. När man tillspörjer dem, svara de, att de voro i arbete hos den eller den mästaren, men afskedades kort före mantalsskrifningen. Lika med Herr *Leffler*, tror jag en præscriptionstid vara af nöden. Fjorton dagars tid synes mig vara nog kort. Lämpligare anser jag en månad, eller ock den tid, hvarinom mantalsskrifning kungöres. För rättelse härutinnan begär jag återremiss.

Herrar *Böök* och *Rubin*, med flere, förenade sig med Herr *Cederborg*.

Herr *Bååth:* Jag har visserligeu hört några talare, som yrkat afslag å det tillägg, Bevillnings-Utskottet tillstyrkt; men de fleste hafva dock medgifvit, att missbruk i vissa fall äga rum. Det är besynnerligt, att yrka afslag å en sak, som åsyftar att rätta missbruk. Skälen för afslag upptager jag icke ens, ty de innebära vederläggning i sig sjelfva. Deremot vill jag uppehålla mig vid ett yttrande, att mästare skall kunna komma att ansvara för 2:ne års utskylder för gesäll, om Utskottets redaction antages. Detta föreställer jag mig icke blifva händelsen, emedan krono-utskylder för ett år betalas icke, förr än samma år nalkas sitt slut, eller ungefärligen vid den tid, då mantalsskrifning pågår för det kommande året. Här kan

icke vara fråga om andra, än det löpande årets utskylder. Den gesäll, som sednast hos en mästare arbetat, måste vara på något ställe mantalsskrifven. Om han flyttar i början af året, får han bevis att han är derstädes mantalsskrifven. Detta bevis gäller till nästa års mantalsskrifning. Herr *Lefflers* förslag till förändrad redaction af Bevillnings-förordningens 104 §., vill jag hufvudsakligen godkänna, men jag vill dock till närmare skärskådande hemställa, om icke, genom 14 dagars præscriptionstid, ett ämne företer sig till ytterligare missbruk. Följden blir den, att, i stället för att gesäller nu endtledigas 3, 4 à 8 dagar före mantalsskrifning, skulle de hädanefter afskedas 3, 4 à 8 dagar före præscriptionstiden. Jag föreslår deremot en månad. En mästare kan må hända lätt undvara gesällen 14 dagar; men är tiden för hans arbete, som är träget, knapp, kan det för honom vara kännbart att sakna gesällens biträde en månad. Mästaren väljer då häldre, att qvarhålla gesällen och låta honom mantalsskrifvas. Derigenom vinner Staten på dubbelt sätt. För att göra redactionen tydlig och innebärande ännu större controll, ville jag, att äfven något skulle ligga på gesällen, och icke allt på mästaren. Således önskade jag, att slutperioden af tillägget skulle undfå denna lydelse: "Åliggande det den mästare, hos hvilken han derefter först arbete erhåller, att honom beviset affordra och detsamma uppvisa hos vederböranden Police-myndighet, som af förteckningen öfver sådana bevis meddelar utdrag. Derigenom vunnos ändamål och controll. Äfven bör det i Författningen uttryckas, att den gesäll, som icke gitter styrka, att han för det löpande året är skattskrifven, anses, såsom lösdrifvare. Då denna påföljd införes för oskattskrifne gesäller, beror det af gesällerne sjelfva att densamma undvika. Man bör förmoda, att de skola finna det vara för sig angeläget att ställa sig så, att de mantalsskrifvas. Derigenom skulle jemväl undvikas gesällers kringstrykande, som är ett allmänt obehag. Gesäller gå öfverallt och få ej engagement, derföre, att de äro odugliga och liderlige. Man bör icke klandra de mästare, som ej vilja antaga sådana gesäller, emedan mästarne äro i samma prædicament med andra husbönder. Genom de förslag, jag tagit mig friheten att göra, vinnas band på gesäller och den fördel för mästare att erhålla redbara gesäller. Många finnas af denna sednare egenskap, men flere andra, som rättskaffens mästare icke vilja emottaga. Jag har icke att påminna emot återremiss, men måste anse dem, som talat för afslag, vilja bibehålla de närvarande missbruken.

Herr *Fries* förenade sig med Herr *Bååth*.

Herr *Wijk*: Efter långa debatter inom Bevillnings-Utskottet, har det nu discuterade tillägget tillkommit, såsom ett correctiv emot missbruk, som nu äga rum. Man trodde detta skola kunna hämma det kringstrykande af gesäller, som nu existerar och hvaraf allmogen

betungas. Förevarande betänkande har hittills blifvit momentvis behandladt dels till bifall, dels till afslag; men då det första gången till pröfning hos Ståndet förekommer, skulle jag tro rättast vore, att denna punkt behandlas på sätt Herr *Leffler* föreslagit, och att den följagtligen återremitteras, på det att Utskottet må komma i tillfälle att öfverväga de här gjorda sakrika anmärkningar, som kunna leda till ett ändamålsenligt förslag. Denna §. anser jag vara af för stor vigt, för att genast bifallas eller afslås.

Herr *Limnelius*: Det har blifvit sagdt, att de fleste gesäller undandraga sig krono-contribution. Detta bestrider jag. Man borde kunna antaga, att alla dugliga gesäller skulle få arbete; men det förhåller sig icke alltid sålunda; ty mänge skicklige gesäller erhålla ej alltid arbete och kunna således icke hos mästare skattskrifvas. Det vore grymt och orättvist, om gesäller, derföre att de ej erhölle condition före mantalsskrifning, skulle anses, såsom lösdrifvare. Det skulle i sjelfva verket endast tjena att öka correctionisternas antal. Jag har varit läuge med och känner törhända handtverkerierne bättre, än någon annan Ståndets ledamot, utom Herr *P. Winblad* i sin spher. Många mästare låta hos sig mantalsskrifva flere gesäller, än de behöfva, och detta göres af barmhertighet. De sednare komma gråtande och begära försvar, med det löfte att sjelfve betala deras krono-utskylder. De gå ej bort, utan att deras begäran att mantalsskrifvas hos

mästaren, villfares. På detta sätt har jag mången gång sjelf fått betala utskylder för gesäller och jag har dock gjort en god gerning. Den, som talar om gesäller och arbete, bör ock känna huru det tillgår. Det händer, att en mästare ej behöfver en gesäll under hela året. En annan tid, då en åtagen lefverance skall fullgöras, behöfver han flere. Då måste han så till sägande köpa gesäller, för att kunna fullgöra ingånget contract; men sedan det är fullgjordt, behöfver han dem icke vidare. Man talar om gesäller, som flytta före mantalsskrifning, men man talar icke om flere andra, såsom torpare och andra arbetare, som flacka omkring och ifrån land till stad inflytta. Jag är öfvertygad, att, om denna §. blir bättre redigerad, skall den innebära en ganska god controll. Jag tror att Herr *Lefflers* framställning är rigtig. Mästaren betalar gesällens utskylder för det löpande året; men det vore orättvist om denne sednare skulle å nyo betala, då han kommer i arbete hos en annan mästare, som ej behåller honom mera, än några dagar. Om gesällen får afsked före mantalsskrifning, affordras den mästare, till hvilken han kommer, bevis, om han är mantalsskrifven, och då han det icke är, anmäler honom till mantalsskrifning. På detta sätt försnillas icke krono-utskylderne, ty den auctoritet, som emottager beviset, bör låta gesällen mantalsskrifvas och affordrar mästaren det löpande årets krono-utskylder, men ej kan det åläggas, att betala för 2:ne år.

Herr *Leffler*: Orsaken, hvarföre jag föreslog 14 dagars præscriptionstid, var, att jag såg saken ifrån tvänne sidor, både mästarens och gesällens. Hvad risquerar mästaren, om gesällen flyttar 14 dagar före mantalsskrifning? Jo, att blifva utan arbete under denna tid. Det skall dock vara dåligt arbete, som icke under denna tid skall motsvara den på gesällen belöpande contributionen. BevillningsUtskottet har afsett beskattningen, såsom en följd af mantalsskrifning; och således är det gifvet, att här menas den blifvande skatten. Utur denna synpunkt anser jag fjorton dagar vara en tillräcklig tid; ty den mästare är oförståndig, som låter arbetet stå efter, för att risquera en eller två R:drs skatt. Om tiden bestämdes till en månad, skulle det innebära en orättvisa och en tunga på mästaren. Likväl om tiden ej förlänges mera, än till 3 veckor, vill jag icke detta bestrida, emedan denna tid motsvarar ungefärligen terminen, hvarinom mantalsskrifning kungöres. Då, såsom jag förmodar, återremiss sker, anhåller jag, att detta mitt förklarande må uti protocollet intagas.

Herr *Grapengiesser*: Jag respecterar den, som talat för förslaget, men jag inser icke, hvad derigenom vinnes. Den gamla redactionen lyder sålunda: "Husbonde häfte för tjenstehjons och ålderman eller mästare ansvare för hos honom mantalsskrifven gesälls eller arbetares, jemte deras hustrurs och barns utskylder, med rättighet, att genom afdrag å gesällens eller arbetarens arbetsförtjenst, derföre göra sig betald." Denna föreskrift är tydlig och bestämd, att hvar och en mästare skall ansvara för de hos honom mantalsskrifnes utskylder. Vid fabriker flyttar en mängd arbetare på 8 dagar, månad, o. s. v. Vid de större fabrikerne uppgår antalet till 50 à 80, eller derutöfver, under året. En fabriksidkare skulle sålunda komma att utge en mängd bevis öfver ansvarighet för utskylder, och hvarest igenfinnas sedermera arbetarne? Jag hemställer detta till en hvar, som har begrepp derom, huru det vid fabriker tillgår. Husbönder få hos fabriks-arbetarne ej hälften ersatt af deras egna fordringar, ännu mindre kunna de således göra innehållningar för arbetarnes utskylder, utan dessa sednare skulle komma att tillskynda fabriks-idkare stora förluster. En uppenbar orättvisa vore det äfven, att antaga detta för fabriksarbetare, då det ej gäller tjenstehjon. Om detta sednare för vanart skiljes ifrån tjensten, är husbonden fri från betalning af detsammas utskylder. En värd talare har ansett tillägget förekomma gesällers kringstrykande. Detta sednare ogillar jag visserligen, men jag måste tro felagtighet ligga hos de auctoriteter, som förpassa resande gesäller. Endast duglige gesäller böra få pass, ty meningen är icke, att oduglige gesäller skola uppmuntras och tillåtas att kringstryka i landet. Huru jag än må betragta ifrågavarande tillägg, finner jag dock detsamma innefatta en orättvisa, då det gäller endast för mästare, och ej för husbön-

der. Jag har såsom mästare 20 à 30 arbetare, som under året flytta, och jag är skyldig betala för dem. Tjenstehjon flytta under året aldrig så många, och husbonden har ej för dem någon betalningsskyldighet. Tillägget anser jag vara orimligt, och om det antages, skall man stadna i ovisshet, hvilken skall betala utskylderne. Återremiss anser jag obehöflig, utan jag yrkar afslag å tillägget, enär §. i dess nuvarande redaction tydligen utmärker, hvilken skall ansvara för gesällers utskylder. Jag anser husbonden ej ansvara, då Kronan har en ytterligare cavent att hålla sig till; men då mästaren måste ansvara för egen contribution, är han äfven skyldig att ansvara för de hos honom mantalsskrifne gesällers.

Herr *Bååth*: Jag hade ej ämnat yttra mig vidare i denna fråga; men jag har nu funnit, det jag icke lärer hafva varit tydlig i uttrycket deraf, hvad jag trodde meningen vara af denna §. En talare har trott, att mästare skulle komma att betala gesällens utskylder för 2:ne år. Denna förutsättning vederlägges genom sjelfva redactionen af tillägget, der det heter: "då i slikt fall betalnings-skyldigheten drabbar den mästare, hos hvilken de sednast *under skatteåret* arbetat." Således kommer endast det löpande året i fråga. Skatteåret begynner den 1 Januarii. En annan talare har trott, att stadgandet refererar sig blott till handtverksmästare, ej till husbönder, hvilka sednare man ansett vara frie ifrån ansvar för

utskylder, belöpande sig på tjenstehjon, som de, för vanart, å annan, än vanlig tid, skilja ifrån sig. Det är stridande emot redactionen uti 1830 års Bevillnings-författning, att en sådan skillnad skall äga rum i föreskriften för husbönder, å ena, samt ålderman och mästare, å andra sidan; och någon annan författning, som befriar husbonde ifrån ansvar för contribution för tjenstehjon, som han skiljer ifrån sig i olaga tid, känner åtminstone icke jag. Äfven har man yttrat, att pass bör gifvas blott till ordentlige gesäller. Jag hemställer, om passgifvande auctoriteter kunna veta, om gesäller äro ordentlige eller icke. Auctoriteten har ej att rätta sig efter annat, än pass-sökandens bevis, hans afsked eller så kallade *sked*, som vanligen innehåller, att han uppfört sig, såsom en rättskaffens gesäll egnar och anstår. I öfrigt får jag föra Herr *Grapengiesser* till minnes, att fabriksidkare, enligt Hallordningen, hafva lättare att hålla sig skadeslöse, än mästare, för arbetares krono-utskylder. Hallordningen tillägger nemligen fabriks-idkare rätt att förneka afsked åt arbetare, till dess den förre blifvit godtgjord för den skuld, som den sednare hos den förre sig åsamkat. Det är icke i allmänhet interesse för arbetare att skuldsätta sig; men det vet jag vara kändt, att fabriksidkare låta arbetare skuldsätta sig, för att hafva band på dem att qvarstanna, när de äro skicklige. Af allt detta kan jag icke finna, att det föreslagna tillägget är förnärmande hvarken för fabriksidkare eller handtverksmästare.

Herr *Grapengiesser*: I anledning af den siste talarens yttrande, medgifver jag, att Hallordningen verkligen tillerkänner fabriksidkare rätt att qvarhålla skuldsatte arbetare, till dess skulden är godtgjord. Men detta sker icke, för att hafva ett band på arbetaren, utan för att hjelpa dem till rum, ved, kläder, m. m. En arbetare kan förtjena under veckan 6 à 10 R:dr, men han behöfver t. ex. till omförmäldte behof någon större summa på en gång, och det är ju lyckligt för honom att då kunna densamma erhålla. Tillvaron af det förutsatta bandet å fabriks-arbetare bestrider jag alldeles, ty dessa äro deremot mera fria, än andra gesäller. Efter betald skuld flytta de på veckas uppsägning. Då man vill uppgöra ny författning, bör man veta, om den gamla är felagtig, och om missbruk af densamma inträffa. Ingen har upplyst att sålunda sig förhåller. Att göra tillägg och förbättringar, då man ej är om missbruken öfvertygad, är olämpligt; och att omfuska författningar, anser jag vara högst skadligt. Jag har redan upplyst, att den gamla författningen är i denna del så bestämd, att allt tillägg är öfverflödigt.

Herr *Halling*: Om den författning blefve gällande, att ej utfärda pass till gesäller, utan att inhämta att de äro mantalsskrifne, och att deras krono-utskylder äro betalde, tror jag missbruken lättast vara förekomne. I öfrigt yrkar jag afslag å denna punkt, då jag af discussionen här och inom Utskottet förnummit, att tillägget skall till-

äfventyrs medföra större förluster än de missbruk, som man velat förekomma.

Herr *Helsingius:* Jag medgifver skäl kunna förefinnas för afslag af denna punkt, men jag hemställer likväl, om det är försigtigt att bevilja ett sådant, och om det icke är lämpligare att meddela återremiss. Jag är öfvertygad, att de trenne Stånden, under hopp att de öfverklagade olägenheterne kunna undanrödjas, bifalla förslaget, och då står Borgare-Ståndets afslag utan påföljd. Deremot, om återremiss sker, hoppas jag, att de öfriga Stånden ingå på en ändamålsenlig förändring, enär Borgare-Ståndet blott åsyftar en mera tydlig redaction än den nu uppgifna.

Discussionen ansågs slutad, och förslaget till förändrad redaction af Bev.-Förordningens 104 §. återremitterades.

Utskottets yttrande, pag. 13 af betänkandet, att icke tillstyrka bifall å väckt motion, att häradsskrifvarne måtte få åtnjuta förhöjd lösen för debetsedlar.

Bifölls.

Bevillnings-förordningens 110 §., pag. 66, och 129 §. 2 mom.

Betänkandet, N:o 38, bifölls.

Yttrandet, pag. 14 af betänkandet, i fråga om pröfnings-committéers district och sammansättning.

Herr *Santesson*: Jag kan ej afstå ifrån de skäl, hvarpå jag grundat min motion. Utskottet har funnit det vara olämpligt, att ett före-

gående års pröfnings-committée skulle inom sig utse vissa ledamöter för nästpåföljande eller flera års pröfnings-committéer; men jag tror deremot det aldrig vara olämpligt att hafva några ledamöter qvar med kännedom af hvad det föregående året passerat. Jag tror detta egentligen icke innebära inskränkning i den fria valrätten, men tillika dem, som det ena året äro ledamöter af pröfnings-committée, icke hafva förverkat förtroendet att vara det äfven nästa år. Hastiga förändringar i ledamot-personalen äro i allmänhet icke fördelagtiga. Om återremiss sker, anhåller jag, att denna anmärkning måtte åtfölja.

Herr *Halling:* Om jag fästade någon större vigt vid pröfnings-committée, skulle jag dela Herr *Santessons* åsigt; men då, sedan principerne äro bestämda, pröfnings-committées befattning inskränkes till bedömmande af inkomna besvär, tror jag det vara allt skäl att bifalla betänkandet.

Betänkandet N:o 38 bifölls.

Bevillnings-förordningens 135 och 137 §§.

Betänkandet N:o 38 bifölls.

— 138 §. 2 mom.

Herr *Wærn*: Uti nuvarande Bevillningsförfattning stadgas, att de från särskildta district i länet tillkallade ledamöter njuta skjutslega för två hästar, ifrån och til deras hemvist, samt tractamente, en R:dr för hvarje dag, räknadt ifrån committéens sammanträde, till dess arbetet blifvit fullbordadt. Uti den nya

redactionen är tillagd en dylik rättighet för hvarje resedag, hvartill ledamöterne, enligt gällande Rese-reglemente, kunna anses vara berättigade. Rese-reglementet bestämmer olika belopp efter olika rang och grader. För min del kan jag icke finna, hvad sammanhang detta har med pröfnings-committées förrättning, och jag anser det gamla stadgandet vara tillräckligt.

Häruti förenade sig Herr *Hessle*, med flere.

Herr *Egnell*: Här är blott tillsatt bestämmelsen af tractamente för resedagarne. För öfrigt äro resepenningarne och tractamentet lika för alla.

Herrar *Halling* och *Frodell* instämde med Herr *Egnell*.

Herr *Bååth*: För min del önskar jag, att det måtte utsättas, att resedagarne ej få räknas till mindre, än 8 mil hvarje dag.

Herr *Wærn*: Min anmärkning härleder sig ifrån den tvetydighet som finnes uti den nya redactionen. Bestämmelsen af tractamentet refereras närmast till resedagarne, men kan äfven tillämpas på resereglementet. Derföre anser jag redactionen böra förändras.

Herr *Rydin*: Jag är föranlåten att anmärka äfven en annan otydlighet. Rikets Ständer hafva vid denna Riksdag beslutat nytt mynt. Menas här Riksdaler banco, courant eller silfver? Jag begär återremiss, på det att detta må utsättas.

Herr *Helsingius*: Jemte det jag instämmer

med Herr *Wærn*, får jag förklara, att jag är förekommen af Herr *Rydin* uti anhållan om återremiss. Det vore olyckligt, om ett stadgande skulle antagas, hvarigenom en fördel blefve beredd för den, som visste att recommendera sig att blifva taxeringsman. Jag begär återremiss, på det att tydligen må utsättas, hvad tractamente här förstås.

Herrar *P. Winblad* och *I. Winblad* instämde häruti.

Herr *Wijk:* Bevillnings-Utskottet har bemödat sig om tydlighet, och för min del synes mig Utskottet hafva uti denna redaction i berörde afseende lyckats. Tractamentet af en R:dr banco för hvarje resedag är bestämdt i de ordalag, som redactionen innehåller, för att komma derhän, att icke flere resedagar skola för den ena eller andra beräknas, än uti resereglementet stadgas. Det enda, som icke är härstädes uttryckt, är, i hvilken myntsort Riksdalern skall beräknas; men då hela Bevillningsförordningen icke upptager beskattning i annat än Riksdaler banco, tror jag, att omförmälda brist lätt undanrödjes vid Bevillnings-förordningens slutliga redaction. Jag bifaller således Utskottets förslag.

Herr *Frodell* instämde med Herr *Wijk*.

Herr *Rubin*: Jag är af den siste talaren förekommen och finner ingen otydlighet eller svårighet för tillämpningen i förslaget till den nya redactionen. Behof af myntets utsättande anser jag icke vara för handen, då alla beräkningar uti Bevillnings-förordningen gå i Riksdaler banco.

Herr *Arnberg*: Såsom ledamot af Bevillnings-Utskottet, skulle jag med nöje emottaga tillrättavisning, om jag fann otydlighet i det uppgifna redactions-förslaget. Den förmenta otydligheten synes vara undanröjd genom ordställningen: "skjuts för två hästar, samt tractamente, en R:dr banco för hvarje resedag, hvartill de (nemligen ledamöterne i committéen) enligt rese-reglementet kunna anses vara berättigade." Jag hade förmodat, att sådan anmärkning, som den under discussionen nu gjorda, ej skulle hafva förekommit under denna Riksdag. Jag tillstyrker bifall af betänkandet i denna del.

Herr *Hessle*: I motsats med Herr *Wijk*, tror jag icke, att man ej beslutat, att alla summor hädanefter skola vara i Bevillnings-förordningen bestämda uti Riksdaler banco. Tvärtom hafva Rikets Ständer beslutat för deras del räkne-enheten till en Riksdaler courant; men jag hemställer, om icke denna anmärkning är sådan, att den må beslutas skola tagas i akt vid Bevillnings-förordningens slutliga redaction.

Herr *Halling*: Jag tror icke, att den här yttrade betänkligheten är grundad. När statsanslagen äro beräknade i Riksdaler banco, måste Statens inkomster, äfven de som utgå genom bevillning, uti enahanda mynt utföras, hvarförutan debet och credit icke kunna gå ihop.

Discussionen ansågs slutad, och Herr Talmannen framställde nya redactionen af Bevillnings-förordningens 138 §. 2 mom. till bifall; hvarpå svarades *Ja* och *Nej*, samt votering begärdes.

En voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets förslag till ny redaction af 138 §. 2 mom. af Bevillnings-författningen, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer Bevillnings-Utskottets betänkande, N:o 38, i denna punkt att återremitteras."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter och insamlades efter upprop, hvarvid voro frånvarande Herrar *Limnelius, Holm, Strehlenert, Brovallius, Bruse, Klingvall, Langenberg, Mæchel, Helleday, Sjöblom, Höök, Wedberg, Olbers, Ekstrand, Trolin* och *Örtenholm*. En sedel aflades förseglad och de öfriga befunnos innehålla 25 *Ja* emot 18 *Nej;* i följd hvaraf den föreslagna nya redactionen af 138 §. 2 mom. Bevillnings-förordningen var bifallen.

Utskottets tillstyrkande, pag. 17 af betänkandet, angående serskild pröfnings-committée för Götheborgs stad.

Herr *Egnell*: Jag finner ej något skäl vara för handen, hvarföre Götheborgs stad skall äga särskild pröfningscommittée; och jag inser icke, huru Bevillnings-Utskottet kunnat förklara, att särskild kostnad för Staten icke skall deraf uppkomma, enär uti föregående §. likväl äro utsatte skjuts och tractamente för pröfnings-committéers ledamöter. Jag yrkar afslag å denna punkt.

Herr *Halling*: Då jag läser 133 §. af nu gällande Bevillnings-författning, hvarest pröfnings-committée i hvarje län omtalas, finner jag, att dess bestämmelse är att granska taxeringarne å näring, rörelse och löninkomst, och att bestämma egendomars värden i ett rättvist förhållande både till Statens kraf och medborgares anspråk på jemlik beskattning. För min del kan jag ej godkänna den sats, att Götheborgs stads innevånare skola nedlägga nyss anmärkta granskningsrätt hos en särskild pröfnings-committée för staden, då jemnlikhet i beskattningen bör afses, i förhållande till länet. Man invänder, att Stockholm är ett undantag; men Stockholm är ock utom all jemförelse med andra städer i Riket. För Stockholm talar, att staden lyder, ej under läns-styrelse, utan under särskild styresman, Öfver-ståthållaren, och att staden egen särskildt uppbörds- och redogörelseverk. Sammanbindning kan således icke här äga rum med pröfnings-committée, sammansatt af ledamöter ifrån samtlige taxerings-committéerne i länet. Jag befarar likväl icke, hvad Herr *Egnell* förutsatt, att genom Utskottets förslag om en pröfnings-committée för Götheborgs stad särskild kostnad skall för Staten uppkomma, då

ledamöterne äro alla boende uti staden. Afsigten med pröfnings-committée måste, efter hvad jag redan antydt, vara att jemka eller rätta taxeringarne inom de serskilde taxerings-districten. Att Utskottet rigtigt uppfattat denna bestämmelse, finner jag af betänkandet pag. 15, der det heter, att hufvudsakliga ändamålet med pröfnings-committée är enhet i beskattningsprinciperne. Denna enhet skulle ej vinnas innom Götheborgs och Bohus län, om Götheborg erhöll särskild pröfnings-committée. Jag har sjelf varit ledamot af en taxerings-committée, som hade det missödet, att dess beslut af pröfnings-committée ogillades. Detta är ock ett correctiv, om misstag ske af taxerings-committée. Om rättighet lemnas till Götheborg att hafva särskild pröfnings-committée, skulle hvarje annan stad, som kunde uppställa en sådan, med lika skäl tilläggas en dylik rättighet. På grund af hvad jag nu anfört, yrkar jag afslag å denna punkt i betänkandet och allt hvad med densamma står i sammanhang.

Herr *I. Winblad* förenade sig med Herr *Halling*.

Herr *Wijk*: Jag gillar Bevillnings-Utskottets yttrande i denna punkt och tror att derigenom beredes i beskattningen den rättvisa och enhet, som måhända hittills saknats. Förändringen blifver icke betungande för Staten, emedan ledamöterne äro inom Götheborgs stad boende och göra icke anspråk på tractamente. Hvad beträffar den omständighet, att andra städer kunna tillvälla sig enahanda rättighet, torde det vara tillräckligt att fästa uppmärksamheten derpå, att Götheborgs stad hörer till öfverclass. Den har äfven eget redogörelse- och uppbördsverk, som af staden bekostas. Utskottets tillstyrkande finner jag vara rättvist och jag yrkar således bifall derå.

Herr *Santesson*: Det har varit oväntadt, att inom Ståndet anmärkning skulle göras emot denna af Götheborgs stads Riksdagsmän framställda billiga begäran. Man bör fästa afseense på den stora skillnaden för Götheborgs stad i bevillningsbelopp dels af personer, dels af rörelse, emot hvad ifrån andra städer erhålles. Enhet kan ej tillvägabringas, om icke Götheborgs stad får pröfnings-committée, sammansatt af egne ledamöter, hvilka hafva kännedom om hvad som skall pröfvas. Jag tror icke, att, om ledamöter ifrån norra orter af länet anställas i pröfnings-committéen, de kunna rättvist bedöma förhållandet, så att Staten må undfå sin rätt. Af ledamöter, boende i Götheborg, fruktar jag icke ensidighet. De besluta icke eller i första instancen. Jag tror, att hvar och en mera framhålles att göra Kronan rätt af den, som känner förhållandet, än af den, som icke känner det. Jag åberopar jemväl erfarenhet af hvad hittills ägt rum. Jag minnes, hvilken stad vid tillämpning af 1809 års Bevillningsförordning strängast utmärkte sig. Statens rätt anser jag vara af saken beroende, likasom äfven medborgares. Andre medborgare, än de som

staden tillhöra, kunna icke bedöma stadens näringar, som skilja sig ifrån länets invånares. Jag bifaller betänkandet i denna del.

Herr *Egnell*: Om det äfven är möjligt, att pröfnings-committées ledamöter i Götheborg äro der boende, tviflar jag likväl icke, att de skola begagna sig af rättigheten till tractamente. I denna del förenar jag mig med Herr *Halling*. För öfrigt vet jag icke någon stad, som ej bekostar sitt uppbörds- och redogörelseverk. Skillnaden består blott deruti, att i Stockholm ingår uppbörden directe till Stats-verket, då ifrån de andra städerna den först ingår till länsstyrelserne och derifrån till Stats-Verket.

Herr *Halling*: Om man kommit så långt att man delat bevillningssumman på hvarje län, stad eller härad, skulle jag instämma uti Herr *Santessons* åsigt; men lika litet, som jag vill förebrå mig att bidraga till för låg taxering, vill jag medverka till en för hög taxation. En orättvisa skulle af förslaget ofelbart uppkomma. Jag tror, att pröfnings-committée är bäst organiserad, sådan den nu är det. Nyssnämnde omständighet är ett ytterligare stöd för min tanka; och jag har icke kunnat inhämta, hvilka svårigheter mött för bibehållandet af de nu varande stadgandena. Det är icke omöjligt, att jemföra Götheborg med flere större städer, som således borde hafva lika rätt. Huru skulle detta tillgå vid verkställigheten? För min del tror jag pröfnings-committée, efter dess nu-

varande organisation, vara i taxeringsmål en nyttig mellanlänk, innan den collegiala pröfningen af embetsverk vidtager. Jag yrkar fortfarande afslag å denna punkt.

Herr *Leffler*: Jag instämmer fullkomligen med Herrar *Wijk* och *Santesson* och anser, såsom ett skäl, det särskildta förhållande, att Götheborg är belägen i ena ändan af länet. Ledamöter uti pröfnings-committéen, hvilka kommit ifrån andra delen af samma län, äro okunge om förhållandet i Götheborgs stad, efter hvad man har skäl att antaga. Merendels framställas ock anmärkningar af Lands-kamreraren, som lätt kan göra sina åsigter gällande, i saknad af ledamöter, som äro i tillfälle att närmare upplysa förhållandet. Jag bestrider icke, att flere större städer kunna i många fall jemföras med Götheborg; dock utgör den senare betydligare skatter. Berörde stad hörer ock till öfverclass. Derföre är allt skäl till organisation af särskild pröfnings-committée för samma stad. Jag anhåller om proposition till bifall å Utskottets förslag.

Herr *Rydin*: Då blott en pröfnings-committée i allmänhet finnes i hvarje län, kan jag icke se, hvarföre tvänne pröfnings-committéer skola organiseras inom Götheborgs och Bohuslän. Med Stockholm är helt annat, då denna stad utgör en egen jurisdiction, hvarmed länsstyrelsen ej har att skaffa. Om nämnde rättighet skulle ega rum för Götheborg, komme den ock med lika skäl att uppstå för hvarje

stad. Hittills har ingen olägenhet försports deraf, att personer ifrån särskilta orter med olika interessen tillsett, huruvida beskattnings-rätten är riktigt iagttagen. Detta blef rubbadt genom ett stadgande, att Götheborg skulle undfå egen pröfnings-committée. Jag förenar mig med dem, som yrkat afslag å Utskottets framställning.

Herr *Arnberg:* Jag har icke inom Bevillnings-Utskottet öfvervarit denna fråga och har således icke haft del af den discussion, som möjligen deruti föregått, men då jag ej finner reservationer bifogade betänkandet i denna punkt, förefaller det mig besynnerligt, att hafva här hört en Utskottets ledamot uppträda, som talat för ogillande af förslaget. För min del finner jag icke vådliga följder ega rum af Utskottets tillstyrkande; och Utskottets afsigt har ej varit annan än den, att åstadkomma verklig pröfning af kunniga personer. Intet af de för ogillandet anförde skälen kan jag godkänna, och det måste vara Svenska nationens afund, som medelbarligen eller omedelbarligen verkar till afslag å Utskottets hemställan i denna punkt. Jag yrkar deremot, att densamma måtte bifallas.

Herr *Forsberg:* Jag gillar Herr *Hallings* åsigt, att pröfnings-committée tillhör att pröfva, om taxeringen bör blifva lägre eller högre. Just derföre anser jag, att Götheborg bör hafva särskild pröfnings-committée. Önskligt vore det, att Götheborg skiljdes helt ifrån Bohus län, och onaturligt är det i allt fall, att personer ifrån

länet skola deltaga i den committée, som skall bedöma förhållandet i staden. Jag bifaller betänkandet i denna del.

Herr *Rydin:* Jag är förundrad, att en ledamot förutsatt möjligheten, att man här talar och beslutar af afund emot en viss stad. Hvad angår afunden emot Götheborg, såsom skäl att den ej bör hafva särskild pröfnings-committée, bör man ej förutsätta så oädla motiver, utan att hafva grund. Om staden utgjorde en särskild jurisdiction, vore förhållandet helt annat. Nu är den endast en stad inom Götheborgs- och Bohus-län, och bör således icke sättas utur conformité med andra städer. Något behof har icke eller visat sig för förändringen. Således anser jag nu gällande ordning böra bibehållas.

Herr *Halling:* Det är med ledsnad jag nu begärt ordet. Det har skett, för att begära Ståndets ogillande af Herr *Arnbergs* uttryck, att afunden styrer omdömet vid denna öfverläggning. Om ej detta ogillande uttalas, anser jag mig kränkt i min Riksdagsmannarätt och i det skydd, som jag både inom och utom detta rum har rätt att fordra.

Herr *Petre:* Jag vill till besvarande upptaga Herr *Santessons* yttrande, att ledamöter i pröfnings-committée ifrån Götheborgs och Bohus-län sakna förmåga att bedöma förhållandet i Götheborg. Detta är rigtigt så vida, som det är svårt att inträngа i förhållandet hos handlande, svårt att hafva någon säker ledning, då

man icke har tillgång till deras räkenskapsböcker; men, under medgifvande, att denna svårighet alltid eger rum, tror jag det för öfrigt skola leda till allmän båtnad, att denna pröfnings-committée är sammansatt äfven af ledamöter, som ej tillhöra staden. Den har i alla fall der sina organer; och de speciella frågorne äro förut behandlade och utredda hos taxerings-committée. För rätta slutkonsten efter taxerings-committéen finnes icke större hinder för kloka ledamöter ifrån länet, än för ledamöter inom stadens område.

Herr *Limnelius*: Då jag 10 à 12 gånger varit ledamot uti pröfnings-committée, tror jag mig hafva någon erfarenhet i detta ämne. Jag anser en sådan committée böra utgöras af ledamöter från den commune, som densamma omfattar. Stockholm har särskild pröfnings-committée. Götheborg, som är den närmast derintill betydliga staden, bör äfven hafva det.

Herr *Santesson*: I anledning at hvad Herr *Rydin* anfört, får jag erinra, att, ehuru man ej kan leda i bevis, hvilka olägenheter af det nuvarande förhållandet uppstått, bör man dock lätt föreställa sig, att man sig ej misstager, då Riksdagsmän här uppgifvit, att kännedom saknats hos länets pröfnings-committées ledamöter att bedömma Götheborgs betydliga husvärden och handelsafkastning. I denna del tror jag Herr *Forsbergs* yttrande förtjena mesta vitsord. Han har uttryckt, att här fordras en närmare kännedom, än som kan om förhållandet

påräknas af ledamöter ifrån länet. Ståndet har begrepp om Götheborg, dess betydlighet och dess läge vid ena ändan af länet. Nu äro endast ibland ledamöterne 3:ne Götheborgs borgare. De öfrige bestå af ledamöter utaf Ridderskapet och Adeln, Pastor och ståndspersoner, som ej hafva idée om borgerlig rörelse. Detta bör tagas i betragtande. Jag instämmer med Herr *Forsberg* deruti, att äfven jag anser Götheborg böra skiljas ifrån länet. Frågan var derom vid 1812 års Riksdag, så att staden Götheborg skulle erhålla sin styresman och Bohus-län sin egen Landshöfding. Nu afses närmast rättvisan både för de skattskyldige och för Staten. Jag bifaller betänkandet, och derest fråga blir om enahanda förmon för andra städer, skola Götheborgs Riksdagsmän icke motsätta sig densamma.

Herr *Arnberg*: Det är en bekant sak, att man i allmänhet vill påbörda Svenska nationen att vara afundsam. Jag har endast sagt, att, då ej skälen för afslag befinnas för mig antaglige, jag förutsatte, att nämnde lyte, som man tillägger Svenska nationen, spelade under. Jag har ej haft afsigt att kränka Herr *Halling*, eller såra Herr *Rydin*. Om jag egde en större talareförmåga, hade jag säkerligen ej nyttjat detta ord; men då hade ej eller svaret fallit sålunda. Om talarne varit motionairer och hört skälen för afslag, hade dessa måhända funnits lika intoleranta. Man kan förutsätta, att följden af Bevillnings-Utskottets beslut blifver lindrigare beskattning. Jag bifaller betänkandet.

Herr *Wærn*: Jag har ej hört något giltigt skäl anföras af den sidans talare, som yrkat bifall till Utskottets förslag. Jag kan icke antaga annat, än att opartiskhet bör förutsättas hos pröfnings-committéen efter dess nuvarande organisation. Öfverlåtandet åt Götheborg eller andra städer att enskildt bestämma deras beskattning, synes vara mindre väl betänkt. Om skäl till ändringen förefunnits, hade jag önskat, att de närmare blifvit af Götheborgs Riksdagsmän framställde. Man har hört åtskillige tilldragelser omtalade, som utvisa behofvet af förändringar; men denna tilldragelse är af den art, att den befästar qvarvarandet af det gamla. Derföre tillstyrker jag icke bifall å förslaget.

Herr *Halling*: Såsom enskild man är jag lätt försonad; men såsom representant anser jag min kallelse så helig, att jag ej kan låta Herr *Arnbergs* förebråelse utan någon påföljd förfalla. Han har yttrat, att afunden är ett lyte, hvarmed Svenska nationen är behäftad. Dermed har han tillika yttrat, att Nationen icke varit nogräknad vid valet af representanter, då representationen ej blifvit befriad ifrån så beskaffade lytte personer. Herr *Arnberg* må yttra sig, huru han behagar. Det qvarstår dock i protocollet, att de, som talat emot antagandet af förändringen, emottagit förebråelse för afund, då Herr *Arnberg* yttrat, att han ej funnit annat skäl för sådant omdöme. Jag önskar att Ståndet, för sin egen värdighet, och för de ledamöters tillfredsställelse, hvilka blifvit förnärmade, behagade förklara sitt ogillande af uttrycket, då den öfriga bestraffningen ligger i Herr *Arnbergs* eget yttrande.

Herr *Arnberg*: Jag kan ej fatta denna deduction. Det har icke kunnat vara min mening, att med uttrycket såra någon. Att uttryck blifvit här fällda, af dylik beskaffenhet med detta, visa protocollen. Om Ståndet finner någon upprättelse böra lemnas, är jag villig dertill. Jag förmodar, att den ej kan blifva annan, än det förklarande jag gjort och åter upprepar, att min afsigt ej varit att förolämpa någon med det anmärkte uttrycket, uti hvilket jag icke finner något förolämpande.

Discussionen ansågs slutad, och Herr Talmannen framställde, 1:o till bifall, och 2:o till afslag, Bevillnings-Utskottets hemställan, i afseende på särskild pröfnings-committée för Götheborg; på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades, samt votering begärdes.

En voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den som bifaller Bevillnings-Utskottets betänkande, N:o 38, i afseende på särskild pröfnings-committée för Götheborg, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer betänkandet i denna del att afslås."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter, samt insamlades efter upprop, hvarvid voro frånvarande Herrar *Holm*, *Strehlenert*, *P. Winblad*, *Langenberg*, *Mæchel*, *Kling-*

vall, Höök, Olbers, Trolin, Böök och *Örtenholm.* En sedel aflades förseglad, och de öfriga befunnos, vid öppnandet och uppräknandet, innehålla 33 *Nej* emot 15 *Ja;* i följd hvaraf Utskottets tillstyrkande om särskild pröfnings-committée för Götheborg var afslaget.

Emot beslutet reserverade sig Herrar *Leffler, Forsberg, Justelius* och *Wijk.*

Bevillnings-förordningens 141 och 142 §§.

De nya redactionerne blefvo, i följd af nästföregående beslut, ogillade.

149 §.

Vid slutet af denna §. hade Bevillnings-Utskottet föreslagit följande tillägg: "Ej eller må till taxerings- eller pröfnings-committées handläggning kunna återförvisas ett mål, som af taxerings- eller pröfnings-committée redan blifvit afgjordt."

Herr *Halling:* Jag har uppträdt, icke för att begära ogillande af detta tillägg, utan för att yrka ytterligare förtydligande deraf. 149 §. af Bevillnings-förordningen innehåller nu i slutperioden, att pröfnings-committéer ej må besväras med förklarings afgifvande i taxeringsfrågor, utan att öfver anmärkningar och besvär i dessa ämnen yttranden och förklaringar böra, efter omständigheterne, afgifvas af Kronans ombud i länet, som varit vid pröfnings-committéen närvarande, och af den enskilde, hvars rätt är i fråga. Detta har man velat förtydliga genom det tillägg, som blifvit här föreslaget, men jag anser sådant icke hafva skett tillräckligt. Jag tror taxerings-committée äfven böra vara

fredad ifrån alla förklaringar, sedan förrättningen är slutad. Nu är dock taxerings-committée ålagd sådan förklaring, hvarifrån pröfnings-committée är frikallad. Mig synes det således vara nödvändigt att införa ett stadgande, hvarigenom bestämdt uttryckes, att taxerings-committée bör i detta afseende åtnjuta enahanda frikallelse, som pröfnings-committée redan tillkommer, då taxerings-committée, lika litet som pröfnings-committée, bör besväras med vidare sammanträde, sedan förrättningen en gång är slutad. På denna grund begär jag återremiss af denna punkt.

Herrar *Rubin* och *Bååth* med flere instämde häruti.

Förslaget till ett tillägg vid slutet af 149 §. uti Bevillnings-förordningen återremitterades.

150 och 151 §§.

De nya redactionerne godkändes.

160 §.

Herr *Cederborg:* Jag protesterar emot all inskränkning uti Eskilstuna stads privilegier. 2 §. af Kongl. Kungörelsen den 16 April 1771 stadgar, att alla de, hvilka till slöjders idkande i fristaden sig nedsätta, så väl utrikes ifrån inkommande arbetare, som inländske, skola der i alla tider beständigt vara friade ifrån mantalspenningars erläggande, samt alla andra personela utskylder till Kongl. Maj:t och Kronan, både för egna personer, och deras hustrur, barn samt efterkommande. Då här förekommer ordet *arbetare,* synes föregående Ständers yttrande vara mera öfverensstämmande med rättvisa.

Jag yrkar, att stadens privilegier må blifva oförkränkta.

Herr *Halling:* Om icke dessa privilegier äro andre, än de, som finnas i den åberopade författningen, så är äfven tydligt, att föregående Ständers tillämpning varit erigtig, och att den här föreslagna är bättre och rättare.

Häruti förenade sig Herrar *Forsberg, Frodell, Brovallius* och *Wedberg*.

Discussionen ansågs slutad, och den nya redactionen af 160 §. Bevillnings-förordningen gillades.

Herr *Cederborg* reserverade sig.

161 §. Betänkandet, N:o 38, bifölls.

Pag. 84, angående fortfarande befrielse ifrån bevillning å prostetunnorne.

Utskottets yttrande bifölls.

162 §. 1 mom.

Herr *Ekerman*: Jag bestrider icke, att de fall finnas, då en eller flere personer, med 100 R:dr löneinkomst, äro bättre lottade, än de, som hafva högre aflöning. Sådana fall äro likväl sällsynta och upphäfva ingalunda principen. Det är lätt att factiskt bevisa, att tjenstemän med 100 R:drs inkomst knappt kunna lifnära sig. Till förändringen är således icke skäl. Det invändes, att tjenstemän med 200 R:drs löneinkomst ej eller kan dermed sig lifnära; men derföre att man ej får göra allt det goda man skulle vilja, bör sådant icke vara hinder att göra hvad man kan. Jag önskar afslag å den nya redactionen och bibehållande af nu stadgade minimum af 200 R:dr, såsom den löne- eller pensionsinkomst, för hvilken befrielse ifrån bevillning får åtnjutas.

Herrar *Brovallius, Malmberg, Leffler*, med flere, förenade sig häruti.

Herr *Wijk*: Jag förenar mig med Herr *Ekerman* och hemställer, om icke en tjensteman med 100 R:dr löneinkomst är sämre lottad, än dagakarlen.

Herr *Halling*: I allmänhet är det erkändt, att tjenstemännens löner äro ringa och böra ökas; men man bör ock ihågkomma att Statens tillgångar äro knappa och ej medgifva några större undantag. Det är sagdt, att det är orimligt, att ifrån tjenstemännen återtaga en del af den aflöning, som Staten till dem lemnar. Jag gillar denna sats; men så länge förhållandet ej kan vara annorlunda, måste man rätta sig derefter. Jag hade trott, att både 200 och 100 R:drs löneinkomster borde vara ifrån bevillning efter 2 Art. af Bevillnings-förordningen frie; men så länge arbetskarlen och handelsbokhållaren, samt flere, som ej hafva lön, få betala en minimiafgift efter 2 Art., kan jag ej gilla, att en Statens tjensteman, derföre att han uppbär endast 200 R:drs lön, skall vara ifrån bevillning efter nämnde artikel befriad. Jag har deltagit i Taxerings-committé, der hos enskilde anställd skrifvare med 100 R:drs inkomst blifvit taxerad till bevillning, under det en Statens tjensteman befriats, derföre att han af Kronan ej uppburit högre aflöning, än 200 R:dr.

Jag bifaller sålunda betänkandet, i afseende på tjenstemännen, men i afseende på pensionärer med pension af 100 R:dr, hvilka hafva egenskap af fattighjon, tror jag förändringen icke böra ega rum, utan anser, att 200 R:dr i denna del bör vara minimum, som må till befrielse berättiga.

Herr *Frodell* instämde med Herr *Halling*.

Herr *Forsberg*: Då lön och pension ej kunna här åtskiljas, är jag af den tanka, att bevillning efter 2 artikeln ej bör äga rum, då lönen eller pensionen icke öfverstiger 200 R:dr. Jag tror det icke vara rättvist, att i denna del gå ifrån föregående Ständers beslut. Jag gillar Herr *Hallings* motiver, men tror, att, då båda cathegorierna icke kunna åtskiljas, förändringen bör afslås.

Herr *Hallgren*: Då förändringen hufvudsakligen åsyftar landtstatens tjenstemäns löner och regleringen af dem är till nästa Riksdag uppskjuten, tror jag ej eller tiden vara inne att nu lägga bevillning å deras knappa lönevilkor. Under åberopande i öfrigt af Herr *Ekermans* skäl, yrkar jag afslag å den nya redactionen.

Herr *Halling*: Om jag föreställer mig, att en person, som har blott 200 R:dr löneinkomst och följaktligen icke betalar bevillning för densamma efter 2 artikeln, har en mantalsskrifven betjent, hvilken erlägger bevillning efter nämnde artikel, visar sig häraf motsägelsen.

Herr *Hessle*: I rak motsatts med den siste talaren, föreställer jag mig, att en tjensteman med 200 R:drs lön verkligen får betala personel afgift efter 1 artikeln, samt äfven afgift efter 2 artikeln. Han gifver ut lön till betjenten, men ej erlägges bevillning af betjenten för den lön, han af husbonden uppbär. Blott personel afgift betalas, och den är icke borttagen. Då frågan nu är om bevillning för lönebelopp, anser jag det vara rättvist, att, då en embetsman gör sin tjenst för 200 R:dr, Staten skall deraf draga bevillning. Jag förenar mig således med Herr *Ekerman*.

Herr *Halling*: Jag beklagar, att jag måste tillrättavisa Herr *Hessle*. Personel afgift eger icke rum efter 2 artikeln. I fråga om bevillning för betjening, är särskild minimiafgift stadgad. Dervid gäller icke inkomst till visst belopp. Efter andra artikeln betalas bevillningen procentvis, för vissa utgår den af deras löner; men alla äro efter denna artikel frie, som ej hafva högre löner, än 200 R:dr. Den rättelse, Bevillnings-Utskottet i denna del velat åstadkomma, anser jag vara rättvis.

Herr *Limnelius*: Jag instämmer med Herr *Ekerman* uti hemställan, att den nya redactionen måtte afslås.

Discussionen ansågs slutad och Herr Talmannen framställde den nya redactionen af Bevillnings-förordningens 162 §. 1 mom. 1:o till bifall och 2:o till afslag, på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades samt votering begärdes.

En voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets förslag till förändrad redaction af 162 §. 1 mom. af Bevillnings-författningen, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, anses nämnde förslag ogilladt."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter samt insamlades efter upprop, hvarvid voro frånvarande Herrar *Holm*, *Strehlenert*, *Helsingius*, *Per Winblad*, *Santesson*, *Bruse*, *Klingvall*, *Helleday*, *Höök*, *Wærn*, *Olbers*, *Justelius*, *Trolin*, *Böök* och *Örtenholm*. En sedel aflades förseglad och de öfrige befunnos, vid öppnandet och uppräknandet, innehålla 29 *Nej* emot 16 *Ja*; i följd hvaraf den nya redactionen var afslagen.

— 162 §. 2, 4 och 5 mom. Betänkandet, N:o 38, bifölls.

— — — 6 mom.

Herr *Halling*: Jag deltog icke i ogillandet af 1 momentet; men sedan detta ogillande skett, måste, i följd deraf, den föreslagna förändringen af 6 mom. jemväl afslås.

Betänkandet, N:o 38, afslogs.

— 165 §. Betänkandet, N:o 38, gillades.

Yttrandet, öfver de pag. 86 och 87 af Bevillnings-Förordningen rörande motioner, hvilka pag. 23, 24, 25 och 26 af betänkandet omförmälas.

Bifölls.

— 166 §.

Herr *Hallgren*: Då motionairen, Herr *Mellbin*, yrkat lindring i bevillningen för dem, som i Östersund idka näring och rörelse, bör ock bestämmelsen framställas i tvänne alternativer, emedan flere borgare nedlagt rörelse, men stå ändock qvar, såsom borgare. Mig synes ett förtydligande på detta ställe vara af nöden.

Den nya redactionen bifölls.

— 167, 169 §§. och 170 §. 2 mom.

Betänkandet, N:o 38, bifölls.

Tillstyrkandet, pag. 28 af betänkandet, angående artiklarnes numerföljd i den nya Bevillnings-Förordningen.

Bifölls.

Det vid betänkandet fogade formulaire till uppgift för bruk till Berednings-committée.

Herr *Sahlin*: Jag får anmärka, att detta formulaire innehåller ett fullständigt bokslut och en redogörelse inför Taxerings-committéen, huru bruksidkares affairer stå. Redan förut äro tillräckliga förmynderskap stadgade för jernhandteringen. Jag yrkar återremiss och befrielse för bruksidkare ifrån skyldighet att uppgifva dylikt bokslut.

Herr *Wærn*: Jag anser ej någon lag kunna ålägga bruksegare att föra någon sådan bok. Det föres i allmänhet bok öfver rörelsen, men den är efter olika methoder, och beror på egendomarnes natur, contracter med underhafvande, o. s. v. Här förekommer en sak, som ej är allmän; och bruksägare kunna ej åläggas att

iagttaga sådan föreskrift. Om formulairet är blott ett förslag till beräkningsgrunder, har jag ej deremot att invända; men om meningen är, att sådant bokslut skall, i enlighet med formulairet, till Berednings-committée ingifvas, protesterar jag deremot, emedan detta förutsätter ett tvunget bokföringssätt, som ej kan af alla antagas. Jag vill genom exempel upplysa, huru man skall tvingas att gå in på en bana, annan än den, som man bör följa. Uti formulairet upptages, såsom i det föregående årets tillverkningspris per Sk:℔ beräknad, en stig kol om 24 tunnor. Väl stadgar hammarsmedsordningen, att en smed skall tillverka 1 Sk:℔ stångjern med 24 tunnor kol; men vid flera bruk erhålla icke smederne så mycket kol till 1 Sk:℔ stångjern. Vid Uddeholm, ett bruk, som jag disponerar, erhåller en smed endast 22 tunnor kol. Af formulairet skulle man sluta, att uppgiften ändock bör upptaga, såsom afgående ifrån inkomsten, per Sk:℔, 24 tunnor kol, ehuru så mycket icke åtgått; och detta måste icke vara rigtigt. Vidare upptages å formulairet, såsom uti tillverkningspriset ingående, smideslön, deruti inberäknad smedernes tilldelning af foder, kolgård, enligt Hammarsmeds-ordningen, samt underpris på spanmål. Detta allt beror på olika contraeter. Vid flera bruk erhålla smederne deras löner genom viss qvantitet jord. Då måste först beräknas jordens provenue för att utröna, huru mycket ingår i tillverkningsvärdet. Vidare förekomma öfrige förmåner

såsom t. ex. boställen, hvilka ej särskildt värderas, hvad som bestås till smedernes enkor, hvilket allt innefattar oundgängliga kostnader. Om sådant tvång ålades, skulle bruksegare bringas till den belägenhet, att rätta ej allenast sin bokföring, utan äfven sin rörelse efter detta formulaire. Emot dylikt tvång protesterar jag; men om formulairet är endast uppgjordt för att tjena till exempel för beräkningar, har jag ingen ting att dervid erinra. Härom begär jag upplysning.

Herr *Fries*: Jag vill upplysa att detta formulaire är ej en räkning, utan uppställdt, för att lämpas efter det ena eller andra förhållandet. Man har misstagit sig, då man tror, att det skall tjena Berednings- eller Taxeringscommittée till efterrättelse. Denna uppgift lemnas af bruksegare till berednings-committée, som, med kännedom om bruksbetjeningens aflöning, med mera, som rörer tillverkningskostnaden, förklarar, om uppgiften är rigtig eller icke. Derefter är bruksegaren fredad från anmärkningar. Tillkomsten af detta formulaire upplyses, om man i ett sammanhang läser, hvad Utskottet yttrat vid 72 §. af Bevillnings-förordningen. Der säges, att, enär en olika tillämpning af föreskrifterne om värderingen af bruk och bergverk skall hafva förekommit, till och med inom samma län, har Utskottet funnit tjenligt, till vinnande af enhet i grundprinciperna för nämnde värdering, att vid Bevillnings-förordningen fogades en calcule, till ledning och upplysning vid beräkningarne, i hvilket afseende

detta förslagsvis upprättade formulaire blifvit öfverlemnadt. För min del anser jag detsamma rigtigt; men om man ej finner sig dermed belåten, är ingenting, som hindrar att återgå till det gamla.

Herr *Tottie*: Såsom ledamot af Bevillnings-Utskottet, är jag uppmanad att yttra mig i detta ämne, hvarvid jag får gifva tillkänna, att jag icke var i Utskottet tillstädes, då detta formulaire uppgjordes. I sjelfva saken förenar jag mig med Herr *Wærn*, ty boksluten äro ej vid alla bruk lika. Om det skall anses, såsom en skyldighet, att till beredningens-committéen framlägga uppgift efter sådant formulaire, kan jag icke medgifva detsamma. Om det åter betraktas endast till ledning, instämmer jag gerna deruti.

Herr *Halling*: Ehuru obekant med taxerings-uppgifterna om bergsbruk, vill jag blott hänvisa till pag. 10 af betänkandet, hvaraf synes anledningen till formulairet. Detsamma innehåller *uppgift* till beredningens-committée. Deraf skulle jag draga den slutsats, att uppgiftens uteblifvande medförer först böter och sedan en godtycklig högre beskattning. Då emedlertid sakkunniga personer uti formulairet yrkat förändring, fruktar jag missledning deraf och tillstyrker icke dess gillande.

Herr *Wijk*: Utskottet har ej uppgjort detta formulaire, i ändamål, att derigenom skulle beredas ett onus för bruksegare, i afseende på deras räkenskaper; utan Utskottet har, i anledning af den olika tydning Bevillnings-förordningens 72 §. fått vid uppgifter till taxeringar, framkommit med detta schema, huru härvid borde förhållas. Formulairet är granskadt af sakkunnige män inom Utskottet; och jag ser icke annat skäl för afslag, än hvad som blifvit anmärkt, att detta formulaire börjas med rubriken: *Uppgift till Beredningens-committée.* Derigenom förutsättes skyldighet att vid hvarje taxering lemna dylik uppgift, vid äfventyr af böter. För min del tror jag, att, med uteslutande af rubriken, formulairet skall tjena till ledning och vara behöfligt att bifoga Bevillnings-Förordningen, till upplysning derom, huru 72 §. rätteligen bör förstås.

Herr *Wærn*: Just på den betänklighet, att detta formulaire skall anses innebära ett tvång, har jag fästat uppmärksamheten. Det må gerna stå qvar, såsom ledning för Beredningscommitteen; men då bör ock rubriken borttagas och förändras till denna: "Formulaire till ledning och upplysning om beräkningen angående N. N. bruks beskattning." Sådant innebär icke tvång. Jag har icke att påminna deremot, att Beredningscommitteen infordrar dylik uppgift.

Herrar *Tottie* och *Fälhem* instämde med Herr *Wærn*.

Herr *Wedberg*: Om det anses såsom en skyldighet, att fullkomligen följa detta formulaire vid taxerings-uppgifters aflemnande för bruk, innefattas deruti en skyldighet att an-

skaffa särskild bokförare, då eljest ej föres särskild räkning öfver tillverkningskostnaden. Utur sådan synpunkt förkastar jag formulairet, men jag har ej att påminna emot detsamma, användt blott såsom ledning vid beräkning, angående bruks beskattning.

Herr *Mæchel*: Åtskillige talare hafva satt i fråga, om formulairet skall innefatta ett åliggande, eller blott tjena till ledning. För min del tror jag, att ett formulaire, som åtföljer en författning, är ändamålslöst, om det ej medförer skyldigheten att följa detsamma. Om rubriken förändras på det sätt, att det blifver till rättelse för Berednings-committée, måste denna ovillkorligen följa detsamma; men jag anser det vara öfverflödigt, att uppgöra formulaire, så väl för bruksegare, som för Beredningscommittée, hvilka fullgöra sina åligganden utan tryckt formulaire.

Herr *Sahlin*: Jag tror, att ett formulaire, när det icke ovillkorligen skall följas, föga gagnar. Genom detailer kommer man till det vigtiga resultat af uppgift om brukets hela behållning. Det är bättre att controlera dessa detailer utan formulaire. Det är bättre att i totalsumma beräkna sin tillverkning. Jag önskar, att formulairet må försvinna.

Discussionen ansågs slutad och Herr Talmannen framställde omförmäldte formulaire 1:o till återremiss och 2:o till afslag, hvarpå *Ja* och *Nej* svarades, samt votering begärdes.

En voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

"Den, som återremitterar det vid Bevillnings-Utskottets betänkande, N:o 38, fogade formulaire till uppgift för bruk till Beredningscommittée, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, anses nämnde formulaire afslaget."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter och insamlades efter upprop, hvarvid voro frånvarande Herrar *Holm*, *Grapengiesser*, *Strehlenert*, *Santesson*, *Arnberg*, *Bruse*, *Klingvall*, *Helleday*, *Hessle*, *Malmberg*, *Höök*, *Lundin*, *Modin*, *Bååth*, *Justelius*, *Ståhl*, *Trolin*, *Böök* och *Örtenholm*. En sedel aflades förseglad och de öfrige befunnos, vid öppnandet och uppräknandet, innehålla 21 *Nej*, emot 19 *Ja*; i följd hvaraf ofvannämnde formulaire var afslaget.

Herr *Halling* förnyade derefter sin anhållan, att Ståndet ville förklara sitt ogillande af det uttryck, Herr *Arnberg* fällt, på sätt under discussionen är anmärkt.

Herr Talmannen fästade uppmärksamheten derpå, att Herr *Arnberg* nu var utgången.

Herr *Halling* förmodade, att denna omständighet icke hindrar den af honom begärde proposition.

Herr *Wærn*: Jag har en annan anhållan, den nemligen, att Ståndet, med afseende på nödvändigheten att fortskynda Riksdagsgöromålen,

ville nu företaga granskning af de i Stats-Utskottets memorial, N:o 357, föreslagna voteringspropositioner.

§. 4.

Å nyo föredrogs Bevillnings-Utskottets betänkande, N:o 39, angående städernes saluaccis.

Herr *Hallgren*: Emot tillstyrkandet i första punkten, att de städer, uti hvilka rättighet att, utan afgift, införa och försälja kött, bröd och dricka, ännu icke är landtmannen medgifven, fortfarande böra erlägga den genom Kgl. Kungörelsen af den 30 November 1810 för dessa städer stadgade saluaccise-ersättningsafgift, intill dess införsels- och försäljningsfrihet af ofvannämnde förnödenhets-artiklar af någon utaf dessa städer medgifves, då året, efter det införselsfriheten är medgifven, förflutit, befrias ifrån erläggandet af den i tariffen utsatta afgift, har jag icke att påminna; men jag tror dock, att motiverna ej äro enlige med förhållandet. Uti præmisserne nämnes rättighet att afyttra kött, bröd och dricka, fri och obehindrad. Den förutsättes medgifven fri för landtmannen, men icke för stadsboen. Genom Kgl. Kungörelsen af den 28 Augusti 1834 är det icke medgifvet för borgare t. ex. att föra bröd till torg. Skall, om denna Kongl. Kungörelse tillämpas, saluaccis erläggas eller icke? men då i nästa punkt endast den summa är utförd, som motsvarar hvad Stockholm erlägger, och hvilket belopp endast är uti Stats-regleringen upptaget, har jag dervid ingen ting att erinra. Här nämnes jemväl staden Örebro, der handeln med ifrågavarande förnödenhets-artiklar är fri.

Herr *Hessle:* Då Bevillnings-Utskottet icke, i sammanhang med detta tillstyrkande, tillika gjort framställning om förklaring af Kongl. Kungörelsen den 28 Aug. detta år, hvarigenom detta beslut i sjelfva verket upphäfves, om den Kongl. Kungörelsen tydes efter orden, yrkar jag, att detta betänkande måtte återremitteras, och att Utskottet måtte föreslå Rikets Ständer, att hos Kongl. Maj:t begära utfärdande af den förklaring, att berörde Kungörelse icke medförer rätt för landtmän att i de städer, som utgöra salu-accis, införa kött, bröd och dricka annorlunda, än förut skett. Så länge sådan förklaring ej eger rum, kan jag icke bifalla betänkandet. Det är orätt att uttaga salu-accis hos bryggare, bagare och slagtare, och att tillåta landtmän att idka enahanda rörelse.

Herrar *Limnelius, Sjöblom* m. fl. förenade sig häruti.

Herr *Forsberg*: Bevillnings-Utskottet har blott åsett 1832 års Författning och icke betragtat saken ifrån den sida, att Kgl. Kungörelsen den 28 Augusti 1834, haft till föremål äfven fri försäljning af kött, bröd och dricka. Derföre är det antaget, att i hvarje stad, som förklarat sig icke vilja salu-accis erlägga, är rättighet för landtmännen fri att införa kött, bröd och dricka. Af sådant skäl äro ock i betänkandet uppräknade de städer, der handeln med ifråga-

varande förnödenhets-artiklar redan är fri emot åtnjutande af frikallelse ifrån salu-accis.

Herr *Rubin* förenade sig med Herr *Hessle*.

Herr *Leffler*: För min del har jag ansett det vara af Rikets Ständer och Kongl. Maj:t afgjordt, att ej salu-accis skall utgå i de städer, der allmogen har rätt införa kött, bröd och dricka. Att nu i denna del begära förklaring, tror jag vara mindre lämpligt, öfvertygad att erfarenheten skall vid handen gifva behofvet af förändring i Kongl. Kungörelsen den 28 sistl. Augusti, så att den ej må vara i strid emot Konungs och Ständers förut fattade beslut. Jag hemställer, om det är rådligt att för närvarande begära sådan förklaring.

Herr *Hessle:* Om jag kunde föreställa mig, att domstolarne i Riket skulle, lika med Bevillnings-Utskottet, bedömma utkomne författningar, vore jag med stadgandet nöjd; men då jag vet, att en sednare författning inhiberar en föregående, då jag vet, att Kongl. Kungörelsen den 28 sistlidne Augusti positift säger, att landtmännen tillåtes att i städer införa slöjdealster af hvad slag som helst, och att i städer hålla bodar till försäljning af sin afvel, så kan jag ej finna, huru det skall vara möjligt, att om någon landtman i stad, som erlägger saluaccis, vågar införa och försälja kött, bröd och dricka, samt derföre tilltalas, han ej skall befrias ifrån ansvar, äfven om han fälles i första instancen. Med den erfarenhet, som man vunnit om tillämpningen af våra economiska författningar,

och då meningen af Kongl. Kungörelsen den 28 sistlidne Augusti tages efter orden, är det klart, att hvar och en tillåtes att i städer sälja, hvad han vill, af landtmannavaror. Detta har jag velat förekomma, äfvensom att en person skall fällas till ansvar på ett ställe och förklaras fri på ett annat. Jag har trott det vara städernas rätt att njuta skydd. Det finnes endast på papperet, om icke en förklaring eger rum, eller Rikets Ständer utsätta, att i stad, der saluaccis erlägges, får sådan fri försäljning icke äga rum. För att erhålla ett sådant förklarande, begär jag återremiss.

Herr *Cederborg*: Jag förenar mig med Herr *Hessle* och håller före, att så länge Kongl. Kungörelsen den 28 sistlidne Augusti är gällande, all saluaccis bör försvinna.

Herr *Zander* förenade sig äfven med Herr *Hessle*.

Herr *Helsingius:* Herr *Hessle* har utvecklat skälen för återremiss. Saken är af vigt, och jag medgifver, att skäl för nämnda begäran förefinnas. Likväl tillstyrker jag, lika med Herr *Leffler*, att betänkandet måtte antagas. Kongl. Kungörelsen af den 22 December 1832 innehåller den grund, att full och ovillkorlig frihet för landtmannen att till staden införa och försälja kött, bröd och dricka bör, såsom vilkor, fästas för upphörandet af städers saluaccis. Rikets Ständers beslut, som föranledde utfärdandet af berörde Kongl. Kungörelse, fattades, i följd af motion inom Borgare-Ståndet. Nu finner

hvar och en, att Kongl. Kungörelsen den 28 sistlidne Augusti äfven stödjes på föregående Riksdags beslut, och att således det tillåtes landtmännen att införa kött, bröd och dricka i städer; men då författningen omnämner vissa stadganden, som utgöra hinder, tror jag saken vara i det skick, att Kongl. Maj:t begagnar, hvad Rikets Ständer beslutit, och att det må vara hvarje stads rätt att särskildt vända sig till Kongl. Maj:t, för att blifva fri ifrån saluaccis, om staden finner sig förfördelad af den sednare författningen. Om den det är, måste det ock vara klart, att den ej kan betala saluaccis. Deremot, då man önskar snart slut af Riksdagen, och då man vet, huruledes de öfrige Stånden äro i detta ämne sinnade, tror jag rättast vara att antaga betänkandet.

Herr *Leffler*: Det kan ej jäfvas, att Kongl. Kungörelsen den 28 sistlidne Augusti lemnar rättighet att uppsäga saluaccisens erläggande; men då Svenska folket beskattar sig sjelf, och om Rikets Ständer bifalla betänkandet, är det klart, att, om författningen den 28 sistlidne Augusti blifver gällande, saluaccis ej skall betalas, eller ock att den kommer att förfalla för de städer, som salu-accis utgöra. Derom torde kungörelse komma att af Kongl. Maj:t utfärdas. Således bifaller jag betänkandet.

Herrar *Per Winblad* och *Ekerman*, med flere, förenade sig med Herr *Helsingius*.

Herr *Hallgren*: Då denna fråga hos Bevillnings-Utskottet förevar, ägde en liflig discussion rum. Det synes underligt, att nu tillstyrka bifall, då jag inom Utskottet talade utur enahanda syfte, som Herr *Hessle* nu framställt; men vid närmare betragtande torde det vara bäst, att Borgare-Ståndet bifaller betänkandet, såsom ett motstycke till Kongl. Kungörelsen af den 28 sistlidne Augusti, så mycket mera, som Kongl. Maj:t i dess Nådiga Proposition, angående Stats-verkets tillgång och behof, beräknat saluaccisen ibland Statens inkomster. Jag bifaller således nu betänkandet.

Herr *Olbers*: Jag fruktar den tydning af Kongl. Förordningen den 28 sistlidne Augusti, att de städer, som erlägga saluaccis, ej derifrån befrias, oansedt den i nämnde förordning medgifna försäljningsfrihet, och derföre instämmer jag med Herr *Hessle*.

Herr *Ekstrand*: Jag förenar mig med Herr *Helsingius* och anhåller om proposition å betänkandet, hvilket är uppgjordt, såsom det kan ske efter tidens nuvarande förhållande.

Herr *Wedberg*: Såsom ombud för de af mig representerade städer, reserverar jag deras rättighet, att, då de betala saluaccis, landtmannen ej må der införa och försälja kött, bröd och dricka.

Discussionen ansågs slutad och betänkandet, N:o 39, bifölls.

Herr *Hessle* reserverade sig, med tillägg, att han ej anser det vara Nationens representanter värdigt att fatta ett beslut, som ej kommer att följas.

Herrar *Olbers*, *Sjöblom* och *Cederborg* reserverade sig.

Herr *Langenberg* reserverade sig på Herr *Hessles* skäl.

§. 5.

Sedan Ståndet, genom särskildt den 11 sistlidne Juli fattadt beslut, förklarat, att med pröfning af Stats-Utskottets utlåtande, N:o 173, i anledning af väckt motion, att Kongl. Kammar-Rättens Revisions-departement icke må äga att anmärka något emot de grunder, som följas vid mantals- och skattskrifningen, samt Berednings- och Taxerings-committeerne, skulle uppskjutas, till dess Bevillnings-Utskottets betänkande, angående Bevillnings-förordningen, inkomme, så och då sistnämnde Utskott i detta ämne numera afgifvit betänkandet, N:o 38, som hos Ståndet till granskning förevarit, föredrogs Stats-Utskottets omförmälde utlåtande, N:o 173, hvarvid detsamma blef af Ståndet bifallet.

§. 6.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets memorial, N:o 357, i anledning af erhållen återremiss å Utskottets förslag till sammanjemnkning och voteringspropositioner i åtskilliga punkter, rörande de extra anslagen.

Herr *Wijk* begärde detta memorial ytterligare på bordet.

Häruti instämde Herrar *Ekerman* och *Fries*.

Herr *Petre*: "Frånvarande vid den inom Ståndet förehafda pröfning af Stats-Utskottets

återremiss-betänkande om extra Stats-anslaget, nyttjar jag detta tillfälle, då förslaget till voteringspropositioner om beloppet af berörde anslag här förekommer, att emot de af Ståndet i denna väg beviljade nya utgifter anmäla följande anmärkning: Alldenstund jag vid förehafd granskning af discussionerne inom Ståndet inhämtat, att ingen ledamot kunnat vederlägga hvad jag i en föregående reservation i detta ämne anmärkt, dels om förvillelsen och måhända grundlagsvidrigheten deruti, att Svenska Statsverket har extra utgifter och att icke den så kallade ordinarie statsregleringen omfattar och upptager allt hvad Ständerne anslå för Statens behof, ifrån Riksdag till Riksdag, dels ock om olämpligheten deraf, att de för Försvarsverket begärda extra utgifter, hvilka enligt sakens natur och bokstafvens mening måste vara af en, de ordinarie utgifterne underordnad vigt, beviljas samtidigt med meddeladt afslag på flera poster, tillhörande ordinarie staten; fördenskull och som, enligt hvad jag jemväl i omförmälde reservation anfört och obestridt är, en äfven till extra ordinarie eller mindre angelägna behof utsträckt frikostighet i anslagsväg visar sig i uppenbar strid med Ständernes vid denna Riksdag fortsatta ännu qvarstående klagan öfver den, utan all slags redovisning förskingrade gamla mötespassevolance-cassan, andra allmänna cassor att förtiga, kan jag, på dessa sammanlagda skäl, icke annat finna, än att Stån-

dets åtgärd att bevilja ett extra statsanslag för försvarsverket till lands och sjöss, är anmärkningsvärd, helst dertill kommer, att de gamla statsanslagen för landt- och sjöförsvaret efter all sannolikhet kunna blifva tillräckliga, i samma stund som man utan hinder af privilegii- och ståndsintressen, företager sig att reorganisera det i sin institution så bristfälliga Krigscollegium, åstadkommes de besparingar inom arméen, hvilka bero af Regeringen att, utan Ständernes hörande, efter hand vidtaga och i öfrigt bearbeta nyttiga reformer med fästadt afseende på omöjligheten för en fattig Stat att underhålla linieflotta, på beskaffenheten af Rikets vidsträckta kuster, på förändrade politiska förhållanden efter Finlands frånskiljande, samt framför allt på Nationens önskningar och behof."

Vidare fortfor Herr *Petre:* "Med anledning af Herr *Wijks* begäran om ytterligare bordläggning af detta förslag till voteringspropositioner, får jag erinra, att, enligt hvad man sagt mig, det åstadkommit någon oro i Högvördige Preste-Ståndet, att samma förslag icke der föredrogs i Ståndets sista plenum, då ordet fördes, icke af Herr Erke-Biskopen, utan af Herr vice Talmannen. En sådan oro har äfven sin goda grund, ty vi gå med stora steg till mötes julen, vid hvilken tid en större del af förstärkta Stats-Utskottets ordinarie medlemmar aflägsnar sig från hufvudstaden, i anledning hvaraf således kunna framstå voteringscandidater, hvilka, ehuru i öfrigt aktningsvärde personer, likväl sakna den, för röstning om statsanslagen, nu erforderliga egenskap."

Herr *Wærn*: Jag är af Herr *Petre* förekommen och jag finner uti bordläggningen ej annat, än ett försök att draga på tiden, till dess flere nuvarande ledamöter af förstärkta Stats-Utskottet bortrest och suppleanter få i deras ställen inträda.

Herr *Rydin*: Då jag, lika med föregående talare, inser vådan af ett uppskof till tiden emellan julen och nyåret med voteringen i det förstärkta Stats-Utskottet, anhåller jag, att de ledamöter, som begärt andra bordläggningen, ville derifrån afstå.

Herr *Forsberg*: Ej af fruktan för någon förespeglad våda, utan derföre att Bevillnings-Utskottet går sysslolöst, i afbidan på statsbristssummans bestämmande, begär jag förevarande frågas skyndsamma afgörande.

Herr *Fries:* På grund af hvad jag hört af flere värde talare anföras, afstår jag för min del ifrån den begärde andra bordläggningen af Stats-Utskottets memorial, N:o 357.

Herr *Halling:* Sedan Herr *Fries* sålunda afstått ifrån sin begäran om bordläggning, kan jag ej finna annat, än att Herrar *Wijk* och *Ekerman* vålla uppehållet.

Herr *Ekerman*: Jag åtager mig gerna, att jag vållat uppskof med detta betänkandes handläggning ifrån i dag Lördag kl. 3 till nästkommande Måndags morgon kl. 10, då troligen nästa plenum infaller. Ingen våda synes vara deruti, att ärendet uppskjutes några timmar.

Herr *Wærn:* Jag kan ej undgå att uttrycka min tacksamhet till dem, som vållat den andra bordläggningen af detta memorial; och jag hoppas att Nationen skall dermed blifva nöjd.

Stats-Utskottets memorial, N:o 357, blef andra gången bordlagdt.

Herr *Halling* yttrade, att han nödgas förnya sin anhållan om Herr Talmannens proposition derå, huruvida Ståndet ogillar Herr *Arnbergs* under discussionen öfver Bevillnings-Utskottets utlåtande, N:o 38, fällde, af Herr *Halling* anmärkte uttryck.

Herr Talmannen utlät sig, det han hoppades, att Herr *Halling*, i anseende till dagens öfverhopande göromål, är nöjd, att denna fråga vid nästa plenum till Ståndet framställes.

Herr *Halling* förklarade, att han i sådant fall afstår ifrån sitt yrkande, enär dels måhända samma ledamöter, som nu, då ej äro tillstädes, dels de ej eller torde kunna då erinra sig ordalagen.

§. 7.

Föredrogos å nyo, men begärdes och lades på bordet följande memorial och utlåtanden: 1:o Constitutions-Utskottets, N:is 55, 56, 57 och 58; 2:o Stats-Utskottets N:is 353, 354, 355 och 356; 3:o Stats- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens, N:o 36; 4:o Bevillnings-Utskottets, N:is 44, 45 och 46; 5:o Banco-Utskottets, N:o 64; 6:o Lag- samt Allmänna

Besvärs- och Economie-Utskottens, N:o 30; 7:o Lag-Utskottets, N:is 163 och 164, samt 8:o Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets, N:o 137. (Rubrikerna äro antecknade vid första bordläggningen.)

§. 8.

Föredrogos samt lades på bordet Stats- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkanden och utlåtanden:

N:o 44, i anledning af väckt fråga om indragning, helt och hållet, eller till en del, af tjenster vid skogs- och jägeri-staterna.

N:o 45, ytterligare, i fråga om lindring uti den hemmansegarne i Finland åliggande roterings- och rustningsskyldighet.

N:o 46, angående sättet för utgörandet af städernas inqvarteringsbesvär samt en jemnare och rättvisare fördelning deraf;

och N:o 47, i anledning af ett till Rikets Ständers granskning öfverlemnadt förslag till inqvarterings-ordning för städerna utom Stockholm.

§. 9.

Upplästes meddelade utdrag af Med-Ståndens protocoll den 26 sistlidne November samt den 1 och 4 dennes, hvaraf inhämtades, att Höglofliga Ridderskapet och Adeln återremitterat Banco- och Lag-Utskottens betänkande, N:o 2; att Högvördige Preste-Ståndet gillat voteringspropositionerne uti Stats-Utskottets memorial, N:o 348, och Bevillnings-Utskottets memorial, N:o 43, återremitterat Stats-Utskottets

memorialer, N:is 351 och 352, samt Banco- och Lag-Utskottens betänkande, N:o 2, och lagt till handlingarne Constitutions-Utskottets memorial, N:o 56, Stats-Utskottets memorial, N:o 356, och Stats- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens utlåtanden, N:is 38 och 39, och till Utskott remitterat en Kongl. Proposition: och att Hedervärda Bonde-Ståndet, till grundlagsenlig behandling vid nästa Riksdag, antagit Constitutions-Utskottets memorialer, N:is 49 och 55, gillat voteringspropositionerne uti samma Utskotts memorialer, N:is 52 och 54, bifallit Stats-Utskottets berättelser, memorial och betänkanden, N:is 344, 346, 347, 353 och 357, Stats- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkanden, N:is 36, 37 och 41, Bevillnings-Utskottets memorial, N:is 37, 40, 41 och 42, och Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkanden, N:is 30, 31 och 32, låtit bero vid Stats-Utskottets berättelse, N:o 325, och samma Utskotts utlåtande, N:o 354, icke antagit inbjudningen, men gillat voteringspropositionen uti Stats-Utskottets utlåtande, N:o 358, fattat, i anledning af Stats- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens utlåtande, N:o 38, samt Stats-Utskottets utlåtande, N:o 303, särskilda beslut, återremitterat Bevillnings-Utskottets memorialer N:is 38 och 39 samt Banco-Utskottets memorial, N:o 66, lagt till handlingarne Stats-Utskottets berättelser och utlåtanden, N:is 322, 323, 324, 345 och 356, Stats- samt Allmänna

Besvärs- och Economie-Utskottens utlåtande N:o 39, Bevillnings-Utskottets memorial N:is 44 och 46, samt Banco-Utskottets memorialer N:is 64 och 65; fattat särskildte beslut i anledning af Constitutions-Utskottets memorial N:o 48, och Bevillnings-Utskottets memorial N:o 43, samt till Utskott remitterat en Kongl. Proposition och en motion.

Lades till handlingarne.

Plenum slutades kl. 3 e. m.

In fidem Protocolli

E. G. Runeberg.

Den 8 December.

Plenum klockan 10 f. m.

§. 1.

Protocolls-utdrag öfver de af Ståndet den 6 dennes fattade beslut justerades.

§. 2.

Upplästes meddelade utdrag af Höglofl. Ridderskapet och Adelns samt Högvördige Preste-Ståndets protocoll för den 1 och 4 dennes, hvaraf inhämtades, att Ridderskapet och Adeln godkännt voterings-propositionerna uti Constitutions-Utskottets memorial N:o 52, samt Stats-Utskottets memorialer N:is 348 och 358; bifallit sistnämnde Utskotts memorialer N:is 351 och 352, Banco-Utskottets betänkande N:o 63;

fattat särskildte beslut, i anledning af Constitutions-Utskottets memorial N:o 48 och Bevillnings-Utskottets memorial N:o 43; låtit bero vid Expeditions-Utskottets memorial N:o 18; återremitterat Constitutions-Utskottets memorial N:is 50 och 54, Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkande N:o 27, Lag-Utskottets betänkande N:o 162; lagt till handlingarne Constitutions-Utskottets memorial N:is 51 och 53, Stats-Utskottets memorial N:is 349 och 357, samt Banco-Utskottets memorial N:o 62, och till Utskott remitterat en Kongl. Proposition, tvänne motioner och ett anförande; samt att Preste-Ståndet fattat särskildte beslut i anledning af Constitutions-Utskottets memorial N:o 48; till grundlagsenlig behandling vid nästa Riksdag antagit samma Utskotts memorial N:o 49; vidblifvit beslutet i anledning af samma Utskotts memorial N:o 50, och gillat der uppställde voterings-propositioner; bifallit Stats-Utskottets berättelser, memorial och betänkanden N:is 322, 323, 324, 325, 344, 345, 346 och 347, Bevillnings-Utskottets utlåtanden N:is 40, med någon förändring, 41 och 42, Banco-Utskottets betänkande N:o 83, samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets betänkande och memorial N:is 135 och 136, gillat voterings-propositionerna uti Constitutions-Utskottets memorial N:is 52 och 54, samt Stats-Utskottets memorial N:o 358; återremitterat Bevillnings-Utskottets memorial N:o 37 och betänkande N:o 38, samt Lag-Utskottets betänkande N:o 162 och lagt till handlingarne Constitutions-Utskottets memorialer N:is 51 och 53, Bevillnings-Utskottets utlåtande N:o 44 och Lag-Utskottets memorial N:o 164.

Lades till handlingarne.

§. 3.

Föredrogos å nyo Lag-Utskottets betänkanden och memorial:

N:o 163, öfver motion om upphäfvande af 4:de punkten i Kongl. Brefvet den 22 Mars 1803.

Bifölls.

N:o 164, i anledning af återremiss af Utskottets betänkanden, N:o 131, öfver väckta motioner om upphäfvande af lagens stadganden, angående qvalificerade dödsstraff och afskaffande af andra sätt för verkställande af dödsstraff än halshuggning, och N:o 138, öfver väckta motioner om upphäfvande af Kongl. Brefvet d. 17 October 1778, angående förekommande af barnamord.

Lades till handlingarne.

och N:o 165, i anledning af så väl Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, angående ändring i 5 Cap. 1 §. Missgernings-Balken, som ock de i sammanhang härmed väckta motioner.

Herr *Wærn*: I anledning af Herrar *Holms* och *Hessles* reservationer, skulle det synas mig, att den af Lag-Utskottet föreslagna förändring af 5 Cap. 1 §. Missgernings-balken ej bör antagas. Den innefattar olägenheter af nuvarande

lagstiftning, äfvensom den, hvilken vidhäftar den Kongl. Propositionen, utan att förbättra någondera.

Herr *Helsingius* instämde med Herr *Wærn*.

Herr *Ekstrand* ansåg, uppå de af reservanterne anförde skäl, förändring i det åberopade lagrummet för närvarande icke behöflig.

Herr *Linderholm*: Just reservationerna bevisa, att Utskottet gått rätta medelvägen, som måste kunna antagas böra tillfredsställa alla opinioner. Några hafva utgått ifrån den åsigt, att vår nuvarande strafflag är så barbarisk, att den i många fall uppenbart gäckas, såsom ej tillämplig. Derpå hafva vi haft exempel. Andre anse, att Majestätets helgd ej kan bevaras, utan att lagen qvarstår. Utskottet har nu uppgifvit ett förslag till straff, lämpligt för mindre förbrytelser af ifrågavarande art; och då nuancerna emellan brotten af strängare och mindre beskaffenhet äro många, har jag trott Utskottets förslag vara det tjenligaste.

Herr *Böök*, med flere, förenade sig häruti.

Herr *Petre*: För min del anser jag det vara illa, om uti lagstiftning medelväg sökes; och jag hade icke väntat, att försök dertill skulle göras, sedan man sagt, att förändring kommer i fråga, om det nya af Lag-committéen utarbetade lagförslaget antages. Lappningar böra ej tillåtas. De tjena endast till uppskof med antagandet af det hela. För öfrigt har Lag-Utskottet erhållit sådana antydningar, att Utskottet ej bort ingå i pröfning af saken. De

missförhållanden, som qvarstå, äro utredde af talare, som, vid remissen af den Kongl. Propositionen, inom Ridderskapet och Adeln sig yttrade. Jag anser Ståndet böra afslå betänkandet, och biträder således Herr *Wærn* och de flere, som talat i samma syfte; men då jag redan hört försvarare af betänkandet uppträda, begär jag på förhand votering.

Herr *Helleday*: Då Utskottet icke tillstyrkt i helt den af Kongl. Maj:t föreslagna förändring uti 5 Cap. 1 §. Missgernings-Balken, och enär det är stridande emot praxis och Grundlag, att göra någon modification uti lagstiftning, som ifrån den andra Statsmagten afgifves, finner jag mig på sådant skäl icke kunna biträda betänkandet, utan afslår detsamma.

Herr *Rubin*: Jemte det jag gifver tillkänna, att jag icke deltagit i detta Lag-Utskottets beslut, förenar jag mig med Herr *Holm* och tror, att betänkandet hvarken bör eller kan för närvarande antagas. Jag önskar ej partiela förändringar. Här skulle en hel series af förändringar ega rum, om Utskottets förslag kunde blifva tillämpligt; och då Kongl. Maj:t har rätt att gifva nåd, skadar det icke eller, att det nuvarande stadgandet qvarstår, till dess det nya förslaget till criminal-lag blifver pröfvadt. Jag yrkar således afslag å betänkandet.

Herr *Holm*: Om man granskar den Kgl. Propositionen och de framställningar, som vid remissen blifvit hos Ridderskapet och Adeln gjorda och här kallas motioner; måste, om man

efter formerna gått tillväga, det lätt hafva funnits, att, då den Kongl. Propositionen ej godkändes, hvad blifvit framställdt af Friherre *Boye* och Herr *Crusenstolpe*, är af den vidsträckta egenskap, att det fordrade omarbetning af Missgernings-Balken. Då hade ock frågan naturligen förfallit. Jag hyste denna åsigt, men då den ej kunde göra sig gällande, måste jag gifva min tanka i saken vidare tillkänna. Jag åberopar min reservation och hemställer, om icke, då den utarbetade Criminal-lagen utgör ett system, företagande nu af en djupt ingripande förändring skulle föranleda dertill, att lagskiparen, vid tillämpning af lagen, skulle begå inconsequence. Då Kongl. Maj:ts rätt att meddela Nåd är bibehållen, är ingen fara för handen. Den, som ej vill deraf sig begagna, må skylla sig sjelf. Jag yrkar afslag af betänkandet.

Herr *Grapengiesser* instämde med Herr *Holm*.

Herr *Linderholm*: Herr *Petre* har nu uppkallat mig att begära ordet. Medelväg anser jag här vara på sitt ställe, då meningarne äro delade. Det är icke fråga om halfmesure, utan om en lag, som må kunna tillfredsställa så den ena, som den andra åsigten.

Herr *Cederborg*: Jag har icke deltagit i Lag-Utskottets förevarande beslut, utan instämmer med Herrar *Holm* och *Hessle*.

Herr *Bååth*: Jag har inhämtat, att Utskottet ej funnit sig kunna tillstyrka antagande af den Kongl. Propositionen, som afser dödsstraffets afskaffande för det brott, som der nämnes. Utskottet har dock, på grund af väckta motioner, funnit sig kunna ingå på den grundsats, som är i den Kongl. Propositionen förutsatt, nemligen om fästnings-arbete, föreslagit ett stadgande af denna lydelse: "Hvar, som lastelligen talar eller skrifver något om Konungens "person eller gerningar, om Drottningen, eller "om den, som till Efterträdare på thronen förklarad är, varde halshuggen, eller straffas "med fängelse å fästning från två till tio år, "allt efter brottet och omständigheterne der"vid." Jag hade trott, lika med hvad Herr *Holm* i sin reservation och äfven här mundtligen anfört, att Utskottet ej bordt i någon modification af den Kongl. Propositionen sig inlåta eller antaga latituden genom fästnings-straffets utsträckande till tio år. Det lärer vara med Riksdagspraxis enligt, att, om en Kongl. Proposition ej antages i helt, den helt afslås. Här har Utskottet åter, på grund af motioner, antagit en del af den Kongl. Propositionen. Behofvet påkallar ej förändringen, af det skäl, att vi snart erhålla en ny Criminal-lag. Om under tiden så beskaffadt brott inträffar, att 5 Cap. 1 §. Missgernings-Balken måste tillämpas, står det i detta fall den brottslige öppet, att söka Kongl. Maj:ts Nåd. Den, som det icke vill, eller vägrar att emottaga erbjuden nåd, må gerna undergå det straff, som är öfver honom afkunnadt, och hvilket hans brott förtjent. Jag vill ej vidare fortsätta discussionen, utan, sedan

det afgörande ordet votering är uttaladt, förenar jag mig korteligen med dem, som ej antaga betänkandet.

Herr *Biörck*: Om jag ej hyste den öfvertygelse, att man bör undvika alla partiela lagförändringar, hvarigenom jag anser rubbning ske uti systemet af allmänna principen för brottmåls-lagstiftning, skulle jag i förevarande fall ej tveka att tillstyrka bifall å den Kongl. Propositionen, ty för mig framställer sig ej någon våda genom afskaffande af det stadgade dödsstraffet för ifrågavarande brott. Jag skulle ej eller ogilla den modification, som Lag-Utskottet tillstyrkt, men anser öfverflödigt, att närmare redogöra för min öfvertygelse, utan endast, för att vara consequent, förena mig i slutet af Herr *Holms* reservation, då jag önskar frågan böra hvila, till dess det nya Criminallagförslaget blifver granskadt.

Herr *Levin* instämde med Herr *Biörck*.

Herr *Rydin*: Då jag bekänner, att nyttan eller skadan af den tillstyrkta lagförändringen är utom mitt omdöme, kan jag icke deltaga i bifall eller afslag derå. Jag undandrager mig äfven att derom votera, då jag anser mig ej böra deltaga i afgörandet af en fråga, hvars följder jag icke kan inse.

Herr *Halling*: I en fråga af sådan vigt, har jag afvaktat yttranden af personer, hvilkas kunskaper och erfarenhet jag högt värderar. Sedan jag nu mera inhämtat deras tankar, är jag dock föranlåten, att gifva tillkänna mina

enskilda åsigter, som ej hänföras till hvad här blifvit yttradt. Jag anser för samhällsordningen af vigt, att Majestätet hålles i helgd. För den, som sårar det, är icke något band, att äfven såra andra heliga samhälls-förhållanden. Dödsstraffet finner jag böra bibehållas, såsom ett correctiv att motarbeta förbrytelser af nämnde betänkliga art. Dock tror jag någon modification i vissa fall kunna äga rum. Jag har önskat, att Utskottet, som ägt skäl, att, sedandet ej kunnat tillstyrka bifall å den Kongl. Propositionen, ändock meddela förslag till straffbestämmelser i förevarande fall, med begagnande af sin rätt, utarbetat förslag till sammanjemnkning af de olika meningar, som här och inom de andra Stånden gjort sig gällande. Derföre hade jag hoppats, att Utskottet, med bibehållande af dödsstraffet, dock skulle hafva föreslagit lindrigare bestraffning för lindrigare förbrytelser. Jag föreställer mig, att en person af arghet, hämnd eller bitterhet lasteligen talar om någon af de Kongl. Personerne. En sådan förbrytare kan ej annorlunda, än med lifvet försona brottet; men jag föreställer mig äfven en annan, som förer dylikt lasteligt tal genom en tillfällighet. Det är barbariskt, att denne skall med lifvet derföre plikta. Det är sagdt, att Kongl. Maj:t har benådningsrätt, och att Kongl. Maj:t äger att bestämma, om brottet skall blifva ämne för bestraffning eller ej. Jag tillåter mig att svara, det benådningsrätten icke kan vid alla tillfällen så tillämpas, som en Konungs

hjerta det önskar. Man anmärker äfven angående Konungens rätt, att bestämma om åtal skall fullföljas. Detta är icke lätt att bestämma. Först efter en undersökning är det möjligt att utreda, om uppsåt ägt rum, eller om biomständigheter varit för handen. Då nu för Ståndet ej är annat att åtgöra, än att bifalla, afslå eller återremittera betänkandet, önskar jag det sista, på det att Utskottet må taga i öfvervägande, om ej det föreslagna stadgandet i så måtto bör bibehållas, att den, som lasteligt talar eller skrifver om Konungen, Drottningen eller Den, som till efterträdare på thronen förklarad är, straffas med fängelse å fästning ifrån två till tio år, men med tillägg: "sker det af "arghet, ilska, bitterhet eller i afsigt att skada "göra, straffes då till lifvet." Man har nämnt, att Domaren ej kan urskilja uppsåtet. Lagen har dock uttryckt särskilda straffbestämmelser för samma brott, då det sker af lättsinne eller af hat och afsigt att skada göra. Det bör ej vara mera omöjligt för Domaren i detta fall, än i andra, att bedömma gerningens beskaffenhet eller den brottsliges uppsåt. Ehvad utgång frågan än må taga, förenar jag mig med Herr *Holm* deruti, att jag ej kan godkänna sådan latitud för Domaren, att dödsstraffet skall vara maximum och två års fängelse å fästning minimum, så länge ej någon ledning eller bestämmelse är för Domare utsatt, när maximum eller minimum bör tillämpas. Man kan emot mig invända, att Lagen i andra fall har stor latitud;

den är dock ingenstädes så stor, som här. Man finner dödsstraff stadgadt och der bredevid högsta kroppsstraff; men deremellan och det här föreslagne minimum är betydlig skillnad. Jag anhåller om återremiss.

Herr *Wærn:* Uti anhållan om återremiss kan jag med den siste talaren mig icke förena. Jag föreställer mig, att straffbestämmelse för Majestätsbrott ej bör vara mera, än en, likasom Majestätet är ett. Att i dessa tider, under närvarande omständigheter, i en monarkisk Stat antaga en förändring af nämnde princip, vore att försvaga den idée, hvarpå den monarkiska Staten hvilar. Detta är en fiction, nödvändig för monarkiska samhällets bestånd. Att rubba den är vådligt. Om man företager sig att gradera in diminuendo Majestätsbrott, har man i sjelfva verket gjort ett attentat emot Majestätet. Uti en sådan lagstiftning ligger inkräktning på den monarkiska principen. Derom, att vidtaga en sådan, kan jag icke mig förena. Tiden verkar, hvad den förmår. Man bör ej gå densamma i förväg.

Herrar *Helsingius*, *Frodell* och *Per Winblad* förenade sig häruti.

Herr *Leffler:* För min del finner jag, att ehuru Utskottet ej ansett sig hafva skäl, att, enligt 87 §. Regerings-Formen, tillstyrka bifall af den Kongl. Propositionen, Utskottet dock varit oförhindradt af de väckte motionerne, att uppgöra ett annat förslag, som, derest det blef-

ve af Rikets Ständer gilladt, vore Rikets Ständers beslut. Hvad sjelfva frågan beträffar, gillar jag, att Utskottet bibehållit dödsstraffet, äfvensom jag tror Utskottet hafva haft skäl att föreslå gradationer, ehuru ej så lågt, att en bestämmelse inskränkt sig till tvänne års fästning. Jag anser dessa förbrytelser straffbarare, än att de må kunna så lindrigt försonas. Vidare finner jag, lika med Herr *Halling*, att, då Utskottet uttryckt olika straffbestämmelser, hade det äfven bort uttrycka sig öfver de hufvudsakliga omständigheter, som bestämma brottets beskaffenhet. Af sådan anledning yrkar jag återremiss.

Herr *Langenberg* instämde med Herr *Holm*.

Discussionen ansågs slutad, och Herr Talmannen framställde Lag-Utskottets betänkande, N:o 165, 1:o till bifall, 2:o till afslag och 3:o till återremiss, på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades samt begäran om votering förnyades.

Herr *Wærn* erinrade, att betänkandet innehåller tvänne delar, först afstyrkande å den Kongl. Propositionen och sedermera ett nytt förslag, och att, om nu jemväl förra delen afslås, den Kongl. Propositionen i följd deraf antages.

Herr *Cederborg* ansåg reservationerna, såsom särskilda tankar, föranledande återremiss.

Herr *Holm*: För min del anser jag återremiss olämplig, öfvertygad, att pluraliteten inom Lag-Utskottet ej går ifrån sin åsigt. Således vinnes icke dermed förändradt resultat.

Hvad Herr *Wærns* anmärkning beträffar, kan jag icke finna, att, om afslag å betänkandet meddelas, följden deraf blir bifall till den Kgl. Propositionen, utan jag anser resultatet då blifva, att 5 Cap. 1 §. Missgernings-Balken qvarstår oförändrad.

Herr Talmannen hemställde, om icke *Ja*-propositionen, vid den blifvande voteringen, må ställas på återremiss, och *Nej*-propositionen på afslag å betänkandet.

Herr *Wærn* förklarade sig dermed nöjd, med vilkor, att i contra-propositionen intoges, det 5 Cap. 1 §. Missgernings-Balken förblir oförändrad.

Herr *Linderholm* yttrade, det han icke afstår ifrån sin begäran om proposition å bifall till betänkandet.

En voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den, som bifaller Lag-Utskottets betänkende, N:o 165, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer Ståndet att annorlunda besluta."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter och insamlades, efter upprop, hvarvid Herrar *Zander*, *Klingvall*, *Hessle*, *Rydin*, *Hahn*, *Trolin* och *Örtenholm* voro frånvarande. En sedel aflades förseglad och de öfrige befunnos, vid öppnandet och uppräknandet, innehålla 41 *Nej* emot 11 *Ja*, i följd hvaraf

uppsattes, justerades och anslogs en ny voteringsproposition, så lydande:

"Den, som återremitterar Lag-Utskottets betänkande, N:o 165, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, afslås betänkandet, i följd hvaraf 5 Cap. 1 §. Missgernings-Balken bibehålles oförändrad."

Voteringssedlar utdelades åter till Ståndets ledamöter, hvarvid, utom nyss uppräknade, Herrar *Wigert* och *Brovallius* voro frånvarande. En sedel aflades förseglad och de öfrige befunnos, vid öppnandet och uppräknandet, innehålla 33 *Nej* emot 17 *Ja*, hvadan betänkandet, N:o 165, var afslaget, i följd hvaraf 1 §. uti 5 Cap. Missgernings-Balken bibehålles oförändrad.

Emot beslutet reserverade sig Herrar *Santesson*, *Norman*, *Leffler* och *Bååth*.

§. 4.

Upplästes och godkändes af Expeditions-Utskottet uppsatte förslag till ingressen af Riksdags-beslutet samt trenne §§. af detsamma.

§. 5.

Föredrogos å nyo StatsUtskottets Memorial, N:o 357, i anledning af erhållen återremiss å Utskottets förslag till sammanjemnkning och voteringspropositioner i åtskilliga punkter, rörande extra anslagen.

Herr *Falhem:* "Med anledning af sista plenidagens oväntade tilldragelse, hvars syftning då af flere talare anmärktes, och då man med något fog kan draga den slutsats, att det är afsigten på vissa håll att draga på tiden

med voteringarne i förstärkta StatsUtskottet öfver extra anslagen, tills julhelgen inträffar, hvarigenom hvar och en Representant, som vill uppfylla sin skyldighet mot Nationen, skulle nödgas att qvardröja härstädes under nämnde tid, då många af Ståndets ledamöter, dels för angelägenheter, dels för att kunna tillbringa Helgen inom sina familjer, säkerligen önska att erhålla permission på en eller annan vecka; så hemställer jag, om ej Högtärade Ståndet bör vidtaga någon åtgärd, ledande derhän, att voteringen i förstärkta Stats-Utskottet, ännu uti innevarande, och *aldrasist* inom medlet af nästa vecka, må kunna försiggå; hvarjemte jag äfven hemställer, om icke Höglofl. Stats-Utskottet, genom protocolls-utdrag, genast bör anmodas, att ofördröjligen inkomma med sitt utlåtande öfver Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, rörande det utländska lånet, på det att denna vigtiga fråga också må kunna vara afgjord eller återremitterad i nästa vecka, och före de Ståndsledamöters bortresa, hvilka ämna begifva sig till sina hemorter under den instundande Helgen."

Herr *Ekerman*: Vid ingressen af detta anförande, hvilken synes hafva syftning på mig, då äfven jag förra plenidagen begärde förnyad bordläggning af memorialet N:o 357, bör jag erinra, att min åtgärd ej grundades på någon intrig, utan på omsorgen, att hålla hvars och ens grundlagsenliga rätt oförkränkt. Då en ledamot begär ett betänkande ytterligare på bor-

det, anser jag det icke böra honom betagas, att få denna sin rätt gällande. Detta torde intagas i protocollet, till genmäle åt Herr *Falhem*, med all aktning för hans åsigt i öfrigt.

Ståndet godkände voterings-propositionerna och lät bero vid hvad Utskottet uti ingressen och slutperioden af memorialet sig utlåtit.

Herr *Wærn* reserverade sig emot det följda sättet, att uppställa dessa voterings-propositioner, åberopade det yttrande han vid återremissen afgaf, och ådagalade möjligheten af det resultat, att ett Stånds skiljaktiga beslut kan genom omröstning i förstärkt Utskott blifva Rikets Ständers.

Häruti förenade sig Herr *Falhem*.

Herr *Petre*: "Med anledning af den siste värde talarens yttrande, får jag upplysa, att man hittills i frågor om uppställande af voterings-propositioner endast följt praxis, emedan man saknar något stadgande härutinnan. Deraf inträffar ock hvad talaren riktigt anmärkt, att ett enda Stånds beslut om ett anslag, så högt som man behagar, kan komma under omröstning, då deremot ett enda Stånds beslut, att alldeles intet anslag skall lemnas, aldrig kan komma i fråga att göra sig gällande i omröstningsväg."

Herr *Wærn*: Denna discussion är i sjelfva verket öfverflödig; men i anledning af hvad Herr *Petre* anfört, hemställer jag, om icke då a beslutat ett anslag af 300 R:dr, men b, c och d beviljat intet, det första Ståndets tanka bör

exterminerias. Man bör ej rimligen votera derom, huruvida det skall beviljas, som tre Stånd sammanstämmigt afslagit. En elusion af sunda förnuftet har ledt till sådan uppställning.

Med Herr *Wærn* förenade sig Herr *Mæchel*.

och N:o 358, i anledning af Rikets Ständers olika beslut, i fråga om bestämmande af arfvode för Stats-Commissarien Tauvon.

Voterings-propositionen godkändes.

§. 6.

Föredrogos å nyo, men begärdes och lades ytterligare på bordet Stats- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkanden och utlåtanden N:is 44, 45, 46 och 47. (Rubrikerne äro antecknade vid första bordläggningen.)

§. 7.

Uppå nu gjorde ansökningar, beviljades ledighet från Riksdags-göromålen:

Åt Herr *Falhem* åtta dagar, räknade från den dag, som framdeles uppgifves; och åt Herr *Rydin* trenne veckor, beräknade från den 15 dennes.

§. 8.

Upplästes och godkändes följande af Expeditions-Utskottet uppsatte förslag till Rikets Ständers underdåniga skrifvelser:

N:o 230, angående verkställd granskning af Krigs-Academiens räkenskaper.

N:o 231, angående verkställd granskning af Nummer-Lotteriets räkenskaper.

N:o 232, angående verkställd granskning af Controll-verkets räkenskaper.

N:o 233, angående verkställd granskning af Civil-statens pensions-cassas räkenskaper.

N:o 234, angående verkställd granskning af Arméens pensions-cassas räkenskaper för år 1831;

och N:o 235, angående verkställd granskning af redogörelse för anslaget till Stockholms Stora barnhus.

§. 9.

Föredrogos ånyo Stats- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens utlåtanden och betänkanden:

N:o 36, angående roterings-jemnkningen vid Westerbottens regemente.

Bifölls.

N:o 37, i anledning af väckt fråga, att ett rotehållarne vid Westerbottens regemente å förra Riksdagen beviljadt anslag måtte få begagnas till qvittning och afräkning å passevolance-afgiften.

Bifölls.

N:o 38, i anledning af återremiss å betäntänkandet, N:o 35, i fråga om passevolance-afgiften.

Lades till handlingarne.

N:o 39, i anledning af erhållen återremiss å betänkandet, N:o 33, i fråga om rättighet för vissa hemmansägare i Jemtland, att få till skatte inlösa kronojord, som med så kallad fyllnadsjord blifvit inblandad, m. m.

Lades till handlingarne.

N:o 40, rörande dels upphörande af postföringsskyldigheten, dels lindring uti samma onus.

Betänkandet N:o 26 bifölls, och utlåtandet N:o 40 lades till handlingarne.

N:o 41, i anledning af väckt motion, angående lindring i staden Söderteljes besvär genom inqvartering af tågande trupper.

Ståndet lät vid detta betänkande bero.

N:o 42, i anledning af väckt motion om rättighet för skogs-innehafvare, som ej tillika disponera betet å marken, att, för skogs-växtens befrämjande, växelvis uppfreda och inhägna minst en tiondedel af skogsmarkens hela vidd.

Bifölls.

och N:o 43, angående indelningsjemnkningen i Blekinge.

Bifölls.

§. 10.

Föredrogos å nyo Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 353, i anledning af motion, angående rättighet för Fullmägtige i Banken och Riksgälds-Contoiret, att emellan Riksdagarne få bebo och begagna Riksgälds-Contoirets förra hus.

Bifölls.

N:o 354, i anledning af väckt motion om tillökning i arfvodena, så väl för Fullmägtige i Banken och Riksgälds-Contoiret, som för Directionen vid Låne-contoiren i Götheborg och Malmö.

Bifölls.

N:o 355, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, angående medel för undsättningar vid inträffande svårare missväxter.

Herr *Wijk*: Detta betänkande synes grunda sig hufvudsakligen på följande omständigheter: 1:o om Rikets Ständer godkänna Bevillnings-Utskottets hemställan om en oföränderlig tull å spanmål; 2:o om Rikets Ständer antaga det föreslagna tullbeloppet; och 3:o huruvida, i händelse Rikets Ständer i underdånighet anhålla om en oföränderlig tull å spanmål, Kgl. Maj:t dertill lemnar Dess Nådiga bifall. Allt detta är ännu endast hypotheser, då Bevillnings-Utskottets betänkande i denna del ej ännu varit under hufvudsaklig pröfning hos Riks-Stånden. Utskottet säger, pag. 5 af utlåtandet, att, enligt en af Kongl. Stats-Contoiret upprättad pro-memoria öfver hvad af 1830 års creditiv-undsättningsmedel är utestående, så väl hos handlande för erhållne förskott, som hos undsättningstagare, torde innan nästa Riksdag icke kunna påräknas större tillgång, än omkring 500,000 R:dr, deruti innebegripen behållningen på räkningen i Växel-banken, stor 48,403 R:dr 38 sk. 10 rst. Utskottet yttrar sig vidare, att, på grund af en sådan erhållen upplysning, har Utskottet funnit, att, vid inträffande mera allmänna och svårare missväxter, den anvisade tillgången uti 1830 års creditivmedel torde blifva mindre tillräcklig, att dermed undsätta de mest behöfvande. Häraf synes det vara klart, att Stats-Utskottet ej funnit, att det vore tillräckligt för Kongl. Maj:t, att endast hafva dessa medel att påräkna till undsättning, i händelse af missväxt. Utskottet har visserligen tillstyrkt, att tullen för vissa qvantiteter råg, korn och hafra, som importeras, skall öfverlemnas till Kongl. Maj:ts disposition; men innan införsel tillåtes, måste missväxt hafva inträffat. Eljest skola spanmålsprisen blifva så låga, att, äfven om den af Tull-committéen föreslagna tull beräknas, det ej skulle löna sig att importera spanmål. Här har Stats-Utskottet tagit i betraktande den högre tull, Bevillnings-Utskottet tillstyrkt, och hvilken är sådan, att den ingalunda leder till hvad man önskar att åstadkomma, nemligen en egentlig spanmålshandel i landet. Herr *Petre* har vidrört detta i sin emot utlåtandet afgifne reservation, och jag hemställer, huru de fattige kunna blifva belåtne, om priset å en tunna spanmål skall förhöjas med den ökade tull Bevillnings-Utskottet föreslagit. En tunna spanmål är nog dyr ändå; och vi hafva haft exempel, att under missväxtår, då ingen tull å importerad spanmål ägt rum, spanmålsprisen icke destomindre varit högt uppdrifne, hvilket ökar de olyckligas tunga. Stats-Utskottet torde icke hafva fästat tillräcklig uppmärksamhet vid Bevillnings-Utskottets förslag i denna del. Uti sista punkten af betänkandet N:o 29 tillstyrker Bevillnings-Utskottet Rikets Ständer, att till Kongl. Maj:ts disposition öfverlemna hvad tullen för inkom-

mande utländsk spanmål inbringar, att endast och framför andra medel användas till understöd i de orter af landet, som, hårdast tryckta af missväxt, i öfrigt befinnas vara i högsta behof af undsättning, och att hvad af dessa medel det ena året icke användes, borde till ett annat år för enahanda behof reserveras. Häraf anser jag det icke böra slutas, att tillgång är anvisad till ett undsättnings-creditiv; tvärtom har meningen varit, att lemna Kongl. Ma:jt tillfälle att gifva de af missväxt hårdast tryckta orter indemnisation för tullen, utan att skapa någon fond deraf till undsättnings-creditiv. Jag hemställer till en hvar att eftersinna, hurudant förhållande inträder, om landet straffas med missväxt nästa år och icke Kongl. Maj:t har medel att tillgå för nödens afhjelpande. Undsättning anser jag böra lemnas, ej i spanmål, utan i penningar till de communer, som vilja ansvara för återbetalningen vid lyckligare conjunctur; och Regeringen bör otvifvelaktigt sättas i stånd att afhjelpa hungersnöden vid inträffande tillfällen. Jag anhåller om återremiss, öfvertygad, att Stats-Utskottet, vid sakens förnyade pröfning, skall bevilja ett ökadt creditiv af 400,000 R:dr, dock med vilkor, att ingående medel af lemnade undsättningar först användas.

Herr *Petre*: "Då man undantager de nordligare provincerne, hvilkas missöde, genom flera på hvarandra följande missväxtår, lyckligtvis utgöra en sällsamhet, är det egentligen Westergöthland, som i sednare tider fallit Staten till

last, medelst oguldne och slutligen till afskrifning anmälta spanmåls-undsättningar. Detta förhållande förtjenar uppmärksamhet, i synnerhet då man besinnar, att enär många orter nu mera aldrig anlita Statens hjelp, om än nöden blefve aldrig så stor, den i ofvannämnde hänseende uppkomne förlust i sjelfva verket är att anse som en skatt, utgjord till den undsättningstagande provincen af hela det öfriga landet. Den grundsats, att communerne sjelfva böra bispringa och underhålla sina fattige, är för viktig för det stora hela, att icke omsorgsfullt iakttagas och intet tvifvel är för handen, att icke missväxtens vådor kunna, utan Statens mellankomst, förhindras, så vida icke inträffa några så utomordentliga fall, som de ofvannämnde för Norrland. Må man således nu mera häldre, så mycket ske kan, nedsätta creditivet för spanmåls-undsättningar, än uppdrifva detsamma i det högsta. Må man eftersinna, hvad jag i min reservation antydt, att nemligen det hufvudsakligen bör vara till anskaffande af frösäd, som Statens hjelp må kunna anlitas för de orter, hvilka, hemsökte af missväxt, komma att lida af brist och dyrhet. Må man blott till exempel taga Dalarne, denna för ytterlighet i fattigdom så utmärkta province, der, oagtadt så många missväxter, så ofta existerande allmän nöd, ingen, åtminstone jemnförelsevis ganska ringa, förlust på undsättnings-spanmål, för Staten uppkommit."

"Hvad slutligen beträffar spanmålstullen,

är det ett factum, att inom hela representationen, inom samtlige Riks-Stånden, röjer sig en allmän syftning, att kunna bereda höga sädespriser. Detta har jag erfarit af discussionerne inom Tull-committéen, inom Stats-Utskottet och inom Rikets Ständers samlingsrum."

"För min del kan jag icke fatta, huruledes det allmännas fördel kan förenas med höga spanmålspriser i ett land, hvars talrikaste del är fattig och obesuten. Man säger väl, att på detta sätt ett correctiv skall vinnas mot omåttligt bränvinssupande, men kan det vara rimligt att på sådan väg söka hjelp för det onda. Jag tror det icke, och kan aldrig derom öfvertygas. Jag har för ögonen de häftiga kastningar i spanmålshandeln, som efter de sista missväxterne ägt rum — kastningar, så förfärliga, att man på flere orter erfarit, huruledes sädesprisen sprungit upp ifrån ett lågt pris, ända till och med 25 à 30 R:dr r:gs för tunnan. Likaledes bemärker jag, huruledes i närvarande tidpunkt sädesprisen, äfven i Rikets mäst sädesbärande provinser, äro så uppjagade, att man, med kännedom af bristen på potates och den stora consumtion, som den fria bränvinsbränningen förorsakar, kan förese, att vi innan kort skola finna oss försatta i förhållanden af dyrhet och brist på den första nödvändighetsvaran. Det är under sådana omständigheter, som jag finner mig uppmanad att erinra om vådan att tillstyrka den höga spanmålstull af två R:dr, som Bevillnings-Utskottet nu föreslagit, helst då jag vet, att conjuncturen är af den beskaffenhet, att man, oagtadt spanmålens dyrhet inom Sverige, kan med fördel utskeppa säd till Ryssland. Blifver en så enorm tull som den nyssnämnde antagen, så är också Stats-Utskottets i förevarande betänkande fixerade vilkor alldeles olämpligt; kunnande samma vilkor, efter min föreställning, endast vara passande i det fall, att tullen bestämmes till det belopp, som först var i fråga inom Tull-committéen, nemligen trettiotvå skillingar banco per tunnan. Jag förenar mig med Herr *Wijk*, i begäran om återremiss."

Herr *Linderholm* förenade sig med Herr *Petre*.

Herr *Santesson*: Jag har ej deltagit i detta betänkande å afdelningen, men, såsom ledamot af Stats-Utskottet, har jag deruti instämt. Jag anser det visserligen ej vara rätt, att påstå fördyrandet af brödkakan för den fattige; men då Bevillnings-Utskottet utgått ifrån principen af alltid lika tull å spanmål, för att förekomma för dyrt pris derå i svåra år och i andra åter vanpris, när man bör hoppas de fleste åren ej knappa, tror jag Bevillnings-Utskottet hafva haft svårt att sätta tullen så låg, som den här nämnda. Jag bekänner, att jag sjelf producerar spanmål; och jag kan således måhända anses tala i eget interesse, men jag considererar här den stora allmänhet, som är sädesproducent. Om tullen blir för låg, skall den jordbrukande allmogen ej kunna utgöra dess skat-

ter; och speculationen kan ej för densamma bibehålla prisen. Jag bestrider icke yrkad återremiss, men jag tillstår, att jag ej finner skäl till någon jemnkning i Bevillnings-Utskottets betänkande, hvarpå Stats-Utskottets förevarande utlåtande sig baserar. Jemväl har jag icke rätt fattat Herr *Wijks* yrkande, att ett creditiv må anvisas. Utskottets förslag innehåller ju, att Riksgälds-Contoiret skall utbetala medel, när Kongl. Maj:t önskar erhålla dem. Således äro verkligen medel anvisade för behofvets stund. Det behöfves ej väntas till dess tullen inflyter, utan en fond är för ändamålet bestämd. Jag tror följaktligen detta utlåtande böra bifallas, men medgifver gerna, att Stats-Utskottet må öfverväga anmärkningarne. Man har talat om undsättnings lemnande till Westergöthland och Dalarne, och man har anfört, att förlusterne varit mindre uti Dalarne än i Westergöthland. Sådant medgifver jag. Denna olikhet härleder sig derifrån, att Westergöthland är en provins med stor sädesproduction, och att, när missväxt der inträffar, bristerne följaktligen blifva kännbarare; hvaremot Dalarne städse är van att köpa spanmål för behofvet, och således är der endast fråga att köpa större eller mindre qvantitet. Der större fattigdom är, inskränker man behofven mera, än i en ort, der sädesproductionen är stark. I denna sednare ort är man van att hafva full tillgång, och der kännas således bristerna svårare. Jag nekar ej att missbruk kunna hafva skett. Det tillhörer Länsstyrelsen att vaka deröfver. Jag minnes isynnerhet åren 1826 och 1830, då bekymmersamma förhållanden egde rum. Länsstyrelsen har ej lätt att förekomma alla missbruk.

Herr *Halling*: Då jag erkänner mig vara den förste, som framkastade frågan, att till Kgl. Maj:t öfverlemna den tull, som för spanmål inflyter, är jag ock skyldig att för åsigten redogöra. Första frågan väcktes inom Tull-committéen, och nu har saken framkommit i grundlagsenlig ordning genom Stats-Utskottets afgifne tillstyrkande. Förslaget innehåller, såsom vilkor för den fria dispositionens öfverlemnande till Kongl. Maj:t, utbyte af Kongl. Maj:ts prærogativ att höja och sänka tullen å spanmål emot nationens rätt att påräkna en bestämd spanmålstull under fem år. Eljest skulle Kongl. Maj:t hafva rätt att bestämma tullen å spanmål. Jag har väntat anmärkningar, men ej af den beskaffenhet, som de här framställde, att Stats-Utskottet icke med tillräcklig frikostighet gått Kongl. Maj:ts önskningar till mötes. Jag deremot tror frikostigheten snarare hafva varit för stor, än för liten; men då man företager något nytt, må man icke så noga se på summorne, enär man afser ett större mål, och bör förmoda sig kunna framdeles komma till något bättre. Hvad Bevillnings-Utskottets afsigt varit, då man går längre, än hvad betänkandet, N:o 29, innehåller, kan jag icke beräkna; men min tanke har varit, att genom detta sätt undvika alla creditiv för undsättnings-

spanmål. Det är solklart, att undsättningar komma rätteligen icke i fråga i andra fall, än då landet ej har spanmåls-tillgång inom sig. Då äro icke öfverdrifna priser att befara, och då skulle tullmedlen för spanmål öfverlemnas till Kongl. Maj:ts disposition för ett högre mål, än som man här vill tillerkänna denna åtgärd. Derföre begär jag återremiss, emedan jag tror särskildt creditiv ej behöfvas. Man har sagt att penningar ej erhöllos, förr än tullmedlen blefvo tillgänglige. Detta inträffar ej under nuvarande förhållanden, då man till Kongl. Maj:ts disposition öfverlemnat de förra creditivmedlen. Stats-Utskottet har sjelf beräknat dem till en behållning af 500,000 R:dr, häri inbegripen behållning på räkning i växelbanken, stor 48,403 R:dr 38 sk. 11 r:st. banco. Den sednare summan sammanlagd med årlig intägt af hvad hos undsättningstagare utestår, vederlägger behofvet af förskott. Dessutom har Kongl. Maj:t ett creditiv af 500,000 R:dr för oförutsedde händelser, hvaruti finnes ytterligare tillgång, om spanmål skulle brista. Slutligen har man förment, att Kongl. Maj:ts dispositionsrätt blifvit inskränkt. Deremot tror jag densamma snarare blifva vidsträcktare, då, i händelse Utskottets tillstyrkande antages, Rikets Ständer till Kongl. Maj:t i underdånighet öfverlemna att vidtaga de åtgärder, som för hvarje tillfälle pröfvas tjenligast och till ändamålet ledande. Någon vidsträcktare fullmagt kan ej komma i fråga. Om Stats-Utskottet behagat föreslå ett mindre creditiv, skulle jag, emedan saken är ny, velat tillstyrka detsamma; men då Utskottet föreslagit tull för 100,000 tunnor råg, 100,000 tunnor korn och 50,000 tunnor hafra, och jag jemför detta med de af Bevillnings-Utskottet uppgifna tullbestämmelser för råg, korn och hafra, finner jag Stats-Utskottet verkligen hafva tillerkänt Kongl. Maj:t ett creditiv af 400,000 R:dr; men ej nog dermed, utan genom Utskottets vidare tillstyrkande har tillfälle lemnats dertill att creditivet kan blifva ännu större och har spelrum lemnats åt ett godtycke, hvarpå jag ingalunda kan ingå. Jag anhåller om återremiss, med tillägg, det jag önskat, att Utskottet närmare uttryckt i 2:dra momentet meningen, att de å det förra creditivet inflytande medel må i första rummet användas.

Häruti förenade sig Herrar *Mæchel*, *Per Winblad* och *Wedberg*.

Herr *Tottie* instämde med de talare, som önskat återremiss.

Herr *Wærn*: Jag förenar mig till alla delar med Herr *Halling*, men tillägger endast den önskan, att Stats-Utskottet måtte närmare ingå i principen för undsättningsanstalter, om de böra existera eller icke, och derom, hvad som utgör rätta föremålet för deras verksamhet.

Herr *Helsingius*: "Då jag biträder de flesta anmärkningar, som nu blifvit gjorda emot Stats-Utskottets betänkande, N:o 355, beviljar jag så mycket häldre återremiss, som jag för

min del anser Högl. Utskottets vilkorliga tillstyrkande i sig sjelf innehålla en verklig motsägelse, som torde böra undanrödjas."

"Enligt 60 §. Regerings-Formen eger Konungen rätt att höja eller sänka spanmålstullen, då deremot Rikets Ständer äga rätt att bestämma all annan bevillning; hvad som i afsende på den förra beslutas, kan således icke annat än i önskningsväg anmälas, antingen det föreslås af Stats- eller Bevillnings-Utskottet."

"Denna vigtiga fråga bör visserligen betragtas ifrån 2:ne synpunckter, den ena afser hjelp för den behöfvande vid inträffande missväxt er,den andra skydd för spanmålsproducenten; i följd af Kongl. Maj:ts Proposition var det likväl den förra, som Utskottet egenteligen bort fästa sig vid, men synes deremot företrädesvis hafva velat åstadkomma det sednare."

"Man inser lätt, att om vilkoret uppfylles på sådant sätt, att en för flera år fixerad tull på Utrikes spanmål blir hög, t. ex. som Bevillnings-Utskottet föreslagit, så skulle vid inträffande missväxt just detta stagdande föröka nöden och de nödlidandes antal i sådana provincer, som måste köpa spanmål."

"I öfverensstämmelse med 3:dje puncten af Herr *Petres* reservation, och om något sådant förbehåll, som Utskottet föreslagit, skall fästas vid anslagets beviljande, hvilket jag likväl anser olämpligt, så anser jag det högst nödvändigt att äfven ett annat vilkor bör tilläggas, nemligen att en sålunda fixerad tull skall

vara mycket låg, ty endast derigenom kan den handlande animeras att bilda länge saknade spanmålslager, och dymedelst äfven det sednare ändamålet vinnas, då det blir hans eget intresse, att vid ymniga skördar motverka prisets så hastiga fall, som i sednare tider inträffat till 50 à 100 procent inom några veckor, endast för en partielt inträffad ymnigare skörd, och ett motsatt förhållande vid inträffande missväxter, genom tillhands varande tillgångar likaledes motverka."

"Och då Utskottet än vidare genom det föreslagna penningeförskottets beräkning i förhållande till den blifvande tullen, på visst bestämdt belopp spanmål, så till sägandes föranlåtit regeringen, att bestämma hög tull, för att i följd deraf kunna disponera mera penningar, hvilkas återbäring i alla fall blir problematisk, såsom beroende af huruvida någon spanmål under tiden importeras, så anhåller jag, att Högl. Utskottet ville taga denna vigtiga fråga i närmare öfvervägande, så att resultatet ej kommer att motverka ändamålet, då jag skulle anse det vara vida bättre att ärligt tillstyrka ett anslag, utan annat förbehåll, än småningom skeende återbetalning af de medel, som kunna återbekommas af förut meddelade understöd."

Med Herr *Helsingius* instämde Herrar *Wærn*, *Falhem* och *Fries*.

Discussionen ansågs slutad och utlåtandet, N:o 355, återremitterades.

N:o 356, i anledning af erhållen återremiss på Stats-Utskottets utlåtande, N:o 265.

Lades till handlingarne.

N:o 344, med berättelse, angående verkställd granskning af Förvaltningens af Sjö-ärenderna, Kongl. Maj:ts Flottas, med flera departements räkenskaper för år 1831.

Herr *Halling:* Då jag granskar denna berättelse och jemnför densamma med Stats-Utskottets utlåtande, N:o 251, finner jag ett i utlåtandet, N:o 251, gifvet löfte här ouppfylldt. Der läses pag. 11: "Jemte anmälan om de till Försvarsverket anvisade extra anslag, hemställde Rikets sednast församlade Ständer, uti underdånig skrifvelse den 30 Nov. 1829, bland annat, att årliga räkenskaper öfver dessa medel måtte afgifvas till granskning i Kgl. Kammar-Rätten samt af Rikets Ständer och deras revisorer; och Kongl. Maj:t har på grund häraf förständigat vederbörande om behörigt iagttagande af denna föreskrift; men, i afseende på de till Försvarsverket till sjöss af extra anslaget anordnade medel, har nämnde föreskrift af Förvaltningen utaf sjöärenderne blifvit så förstådd och tillämpad, att det årliga anvisade beloppet väl blifvit upptaget under särskild conto i hufvudboken, men hvaremot verificationerne blifvit sammanblandade med öfriga till redovisningen för flottans medel hörande räkenskaper. Till följd häraf har Utskottet icke varit i tillfälle att särskildt granska detailredovisningen öfver användandet af de till Förvaltningens disposition uti förenämnde hänseende anordnade summor, utan kommer utlåtande deröfver att meddelas i sammanhang med det yttrande Utskottet afgifver om granskningen af Förvaltningens samt Flottornas stationers redogörelse för år 1831." Förevarande utlåtande, N:o 344, innehåller berättelse om granskningen af Förvaltningens af sjö-ärenderna samt Kongl. Flottans räkenskaper för år 1831, men här finnes ej ett enda ord, för att bereda fullgörandet af detta löfte; och jag beklagar detta så mycket mera, som frågan rörer, enligt utlåtandet, N:o 251, en ej mindre summa, än 564,999 R:dr 25 sk. 5 r:st. banco, som äro af extra anslagen ställde till Sjö-förvaltningens disposition, och om hvilkas användning upplysning nu bort meddelas. Den andra anmärkningen är af en egen beskaffenhet, nemligen: då Utskottet uppställer zifferberäkning, borde man hafva förmodat att den skulle leda till Rikets Ständers upplysning; men för min del finner jag den närvarande snarare hafva tjenat till förmörkande. Uti debet pag. 1 upptages en uppbörd till särskildta behof af 56,291 R:dr 14 sk. 5 r:st. och i credit pag. 2 förekomma, såsom till särskildta behof utbetalde, 82,448 R:dr 12 sk. 11 r:st.; på detta sätt gå debet och credit icke ihop. Vidare förekomma pag. 1 i debet en interims-uppbörd af 2,653 R:dr 20 sk. 9 r:st. och i credit pag. 2 af interimsuppbörden utbetalde 19,288 R:dr 15 sk. 3 r:st. Detta är andra anledningen till förvillelse. Yt-

terligare upplyses pag. 1, att till förvaltningen influtit ersättning af Convoy-commissariatet för expeditionen till Atlantiska hafvet och kusten af Södra America med Fregatten af Chapman år 1831 10,000 R:dr. Häraf befinnes ett nytt medel att åstadkomma exercice med flottan, utan att påkalla nya Stats-anslag. Jag anhåller om återremiss på grund af dessa väsendtliga anmärkningar, som jag förmodar böra densamma föranleda. Slutligen framställer jag den önskan, att Stats-Utskottet, som berömvärdt fästat dess uppmärksamhet vid de betydliga utgifter, som inom vissa embetsverk åtgått för tidningsblad, måtte till Rikets Ständer föreslå en närmare bestämmelse i detta hänseende. För min del anser jag blott inom hvarje verk böra finnas ett exemplar af de tidningar, som äro för tjensternes utöfning nödvändige, och tillfällen böra afsöndras af lecture, som ej står i någon beröring med embetsverken, allrahelst då betydlig Stats-utgift af många tusende Riksdaler till tidningar åtgår. Jag vill likväl ej åstadkomma klander härå för Statens verk, då förhållandet är må hända ännu värre inom Rikets Ständers egna verk.

Herrar *Holm*, *Per Winblad* och *Bruse*, med flere, instämde häruti.

Återremitterades.

N:o 345, med berättelse, angående verkställd granskning af Kongl. Quarantaines-commissionens i Stockholm räkenskaper för år 1831.

Bifölls.

N:o 346, i fråga om revision af lazaretts- och curhus-fondernas räkenskaper.

Bifölls.

och N:o 347, angående hos Rikets Ständer till afskrifning eller omsättning anmälde utgifter å öfverskotten af Statsverkets inkomster under åren 1827 — 1831.

Bifölls.

§. 11.

Föredrogs å nyo Bevillnings-Utskottets memorial, N:o 46, i anledning af ifrån Ridderskapet och Adeln erhållen återremiss å Utskottets betänkande, N:o 36, angående verkställigheten af Rikets Ständers beslut, att sportlarne inom Kongl. Maj:ts Cancellie hädanefter skola utgå till Kronan, såsom chartæ sigillatæ-afgift.

Herr *Petre* hemställde, om icke, då en allmänt nyttig sak åstadkommes genom Herr *Lars af Silléns* förslag, ett sådant stadgande, som han uppgifvit, kunde tillvägabringas genom inbjudning till Med-Stånden.

Herr *Ekerman*: Jag förenar mig häruti så mycket hellre, som jag vet, att en inbjudning i ämnet kommer ifrån Ridderskapet och Adeln.

Herr *Halling* trodde ärendet böra uppskjutas, till dess sig visade, om nämnde inbjudning meddelas.

Herr *Per Winblad* instämde med Herr *Halling*.

Herr *Wijk*: Om Ståndet ock bifaller utlåtandet, är ej hinder sedermera att likväl antaga inbjudning.

Herr *Ekerman:* Det är bäst, att Ståndet, före inbjudningens emottagande, fattar sitt bestämda beslut. Jag hemställer, om icke Ståndet skulle vilja afslå betänkandet och antaga Herr *af Silléns* förslag. I annat fall må ärendet hvila.

Beslöts, att utlåtandet, N:o 46, skulle tills vidare hvila.

§. 12.

Efter af Herr Talmannen gjord framställning, beslöt Ståndet att uti plenum eftermiddagen denna dag välja ledamöter och suppleanter uti förstärkt Constitutions-Utskott.

§. 13.

Föredrogos å nyo Banco-Utskottets memorial, utlåtande och betänkande:

N:o 64, i anledning af trenne Riks-Ståndsbeslut, angående åtgärders vidtagande till Riksdagens snara afslutande,

Lades till handlingarne.

N:o 65, till svar å de inom Höglofl. Ridderskapet och Adeln samt Högvördige Preste-Ståndet framställde anmärkningar vid Utskottets betänkande, N:o 26, angående fortfarande understöd till ynglingen *Silfverstolpe.*

Herr *Helleday:* Jag har reserverat mig emot beslutet. Ynglingen *Silfverstolpe* har i flere år njutit understöd. För hans återstående bildning erfordras ännu 2 à 3 år. Rikets Ständer hafva åt honom medgifvit understödet, och fråga är nu endast, om det skall bestämmas till 100 eller 200 R:dr årligen för den återstående tiden. För min del tror jag, att, då Rikets Ständer godkänt den idé, att understöd må honom tillkomma, det icke eller är värdigt Rikets Ständer att pruta på de 200 R:dr som föregående Ständer honom för år tilldelat. Jag kan således icke biträda Utskottets memorial, utan tillstyrker att ynglingen *Silfverstolpe* må fortfarande under 2 år ifrån Banken åtnjuta 200 R:dr B:co.

Herr *Halling* fästade uppmärksamheten derpå, att målet är af Ståndet redan afgjordt.

Herr *Helleday:* Jag skulle tro att reservanternes skäl äro af den vigt, att de förtjena att tagas i betragtande; och om Ståndet finner sig dertill hindradt af sitt förra beslut, återstår för mig ej annan utväg, än att emot ett sådant beslut mig reservera.

Memorialet, N:o 65, lades till handlingarne.

Herr *Helleday* reserverade sig.

och N:o 66, i anledning af åtskilliga inom Riks-Stånden väckta motioner om beviljande af pension för aflidne Kamereraren *J. Wallmos* enka och barn.

Bifölls.

§. 14.

Föredrogos och lades på bordet följande memorial, betänkanden och utlåtanden:

1:o Constitutions-Utskottets.

N:o 59, i anledning af återremiss af mem. N:o 41, med grundlagsändrings-förslag, åsyftande Riksdags-förhandlingarnes ordentligare gång.

N:o 60, till Borgare-Ståndet, angående dess återremiss på mem. N:o 42, med föreslaget tillägg i 99 §. Regerings-Formen.

N:o 61, angående Bonde-Ståndets återremiss på mem. N:o 43, med föreslaget tillägg vid 38 §. Riksdags-Ordningen.

N:o 62, till Preste-Ståndet, om dess yttrande i frågan om behörigt Utskott för upptagande af motioner, angående Riksdagens prorogation.

N:o 63, till Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet, i anledning af deras återremisser på mem., N:o 46;

och N:o 64, till Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet, i anledning af återremisserna på mem. N:o 47.

2:o Banco-Utskottets:

N:o 67, i anledning af väckt fråga, att Banken måtte åter komma i åtnjutande af de fördelar af myntverket, hvilka af ålder varit Banken förunnade.

och N:o 68, i anledning af motion om förhöjdt arfvode för Rikets Ständers Fullmägtige uti Banken och Riksgälds-contoiret, samt ombud vid Låne-contoiren.

3:o Lag-Utskottets:

N:o 166, öfver gjorda anmärkningar vid Utskottets betänkande, N:o 118, i anledning af väckta motioner om ändringar i Kongl. Förordningen, angående inteckning i fast egendom, den 13 Juli 1818, äfvensom öfver de, i sammanhang med återremissen af detta betänkande, framställda förslag till ändring af 4 Cap. 4 §. Jorda-balken.

N:o 167, öfver gjorda anmärkningar vid Utskottets betänkande, N:o 121, i anledning af väckta motioner om meddelande af vissa föreskrifter, rörande lagfart.

N:o 168, öfver gjorda anmärkningar vid Utskottets betänkande, N:o 122, i anledning af väckta motioner, angående förändring i vissa delar af nuvarande lagstadganden om giftorätt och arfsrätt, m. m.

N:o 169, öfver gjorda anmärkningar vid Utskottets betänkande, N:o 123, i anledning af väckta motioner om utsträckande af testamentsfriheten och af rättigheten att genom gåfva upplåta fast egendom, samt om ändring i hvad nu stadgadt är, dels rörande grunden för bestämmande af vederlag för afhänd arfvejord, dels ock angående bördsrätt och lösningsrätt i stad, m. m.

N:o 170, öfver gjorde anmärkningar vid Utskottets betänkande, N:o 126, i anledning af motion om förtydligande af eller tillägg till 2 §. i 16 Cap. Ärfda-balken.

N:o 171, öfver gjorda anmärkningar emot Utskottets betänkande, N:o 133, i anledning af väckt motion om inskränkning i allmän åklagarerätt att anställa åtal å vissa brott.

N:o 172, med förslag till sammanjemnkning af de inom Riks-Stånden fattade skiljagtiga beslut, vid förehafvande af Utskottets utlåtande, N:o 134, i anledning af gjorda anmärkningar vid Utskottets betänkande, N:o 42, rörande ändring i nu gällande lag, angående be-

handlingen af frågor om oenighet makar emellan,

och N:o 173, i anledning af erhållen återremiss af Utskottets betänkande, N:o 153, öfver väckt motion, att den make eller far, som saknar andra medel till hustrus och barns försörjande, än sin arbetsförmåga, och icke densamma härtill använder, måtte kunna till arbete hos enskild person dömmas;

och 4:o Ståndets enskilda Besvärs-Utskotts:

a) Angående Herr *Bååths* förslag till betryggande af magistratspersoners rättighet till ersättning af efterträdare för använde kostnader vid uppförandet af nödige loge- och ladugårdsbyggnader å deras löningsjord,

och b) i anledning af Herr *Olbers* motion, angående ordningen för besvärsmål, rörande debitering af utskylder till stad.

§. 15.

Justerades protocolls-utdrag öfver de af Ståndet denna dag fattade beslut.

Herr Talmannen och Ståndets Herrar ledamöter åtskiljdes kl. 3 e, m., men sammanträdde åter till fortsättning af

Plenum kl. 6 e. m.

§. 16.

Justerades återstående ojusterad del af protocollet för den 11 sistlidne Augusti f. m.

§. 17.

Föredrogos å nyo Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkanden:

N:o 30, öfver väckta motioner om ändringar i nu gällande föreskrifter, angående deltagningsskyldighet i kyrko- och prestegårdsbyggnad.

Bifölls.

N:o 31, öfver väckt motion om upphäfvande af nu gällande föreskrifter om husbyggnad å hemman på landet.

Bifölls.

och N:o 32, i anledning af väckt fråga om skyldighet för Rikets Hof-Rätter och Collegier, att vid hvarje Riksdag inkomma med utlåtanden öfver lagstiftningens verkningar.

Bifölls.

§. 18.

Föredrogs å nyo Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets utlåtande, N:o 137, i anledning af väckte motioner om reglering dels af den till stapelstäderna utgående tolag, dels af de så kallade statsandelarne i uppstäderne.

Herr *Leffler*: Detta betänkande upptog inom Utskottet en hel dag, för att komma till resultat. Emot detsamma har jag egentligen ej att påminna, då jag funnit, att Utskottet ej bestämdt yttrat sig i de punkter, der jag mig reserverat; men då Utskottet sagt sig hafva lemnat uppmärksamhet till Kongl. Commerce-Collegii och Herrar Committerades för tullförfattningarnes granskning afgifna yttranden, och dessa omfattade ämnen, som i min reservation förekomma, ansåg jag lämpligt att mig reservera, emedan jag trott Utskottet, som ej yttrat sig öfver privilegiifrågan, icke eller hafva bort

å berörde yttranden fästa uppmärksamhet. Jag yrkar, i anledning af reservationen, ingen åtgärd, helst återremiss till intet förändradt resultat föranleder.

Utlåtandet bifölls.

§. 19.

Företogs val till ledamöter och suppleanter i förstärkt Constitutions-Utskott, hvarvid utsågos

till ledamöter

	Herr *Wijk*	med 21	röster.
	Herr *Holm*	med 32	—
	Herr *Ekerman*	med 30	—
	Herr *Norman*	med 26	—
	Herr *Helsingius*	med 21	—
	Herr *Leffler*	med 19	—
	Herr *Petre*	med 26	—
	Herr *Linderholm*	med 17	—
	Herr *Hessle*	med 25	—
	Herr *Wærn*	med 30	—
	Herr *I. Winblad*	med 22	—
	Herr *Cederborg*	med 18	—
	Herr *Ekstrand*	med 32	—
och	Herr *Rubin*	med 18	—

Och till suppleanter

1:o	Herr *Bååth*	med 16	efter anställd lottning om ordningen.
2:o	Herr *Halling*	med 16	
3:o	Herr *Höök*	med 15	efter anställd lottning om ordningen.
4:o	Herr *Langenberg*	med 15	
5:o	Herr *Mæchel*	med 15	
6:o	Herr *Helleday*	med 15	
7:o	Herr *Santesson*	med 15	
och 8:o	Herr *Arnberg*	med 15	

Om hvilka val underrättelse skulle genom utdrag af protocollet meddelas.

§. 20.

Föredrogs å nyo Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets betänkande, N:o 138, i anledning af väckta motioner, om utvidgad sågningsrätt å så väl skattlagde, som husbehofssågqvarnar.

Herr *Wærn*: Uti andra punkten af de upplysningar, Utskottet meddelat, nämnes, att lego- och salusågqvarnar tillförene åsattes grundränta, men att, genom Kongl. Kungörelsen den 29 April 1830, blifvit stadgadt, det lego- och salusågar, som derefter anlades, eller hvilka, ehuru redan anlagde, icke undergått skattläggning, skulle, såsom fabriksinrättningar, betraktas och endast till bevillning beräknas. Denna Kongl. Kungörelse instämmer till princip med motionärernes åsigter. I motsatts dermed har Utskottet kommit till det resultat, att det icke kunnat tillstyrka, att ifrågavarande motioner må till någon åtgärd föranleda. Utskottet har härvid gått tvärt emot hvad upplyst blifvit, samt emot det förhållande som verkligen äger rum, och hvilket ovilkorligen kräfver afseende. Utskottet har såmedelst visat sig ej känna förhållandet med salusågar i landet. Öfverträdelse af begränsad sågningsrätt stämplas nu mera icke, såsom brott, utan såsom en loflig rättighet; och den åklagare, som, med begagnande af författningarne, yrkar inskränkning, mötes

med ovilja. Det är hög tid, att nu vinna rättelse. Understödjande motionärernes förslag, yrkar jag återremiss och anhåller, att Ståndets ledamöter af Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet ville göra sig närmare underrättade om förhållandet med lego- och salusågar i landet. Jag är öfvertygad, att de då skola komma till en annan åsigt.

Herr *Sahlin* instämde med Herr *Wærn*.

Herr *Rubin*: Om jag varit närvarande i Utskottet, då detta ärende der blifvit afgjordt, skulle jag visserligen hafva emot beslutet mig reserverat i samma syfte, som Herr *Wærn* nu anmärkt, emedan jag ej saknar kännedom huru det tillgår och med denna kännedom kan jag vitsorda Herr *Wærns* uppgift. Jag hoppas, att Ståndet ej lägger sig emot återremiss. Om saken å nyo förekommer hos Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet, skall jag då vara i Utskottet tillstädes och lemna i ämnet erforderlig upplysning. Jag anser det vara af fördel både för Staten och de enskilde, att en mängd sågtimmer, som annars icke begagnas, blifver användt till allmän nytta.

Med Herr *Rubin* förenade sig Herr *Böök*.

Herr *Holm*: Äfven jag instämmer med Herr *Wærn* och tillägger, det jag af erfarenhet vet, att, då öfversågning äger rum, den endast bereder sportler för åklagare. I de norra orterne är dessutom sådan tillgång af sågtimmer, att man har ingen anledning att befara sågverkens bestånd. Motionerne anser jag således böra äga framgång och förenar mig uti anhållan om återremiss.

Herr *Leffler*: Jag vill endast upplysa, att detta betänkande är utarbetadt på den afdelning af Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet, der jag icke är ledamot. Då det hos Utskottets plenum förekom, möttes det icke af något motstånd, och jag tillstår, att jag, vid sådant förhållande, ej åt ämnet lemnat all den uppmärksamhet, som det måhända kunnat förtjena. Jag bestrider således ingalunda återremiss.

Herr *Arnberg*: Visserligen har jag ej någon speciel kännedom om sågverken i Riket; och, ehuru jag icke betviflar här gjorde uppgifter, tror jag likväl förhållandet vara olika i särskilda provincer; hvarföre jag ock tror, att, innan Utskottet kan gifva det önskade tillstyrkandet, böra provincial-undersökningar äga rum; och jag hemställer, om genom återremiss nu vinnes någon fördel, motsvarande den tidsutdrägt, som sårnedelst vållas.

Herr *Langenberg* förenade sig uti anhållan om återremiss.

Discussionen ansågs slutad och betänkandet, N:o 138, återremitterades.

§. 21.

Föredrogos å nyo Constitutions-Utskottets memorial:

N:o 55, med förslag till ändring af 109 §. Regerings-Formen och 80 §. Riksdags-Ordningen, i afseende på tiden för Riksdags fortfarande.

Förslagen antogos till grundlagsenlig behandling vid nästa Riksdag.

N:o 56, till Ridderskapet och Adeln, angående en ifrån samma Stånd remitterad, men af motionairen icke uppgifven anmärkningsanledning.

Herr *Wærn*: Jag har ej kunnat fatta anledningen, hvarföre Constitutions-Utskottet framkommit med denna skrifvelse till Rikets Ständer. Uti Grundlagen har jag ej funnit någon rättighet för Constitutions-Utskottet, att föreläggа motionair en viss tid att inkomma med anmärknings-anledning eller att sig inställa. I öfverensstämmelse med tendencen af reservationen, anhåller jag om proposition till afslag å detta memorial.

Häruti förenade sig Herrar *Helsingius*, *Levin*, med flere.

Herr *Holm*: Jag instämmer med Herr *Wærn* och anser det hafva varit olämpligt af Constitutions-Utskottet, att uppkalla motionairen, Herr *Crusenstolpe*, att inom viss tid uppgifva anmärknings-anledningen. Fästande min uppmärksamhet derpå, att memorialet är ställdt till Ridderskapet och Adeln, får jag förklara, att jag, med ogillande af Constitutions-Utskottets nyss anmärkta åtgärd, lägger memorialet till handlingarne.

Herr *Rubin* med flere instämde häruti.

Herr *Biörck*: Jag kommer till samma resultat, men jag vet ej, hvarföre detta beslut ingått till samtlige Stånden, om icke i nummerföljden. Onekligt är, att det är olämpligt i den form memorialet inkommit, att vidtaga annan åtgärd, än att lägga detsamma till handlingarne.

Herr *Wærn*: Då detta memorial inkommit till föredragning hos Ståndet, skulle jag anse Ståndet genom blott läggande af memorialet till handlingarne, gilla Constitutions-Utskottets förfarande och gifva anledning till præjudicat. Jag frångår icke mitt yrkande, att memorialet måtte ogillas. För öfrigt må det till handlingarne läggas.

Herr *Olbers*: Det är klart, att den, som angifver anledning till anmärkning, är äfven förbunden, att densamma bestämma. Att göra det ena och icke det andra, innebär, att kasta skugga på den person, emot hvilken anmärknings-anledningen är rigtad. Således tror jag, att Constitutions-Utskottet ej kunnat annat, än, då anledningen icke blifvit uppgifven, densamma inom förelagd tid infordra.

Herr *Ekerman*: Jag tror det icke tillhöra Ståndet, att yttra opinion öfver ett memorial, som ej är till Ståndet ställdt. Jag förmodar, att Ridderskapet och Adeln ej underlåter, att deröfver afgifva det utlåtande, hvartill det kan finna sig vara befogadt.

Herr *Halling*: Jag anser detta memorial blott innehålla en underrättelse och således endast böra till handlingarne läggas, utan att Ståndet må deröfver ingå i någon opinion.

Herrar *Wijk* och *Leffler* instämde häruti.

Discussionen ansågs slutad, och Herr Talmannen gjorde proposition derå, att Ståndet må förklara, att Constitutions-Utskottets förevarande memorial ej fordrar någon åtgärd å Ståndets sida.

Herr *Wærn:* Om Herr Talmannen ej finner sig kunna gifva proposition å ogillande af Constitutions-Utskottets förfarande, emot hvilket flere ledamöter sig reserverat, återstår ej annan åtgärd för mig, än att begära proposition derå, huruvida Ståndet godkänner sådan vägran, och, om meningarne äro delade, votering.

Herr *Petre*: Jag finner detta memorial vara ställdt till Ridderskapet och Adeln; men jag kan icke antaga den mening, att det bort afgifvas till nämnde Stånd ensamt, enär, i frågor af allmän beskaffenhet, det tillhörer Constitutions-Utskottet att meddela utlåtande till samtlige Riks-Stånden. Icke eller finner jag af öfverskriften hinder för opinionsyttring, utan instämmer med Herr *Wærn* uti anhållan om proposition.

Herr *Ekerman*: Ej allenast öfverskriften, utan äfven underskriften eller slutet af detta memorial ådagalägger, att det icke är ämnadt till Borgare-Ståndet. Det torde vara bäst att skrida till votering.

Discussionen ansågs åter slutad och Herr Talmannen utlät sig, att han, med anledning af discussionen, framställer proposition derå, att Ståndet, med ogillande af Constitutions-Utskottets åtgärd, att uppkalla motionairen, lägger memorialet till handlingarne.

På denna proposition svarades *Ja* och *Nej* samt begärdes votering.

Herr *Ekerman* kunde icke förena sig deruti, att Ståndet skulle yttra sig öfver ett memorial, som ej är till Ståndet ställdt.

Herr *Holm*: Jag kan ej frångå mitt yttrande, att jag icke godkänner Constitutions-Utskottets åtgärd, att uppkalla en person, som angifvit sig äga anledning till anmärkning, men densamma sedermera icke bestämt. Dock, som skrifvelsen är ställd endast till Ridderskapet och Adeln, finner jag ej annat återstå, än att lägga densamma till handlingarne.

Herr *Petre*: Så mycket mindre finner jag hinder att ingå uti en opinions-yttring i detta ämne, som memorialet, ehuru, enligt öfverskriften, ställdt till Ridderskapet och Adeln, innefattar ett ärende, hörande till alla Riks-Ståndens behandling. Hvad Herr *Ekerman* anfört, vederlägges bäst derigenom, att memorialet är till Ståndets ledamöter utdeladt och af Herr Talmannen föredraget.

Herr *Biörck*: Inom Utskottet har jag ogillat beslutet, att uppkalla motionairen. Följaktligen har jag ogillat denna skrifvelse, äfvensom att Utskottet skall ingå i sådant expeditionssätt. Det återstår ingenting vidare att här ogilla, hvarföre jag endast hemställer, att memorialet må till handlingarne läggas.

Herr *Wærn*: Mig torde tillåtas, att fästa uppmärksamhet derå, att, om detta memorial gillas af Ridderskapet och Adeln, skall det in-

träffa, att nämnde Riks-Stånd ensamt stiftar en grundlagstolkning, hvilken, såsom præjudicat, kan åberopas. De öfrige Stånden böra iagttaga tillfället, att ej låta Ridderskapet och Adeln göra en grundlagstolkning, stridande emot hvad Rikets Ständer anse såsom rigtigt. Ifrån denna synpunkt finner jag saken vara af vigt. Det skall kunna hända, att en sådan grundlagstolkning gör sig hos Ridderskapet och Adeln gällande. Deremot bör man söka, att sig precavera; hvarföre jag vidhåller hvad jag redan yttrat.

Herr *Biörck*: I anledning af hvad Herr *Wærn* yttrat, får jag upplysa, det jag har mig bekant, att memorialet blifvit af Ridderskapet och Adeln lagdt till handlingarne.

Herr *Ekerman*: Jag har läst Grundlagen så, att jag ej tror gällande tolkning deraf i denna form kunna ske; och jag ser ej några stora vådor äga rum, ehvad memorialet gillas eller ogillas.

Herr *Leffler*: Man har fästat sig dervid, att Constitutions-Utskottet beslutat motionairens, Herr *Crusenstolpes*, uppkallande. Utskottet har ansett sig vara dertill tvunget, emedan Utskottet föreställt sig möjligheten, att Herr *Crusenstolpe* icke ville fullfölja anmärknings-anledningen. Hade han inlemnat densamma skriftligen, så hade Constitutions-Utskottet ej kunnat vägra, att den emottaga. Jag finner icke Constitutions-Utskottets nu gjorde blotta framställning i sådan väg föranleda någon grundlagstolkning.

Herr *Halling*: Jag fruktar, att, om mycket i detta ämne vidare discuteras, vi ej komma derifrån. Skola vi gå in i hufvudsaken, befarar jag, att vi komma in i en lagtolkning och uti raisonnement, huruvida den angifne må äga rättighet att fordra skadestånd af angifvaren, om anmärknings-anledningen icke fullföljes. Derföre är det bäst, att lägga memorialet helt enkelt till handlingarne. Detta närmar sig ock till den vanliga åtgärden med Riks-Ståndens protocolls-utdrag, ehvad de innehålla grundlagsenliga beslut eller icke.

Herr *Forsberg*: Jag delar Herr *Hallings* åsigt, att vi ej bora gå för djupt in i saken; men då Herr *Wærn* klart utredt förhållandet, och enär Herr Talmannen gjort proposition derå, att Ståndet, med ogillande af Constitutions-Utskottets åtgärd i denna fråga, må lägga memorialet till handlingarne, förklarar jag, att jag till denna proposition lemnar ett jakande svar.

Herr *Helsingius*: Constitutions-Utskottet har, med sin vanliga försigtighet i ordställning, låtit meddela Herr *Crusenstolpe* underrättelse, att han kunde å bestämd tid sig inför Utskottet infinna, för att anmärknings-anledningarne uppgifva. Jag instämmer med Herr *Wærn*; och då meningarne äro delade, är det bäst att skrida till votering.

Herr *Wærn*: Man har synts hemställa, om skada kan ske derigenom, att memorialet lägges till handlingarne utan ogillande; men jag

hemställer, om ej skada verkligen kan ske, derest man icke beledsagar läggandet till handlingarne med ogillande af Constitutions-Utskottets åtgärd.

Discussionen var nu slutad, och som votering redan var begärd, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition, så lydande:

"Den, som beslutar att endast till handlingarne lägga Constitutions-Utskottets memorial, N:o 56, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer memorialet att läggas till handlingarne, med förklarande af Ståndet, att det ogillar Constitutions-Utskottets förfarande, att uppkalla motionairen, för att inför Constitutions-Utskottet de anmälde anmärknings-anledningarne uppgifva."

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter och insamlades, efter upprop, hvarvid voro frånvarande Herrar *Strehlenert*, *Brovallius*, *Bruse*, *Klingvall*, *Helleday*, *Hessle*, *Hallgren*, *Malmberg*, *Isr. Winblad*, *Modin*, *Bååth*, *Tottie*, *Mellbin*, *Justelius*, *Trolin* och *Örtenholm*. En sedel aflades förseglad och de öfrige befunnos, vid öppnandet och uppräknandet, innehålla 25 *Nej* emot 18 *Ja*; i följd hvaraf memorialet, N:o 56, lades till handlingarne, med förklarande af Ståndet, att det ogillar Constitutions-Utskottets förfarande, att uppkalla motionairen, för att inför Constitutions-Utskottet de anmälde anmärknings-anledningarne uppgifva.

Herrar *Ekerman* och *Olbers* reserverade sig.

N:o 57, till Borgare-Ståndet, i anledning af dess återremiss på memorialet N:o 39, med föreslaget tillägg vid 28 §. Regerings-Formen.

Efter af Herr *Helsingius*, med åberopande af 56 §. Regerings-Formen, gjord hemställan, uti hvilken Herrar *Falhem*, *Sjöblom*, *Petre*, med flere, sig förenade samt uppå Herr Talmannens proposition, beslöt Ståndet, att åter öfverlemna memorialet, N:o 57, till Constitutions-Utskottet, för att, i anledning af Ståndets särskildta beslut, uppgöra voteringsproposition och med densamma till Riks-Stånden inkomma.

och N:o 58, i anledning af återremisserne på memorialet, N:o 40, med förslag, som åsyfta Tryckfrihets-förordningens återbringande till dess ursprungliga skick.

Herr *Petre*: "Det stora misstag, Constitutions-Utskottet begått vid fattande af det beslut, som nu uppläste memorial innehåller, har varit synnerligen kärkommet för dem, hvilka icke kunna återhålla sin harm öfver samma Utskotts tillgörande hvad beträffar den anmärknings-anledning, som inför Riksrätt skall fullföljas. Man har icke åtnöjt sig med att smäda på det sätt, som vanligen brukas emot Rikets Ständer och deras Utskott. Man har låtit smädelsen emot Constitutions-Utskottet antaga naturen af pasquille; ej besinnande, hurusom en eljest antagen grannlagenhet fordrar, att då en sak är dragen för Rätta, icke yttra sig deröfver förr, än Domstolen afkunnat sitt utslag och att

således tiden för commenterande öfver den omförmälde Statssaken icke inträffar, förr än Riksrätten densamma utredt och afdömdt. Vid pröfningen af frågan, rörande Tryckfrihets-förordningens återbringande i dess ursprungliga skick, har Constitutions-Utskottet, enligt hvad Herr Prosten *Hallström*s reservation antyder, låtit hänföra sig af den åsigt, att hvad Constitutions-Utskottet hafver förenat, skall Svenska folkrepresentationen derföre icke åtskilja. Nu äger icke Utskottet rätt att tillvägabringa dylika oupplösliga band, och om Utskottet ägde den, så följer deraf icke, att Utskottet vore befogadt åstadkomma copulation öfver allt, der Utskottet så godt finner. Är Constitutions-Utskottet berättigadt att, i motsats till Rikets Ständers bestämda föreskrift, sammanfoga tvänne så heterogena föremål, som Jury-inrättningen och Indragningsmakten, så kan Utskottet en annan gång med samma rätt förordna, att Ständerne skola låta sig nöja med förslag derom, att t. ex. Justitiæ-Ombudsmans-embetet indrages med vilkor att Konungens dubbla rösträtt i Högsta Domstolen upphör, eller att t. ex. Konungen får andel i Ständernes dispositionsrätt öfver Banken och Riksgälds-contoiret, med vilkor, att Ständerne få rättighet att jemte Konungen besluta i fråga om krigs-förklaring och fredsslut. Det är öfverflödigt att visa, huruledes vådliga följder kunna uppkomma af en så beskaffad grundlagstolkning, som den Constitutions-Utskottet i förevarande fall uppställt. Vidden af Utskottets misstag är för stort, att icke genast falla i ögonen. Frågan härom är dessutom på ett förtjenstfullt sätt utredd uti de vid Utskottets betänkande fogade reservationer. Med den föreställning jag hyser, att Utskottets afseende, genom misstagets erkännande, ingalunda nedsättes och med den anledning jag har, att Utskottet redan insett detta misstag och är benäget att rätta detsamma, inskränker jag mig till det yrkande, att Utskottets betänkande förklaras utan all kraft och verkan samt att ärendet återförvises, på det Utskottet må, grundlagen likmätigt, deröfver afgifva det jemnknings-förslag, hvartill Riks-Ståndens särskildte beslut föranleda."

Herr *Wedberg* förenade sig med Herr *Petre*.

Herr *Rydin*: Då jag betragtar denna Constitutions-Utskottets kostliga product, intages jag, å ena sidan, af glädje, men, å den andra, af en djup bedröfvelse, enär jag ser den anda, som råder deri, att man sökt snärja Riks-Stånden. Ehuru tanken öppet uttalat sig hos Nationen om indragningsmaktens upphörande, i afseende hvarå alla fyra Stånden instämt, har Constitutions-Utskottet anlagt för tidnings-skrifvare snaror, hvaruti de skola fastna, om Juryn upphörer. Jag är lika böjd för bibehållandet af Jury, som jag är missbelåten med Indragningsmakten. Constitutions-Utskottet har bordt fästa uppmärksamhet härpå, om det velat göra afseende på Nationens önskan. Jag kan

ej annat, än icke allenast ogilla, utan äfven afsky Constitutions-Utskottets trottsighet och oblyghet, att framställa satsen om Juryns och Indragningsmaktens oskiljaktiga sammanhang. Skola ej Rikets Ständer hafva någon rättighet att åtskilja dessa tvänne frågor, som ej hafva med hvarannan sammanhang? Skall Constitutions-Utskottet hafva sådan magt öfver Nationen och Stånden? Denna magt ogillar jag på det högsta; men jag kan icke neka, att, då jag ser tendencen, jag med sann tillfredsställelse hoppas, att Nationen må inse odugligheten af närvarande Representation, då en liten del deraf ohöljdt framkommer med förslag om nämnde frågors oskiljagtighet. Hvad åtgärd häraf skall blifva, är för mig oförklarligt. Emedlertid begär jag återremiss, på det Constitutions-Utskottet måtte genom den förnyade behandlingen ådagalägga mera agtning för de 4 Riks-Ståndens beslut.

Herr *Halling*: Man må använda hvilken förmåga som helst, så är det svårt, att göra begripligt, huruledes det kan vara grundlagsenligt som är grundlagsvidrigt. Sålunda anser jag Constitutions-Utskottets förevarande memorial kunna bedömas. Det har ej ens den förtjenst, som tillhörer första uppfinnaren af en konstproduct. Det hade varit önskligt, att första uppfinnaren å sammanbindningen af Jury och Indragningsmakten fått patent eller privilegium exclusivum, för att, utan rubbning af grundlagen göra sin tanka gällande. Jag erkänner, att Constitutions-Utskottet här haft svårt att fullgöra Regerings-Formens 56 §., som föreskrifver sammanjemnkning, då olikhet äger rum i Ståndens meningar. Alla fyra Riks-Stånden och således hela representationen, hafva samfälldt godkänt den af Constitutions-Utskottet föreslagne förändring af tryckfrihetslagen, att stadgandet om Indragningsmakten skulle upphäfvas. I denna del var således intet att sammanjemnka. Alla fyra Stånden hafva äfven kommit öfverens, att stadgandet, angående Juryinrättningen, borde uti tryckfrihetslagen bibehållas. Följaktligen har icke eller i denna omständighet något föremål varit för sammanjemnkning. Grundlagen bjuder dess tillämpning efter ordalydelsen; och den följd är gifven, att, der grundlagen ingenting stadgar, är ej eller något att efterlefva. Grundlagen har icke förutsett, att tvist skall uppstå, der alla fyra Stånden äro ense. Förmodligen är det detta, som vållat bristen i 56 §. Regeringsformen. Jag skulle, lika med Herr *Rydin*, vara böjd för tvekan, hvad utgången kan blifva af detta ärendes behandling; men, på Herr *Petres* skäl, i afseende på verkan af sammanbindningen, föreslår jag, att Constitutions-Utskottet måtte anmodas, uppdragas eller föreläggas (ordalagen äro likgiltiga), att efterkomma representationens samfälda beslut, att ett förslag skall till grundlagsenlig behandling uppgifvas, hvarigenom momentet i tryckfrihetslagen, angående Indragningsmakten, upphäfves. Hvad Utskottet för öfrigt behagar göra, i an-

ledning af det misslyckade försöket, att med indragningsmakten sammanbinda juryn, anser jag mig icke pligtig, att mig yttra, sedan de fyra Stånden beslutat ett ogillande af denna sammanbindning. Constitutions-Utskottets flere ledamöter hafva i afgifne reservationer tydligt, kraftigt och grundligt ådagalagt, att Utskottet ej har sådan rättighet, och jag tror, att Constitutions-Utskottet redan vid denna Riksdag kunnat af sig sjelf hemta ledning till hvad det bort göra, nemligen af dess egna betänkande, N:o 51, i fråga om förslaget till landtdagar, der de fyra Stånden ogillat förslaget och Constitutions-Utskottet funnit ingenting att sammanjemnka, utan låtit förslaget förfalla. Om Constitutions-Utskottet tagit detta i öfvervägande, hade det icke blifvit bragt i någon förlägenhet, hvad åtgärd bort företagas.

Herrar *Valley*, *Mæchel*, *Cederborg*, *Langenberg*, *Norman*, med flere, instämde häruti.

Herr *Holm*: Vid denna Riksdags början inträffade för mig första tillfället att göra bekantskap med grundlagarne. Förut har jag haft tillräckligt att göra med allmänna lagen; men ifrån nämnde tid blef jag öfvertygad om grundlagarnes ofullkomlighet och bristfällighet. Denna öfvertygelse har under Riksdagens lopp stadgats och detta från Constitutions-Utskottet inkomne memorial har synnerligen tjenat dertill att bringa samma öfvertygelse till visshet. För någon klok menniska kan svårligen göra sig gällande en så omåttlig makt hos en Rikets Ständers delegation, bestående af en tiondedel af massan, att samma delegation skall hafva rättighet att sätta sig öfver hvad samtlige Riks-Stånden beslutit. Jag tror således, att, då de fyra Riks-Stånden, såsom deras gemensamma tanka, framställt indragningsmaktens förkastande och juryns bibehållande med modificationer, hade det varit Constitutions-Utskottets ovillkorliga åliggande, att inkomma med ett jemnkningsförslag. Det är gifvet, att Constitutions-Utskottet, som fått en återhållande makt, har densamma i makten att kunna undertrycka hvilken motion, som helst, i grundlagsfrågor, blott med redovisning för skälen; men då Constitutions-Utskottet erkänt nyttan af en förändring och derpå ingått, är det äfven naturligt, att Constitutions-Utskottet, när Riks-Stånden framställt olika eller modifierade åsigter, måste sammanjemnka dem. En annan återhållande magt, i afseende på grundlagsförändringar, ligger deri, att de ej kunna definitift beslutas, vid samma Riksdag, då de beredas, utan hvila till följande Riksdag. Jag anser Constitutions-Utskottet hafva tillvällat sig en obehörig och origtig magt; och jemte det jag förklarar detta vara min öfvertygelse, samt instämmer med reservanterne och Herrar *Petre* och *Halling*, yrkar jag Constitutions-Utskottets förständigande att åtlyda grundlagens tydliga föreskrift, samt inkomma med jemnkningsförslag, och, om det icke antages, föreslå voteringspropositioner.

Herr *Per Winblad* instämde med Herr *Holm*.

Herr *Forsberg:* Jag har sökt att göra innehållet af detta betänkande för mig tydligt. Väl känner jag, att indragningsmakten tillkom år 1812, och att juryns tillvarelse räknar en sednare tid. Att dessa tvänne skola sammanparas, oansedt väckta motioner ej dertill föranleda, förefaller mig besynnerligt. Jag har kunskap om Constitutions-Utskottets betydliga makt; men jag har ej kunnat föreställa mig dess utsträckning sådan, att detta Utskott skall äga att kullkasta de fyra Riks-Ståndens beslut. Jag behöfver i öfrigt ej att vara vidlyftig, då reservanterne tillräckligen utvecklat saken. För Nationen vore det vådligt att veta, om Constitutions-Utskottet eger att skrifva lag för Riks-Stånden, då en sak, som Nationen önskar må försvinna, bibehålles. Jag yrkar proposition å ogillande af memorialet och Constitutions-Utskottets föreläggande att inkomma med förslag, som må kunna antagas.

Herr *Olbers:* Constitutions-Utskottets förfarande är grundlagsvidrigt. Jag instämmer uti Prosten *Hallströms* reservation och förenar mig med Herr *Holm* uti anhållan om återremiss, för att vinna sammanjemnkningsförslag eller voteringsproposition, i händelse af behof att frågan måtte af förstärkt Constitutions-Utskott afgöras.

Herr *Arnberg:* I denna sak är redan tillräckligt taladt. Med dem som begärt återremiss, för frågornas behöriga åtskiljande, förenar jag mig. Särskildt vill jag till protocollet uttrycka, att jag, som tillhört dem, hvilka ej kunnat gilla Constitutions-Utskottets beslut om Riks-Rätten, funnit nämnde betänkande, långt ifrån att vara kärkommet, utgöra ett ledsamt tidens tecken.

Herr *Biörck*: Med all den aktning, som den fria yttranderätten bör ega, har jag, såsom ledamot af Constitutions-Utskottet, emottagit anmärkningen till så stor andel, som på mig belöpa kan. Jag säger andel, derföre att det missnöje, som gifvit sig tillkänna emot memorialet, N:o 58, i hvilket beslut jag icke deltagit, likväl till någon del grundat sig på Utskottets i memorialet, N:o 40, iakttagne behandling af frågan ifrån början. Jag önskar derföre att till protocollet förklara, att, då Constitutions-Utskottet skulle företaga till pröfning åtskilliga motioner dels om indragningsmakten, dels om förändring af Juryinrättningen, fann jag icke betänklighet dervid att i ett betänkande sammanföra dessa tvänne ämnen, dels emedan de bägge åsyftade återbringande af tryckfrihets-förordningen till öfverensstämmelse med grundlagarne i öfrigt, och dels, jag bekänner det upprigtigt, jag icke föreställde mig, att, hvad som var skrifvet eller tryckt på ett ark papper, ej skulle kunna åtskiljas. När återremisserna ankommo till Constitutions-Utskottet, fann jag den tillämpning, som man ville göra deraf, att frågorna blifvit med hvarannan sam-

mansatta; men för min del kan jag ej annorlunda förstå 56 §. Regerings-formen, än att Constitutions-Utskottets ovillkorliga pligt är att sammanjemnka Rikets Ständers yttrade gemensamma anmärkningar, om de kunna sammanjemnkas, eller, i annat fall, föreslå voteringspropositioner, på det att hvarje Stånds mening må kunna göra sig gällande, emedan jag anser, att ett Constitutions-Utskottets förslag, hvilande till nästa Riksdag, ej är sådant, innan Rikets Ständer i berörde afseende detsamma antagit, eller de särskilda anmärkningarne blifvit sammanfogade, eller de äro genom votering afgjorde. Det är icke Constitutions-Utskottets framställning, som hvilar, utan resultatet af de vid Utskottets förslag gjorda anmärkningar. Jag fann således öppet fält för Utskottet att sammanjemnka, hvad som blifvit anmärkt och ansåg det af Herr Domprosten Doctor *Holmström* framställde förslag så beskaffadt, att det kunde på samma gång jemnka form och sak. Derföre har jag äfven förenat mig med honom.' Således har jag icke gillat Utskottets åtgärd, och jag önskar, att Utskottet måtte kunna yttra sig öfver anmärkningarne. En återremiss har redan skett. Huruvida en dylik ännu kan ske, vill jag ej bedömma. Jag öfverlemnar till Herr Talmannen, om proposition derå kan numera göras. För min del önskar jag, att ärendet ännu en gång må hos Constitutions-Utskottet till handläggning förekomma.

Herr *Egnell*: Jag åberopar min emot memorialet, N:o 58, afgifna reservation och förklarar, att, ehuru reservation af mig ej är bilagd Constitutions-Utskottets memorial, N:o 40, hvaruti ämnet första gången framställdes, har jag, som då var frånvarande, sedermera förvarat min tanke genom uti Utskottets protocoll nerlagd reservation. Med anledning af memorialet, N:o 40, har jag äfven förmodat, att Constitutions-Utskottet, ehuru det sammanblandat frågorna, dock i följd af Rikets Ständers anmärkningar, skulle åtskilja dessa tvänne ämnens behandling. Slutperioden i Utskottets memorial, N:o 40, lyder nemligen sålunda: "Med föreslående af åtskilliga andra rättelser och redactionsjemnkningar i Tryckfrihets-förordningen, torde Constitutions-Utskottet tillåtas att ännu fördröja, intill dess Utskottet fått del af samtlige Riks-Ståndens præliminaira beslut öfver nu gjorda framställningar och sålunda vunnit säkrare ledning för ytterligare beredningsåtgärder." Vid betraktande häraf, har fattandet af det sednare beslutet varit en surprise för flere af Utskottets ledamöter. Jag yrkar återremiss och Constitutions-Utskottets föreläggande att, jemnlikt grundlagen, inkomma med förslag att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa Riksdag derom, att Indragningsmakten må upphöra och Jury-inrättningen förbättras, samt att uppgifva, i följd af slutmeningen i betänkandet, N:o 40, de öfriga rättelser och redactionsförändringar i Tryckfrihets-förordningen, hvartill Utskottet må finna sig befogadt.

Herr *Thörn* instämde med Herr *Egnell.*

Herr *Petre:* Jag tror tillräckligen vara taladt i denna sak, helst, ibland Ståndets ledamöter af Constitutions-Utskottet, endast de, som sig reserverat, äro nu här närvarande; och jag önskar, att Herr Talmannen i sin proposition må intaga, att detta memorial blifver utan all kraft och verkan förklaradt.

Discussionen ansågs slutad och, uppå Herr Talmannens proposition, anmodade Ståndet, med undanrödjande af all kraft och verkan af Constitutions-Utskottets memorial, N:o 58, Constitutions-Utskottet att, i anledning af Riks-Ståndens särskilda beslut öfver memorialet, N:o 40, med skiljda betänkanden, angående förslag till grundlagsförändringar, dels att Indragningsmakten må upphöra, dels att Juryn må, med modificationer, bibehållas, inkomma och så vidt sig göra låter, Ståndens meningar sammanjemnka: viljande Ståndet, sedan dessa betänkanden blifva afgifna, sig utlåta, om förslagen kunna till grundlagsenlig behandling vid nästa Riksdag antagas.

§. 22.

Föredrogs meddeladt utdrag af Hedervärda Bonde-Ståndets protocoll denna dag, hvaraf inhämtades, att Bonde-Ståndet bifallit Statssamt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkande, N:o 40, rörande dels upphörande af postföringsskyldigheten, dels lindring i samma onus, likväl med dessa förändringar, 1:o att postskjutslegan i allmänhet tillökas med

2 sk. banco för milen och 2:o att post-inspectorer vid postransakningar, lika med andra tjenstemän, då de resa i embetsärender inom deras district, erlägga gästgifvare-skjutslega för de hästar, som de begagna; och hade Bonde-Ståndet inbjudit Medstånden att i dessa beslut sig förena; men denna inbjudning blef icke antagen af Borgare-Ståndet, som bifallit betänkankandet, N:o 26, i omförmäldte ämne.

§. 23.

Justerades protocolls-utdrag öfver de af Ståndet eftermiddagen denna dag fattade beslut.

§. 24.

Uppå derom gjord anhållan beviljade Ståndet Herr *Egnell* ledighet ifrån Riksdagsgöromålen ifrån och med den 22 dennes till och med den 3 Januarii nästkommande år 1835.

Plenum slutades kl. ½ 11 e. m.

In fidem Protocolli

E. G. Runeberg.

Den 11 December.

Plenum klockan 10 f. m.

§. 1.

Herr *Strehlenert* anmäldes vara sjuk.

§. 2.

Upläste meddelade utdrag af Med-ståndens protocoll för den 4 och 8 dennes, hvaraf

inhämtades, att Höglofl. Ridderskapet och Adeln till grundlagsenlig behandling vid nästa Riksdag antagit Constitutions-Utskottets memorial N:o 55; bifallit Stats-Utskottets berättelser, memorial och utlåtanden N:is 344, 325, 346, 347, 353 och 354, Stats- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens utlåtanden N:is 36, 37, 41 och 42, Bevillnings-Utskottets memorial N:is 37, 41 och 42, Banco-Utskottets betänkande N:o 66, Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkanden N:is 30, 31 och 32, samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets betänkande N:o 138; låtit bero vid Stats-Utskottets memorial N:o 356; fattat särskildte beslut i anledning af Bevillnings-Utskottets utlåtanden N:is 40 och 44, Banco-Utskottets utlåtande N:o 65, samt Allm. Besvärs- och Economie-Utskottets betänkanden N:is 135 och 136, samt lagt till handlingarne Stats-Utskottets berättelser N:is 345, 322, 323 och 324, Stats- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens utlåtanden N:is 38, 39 och 40, samt Banco-Utskottets memorial N:o 64; att Högvördige Preste-Ståndet gillat förra voteringspropositionen uti memorialet N:o 45; bifallit Stats-Utskottets utlåtanden och memorial N:is 353, 354 och 357, Banco-Utskottets utlåtande N:o 66, Lag- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkanden N:is 30, 31 och 32, Lag-Utskottets betänkanden N:is 163 och 165, samt Allmänna Besvärs- och Ecoromie-Utskottets utlåtanden N:is 137 och 138 fattat

särskildt beslut, i anledning af Banco-Utskottets utlåtande N:o 65; återremitterat Constitutions-Utskottets memorial N:o 55, Stats-Utskottets utlåtande N:o 355, samt Stats- och Allm. Besvärs- och Economie-Utskottens betänkande N:o 42; bifallit Stats- samt Allm. Besvärs- och Economie-Utskottens utlåtanden N:is 36, 37, 41 och 43, lagt till handlingarne Stats- samt Allm. Besvärs- och Economie-Utskottens utlåtande N:o 40, Banco-Utskottets memorial N:o 64, Bevillnings-Utskottets memorial N:o 46, och Lag-Utskottets memorial N:o 173, samt till Utskott remitterat väckt fråga om rum för Preste-Ståndets archiv och archivarie uti Riksgälds-Contoirets förra hus; och att Hedervärda Bonde-Ståndet bifallit Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottets utlåtande N:o 137; låtit bero vid Allm. Besvärs- och Economie-Utskottets utlåtande N:o 59; återremitterat ConstitutionsUtskottets memorial N:o 50, Stats-Utskottets utlåtande N:o 355, samt Allm. Besvärs- och Economie-Utskottets utlåtande N:o 138; afslagit Stats- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkande N:o 42; lagt till handlingarne Constitutions-Utskottets memorialer N:is 53 och 57, samt till Utskott remitterat ett anförande.

Lades till handlingarne.

§. 3.

Herr *Linn* begärde och erhöll trenne veckors ledighet ifrån Riksdagsgöromålen, beräknad från den 22 dennes.

§. 4.

Föredrogos 1:o Bevillnings-Utskottets memorial N:o 46, i anledning af ifrån Högl. Ridderskapet och Adeln erhållen återremiss å Utskottets betänkande N:o 36, angående verkställigheten af Rikets Ständers beslut, att sportlarne inom Kgl. Maj:ts Cancellie hädanefter skola utgå till Kronan, såsom chartæ-sigillatæ-afgift, och 2:o utdrag af Höglofl. Ridderskapets och Adelns protocoll den 4 dennes, hvaraf inhämtades, dels att Ridderskapet och Adeln bifallit betänkandet N:o 36, med den af Herr *af Sillén* föreslagne, i utlåtandet N:o 46, omförmälda förändring, dels att Ridderskapet och Adeln inbjudit de öfrige Riks-stånden att sig med Ridderskapet och Adeln förena; och blef denna inbjudning af Borgare-Ståndet antagen.

§. 5.

Föredrogos å nyo, men begärdes och lades ytterligare på bordet Lag-Utskottets utlåtanden N:is 166—171. (Rubrikerne äro antecknade vid första bordläggningen.)

§. 6.

Å nyo föredrogos Lag-Utskottets memorial:

N:o 172, med förslag till sammanjemkning af de inom Riks-Stånden fattade skiljaktiga beslut vid förehafvande af Utskottets utlåtande N:o 134, i anledning af gjorda anmärkningar vid Utskottets betänkande N:o 42, rörande ändring i nu gällande lag, angående behandlingen af fråga om oenighet makar emellan.

Första voterings-propositionen.

Herr *Halling:* Jag har härvid ej annan anmärkning att göra, än att jag anser frågan hafva, enligt 75 §. Riksdags-Ordningen, förfallit.

Herrar *Helsingius, Ekerman, Modin* och *Helleday* förenade sig häruti.

Herr *Cederborg*: Jag anhåller att få fästa Ståndets uppmärksamhet derpå, att i detta ämne två Stånd icke stadnat emot två, hvilket är vilkoret för frågors förfallande. Här äro trenne Stånd med hvarannan ense i hufvudsaken, ehuru de skilja sig i detail-omständigheter. Lag-Utskottet har ej kunnat annat, än att söka att jemnka meningarne, eller, i fall jemnkningen icke godkännes, föreslå voterings-proposition.

Herr *Modin* anmärkte, att Grundlagarne icke egentligen gifva anledning till förstärkt Lag-Utskott.

Första voterings-propositionen afslogs.

Andra voterings-propositionen.

Herr *Helsingius* erinrade, att, då blott två Stånd bifallit förändringen eller tillägget, borde äfven denna voterings-proposition afslås.

Afslogs.

I och hvarmed memorialet N:o 172 var af Ståndet ogilladt.

och N:o 173, i anledning af erhållen återremiss af Utskottets betänkande N:o 153 öfver väckt motion, att den make eller far, som saknar andra medel till hustrus och barns försörjande, än sin arbetsförmåga, och icke densam-

ma härtill använder, måtte kunna till arbete hos enskild person dömmas.

Lades till handlingarne.

§. 7.

Föredrogos å nyo Constitutions-Utskottets memorial:

N:o 59, i anledning af återremiss af memorialet N:o 41, med grundlagsändringsförslag, åsyftande Riksdagsförhandlingarnes ordentligare gång.

Sammanjemnknings-förslaget, pag. 3, 4 och 5, och inbjudningen till Borgare-Ståndet, pag. 7, i afseende på 9:de förslagspunkten af memorialet N:o 41, blefvo icke antagne, och Ståndet gillade voterings-propositionerna. I öfrigt lät Ståndet vid memorialet N:o 59 bero.

N:o 60, till Borgare-Ståndet, angående dess återremiss på memorialet N:o 42, med föreslaget tillägg i 99 §. R. F.

Herr *Helsingius:* Då Ståndet, vid en föregående fråga, med ogillande af Constitutions-Utskottets framställning, återförvist ärendet till Utskottet, med förståndigande, att, vid jemnkningsförslaget, äfven taga i akt Borgare-Ståndets beslut och voterings-propositionen derefter rätta, skulle jag tro, att förenämnde memorial så mycket häldre bör återgå till Utskottet, som af voterings-propositioner i ett föregående betänkande finnes, att resultatet af omröstningar kan blifva, att hela förslag komma att uteslutas, eller att samma resultat vinnes, som om ett Stånds ogillande tanka blifver rådande. Jag hemställer således, att memorialet måtte återförvisas, med förståndigande till Utskottet, att föreslå sammanjemnkning eller voterings-proposition, så beskaffad, att Borgare-Ståndets ogillande må komma i betragtande och under omröstning i förstärkt Constitutions-Utskott.

Häruti instämde Herrar *Holm, Halling* och *Rubin* med flere.

Herr *Hallgren* instämde äfven med Herr *Helsingius* uti anhållan om memorialets återförvisning i uppgifvet ändamål.

Herr *Holm*: Constitutions-Utskottet har under hela denna Riksdag utgått ifrån den idée, att Rikets Ständer vid den Riksdag, då en Grundlagsförändring föreslås af Constitutions-Utskott, ej ega att ogilla förslaget, och att således de Grundlagsändrings-förslag, som af Constitutions-Utskottet framställas, ovilkorligen måste hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa Riksdag. Emedlertid är det ostridigt, att Constitutions-Utskottet, i memorialet N:o 59, frånträdt sin sats; ty, om Nej-propositionerne, enligt detsamma, vinna under lit. A, B, D och E, följer klart, att förslagen försvinna, och således icke hvila till nästa Riksdag. Nu har likväl Constitutions-Utskottet, i memorialet N:o 60, ogillat Borgare-Ståndets definitiva beslut. Jag hemställer, om icke detta sednare bör, såsom Herr *Helsingius* yrkat, blifva föremål för jemnknings-procedure. Constitutions-Utskottets åtgärd är icke consequent; ty vinner t. ex. Nej under lit. E i memorialet N:o 59, kommer Constitu-

tions-Utskottets förslag, som der afses, i memorialet, N:o 41, att försvinna; och då blir detsamma hvarken till större eller mindre del till nästa Riksdag hvilande.

Herr *Frodell* instämde med Herr *Holm*.

Herr *Biörck:* De anmärkningar, som Herr *Holm* nu framställt emot memorialet N:o 59, kunna hafva tillämpning på memorialet N:o 60; men sedan memorialet N:o 59 är afgjordt, anser jag nämnde anmärkningar innefatta en reservation, i allt annat, än hvad som bör directe tillämpas på memorialet N:o 60. Jag har för mig gjort till en regel, att icke inom Ståndet deltaga i discussion i afseende på Constitutions-Utskottets principer; emedan, så länge jag är ledamot af Utskottet, jag anser detta vara stället att yttra mig, helst yttranden i berörde ämne inom Ståndet endast skulle tjena att förspilla tiden. Således inlåter jag mig icke i något bedömande af Herr *Helsingii* anförande. Jag har hört, att återremiss blifvit föreslagen. Jag hemställer, om den kan äga rum, sedan målet en gång blifvit återremitteradt, eller om saken kan på annat sätt genom Herr Talmannens proposition och Ståndets beslut återkomma till Utskottet, som jag hoppas ej skall underlåta fästa afseende på hvad yttradt blifvit.

Herr *Holm*: Min mening är icke att upprifva fattadt beslut, eller att reservera mig emot det klubbslag, som bekräftat bifall till memorialet N:o 59; men min anmärkning har egentligen afsett, att Utskottet icke iagttagit consequence emellan memorialen N:is 59 och 60.

Uppå Herr Talmannens derefter gjorda proposition, ogillade Ståndet memorialet N:o 60, och anmodade Constitutions-Utskottet, att, i anledning af Borgare-Ståndets särskildte beslut öfver memorialet N:o 42, inkomma med jemkningsförslag, och, om icke frågan kan annorledes afgöras, voterings-proposition föreslå till omröstning i förstärkt Constitutions-Utskott.

N:o 61, angående Bonde-Ståndets återremiss på memorialet N:o 43, med föreslaget tillägg vid 38 §. R. O.

Voterings-propositionen gillades.

N:o 62, till Preste-Ståndet, om dess yttrande, i frågan om behörigt Utskott för upptagande af motioner, angående Riksdagens prorogation.

Lades till handlingarne.

N:o 63, till Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet, i anledning af deras återremisser på memorialet N:o 46.

Herr *Helsingius*: Visserligen skulle här kunna åberopas det stadgande i 75 §. Riksdags-Ordningen, som, i följd af andra grundlagsbud, bör tjena äfven ConstitutionsUtskottet till efterrättelse, att, då två Stånd stadnat emot två, skall frågan förfalla; men jag vill ej gå så långt, ehuru hvar och en, som opartiskt läser nämnde §., måste finna, att en grundlags-förändring ej bör hafva framgång, då Constitutions-Utskottet ej fått med sig flera än tvänne Stånd; utan på de skäl, som blifvit anförde vid memorialet N:o 60, yrkar jag förevarande memorials återförvis-

ning till Utskottet, i ändamål af skiljaktigheternes sammanjemnkning och voterings-propositions uppgörande.

Häruti instämde Herrar *Holm, Olbers, Wærn, Frodell* och *Per Winblad* med flere.

Med ogillande af memorialet N:o 63, anmodade Ståndet Constitutions-Utskottet, att, i anledning af de serskildte besluten, med sammanjemnknings-förslag inkomma, och om ej annorledes saken kan afgöras, voterings-propositioner föreslå.

och N:o 64, till Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet, i anledning af återremisserne på memorialet N:o 47.

Herr *Helsingius:* Vid detta memorial inträffar i det närmaste samma förhållande, som vid det föregående; men här går jag ännu längre. Två Stånd hafva i denna fråga stadnat verkligen emot två, och således åberopas med fullkomligt skäl 75 §. R. O. Jag anhåller, att memorialet N:o 64 måtte ogillas, och att saken måtte till Constitutions-Utskottet återförvisas, med det förståndigande, att, ehuru Ståndet, enligt nyssberörde Grundlags-§., kunde pröfva ändringsförslaget förfallet, Ståndet likväl uttrycker den gemensamma tanka, att Constitutions-Utskottet bör framkomma med jemnkningsförslag, eller, för den händelse, att saken icke kan annorledes, än genom omröstning i förstärkt Constitutions-Utskott, afgöras, voterings-proposition. Jag anhåller, det ville Constitutions-Utskottet i närmare öfvervägande taga 75 §. Riksdags-Ordningen.

Herrar *P. Winblad* och *Wedberg* instämde häruti.

Herr *Biörck:* Jag åberopar hvad jag förut yttrat. Så länge 56 §. Regerings-formen bestämdt antyder, huruledes Grundlagsfrågor böra behandlas, bör äfven denna §. läggas till grund uti detta särskildta fall.

Herr *Holm:* Jag refererar mig till Constitutions-Utskottets memorial N:o 59, som innehåller fyra voterings-propositioner, af hvilka resultatet kan blifva, att de föreslagne förändringarne förfalla.

Herr *Biörck:* Jag vill blott fästa uppmärksamhet på en omständighet. Att ogilla ett Grundlagsförslag helt och ogilla en eller annan del, äro två skiljda saker, som fordra olika tillämpning. Jag har hört påstås, att ett af Constitutions-Utskottet uppgjordt förslag ej kan vid första Riksdagen ogillas, utan måste hvila till den nästa. Jag har ock hört, att ett eller annat ord kan vid den första Riksdagen ifrån förslaget borttagas. I detta sednare fall står dock något qvar, och då blir det likväl ett hvilande förslag. Detta olika förhållande har hos Constitutions-Utskottet måst förekomma och gifvit anledning till olika tydningar af 56 §. Regerings-Formen. Jag tror således, att Constitutions-Utskottet utan skäl skylles för inconsequence.

Herr *Ekerman:* Jag har alltid ansett ett af Constitutions-Utskottet uppgifvet Grundlagsändringsförslag ej kunna afgöras vid samma

Riksdag, då det beredes: och jag vill nu fästa Ståndets uppmärksamhet på följden, om ett motsatt förhållande skulle ega rum. Jag föreställer mig ett Constitutions-Utskott, som vill tillvägabringa förändringar i Grundlagarnes alla §§., och jag föreställer mig tillika alla Riks-Stånden af motsatt tanka. Följden blefve, att intet Grundlagsändringsförslag skulle till nästa Ständer framkomma.

Herr *Helsingius:* Den följd är visserligen gifven, som den siste talaren framställt; men i sådant fall går det ej värre, än i England skett, att den gamla Grundlagen blir qvar, lydande till ord och anda sådan den finnes, och att man får afvakta den tid, då förändringar kunna behöfvas. I anledning af hvad Herr *Biörck* anfört, medgifver jag att en skillnad finnes emellan memorialen N:is 59 och 64, men den är blott i ord, ej i mening; och det må ursäktas Borgare-Ståndet, om ej det nyttjat så utstuderade ord, som Constitutions-Utskottets Secreterare. Borgare-Ståndet har ogillat förslaget. Constitutions-Utskottet har begagnat ordet *uteslutande.* Om Borgare-Ståndet, såsom dess gemensamma tanka, förklarat, att förslaget skulle uteslutas, hade förhållandet varit lika emellan memorialen N:is 59 och 64. Meningen är äfven nu klar för hvar och en, som vill fatta densamma.

Discussionen ansågs slutad, och derefter beslöt Ståndet, uppå Herr Talmannens proposition, att, med undanrödjande af memorialet N:o 64, anmoda Constitutions-Utskottet att, i anledning af besluten öfver memorialet N:o 47, med sammanjemnknings-förslag inkomma och voterings-proposition föreslå till den behandling, som Grundlagen, för sakens afgörande vid denna Riksdag, medgifver.

§. 8.

Föredrogs och lades på bordet Banco-Utskottets betänkande N:o 69, i anledning af motion om ofördröjligt utbetalande ifrån Banken af Brandförsäkrings-bolagets der innestående medel, hvilka blifvit uppsagde för Wenersborgs stads bispringande.

§. 9.

Föredrogos å nyo Stats- samt Allm. Besvärs- och Economie-Utskottens betänkande och utlåtanden:

N:o 44, i anledning af väckt fråga om indragning helt och hållet, eller till en del, af tjenster vid skogs- och jägeri-staterne.

Herr *Hessle:* Jag finner visserligen detta betänkande vara välgrundadt; men jag kan dock icke neka, att då län finnas, der ej några kronoparker äro, hvarifrån ekar eller bokar äro att sälja till enskilde, och hvarest tjenstmannapersonalen ej fordras, för att bevaka Kronans egendom, hade jag trott att Utskotten bort föreslå framställningen så vidsträckt, att följden blefve, att, i den mån innehafvare af skogs- och jägeri-tjenster afgå, tjensterne icke återbesättas före den allmänna regleringen; ty annars inträffar, att, om regleringen fördröjes tio år, tjen-

sterna oupphörligen tillsättas, då ledigheter ega rum. Jag känner väl att dessa tjenstemän endast förses med constitutorialer; men om likväl tillsättning sker, skola de tillsatte dock vara i åtnjutande af löner. Lönerna äro i allmänhet obetydliga, men det betydligaste är, att man bibehåller en åklagaremagt utan kunskaper och skicklighet, en åklagaremagt, som ligger mera orten till last, än den tillskyndar det allmänna någon nytta. Jag önskar och yrkar således, att de förenade Utskotten, i stället för den nu afgifna framställningen, måtte tillstyrka, att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t anhålla om en ny organisation af skogs- och jägeristaterne, och att, intill dess denna sker, lediga tjenster å dessa stater icke må tillsättas.

Herr *Rubin*: Då de förenade Utskotten i detta betänkande tillstyrkt Rikets Ständer att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det en förnyad organisation af ifrågavarande tjenstemannastater måtte verkställas och dervid all den indragning och minskning i personal iakttagas, som Kongl. Maj:t med vården om Kronans enskilda skogar och öfriga omständigheter i Nåder finner förenlig, är det påtagligt, att detta tillstyrkande i sjelfva verket innehåller redan den framställning, Herr *Hessle* åsyftat. Jag ser ej, hvartill en ny redaction skall tjena. Jag vet visserligen, att, särdeles på min hemort, der ej kronoparker egentligen finnas, den största indragningen kommer att ske. Jag finner ingen ofullständighet i Utskottens arbete

eller skäl för återremiss, utan hemställer, att Utskottens tillstyrkande måtte bifallas, sådant det finnes i betänkandet uttryckt.

Herr *Bååth:* Jag förenar mig hufvudsakligen med Herr *Hessle*, men jag anhåller, att tillika få göra en eller annan anmärkning. Då jag läser motionairernes skäl och de slutsatser, som de derifrån draga, synes mig afsigten vara, att skogs- och jägeri-betjening skall indragas, der ej allmänningar finnas att vårda. Jag hade trott, att, på grund af denna framställning, Utskotten ej varit förhindrade att till Rikets Ständer framlägga uppgift på de län, hvarinom allmänningar eller krono-parker finnas, för hvilkas bevakning betjeningen bör bibehållas. Sådan uppgift skulle hafva föranledt Rikets Ständer till en närmare pröfning af locala förhållanden. Nu är blott generelt tillstyrkt anhållan hos Kgl. Maj:t om ny organisation af skogs- och jägeri-staterne. Jag föreställer mig, att Kongl. Maj:t ej företager denna, utan att specifika uppgifter framläggas, i grund hvaraf tillfälle blifver att, med kännedom af locala förhållanden, bestämma behofvet särskildt för hvarje län. Sådana uppgifter skola tjena till ledning för Kongl. Maj:ts höga omdöme i ämnet. Jag anser denna brist i Utskottens betänkande böra undanrödjas, och derföre begär jag återremiss.

Herr *Wærn*: Jag förenar mig med Herr *Hessle*, men i afseende på den begärda återremissen, måste jag finna, att behandlingen af

denna fråga tillhörer sammansatta Utskott, som sällan hafva sammanträden, och för hvilka flere vigtiga mål ännu återstå att afgöra. Jag skulle derföre tro, att man heldre bör vidblifva detta betänkande, än att risquera det intet betänkande afgifves. Således bifaller jag detta betänkande, i brist af något bättre.

Med Herr *Wærn* förenade sig Herrar *Wedberg*, *Bruse* och *I. Winblad*.

Herr *Olbers*: Jag finner icke, att Herr *Hesses* förslag om skogs- och jägeri-tjensternas successiva indragning sammanstår med omsorgen om skogarne. Jag tror att de förenade Utskotten, genom tillstyrkandet af den underdåniga anhållan, som förslaget upptager, gjort allt hvad som göras kunnat. En större utsträckning skulle vara i strid emot vården om skogarne; men för att vinna närmare bestämmelser för sakens pröfning, förenar jag mig uti anhållan om återremiss.

Herr *Rubin:* Jag tror en ofullständighet skola förblifva deruti, att ifrån Representationen inhämta underrättelser, i hvilka län jordlägenheter stå under skogs- och jägeri-betjenings uppsigt; och jag tror deraf kunna dragas det resultat, som här blifvit antydt, genom det bestämda förslag ifrån Utskotten, att Rikets Ständer skola hos Kongl. Maj:t begära erforderliga inskränkningar uti Skogs- och Jägeristaterna. Då förslaget inkommer till Kongl. Maj:t, underlåter icke Kongl. Maj:t att, användande dess Nådiga omtanka, ifrån vederbörande Landshöfdingar infordra uppgift, hvilka lägenheter finnas. Det har varit omöjligt för Utskotten att afbida tiden för dessa upplysningars införskaffande, så att de kunnat grundlägga ett fullständigt utlåtande.

Herrar *Sjöblom*, *Malmberg* och *Lake* instämde med Herr *Rubin*.

Herr *Leffler*: Det hade varit väl, om de förenade Utskotten kunnat aflemna de upplysningar, som Herr *Bååth* önskat; men Utskotten hafva dertill icke varit i tillfälle, utan att hafva infordrat dem ifrån vederbörande auctoriteter, såsom Landshöfdingar och Länshushållnings-sällskaper. Detta hade blifvit så vidlyftigt, att det icke under Riksdagen kunnat medhinnas. Att Utskotten skulle föreslå, det under tiden lediga skogs- och jägaretjenster ej borde tillsättas, anser jag vara olämpligt, emedan derigenom betjening komme att bortgå i de orter, der den behöfdes, och tvärtom. Då Utskotten antydt Rikets Ständers önskan, att indragningar måtte ske, så fort som möjligt, tror jag allt vara gjordt, som nu kunnat vidgöras. Jag medgifver icke återremiss, utan instämmer med Herr *Wærn* uti anhållan om bifall till betänkandet.

Herr *Bååth:* Mitt yttrande åsyftade icke, att Rikets Ständer skulle sjelfve upplysa, hvarest indragningar kunde ske, utan att Utskotten bort af Embetsverken och deribland i första rummet Öfver-Hofjägmästare-embetet inhämta upplysningar. De närmare upplysningarne låter

Kgl. Maj:t ofelbart infordra; men det hade varit nyttigt för Kongl. Maj:t, att höra Rikets Ständers särskilda mening derom, hvarest indragningar anses böra ske eller icke. Nära ett år har varit för handen, hvarunder upplysningarne kunnat införskaffas. Om Ståndet likväl ej finner det vara angeläget att återremittera betänkandet, låter äfven jag mig dermed nöja.

Herr *Santesson*: Med kännedom om skogarne i Skaraborgs län, anhåller jag om bifall till betänkandet.

Discussionen ansågs slutad och betänkandet, N:o 44, bifölls.

Herr *Bååth* anmälde sin reservation.

N:o 45, ytterligare, i fråga om lindring uti den hemmansägare i Jemtland åliggande roterings- och rustningsskyldighet.

Herr *Rubin:* Jag hade trott, att billigheten fordrade, att Jemtlands förtryckta invånare må åtnjuta någon välvilja af Rikets Ständer, om ej nedsättning i roteringen äger rum. Detta beror på Kongl. Maj:ts Nåd; och jag hyser ej annat hopp, än att Kongl. Maj:t skall sätta dem i tillfälle att åtnjuta de 4,000 R:dr, som Utskotten föreslagit och äro af tvänne Riks-Stånd beviljade. Om ej Kongl. Maj:t fäster afseende på dessa invånares belägenhet, för att bereda lindring i roteringen för dem, vore det hårdt, om de skola blifva i saknad af denna välvilja, som må afhjelpa deras bekymmer. Jag insisterar icke på den af mig, vid återremissen, yrkade förändring, utan önskar bifall till betänkandet, under förhoppning att Kongl. Maj:t skall bevilja sådan nedsättning, att roteringen ej blifver tryckande, om ej den kan återföras till det gamla kneckte-contractet.

Herr *Hessle:* När Ständerna funnit rättvist, att, vid fråga om städernes båtsmanshåll, lindra skyldigheten för de mindre städerna, för att lägga större tyngd på de städer, som ej ansågos vara nog tryckta, finner jag det vara consequent att här lägga tyngden på Statsmedlen; men rättvisare vore det likväl, om samma princip följdes vid roteringen å landet, som vid städernas båtsmanshåll, så att de öfrige roterade hemmanen finge betala till Jemtland, hvad Jemtland ansågs vara för högt roteradt, och icke att medlen skulle utgå ifrån Riksgälds-contoiret, genom hvilken sednare åtgärd rotejemnkningen faller allt för tungt på städerna; och då jag ej finner mig vederlagd i mina anmärkningar, yrkar jag afslag å detta betänkande.

Herr *Olbers* förenade sig med Herr *Hessle*.

Herr *Leffler:* Jag vill ej försöka att vederlägga Herr *Hessle* i fråga om städernas tyngd af båtsmanshållet; men här inträffa ömmande förhållanden, som påkalla hastig hjelp. Den af Herr *Hessle* antydda ordning för Jemtland, att vinna ersättning för sitt lidande, skulle blifva ett tidsödande och vidlyftigt experiment. Contractet slutas med nästa års utgång. Då skall provincen Jemtland antingen uppställa 1,000 man landtvärn eller ock rotering der

ske efter enahanda grunder, som för öfrige län äro gällande. Då Kongl. Maj:t ej velat medgifva nedsättning under 800 man, hafva Rikets Ständer trott det vara en medelväg, att, under roteringens verkställande, tillvägabringa möjligheten, att Jemtland under trenne år må kunna vidblifva att utgöra 800 man. Anslaget fortfar icke till nästa Riksdag. Möjligen kan roteringen ske på 3:ne år. Jag tror att Jemtland kommer att uppställa de stadgade 1,000 man landtvärn, om ej den nya roteringen kommer till stånd, eller Kongl. Maj:t och Rikets Ständer för provincen besluta en varagtig fördel. Jag bifaller betänkandet.

Herr *Frodell* instämde med Herr *Leffler*.

Herr *Petre*: "Inom de förenade Utskotten yrkade jag, att man, långt ifrån att anslå Statsmedel, på sätt nu är i fråga, skulle tillstyrka Rikets Ständer, att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det hela Jemtlands regimente måtte få ställas på vacancer. Jag framställde dervid, huruledes Jemtland, beläget öfver 20 mil från hafvet och genom vidsträckta ödemarker skildt från angränsande provincer, utgör så att säga ett land för sig, hvilket, efter Sveriges förening med Norrige omöjligen kan blifva utsatt för något fiendtligt anfall. Att Jemtland under sådane omständigheter mindre än någon annan province borde hålla stående kostsamma troupper, förekom mig så klart, att jag icke kunde underlåta att derpå fästa de förenade Utskottens uppmärksamhet, helst dessa troupper, i anseende till landets isolerade läge, icke kunna, utan stora svårigheter och kostnader, föras genom vidsträckta obebodda trakter till andra orter, i händelse ett försvarskrig inom Riket någonsin kommer i fråga. Jemtland är en bland de provincer, som med hänsigt till local-förhållanden företrädesvis ägnar sig till en vigtig förändring i Försvarsverket, nemligen medelst ändamålsenlig organisation af beväringsmanskapet och indragning deremot af indelta trouppen. Närvarande frågas art är sådan, att man icke borde låta undfalla sig hvad i ofvanförmäldte hänseende förekommer såsom sannt och rätt; men min ifrågavarande framställning hade dock det, i afseende på reformer inom Krigsväsendet, icke sällsporda ödet, att icke tillvinna sig något gehör. Vid sådant förhållande och då jag nogsamt inser, att någon tillfällig lindring uti Jemtlands rotehållares betryck är, i anseende till utredda omständigheter, af behofvet påkallad, måste jag, emot min vilja, rösta för bifall till betänkandet."

Herr *Leffler*: Det är kändt, att Jemtlands regimente tvänne gånger varit beordradt emot Ryssarne. Det har måhända varit mindre rättsenligt, men det har dock skett. Jemtland, såsom en province af Sverige, kan icke undandraga sig att deltaga i dess försvar. Möjlighet är ock, att vi kunna få en fiende ifrån norra orterne. Efter hemmantalet skulle Jemtland præstera 5 à 600 man. Då man tager i betragtande alla de omständigheter, som i öfrigt

äro uti betänkandet utredda, synes allt skäl vara att bifalla betänkandet.

Discussionen ansågs slutad och utlåtandet, N:o 45, bifölls.

Herrar *Hessle* och *Olbers* reserverade sig.

och N:o 46, angående sättet för utgörandet af städernas Inqvarterings-besvär samt en jemnare och rättvisare fördelning deraf.

Herr *Wigert*: I förening med hvad min företrädare uti Riksdagsmanna-befattningen yrkat, och på samma grunder, som han anfört, påstår jag, att Carlshamn måtte tillgodonjuta lindring uti Inqvarterings-tungan.

Herr *Leffler*: Jag har reserverat mig emot beslutet och äfven sökt att göra min åsigt inom Utskotten gällande. Efter hvad jag befarar, uträttas intet med återremiss. Således tillstyrker jag nu bifall till betänkandet.

Herr *Olbers*: Äfven jag anhåller om bifall till betänkandet; och då Marstrand, på grund af Författningar, är befriad från vidare inqvartering, när garnizonen der uppbär den summa, som till dess inqvartering är anslagen, och enär Marstrand icke tillgodonjuter tolag, vill jag blott reservera Marstrands rätt till framdeles befrielse ifrån deltagande uti de öfrige städernas inqvartering.

Herr *Biörck*: Då lindring uti inqvarteringen för Stockholm blifvit satt i fråga redan år 1810 och sedermera vid alla tillfällen, då lindring i städernes inqvartering i allmänhet varit föremål för öfverläggning, har jag sökt göra mig reda, hvarföre, i sammanhang med det utlåtande, som nu blifvit af Utskotten afgifvet, sådant resultat icke blifvit uppställdt, som kunnat bereda, hvad Stockholms invånare länge önskat. Jag har funnit, att Utskotten hufvudsakligen hämtat anledning till utelemnande af förslaget för Stockholm ifrån de af Embetsverken till Utskotten meddelade upplysningar. Härvid kan jag icke undgå att anmärka, det misstag skett i uppgifterne. Pag. 21 af betänkandet läses att, enligt den underrättelse, som ifrån Embetsverken erhållits, Stockholms stad ej utgifvit servicepenningar. Så vida inqvarterings-penningar erläggas för inqvartering in natura, och så vida dermed förstås ej blott husrum, utan äfven hvad som menas med service, är det obestridligt, att Stockholm godtgör service-kostnad; men som tvister uppstått emellan inqvarteringsgifvare och inqvarteringstagare, har en Committée blifvit af Kongl. Maj:t förordnad, för att bestämma hvad med service rätteligen förstås, och hvad en sådan nödvändig service, efter tidens förhållande, anses böra gälla. Det är således obestridligt, att Stockholm till inqvarteringstagarne betalar service. Den andra omständigheten är, att här nämnes, det Kongl. Maj:t i Nåder förklarat, att inqvarteringen för Stockholms stad blifvit genom sednare författningar reglerad, och att således, i afseende derå, bör för närvarande vid nu gällande stadganden förblifva. Ehuru jag har bestyr med Inqvarteringsverket i Stockholm, måste jag likväl erkänna, att jag ej kän-

ner dessa författningar, så vida icke Kongl. Maj:ts Nådiga utslag af den 23 Mars 1824 anses innebära något sådant. Detta innefattar dock icke någon reglering, utan blott ett Kongl. Utslag uppå besvär, som inqvarteringstagare anfört deröfver, att inqvarteringsgifvare ej velat uppfylla de förres anspråk; och det är icke genom dom och utslag, som beskattningsfrågor afgöras. Inqvarteringen, eller den börda för borgare och husägare, hvilken kallas inqvarteringsskyldighet, har sina Grundlagar i 1720 års Inqvarterings-ordning samt 1766 och 1775 årens Författningar, grundade på 1720 års Riksdagsbeslut. Då Stockholm åtog sig detta onus, föreställde den sig, att detsamma hade egenskap af annan beskattning. Såsom sådan, bör denna tunga behandlas och ej af tillfällig organisation bestämmas. Äfven har jag sökt göra mig reda derföre, huruvida den Inqvarterings-ordning, som Utskotten föreslagit och intagit i betänkandet, N:o 47, skall vara för Stockholm tillämplig, så vida den af Rikets Ständer antages. Härom har jag ej funnit något nämndt. Förslaget grundas dock på gällande Författningar; och af den omständighet, att 1766 års Författning har till titel: Förordning för Stockholm och öfrige Garnizons-orter, synes, att de då voro i berörde afseende sammanslagne. Emedlertid medgifver jag, att särskildta förhållanden för Stockholm påkalla en särskild reglementering; men det hufvudsakliga är en följd af uteblifvande flere år af alla föreskrifter. Redan år 1810 uttrycktes den åsigt, att de städer, som icke å allmän bekostnad uppförde casserner, borde vara befriade ifrån inqvartering, så vida den utgjorde ersättning för hyra. Likväl har, sedan 2:ne af Garnizons-regimenterne härstädes blifvit försedde med dyrbara casserner, Inqvarterings-verket i Stockholm ej fått tillgodonjuta någon ersättning, likasom stadens invånare fått betala dubbel inqvartering, då casserner blifvit byggde på Statens bekostnad, hvarigenom Allmänna Bevillningen ökats, och då icke destomindre full inqvartering måst betalas. Den andra omständigheten är, att, genom misstydning af Författningar, den optionsrätt blifvit åsidosatt, som är staden tillerkänd och aldrig blifvit upphäfven. Staden har ej kunnat begagna sina toma casserner, att der emottaga Garnizonstrouppe till inqvartering, fastän staden har obestridlig rättighet att välja emellan att gifva hyra eller att lemna inqvartering in natura. Jag är tveksam, hvilka medel jag skulle föreslå, för att icke försumma min skyldighet, såsom representant för hufvudstaden, att afse dess invånares sannskyldiga nytta; jag hemställer, om icke Rikets Ständer, i sammanhang med den framställning i ämnet, hvilken kommer att göras hos Kongl. Maj:t, måtte begära, att Stockholms stad, för att tills vidare njuta någon lindring, må befrias ifrån utgörandet af dubbel inqvartering, d. v. s. ifrån erläggandet af inqvarterings-penningar till den del af Garnizonen, som redan är inqvar-

terad, dock med förbindelse för staden att godtgöra den summa som på servicen sig belöper. Detta är det enda, som nu kan göras; och i händelse Ståndet finner anmärkningarne sådana, att de förtjena återremiss, hvarom jag anhåller, torde de förenade Utskotten komma i tillfälle att närmare öfverväga denna sak och ett tillstyrkande af Stockholms delagtighet i det allmänna stadgandet vara att förvänta.

Herr *Frodell* instämde med Herr *Biörck*.

Herr *Helleday*: De förenade Utskotten hade i detta betänkande bort närmare bestämma, huruvida de med inqvartering förstått skyldigheten att utgöra service. I Landskrona är förhållandet sådant, att staden är befriad ifrån inqvarteringsskyldighet, men förbunden att utgöra service, dels in natura dels i penningar. Om ej Utskotten med inqvartering här äfven menat service, nödgas jag ogilla betänkandet, emedan följden deraf blir, att ej blott enskilde städer, utan äfven det allmänna komme att förlora. Det blifver då ej fördel för stad, som ej är inqvarteringsskyldig, att få tillgodo beräkna tolagsmedel, då den ej deraf har behållning. Följden blir, att en sådan stad afsäger sig att uppbära inqvarteringstolag, hvarmed endast förenas kostnad för uppbörd och redovisning. Jag yrkar återremiss, på det att Utskotten må bestämma, om de afsett äfven den service, som vidlåder vissa städer att utgöra.

Herr *Arnberg*: Äfven jag önskar återremiss. Jag påminner mig, att ej längesedan behandlades en fråga ifrån Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottet, der Ståndet biföll begäran hos Kongl. Maj:t om allmän undersökning, angående den tolag och de så kallade stadsandelar, som tillkomma hvarje stad. I detta betänkande hemställes, att Rikets Ständer, medelst underdånig skrifvelse, skola hos Kongl. Maj:t anhålla, att sådana undersöknings-åtgärder vidtagas, hvarigenom dels utredes inqvarterings-tolagens belopp, särskildt ifrån den öfriga tolagen, och det för alla städer, der sådan uppbäres, dels vinnes behörig controll öfver upbörden deraf, så att inqvarteringstolag varder använd till det dermed afsedde ändamål, eller inqvarterings-utgifternes bestridande: att, i följd deraf, städerna böra till Stats-contoiret, inom tre månader ifrån hvarje års början, ingifva behörigen styrkta räkningar öfver inqvarteringstolag och inqvarterings-utgifter för det föregående året; och att det blifver ålagdt de städer, som åtnjuta inqvarteringstolagsmedel, utan att hafva inqvartering, att qvartaliter till Stats-contoiret insända samma medel, samt sådana städer, der inqvarteringstolags-uppbörden öfverstiger kostnaden för bestridd inqvartering, att, vid räkningarnes afgifvande till Stats-contoiret, öfverlemna öfverskottet å nämnde uppbörd. Detta synes vara ett nog våldsamt steg, då man begärt undersökning om beskaffenheten af tolagen. Om detta betänkande antages, kan följden blifva

den, att inqvarteringstolag beröfvas städer, men att skyldigheter, som städer sig åtagit, ändock qvarstå. Jag vet, att, genom 1777 års förening emellan Norrköping och Kronan äro Stadens rättigheter och skyldigheter fullkomligen bestämda i detta fall. Derföre anhåller jag om återremiss, på det att Utskotten i stället må tillstyrka, att en undersökning göres om tolagens beskaffenhet och tillkomst.

Häruti förenade sig Herrar *Mæchel* och *Valley*.

Herr *Hallgren*: För min del hade jag trott att Stockholms representanter icke måste hafva skäl att yrka återremiss, då lindringen uti inqvarteringsbesväret för Stockholm är reserverad, ehuru nu gällande författningar äfven böra tjena till efterrättelse. Det är upplyst, att 1766 års förordning stadgar, att allt, hvad till inqvarteringsfonden tarfvas utöfver tolagen, bör dragas af Borgerskapet enskildt, till ena hälften, och den andra insamlas af husen och gårdarne i staden. Det synes vidare af betänkandet, att år 1832 utgjorde afgiften af hus och fastigheter 16,331 R:dr 42 sk., och att enahanda belopp utgjordes af Borgerskapet. Då det ytterligare upplyses, att den allmänna tolagen i helt ej är skiljd ifrån inqvarteringstolag, är tiden nu dertill inne. Det enda skäl, som kan vara till återremiss, är hvad Herr *Helleday* anmärkt om service-kostnad. För öfrigt bifaller jag betänkandet.

Herr *Hessle*: Detta betänkande är af den

beskaffenhet, att, då det ej afhandlar sättet för utgörandet af inqvartering, utan en billig jemnkning efter Ständernes beslut, hade Stockholms stad bort ingå i hela förslaget, men har ock kunnat, utan skada för sig, skiljas derifrån. Stockholms stad har måhända stor anledning att klaga, men det kan afhjelpas vid bedömmandet af betänkandet, N:o 47, ej af betänkandet, N:o 46, som icke afhandlar hvad hvarje stad skall betala. Likaså bör, vid betänkandet, N:o 47, tagas i betraktande hvad med inqvartering och service förstås. Således förfaller den nu i berörde afseende gjorda anmärkning. Man har sagt det vara våldsamt, att taga inqvarteringstolagen och med den utgöra inqvarteringen så långt den räcker, med skyldighet för städerne att fullgöra återstoden. Det är mera våldsamt att den enskilda staden skall fylla bristen. Inqvarteringstolagen gifver genom namnet tillkänna, att den är bestämd för inqvartering. Om en stad uppbär sådan tolag, men icke utgör inqvartering, bör ock staden aflemna sagde uppbörd till de inqvarteringsskyldiges förmon. Det beror af Kongl. Maj:t att bestämma, hvarest trupp skall förläggas. Det ena året är den förlagd i Christianstad, ett annat år förlägges den i Norrköping. Om detta sker, behåller staden sin tolag eller får den sådan inkomst ifrån befriad stad. Det enda, som kunnat göras, är nu af Utskotten gjordt. Det är något, ehuru ej allt; och jag hoppas, att något icke fråntages, samt yrkar bifall till betänkandet.

Häruti förenade sig Herrar *I. Winblad*, *Bruse*, *Wedberg*, *Lundin* och *Egnell* m. fl.

Herr *Zander*: Jag instämmer med Herrar *Arnberg* och *Helleday*. Hvad Norrköping beträffar, synes summan af tolagen stor, då Norrköping ej har direct skyldighet till inqvartering. Den har det dock indirect, enär den oftast måste till inqvartering emottaga tågande trupper. I öfrigt har staden skyldigheter af flere slag, hvilka fullt validera emot tolagen. Jag protesterar emot de förenade Utskottens förhastade tillstyrkande af en åtgärd, som skall hafva till föremål, att hvar och en stad, som uppbär inqvarteringstolag, men ej har motsvarande inqvarteringsskyldighet, skall qvartaliter inlemna beloppet till Stats-contoiret. Detta synes vara obilligt. Det bör ovillkorligen närmare upplysas, huruledes särskilda städers rättighet att uppbära inqvarteringstolag tillkommit. Jag yrkar således återremiss.

Herr *Leffler*: Herr *Helledays* anmärkning om servicen är redan besvarad af Herr *Hessle*, som hänvisat till betänkandet, N:o 47, hvaraf synes, att inqvarteringen med service inbegripes. Hvad Herr *Arnbergs* yttrande angår, får jag upplysa, att Utskotten haft kännedom, huru inqvarteringstolagen flerestädes användes, och jag har äfven insett de svårigheter, som skola möta att utbekomma beloppen; men Utskottens öfriga personal har funnit det vara rättvist, att, då afgiften ej till inqvarteringen användes, den ej skall få begagnas till andra ändamål, utan

att den borde i sådant fall gå till de städer, som äro af inqvarteringen betungade. Ehvad utgången blifver af frågan om allmän reglering af tolagen, är icke deraf hinder för hvad här föreslås. Rikets Ständer hafva begärt upplysningarne i det förra afseendet till nästa Riksdag; och således sker ej förändring, förr än då; men Utskotten hafva trott, att ett interims-lättande, i afseende på städernas inqvarteringsskyldighet, borde beredas, och således för städerna förutsatt, att tolagen borde förflyttas till sitt rätta ändamål och allmän reglering. Då ej annan utväg till hjelp förefanns, ansågo Utskotten det här föreslagna vara något. Hvad Herr *Biörck* anfört, föranleder icke återremiss, hvarmed något vinnes, emedan Utskotten saknat upplysningar. Sådana Rikets Ständer begärt, saknas från Collegierne, rörande Stockholm. Kongl. Maj:t har bestämdt yttrat, att Stockholm ej skulle i förslaget inbegripas; men denna stad är likväl icke nu utesluten ifrån den allmänna lindring, som framdeles kan fastställas. Hvad Herr *Zander* yttrat om tågande trupper, är ej eller skäl till återremiss. Alla städer hafva deraf plåga. Uti Götheborg uppgår antalet stundom till 6 à 8000 man. Efter Rikets Ständers fattade beslut, bör ersättning lemnas. Detta bör ej nu någon sätta i fråga. Om betänkandet återremitteras, återtager jag gerna, hvad jag yttrat, i fall Utskotten finna grundade anledningar till ändringar i beslutet.

Herr *Halling*: Den tafla Herr *Biörck* upp-

ställt om inqvarteringen i Stockholm, är mörk. Jag tviflar ej på sanningen deraf, och den har sitt motstycke i andra städer. Jag delar Herr *Biörcks* anmärkning, att Stockholm ej blifvit ihågkommen med den rätt staden begär. Om man läser betänkandet i dess helhet, finner man, att obetydligt är tillgjordt, då der nämnes, att Stockholms stad icke må anses utesluten ifrån rättighet till den lindring å inqvarteringsbesvären, som för städerna framdeles kan beslutas. Jag har ej förut sett något sådant uttryck af Utskott eller Rikets Ständer, enär Stockholm tillförene städse tagits i betraktande i fråga om lindring i städernas inqvarteringsbesvär. Jag fäster uppmärksamheten på Regerings-formens 57 §., enligt hvilken Svenska folket äger att sig sjelf ensamt beskatta. Huruvida dermed står tillsammans, att 11 städer ej fått tillgodonjuta fördelen deraf, lemnar jag till större tänkare att bedömma. Så länge Regeringen har i sin magt att inskränka inqvartering på ett ställe och åter utvidga den, så att utgifterna kunna omvexla emellan flere 1000 R:dr, så länge kunna de anmärkta 11 städerne ej sägas stå under skydd af 57 §. Regerings-formen. Man har nämnt, angående inqvarteringstolagen. Jag hänvisar till 6 punkten uti Kongl. Resolutionen på städernas besvär af den 16 October 1723, hvarest stadgas, att, "anbelangande inqvarterings- eller tillökningstolagen, så böra alla stapelstäderne i gemen njuta lika förmon, i anseende dertill, med Stockholms stad, så att de, i anledning af 1688 års Förordning af den 16 Juli, sjelfve måge få uppbära och till sin egen nytta använda denna tolagen, utan att densamma, tvärt emot dess egentliga egenskap och städernas bevillning, dem till skada och præjudice, Kongl Maj:t och Kronan vidare må beräknas, eller framdeles till andra tarfvor disponeras." Man har talat om våld. Om något är våld, har det denna egenskap, att en stad 100 år uppburit inqvarteringstolag, utan att utgöra den skyldighet, hvarföre tolagen tillkommit. Den utgöres egentligen icke af dem, som densamma betala. I sista rummet vidkännes den af consumenten, eller af producenten, eller törhända af båda. Jag har hört äfven röster höjas för att bevisa, att något genom betänkandet är åstadkommet för de städer, hvarest hitintills åtnjutits inqvartering, och hvilka voro förtjenta af mycken uppmärksamhet. Jag har sett handtverkarens sista verktyg utmätas för andel uti inqvarteringen. Denne handtverkare har ej ägt tak öfver hufvudet, men måste, efter 1766 års författning, utgöra andel i hushyra för den inqvarterade soldaten. Jag frågar, om icke, då sådana förhållanden påkalla rättvisa, alla considerationer städer emellan böra vika, för att bereda jemnkning. Det kan icke nekas, utan måste erkännas, att om detta betänkande antages, vissa städer, som nu i beqvämlighet åtnjuta inkomster, blifva lidande; men jag anser detta lidande så litet känbart, att det ej bör tagas i betragtande, då man söker att bereda ett

stort ändamål, och hvartill man nu först synes hafva tagit allvarsamt steg. Rikets Ständer hafva redan för 25 år tillbaka beslutat en jemnkning. Nu är den försökt. Det är icke för tidigt. Man har sagt, att en undersökning är genom Rikets Ständers beslut begärd om tolagen i allmänhet. Ändamålet var, att tranquillisera dem, som satt i fråga städernas rättighet dertill, och att upplysa, att städerna hafva dessa inkomster, derföre att de måste vidkännas utgifter, som det öfriga landet ej afvet. Någon undersökning är i förevarande fall icke af nöden, ty 1823 års Ständer begärde en sådan. Dylikt skedde äfven vid sista Riksdag. Alla meddelade upplysningar hafva Utskotten begagnat. Vidare undersökning skulle endast tjena att draga ut på tiden och ytterligare försäkra vissa städer, att, till dess undersökningen vore slutad, oqvaldt behålla inkomster, som de för 100 år tillbaka med rättvisa bort lemna. Jag tillstyrker bifall å betänkandet, såsom det enda, hvilket Utskotten varit i tillfälle att för närvarande föreslå, och som bevisar, att Utskotten användt allt sitt bemödande, för att åstadkomma, hvad som varit att söka.

Med Herr *Halling* förenade sig Herrar *Malmberg* och *Bruse* med flere.

Herr *Arnberg:* Lika varmt, som någon, önskar jag, att städerna må komma i åtnjutande af all lindring uti inqvarteringsbesväret; men, å andra sidan, är jag lika varm derföre, hvad äfven grannlagenheten fordrar, att ej lindring för den ena staden beredes så, att ett annat samhälle faller i samma ställning, hvaruti den förra förut varit. Den siste talaren har uppdragit en sorglig tafla af inqvarteringstungan för vissa städer, men om andra städer ålägges enahanda besvär utan surrogat, råka de i samma belägenhet. Det är sagdt, att vissa städer för 100 år tillbaka bort lemna inqvarteringstolagen. Detta föranleder undersökning, om förhållandet inom dessa städer ännu qvarstår. Ståndet ansåg, då Herr *Wærns* motion om tolagen förevar, frågan vara af privilegiinatur och böra behandlas efter 114 §. RegeringsFormen. Nu åter är Ståndet, långt ifrån att anse saken, såsom privilegiifråga, beredt att förklara, det tolagsmedlen skola till Stats-Contoiret insändas, för att komma de af inqvarteringen betungade städerna till godo. Detta mål, ehuru godt, tror jag dock ej böra sanctioneras. Uti Norrköping är förhållandet sådant, att staden har sig ålagdt att för tolagen underhålla bestämda arbeten. Om en del af inkomsten borttages, fordrar äfven rättvisan, att onus skall borttagas, så framt icke samhället skall lida af samma orättvisa, som trycker de städer, som nu äro, mera än andra, af inqvartering betungade. För att få förhållandet utredt, och då jag önskar lindrings beredande uti detta onus, samt erkänner, att garnizonsstäderna mest deraf tryckas, yrkar jag undersökning om städernas rättigheter och skyldigheter. Desse sednare må borttagas; och då skall jag med nöje tillstyrka rättigheternes öf-

verflyttning till andra städer. Nu vore det förhastadt att medgifva medlens aflemnande, utan motsvarande lindring. Jag vidhåller mitt yrkande om återremiss.

Häruti förenade sig Herr *Zander*.

Herr *Biörck*: För att berigtiga Herr *Hallgrens* uppgift, får jag förnya den upplysning jag vid ett föregående tillfälle meddelat, att Stockholms Borgerskap förledet år måst bidraga till inqvarteringskostnader med mera, än 17,000 R:dr, hvilket äfven är förhållandet för innevarande år. Lika mycket bekostades af husägare, dock för dem med afdrag af 9000 R:dr, som af Brandförsäkrings-contoiret betaldes. Man har invändt, att min framställning snarare bort ske vid memorialet, N:o 47, än vid det förevarande under N:o 46: men då detta sednare, enligt rubriken, angår sättet för utgörandet af städernas inqvarterings-besvär, samt en jemnare och rättvisare fördelning deraf, och sådan rättvis fördelning i mitt yttrande åsyftades, trodde jag, att det hade något sammanhang med betänkandet, N:o 46. Äfven är det nämndt, att Utskotten saknat erforderliga upplysningar, angående inqvarteringsbesväret i Stockholm. Jag tror icke förhållandet vara för Utskotten obekant, emedan af den bifogade reservationen synes, att redan år 1810 utlofvades förminskning eller jemnkning uti inqvarteringsbesvär för stad, i den mon Staten uppförer casserner. Ej eller var det okändt för Utskotten, att sedermera hafva blifvit uppförde i

Stockholm casserner för tvänne garnisons-regimenter. Svea Artilleri-regimente saknar ännu cassern, men uppbär ändock icke högre inqvarteringspenningar, än de öfrige garnisonsregimenterne, som äro med casserner försedde. Således, och då min anmärkning egentligen grundas på den önskan, att Stockholms stad numera må tillgodonjuta någon nedsättning i inqvarteringen, begär jag ingenting ogrundadt, enär jag vet, att inqvarteringstolagen beräknas till 33,000 R:dr, men att deremot omkostnaderne uppgått utöfver 81,000 R:dr. Dessa upplysningar synas icke hafva varit för de förenade Utskotten otillgänglige.

Herr *Holm* förenade sig häruti.

Herr *Helleday*: Just derföre, att service är beräknad uti utlåtandet, N:o 47, anser jag uti betänkandet, N:o 46, skillnad böra göras emellan inqvartering och service, emedan städer äro, som äro skyldige att præstera service, men icke inqvartering. Den af mig begärda tolkning af inqvartering, sådan den i betänkandet, N:o 46, förekommer, anser jag således icke vara öfverflödig till framtida efterrättelse, ty eljest föreser jag den följd, att de städer, som blott lemna service, ej få någon ersättning. Det är ostridigt en fullständighet, att ej skillnaden är gjord i detta betänkande.

Herr *Cederborg*: Då städernas rätt till tolag stödjes på privilegier, är ock densamma, oförkränkt, reserverad genom 114 §. Regerings-

formen, så att ej några städer kunna undfå ersättning på andra städers bekostnad, då motsvarande skyldigheter fullgöras.

Herr *Halling:* Jag har trott rättigheten för städerna i allmänhet att uppbära tolag vara försäkrad genom 114 §. Regeringsformen, men derföre kan icke bestridas rättvisan af en undersökning, om städer uppbära denna inkomst till ändamål, som ej äga rum. Icke sker någon inskränkning uti privilegierne derigenom, att Kongl. Ma:jt låter undersöka, om de præstationer utgöras, för hvilka inkomsterne uppbäras. Så långt anser jag mig icke kunna gå, att icke hvar och en stad bör visa, med hvad villkor de af Rikets Ständer eller Kongl. Maj:t beviljade fördelar åtnjutas. Häruti är jag skiljaktig, men ock endast deri. Detta har varit skälet för undersökning om tolagen; men deraf hämtar jag icke anledning att rubba ett af föregående Ständer tillstyrkt och af de förenade Utskotten nu godkändt förslag, att de af inqvartering betryckta städer skall tillerkännas, hvad andra städer för mycket åtnjuta. Ofvan antydda undersökning är nödvändig, hvaraf torde upplysas, att en eller annan stad stundom för tillfälliga omkostnader begagnat tolagen, som under vissa villkor är upplåten. Allt sådant utredes genom den beslutade undersökningen, men hindrar ej antagande af det nu uppgifne förslaget.

Herr *Leffler*: I anledning af Herr *Helleday's* yttrande, får jag blott upplysa, att ersättning för servicen ej varit i fråga hos Utskotten, då Utkotten dertill saknat anledning. Rikets Ständer hafva begärt Statens mellankomst, blott i afseende på de städer, der egentlig inqvartering finnes. Vid sista Riksdag yttrade Ständerne, att de förbehöllo sig att, sedan alla de upplysningar, hvilka för inqvarteringsbesvärets framgena och rättsenligare fördelning voro behöfliga, genom Kongl. Maj:ts Nådiga försorg, blifvit ifrån vederbörande auctoriteter infordrade, ordnade och i sammandrag tillhopaställde, slutligen pröfva och för sin del bestämma den ytterligare lindring i servicens anskaffning och underhållande, som möjligen kan komma att beviljas de städer, som hafva garnizoner, antingen genom tillökade tolagsmedel, andra städers bidrag eller allmänna bevillningen. Det är afgjordt, att servicen åligger städerna. Mera anledning är det att sätta i fråga, om inqvarteringen dem tillhörer. Kortligen, här är icke föremålet för betänkandet ersättning för servicekostnad. De fleste städer utgöra service, jemte inqvartering; och må hända äro några få, som blott utgöra service.

Herr *Arnberg*: Jag får förklara, att jag med fägnad hört Herr *Halling* hafva instämt deruti, att en undersökning är af nöden; men af detta erkännande följer äfven den slutsatts, att, om en undersökning sker af det närvarande förhållandet, kunna städer, först derefter, utgifva den tolag, som de uppbära, och att den händelse måste förekommas, att städer genast

utbetala sagde af dem åtnjutna inkomst. Det är otvifvelaktigt, att, der tolag finnes, der äro äfven motsvarande skyldigheter, hvilket allt tillkommit genom särskilda conventioner emellan Regeringen och städer. Jag vill exempelvis nämna, hvad betänkandet upplyser, angående Malmö. Pag. 11 af betänkandet upplyses nemligen, att i Malmö inqvarteringstolagen användts till stadens behof och hamnens underhåll, enligt ett åberopadt Kongl. Bref af den 23 Februarii 1802, och att deremot inqvarteringsutgifterne, som utgå, i följd af muntlige aftal, och uti hvilkas utförda summa inbegripes aflöning åt betjening för inqvarteringsgöromål, reparationskostnader å stallbyggnader, samt diverse andra utgifter, blifvit på inqvarteringsgifvarne fördelade. Deraf synes det anvista ändamålet för inqvarteringstolagen i Malmö. Om den borttages, skall i kostnaden till hamnens underhåll uppstå brist, hvilken måste fyllas af staden. På enahanda sätt inträffar det säkerligen äfven i andra städer. Om rättigheten till inkomsten borttages, måste äfven skyldigheten borttagas; och för öfrigt anser jag frågan vara af privilegiinatur, hvilken åsigt Ståndet äfven vid föregående tillfälle uttryckt.

Herr *Sjöblom* instämde häruti.

Herr *Halling*: Då Herr *Arnberg* åberopat såsom exempel, hvad i betänkandet upplyses, angående Malmö, får jag upprepa, hvad jag flere gånger tillförene förklarat, att jag anser mig, vald af Malmö stads Borgerskap, vara en af

representanterne för Svenska folket, och icke Malmö stads enskilda ombud. Således i strid emot denna stads intresse, som fordrar tolagens begagnande till hamnarbetet, anser jag rättskänslan bjuda, att staden bör sörja derföre, utan afseende på inqvarteringstolagen, som är gifven till det bestämda ändamålet. Om betänkandet antages, måste Malmö stad afskrifva inqvarteringstolagens belopp, och det må bero på stadens invånare att afhandla sig emellan, huru det arbete skall fortsättas, som nu genom tolagen utföres. Ej eller är för förändringen lagligt hinder genom Kongl. Brefvet af år 1802. Det är blott en fastställelse af invånarnes öfverenskommelse; och sanctionen är förbindande för allmänheten genom afgiftens utgörande.

Discussionen ansågs slutad, och Herr Talmannen framställde Stats- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkande, N:o 46, 1:o till bifall och 2:o till återremiss; på hvilka frågor *Ja* och *Nej* svarades samt votering begärdes.

En voterings-proposition uppsattes, justerades och anslogs, så lydande:

"Den som bifaller Stats- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens utlåtande, N:o 46, röstar *Ja*.

"Den det icke vill, röstar *Nej*.

"Vinner *Nej*, kommer utlåtandet att återremitteras.

Voteringssedlar utdelades till Ståndets ledamöter samt insamlades, efter upprop, hvarvid

Herrar *Strehlenert, Klingvall, Linderholm, Sahlin, Wærn, Hahn, Olbers* och *Örtenholm* voro frånvarande. En sedel aflades förseglad och de öfrige befunnos, vid öppnandet och uppräknandet, innehålla 38 *Ja* emot 13 *Nej;* i följd hvaraf betänkandet N:o 46 var bifallet.

Emot beslutet reserverade sig Herrar *Helleday, Zander, Biörck, Arnberg, Valley* och *Frodell.*

§. 10.

Uppå nu gjorda ansökningar, beviljades ledighet ifrån Riksdagsgöromålen åt Herr *Meckel* trenne veckor ifrån den dag, som framdeles uppgifves, och åt Herr *Hessle* trenne veckor, resedagarne till och ifrån hemorten oberäknade, ifrån den dag, som framdeles blifver uppgifven.

§. 11.

Föredrogs Stats- samt Allmänna Besvärs- och Economie-Utskottens betänkande N:o 47, i anledning af ett till Rikets Ständers granskning öfverlemnadt förslag till inqvarterings-ordning för städerne, utom Stockholm.

Härvid förekommo:

1 Cap. *Allmänna föreskrifter.*

§. 1.

Herr *Halling*: Jag skulle visserligen vara böjd att gilla denna §. i det underdåniga förslaget, med Utskottens tillägg, om jag ej saknade en föreskrift, som jag tror ej finnas annorstädes i samma förslag, nemligen att fri inqvartering i stad bör tillkomma endast personer, som äro der i verklig tjenstgöring, och att icke, såsom hitintills, inqvartering må tilläggas personer, som på annat ställe vistas. Uti Malmö har under flere år, i följd af Kongl. Maj:ts Nådiga utslag, fri inqvartering blifvit lemnad åt en officer vid Kronprinsens Husar-regemente, hvilken under samma tid haft sin vistelse i Engelholm. Anspråket har blifvit härledt deraf, att han var uppförd på stat, såsom tjenstgörande i Malmö. Ett annat exempel kan jag äfven citera på fri inqvartering, lemnad åt en person, hvilken ej borde en sådan åtnjuta, nemligen: åt en handelsbokhållare i Ystad, hvilken stod vid Konungens eget värfvade regemente antecknad såsom mönsterskrifvare. Efter hvad jag förmodar, återremitteras betänkandet, och då torde denna anmärkning äfven få åtföljа.

Med Herr *Halling* förenade sig Herr *Biörck.*

Herr *Limnelius* upplyste, att, enligt förslaget, endast den i tjenstgöring varande bestås inqvartering, dock kunde de fall inträffa, då man bor på ett ställe och har sin tjenstgörings-ort på ett annat.

§§. 2, 3 och 4 lemnades utan anmärkning.

§. 5.

Herr *Halling:* Jag kan icke godkänna Utskottens tillägg. Missbruk är förenadt med inqvartering i penningar. Jag betraktar inqvarteringen icke annorlunda, än såsom en skyldighet, hvilken husvärd har, att i sitt hus emottaga den till inqvartering berättigade; men se-

dan denne sistnämnde personen reser, bör skyldigheten upphöra. Allt hvad derefter i liqvidväg utgår, bör ej sammanblandas med privationen som bör vara slutad, då den till inqvartering berättigade lemnar tjenstgöringsorten. Blott så länge han der är tjenstgörande, må han hafva fritt hus. Tillägget kan jag sålunda icke godkänna.

§. 6. Lemnades utan anmärkning.

§. 7.

Herr *Halling*: Jag har härvid enahanda anmärkning att göra, som vid den 5 §., att man bortblandat inqvarterings-skyldighet med den, att bidraga till aflöning. Den till inqvartering berättigade bör ej undfå ökad förmon i rum eller penninge-inqvartering, förr än han inträder i ny tjenst.

§. 8.

Härvid framställde Herr *Halling* samma anmärkning, som vid den 7 §.

§. 9.

Herr *Hessle*: Emot Utskottens förklaring af sednare momentet uti 9 §., eller att, om en gift militaire tjensteman commenderas, må hans hustru och barn medgifvas den förmon, under mannens eller fadrens frånvaro i Rikets tjenst, att bibehålla samma husrum, de under mannens eller fadrens hemmavaro med honom delat, gör jag den anmärkning, att jag anser en sådan bestämmelse icke vara rättvis, emedan deraf skulle följa, att, om på stället, der inqvarteringen lemnas, en gift militaire har rum, skulle husegaren, om denna militaire commenderas, komma att, huru länge commenderingen än må fortfara, i samma rum bibehålla familien. Meningen måste väl vara, att en sådan militaire skall få inqvartering, utan något ovilkorligt stadgande, att de skola bo qvar på samma ställe.

Herr *Leffler*: Det är icke meningen att den commenderades familie skall bo på samma ställe, utan endast att den, under mannens eller fadrens frånvaro uti Rikets tjenst, skall fortfarande åtnjuta inqvartering. Det blir vederbörande auctoritets omsorg, att besörja verkställigheten. I anledning af hvad för öfrigt vid särskilda §§. blifvit anmärkt, är det nödvändigt, att tillika öfverväga 1720 års Inqvarterings-ordning, som är den i detta afseende bestående författning.

Herr *Halling*: Just 9 §. föranleder till anmärkning, i sammanhang med den 1 §., om den nu föreslagna lydelsen bibehålles; ty följden blir den, att om en inqvarterad officerare commenderas och afreser, qvarlemnande hustru och barn, skall, då annan officerare ankommer för att inträda i den commenderades function på stället, derigenom att denna äfven undfår inqvartering, staden såmedelst komma att vidkännas dubbel tunga i detta afseende. Detta visar, att om ock 1720 års Inqvarterings-Ordning tjenat till rättelse, den likväl ej är nu tillämplig, utan qvarstår, såsom ett bevis på den tidens Författning.

§. 10.

Herr *Hessle:* Då jag förutser att detta betänkande kommer att återremitteras, samt alla anmärkningar dervid böra vara gjorda före återremissen, anser jag mig skyldig fästa uppmärksamheten derpå, att stadgandet i denna §. om contant inqvartering till fången officerares hustru och oförsörjda barn efter §:s nuvarande redaction, lyder derå, att denna inqvartering dem beräknas till lika belopp, som deras vederlikar vid samma regemente eller corps, hvilka njutit contant inqvartering, den undfå. Detta uttrycker icke hvad det bör uttrycka; ty meningen kan icke vara att nämna hustruns och barnens vederlikar, utan den fångne officerarens (mannens och fadrens) vederlike.

§. 11.

Herr *Halling* åberopade den anmärkning, han gjort vid 5:te §.

§. 12.

Herr *Hessle*: Emot denna §., som är i rak strid emot 1720 års Författning, opponerar jag mig. Väl bör å ena sidan en militaire, som har fastighet i stad, ej vidkännas större onera, än andra i samma cathegori uti staden varande invånare, men, å den andra, anser jag inqvartering ej böra komma i fråga, då truppens befäl har egna bostäder. Det är just i brist deraf, som inqvartering eger rum, ty ändamålet dermed är icke att bereda befälet ytterligare löneinkomster. Då en militaire har köpt eget hus, har han ej vidare behof af inqvartering, som således, vid sådant förhållande, ej bör för honom utgå. På detta sätt har 1720 års Inqvarterings-ordning tillämpats i Christianstad, och jag kan för min del icke biträda denna §.

Herr *Halling:* I motsats med Herr *Hessle*, finner jag icke orättvisa i denna §. Jag ser ej skäl, hvarföre en inqvarterings-berättigad person bör vara inskränkt i sin fria rätt att sälja, köpa eller bebo egen fastighet; och jag finner förevarande §. icke rubba den allmänna sats, att den, som fått inqvartering in natura, ej har mera att fordra. Han må i öfrigt se sig om, huru han disponerar sitt eget hus; men detta bör icke förminska hans lagliga rätt till inqvartering.

Herrar *Limnelius, Norman,* med flere, förenade sig med Herr *Halling.*

Herr *Helsingius*: Förhållandet är verkligen sådant, att 1720 års Inqvarterings-Ordning stadgar, att den militaire, som har eget hus, ej är till inqvartering i samma stad berättigad; men detta förhållande är nu mera förändradt. Under det jag arbetade med reglering af Inqvarteringsverket i Stockholm, vann jag den upplysning, att, sedan den för Borgare-Ståndet olyckliga concessionen skedde, hvarom förmäles i 9 §. af Kgl. Brefvet d. 2 Maji 1810, åstadkoms den förändring, att de militairer, som hafva egne hus, ändock åtnjuta inqvartering. Författningen minnes jag likväl icke.

Herr *Leffler*: Jag instämmer med Herr *Halling*, och tror, att då man ej fästar afseen-